

KRANJSKA MLADINA PROTESTIRA — Občinska konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije Kranj je organizirala v sredo dopoldne na Trgu revolucije v Kranju protestni shod kranjskih učencev in dijakov, na katerem so protestirali zoper raznarodovalno politiko in nasilje nad Slovenci na Koroškem. Mladim je najprej govoril sekretar občinske konference ZSMS Kranj Andrej Lapanja, protestno izjavo pa je v imenu mladih kranjske občine prebrala dijakinja Srednje ekonomske šole iz Kranja Bernarda Oman. (jk) — Foto: F. Perdan

Leto XXIX. Številka 73

Ustanovitelji: občinske konference SZDL Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič — Izdaja ČP Glas Kranj. Glavni urednik Igor Slavec — Odgovorni urednik Albin Učakar

GLAS

GЛАСИЛО СОЦИАЛИСТИЧНЕ ЗВЕЗЕ ДЕЛОВНЕГА ЛЈУДСТВА ЗА ГОРЕЊСКО

Kranj, petek, 17. 9. 1976

Cena: 2 dinarja

List izhaja od oktobra 1947 kot tednik, od januarja 1958 kot poltednik, od januarja 1960 trikrat tedensko, od januarja 1964 kot poltednik ob sredah in sobotah, od julija 1974 pa ob torkih in petkih.

Ruševine v breginjskem kotu, Benečiji, Karniji ...

Ko je že vse kazalo, da se je življenje tri mesece in pol po katastrofalnem potresu 6. maja letos normaliziralo in so se prebivalci s prizadetih območij pospešeno pripravljali na zimo, je prišla nova nesreča. Tokrat ni tako kot prvih prišla čez noč, ampak je zmotila nesrečne ljudi sredi dela. V soboto nekaj pred pol sedmo popoldne se je ponovno stresla zemlja, da bi uničila še tisto, kar je spomladan ostalo, in tisto, kar so ljudje s trudem ponovno uredili. Vendar še ni bilo dovolj. V sredo ob 4.15 so seizmološke naprave zabele-

žile nov močan potres devete stopnje po Mercallijski lestvici. Najmočnejše po šestem maju pa se je streslo v sredo ob 10.21. Ta potres je v epicentru pod goro Sveti Simon v severovzhodni Italiji, približno 10 km jugovzhodno od epicentra majskega potresa, dosegel jakost 9,5 stopnje po Mercalliju, v Breginju 8, v Tolminu 6 in v Ljubljani 5 stopnje. Zadnji močnejši sunek je bil zabeležen v sredo ob 12.11, ki je imel v centru moč 7. stopnje in v Ljubljani moč 3. stopnje. Skupaj so

do srede popoldne zabeležili od prvega sunka naprej že 265 potresov.

NAJHUJE V BREGINJSKEM KOTU

V naših obmejnih krajih potres k sreči ni zahteval smrtnih žrtev, nekaj ljudi pa je bilo laže ranjenih. Kljub temu pa je v vseh tolminske občine spet zavladala prestrašenost in pobistost, saj je gmotna škoda velikanska. Po informaciji republiškega štaba za civilno zaščito so spet najbolj poškodovane breginjske vasi, predvsem pa vasi Podbela in Breginj, kjer skoraj ni več stavbe, ki bi se dala popraviti. Težko so prizadeti tudi nekateri predeli občin Nova Gorica in Idrija, manjša škoda pa je tudi na Gorenjskem. Tokrat so potres močno občutili tudi na Koroškem, vendar o večji škodi še ni poročilo.

GROZA V BENEČIJI IN FURLANIJI

V Furlaniji, slovenski Benečiji in Karniji je še hujše. Vasi, kot so Majano, pod to vasio na vznoku gore Sveti Simon, naj bi bil epicenter potresa, mest Artegna, Gemona, Buje, Gumin, Carnia, Lusvera, Tarcent, Venzone, Resutta in številnih drugih sploh ni več. Ni več zidanega prostora, kamor bi se ljudje lahko zatekli. Povsod same ruševine in brezdomci. Prav nobenega upanja nimajo, da bi se pred zimo lahko še kaj naredilo. Zato je italijanska vlada sklenila, da bo začasno izselila vse področje Furlanije — Julijanske krajine. V sredo so že začeli seliti prizadete prebivalce iz Furlanije, v četrtek so nadaljevali v slovenski Benečiji in Karniji. Brezdomce preseljujejo v letoviške kraje ob jadranski obali, kjer bodo pozakali pomlad. V tem času naj bi pripravili vse potrebno za obnovitev porušenih vasi in mest in za obnovitev življenja v njih.

PONOVNI POTRESI PRESENETILI TUDI STROKOVNJAKE

Po mnenju sodelavcev geofizikalnega observatorija v Ljubljani so sedanji potresi s strokovnega stališča popolno presenečenje. Seizmološka statistika namreč ne beleži zaporednih potresov tako velike jakosti. Po potresu 6. maja je bilo pričakovati, da se bo zemlja umirila. Vse kaže, da ni bilo tako in da se je na vzporednih prelomih zemlje aktivirala energija in zato je namesto umiritve prišlo do ponovnih močnih potresnih sunkov. Takšnega primera do sedaj v Evropi še ni bilo.

POMOČ PRIHAJA PREPOČASI

Tako po katastrofalnem potresu 6. maja so slovenski sindikati pozvali vse delovne ljudi, da bi za prizadete prebivalce v Posočju prispevali enodnevni zaslужek, in to čimprej, ker bodo s hitro pomočjo lahko veliko več pomagali. Čeprav je prva pomoč po potresu, ko so v

Nadaljevanje na 16. strani

Delovnim ljudem in občanom

Potres, ki je 6. maja prizadel Posočje, je terjal od vseh delovnih ljudi in občanov Socialistične republike Slovenije in Jugoslavije, zlasti pa od delovnih ljudi na prizadetih območjih, veliko naporov, da so bili v sorazmerno kratkem času ustvarjeni najnajnajnejši pogoji za življenje in delo na prizadetem območju. Potresni sunki v zadnjih dneh pa so ponovno povzročili veliko škodo, zato je potreben pri odpravljanju posledic potresa v Posočju dodaten napor naše celotne družbene skupnosti, ki mora v najkrajšem času zagotoviti pogoje za prezimitev prizadetega prebivalstva.

Izvršni odbor predsedstva republiške konference SZDL Slovenije zato poziva vse delovne ljudi in občane, da se pospešeno vključijo v akcijo za čimhitrejšo odpravo posledic potresa. Akcija zbiranja sredstev enodnevnega zasluka poteka prepočasi, saj je do sedaj zbranih le polovica predvidenih sredstev. Ker pa je škoda po zadnjih potresnih sunkih veliko večja od prvotne, je potrebno z učinkovito družbenopolitično aktivnostjo zagotoviti, da bo solidarnostno zbiranje sredstev za odpravljanje posledic potresa v Posočju tako v TOZD kakor tudi v krajjevih skupnostih dosledno in čimhitrejje končano.

Izvršni odbor predsedstva RK SZDL Slovenije ugotavlja, da so razmere na območju, ki so ga prizadeli ponovni potresni sunki, resne, saj je materialna škoda velika, neposredno pa je ogroženo tudi življenje ljudi.

Zato izvršni odbor poudarja, da morajo ob tej naravnini nevreči vsi delovni ljudje in občani izpolniti svojo človeško dolžnost in ponovno izpričati svojo solidarnost, vse družbenopolitične skupnosti, samoupravne interesne skupnosti in TOZD pa z vso resnostjo in polno odgovornosti nadaljevati z uresničevanjem obveznosti, ki smo jih sprejeli maja. Vključiti se morajo tudi v vse akcije, ki jih bodo za čimhitrejšo normalizacijo življenjskih in delovnih pogojev v Posočju vodili Izvršni svet Skupnine SRS ter drugi organi in organizacije.

Ob 11. uri v Savskem logu

Jutri ob 11. uri se bodo v kranjskih tovarnah oglasile sirene in bodo, tako kot leta 1936 začetek štrajka, naznanile začetek osrednje slovenske proslave ob 40-letnici velikih stavk teksilnih in gradbenih delavcev Slovenije. Proslava bo v Savskem logu v Kranju in organizatorji pričakujejo, da se je bo udeležilo več deset tisoč ljudi in med njimi mnogi udeleženci stavk leta 1936.

Po odlomku iz Cankarjevega Kurenta, ki ga bodo recitirali člani kranjskega gledališkega centra in Prešernovega gledališča, in ko bo izzvenela Varšavjanka, ki jo bodo zapeli združeni pevski zbori, bo udeležence proslave pozdravil predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Janez Barboič. On bo besedo predal slavnostnemu govorniku predsedniku CK ZKS Francetu Popitu.

Sledil bo kulturni program, v katerem bodo združeni pevski zbori in recitatorji izvajali revolucionarne in delavske pesmi. Pesmi in recitacije bodo povezovali kronisti z opisi revolucionarnih dogodkov izpred 40 let. Osrednja točka kulturnega programa bo odlomek iz kantate Radovana Gobeca Splavarji na ognjeni reki, ki jo bodo ob spremljavi godbe milice iz Ljubljane zapeli mešani pevski zbor Slavček in Svoboda II iz Trbovelj, France Prešeren iz Celja in Angel Besednjak iz Maribora. Združene pevske zbere, ta veliki zbor bo sestavljal več kot 1000 pevcev iz vse Slovenije, pa bo spremljala Delavska godba iz Trbovelj.

Scenarij za proslavo je pripravil Doro Hvalica, pevcem in godbenikom bo dirigiral Radovan Gobec, scena je narejena po zamisli Saša Kumpa, oblikovalec bo Aleksander Močnik, režiser prireditve pa bo Jože Vozny.

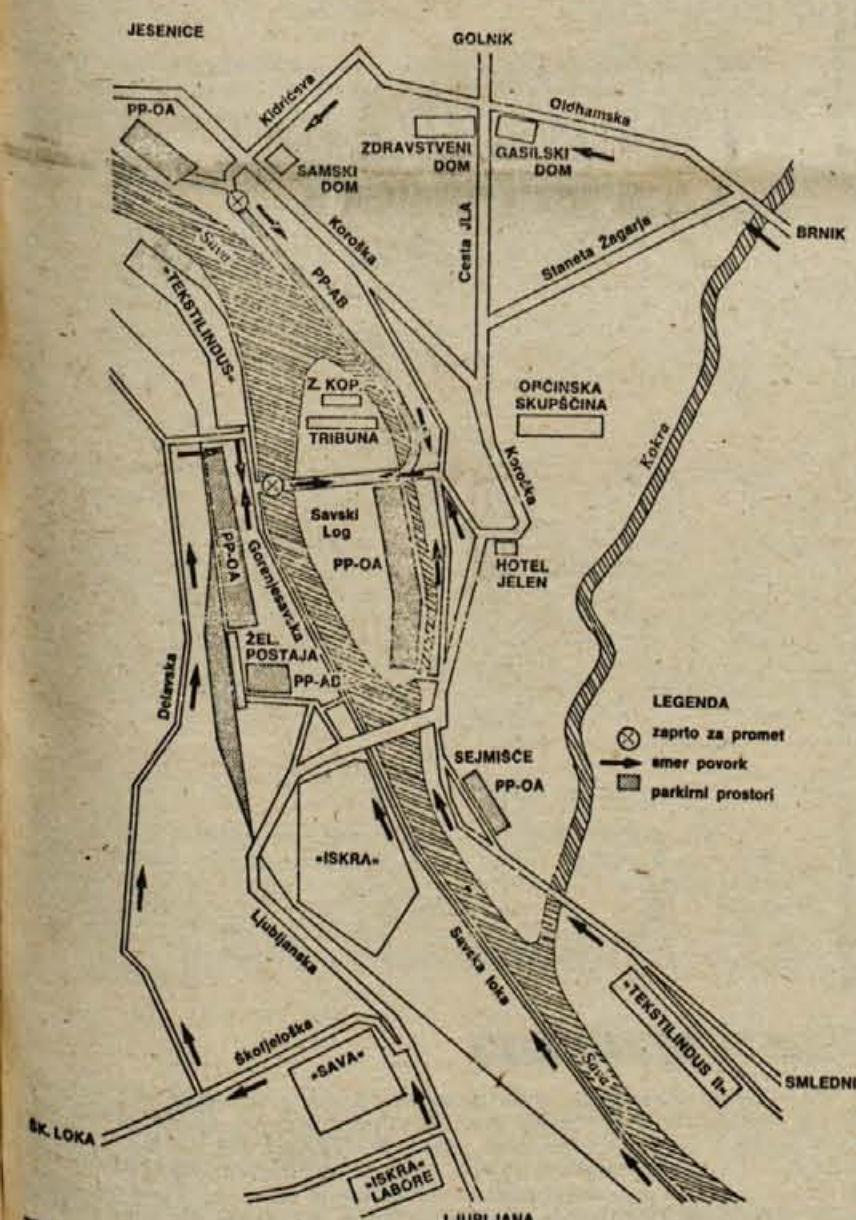
L. B.

V današnji številki priloga

ob 40.

obletnici stavke
tekstilnih in gradbenih
delavcev Slovenije

Naročnik:

Parkirnih prostorov bo dovolj

Med proslavo 40-letnice stavke tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije, ki bo jutri ob 11. uri v Savskem logu v Kranju, bo od 8. ure dalje zaprta za ves promet nova avtovoznica. Tranzitni promet bo tekel po Koroški in Ljubljanski cesti, to je po stari cesti skozi Kranj.

Ker pričakujejo, da se bo veliko udeležencev pripeljalo na proslavo s svojimi avtomobili, so organizatorji poskrbeli za več velikih parkirnih prostorov. Parkirni prostori za automobile bodo pri samskem domu SGP na Zlatem potu, za sejmiščnimi halami v Savskem logu, pri železniški postaji v Kranju, na sejmišču v Savski logi in po potrebi še na prostoru Javnih skladišč.

Za avtobuse, ki bodo pripeljali z Gorenjske, Kamnika in Domžal, bo pripravljen prostor na avtovoznici, za avtobuse iz Ljubljane in iz Škofje Loke na sejmišču v Savski logi in med skladišči ter za avtobuse iz Smlednika na sejmišču. Promet bodo pomagali usmerjati miličniki, za red na parkiriščih pa bodo skrbeli posebni reditelji — prostovoljni in poklicni gasilci iz Kranja.

IX. MEDNARODNI SEJEM OPREME V KRAINU OD 12. DO 19. 10. 1976

Seminar za zamejske učitelje

V organizaciji republiškega zavoda za šolstvo se je v sredo začel v Celju enotredni seminar za slovenske učitelje s Tržaškega. 40 udeležencev seminarja se bo seznanilo z razvojem Celja in okolice in z našo šolsko problematiko. Razvoju šolstva pri nas bo seminaristom med drugimi govorila tudi predsednica republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Ela Ulrich-Atena.

Postopna rast gospodarstva

Za sedanjo gospodarsko stanje v Jugoslaviji je značilno postopno oživljvanje dejavnosti. Rast industrijske proizvodnje v prvih sedmih mesecih za 3 odstotke je bila dosežena ob dvestot manjši stopnji inflacije in ob večanju izvoza.

Šola za mlade Jugoslovane

Otroci jugoslovenskih delavcev - strokovnjakov v Ljubljani bodo kmalu začeli hoditi v šolo, v kateri bodo imeli pouk v materinem jeziku. Učni programi pa bodo enaki učnim programom na naših šolah.

Fašistična provokacija

Neznani fašisti so v torek popoldne s protislovenskimi in protijugoslovenskimi gesli pomazali vežbo poslopja v središču Trsta, kjer je sedež Slovenske skupnosti in nekaterih drugih manjšinskih organizacij. Med drugim so pisali gesla o zahtevi cone B. Podpisali so se s kljukastim križem in z besedo ustaši.

Po licenci Gorenja

V sredo so predstavniki slovenske gospodarske zbornice in podjetja Gorenje podpisali s predstavniki grške firme Huber Helas sporazum o proizvodnji gospodinjskih aparatov v Grčiji po licenci Gorenja. Leta 1981 naj bi vrednost proizvodnje teh aparatov dosegla vrednost 15 milijonov doljarjev.

Naložbe zaostajajo

Analize in ocene sedanjih gospodarskih gibanj v Sloveniji ugotavljajo, da je zaustavljen padec industrijske proizvodnje in da so se zaloge končnih izdelkov začele zmanjševati. Osnovna dejavnika oživljavanja gospodarske rasti sta izvoz in večje povpraševanje. Naložbe pa zaostajajo za predvičevanjem in blisko, če bo šlo tako naprej, postale zavora konjunkturi. Predvsem zaostajajo naložbe, ki povečujejo produktivnost, izboljšujejo tehnološke stopke in preprečujejo tako imenovan ozka grla ter omogočajo racionalno gospodarjenje.

90 let predilnice

Pretekli teden so v litiji predilnici proslavili 90-letnico obstoja. V prihodnjem srednjoročnem obdobju namenijo posem posodobiti tehnologijo proizvodnje. V ta namen bodo vložili 636 milijonov dinarjev, od tega 170 milijonov lastnih sredstev. Posodobljena tehnologija jim bo omogočila ne le povečanje proizvodnje, ampak tudi veliko večjo produktivnost.

Večji izvoz

Slovensko gospodarstvo je v prvih osmih mesecih izvozilo za 8 milijard in 536 milijonov dinarjev ali za 18 odstotkov več kot v enakem času lani. Vendar pa je uvozilo za 11 milijard in 684 milijonov dinarjev, kar je za 12 odstotkov manj kot v istem času lani.

Škofja Loka — V pondeljek, 13. septembra, je bil na poslovilnem obisku v Škofji Luki generalni konzul republike Poljske v Zagrebu Stefan Nowak s svojimi sodelavci. Stefan Nowak je bil generalni konzul v SFR Jugoslaviji skoraj tri leta, zdaj pa odhaja na novo službeno dolžnost v svojo domovino. Delal bo na CK KP Poljske. Svečanega sprejema v prostorih škofjeloške občinske skupščine so se udeležili predsednik skupščine občine Škofja Loka Tone Polajnar, predsednik občinskega izvršnega sveta Jože Stanonik ter predstavniki vseh občinskih družbenopolitičnih organizacij. Predsednik škofjeloške občinske skupščine Tone Polajnar je v spomin na uspešno sodelovanje, prijateljski stiki med republiko Poljsko in še posebno med rojstnim krajem poljskega partizana Tadeusza Szadowskega-Toma Wadowicami ter Škofjo Loko so se posebno okreplili v zadnjih treh letih, gostom izročil spominska darila. To so bile knjige pisatelja Ivana Jana »Dražgoška bitka« ter prof. Franceta Planine »Škofja Loka s Selško in Poljansko dolino«. Nato pa so gostitelji — predsednik škofjeloške občinske skupščine Tone Polajnar, predsednik občinske organizacije ZZB NOV Ferdo Tolar ter sekretar komiteja občinske konference ZK Janez Jemec — goste popeljali v Selško dolino. Generalni konzul republike Poljske v Zagrebu Stefan Nowak je najprej položil šopek cvetja ob grobu poljskega partizana Tadeusza Szadowskega-Toma na Praprotnem, nato pa še ob veličastnem spomeniku v Dražgošah. Predstavniki skupščine občine Škofja Loka in občinskih družbenopolitičnih organizacij so poljskim gostom izrazili željo, da bi se sodelovanje z ene in druge strani še okreplilo. Prav zdaj pa že potekajo dogovori, da bi Poljska na šoli v Bukovici, šola nosi ime po padlem poljskem partizanu Tadeuszu Szadowskemu-Tomu, poskrbel za vzidavo spominske plošče. Na tej je bila v spomin na padlega junaka napisala v slovenskem in poljskem jeziku, to pa bi bila tudi lepa potrditev prijateljskega sodelovanja med SFRJ in republiko Poljsko. Svečanosti na Praprotnem in v Dražgošah se je udeležil tudi brat poljskega generalnega konzula, poljski partizan, ki je med zadnjim vojno vročil sodeloval v mnogih težkih bitkah na poljskih tleh. Pred tremi leti sta bila na grobu na Praprotnem tudi starša Tadeusza Szadowskega-Toma. (tg) — Foto: J. Govekar

Jesenice

Komisija za idejnopolitično usposabljanje članov ZK pri občinski konferenci ZKS Jesenice je v sredo, 15. septembra, pripravila v Kazini na Jesenical predavanje za člane ZK, ki so v OO odgovorni za idejno izobraževanje. Sekretar medobčinskega sveta ZKS za Gorenjsko Ludvik Kejžar je govoril o nalogah v idejni, organizacijski in kadrovski krepitev ZK. Predavanja se je udeležilo veliko vodij izobraževanja po OO in sekretarjev OO ZK.

Občinski sindikalni svet je obravnaval polletno analizo gospodarjenja v jeseniških občinih in po razpravi sprejel več sklepov. Tako bodo v prihodnjih zaradi neugodnih gospodarskih rezultatov redno spremljali mesečno realizacijo v organizacijah. Pobudniki za temeljito razčlenitev vzrokov za gospodarski položaj bodo v organizacijah sindikalne organizacije, ki bodo sklicali politične aktive ter kritično spregovorile o problemih. Se posebej se bodo zavzeli za uresničevanje sanacijskih in stabilizacijskih programov ter za analize sprejetih planskih nalog. O svojem delu bodo občinski sindikalni svet redno obveščali. D.S.

Kranj

Na podlagi tedenskih obvestil o pomembnejših sestankih, posvetih in razpravah družbenopolitičnih organizacij in njihovih organov v kranjski občini (obvestila izdaja občinska konferenca socialistične zveze) smo v zadnjih številkih Glasa najavili za četrtek, 16. septembra, opoldne 11. redno sejo izvršnega odbora občinske konference socialistične zveze. Seja pa je bila prestavljena na petek, 17. septembra, opoldne. Danes bo torej izvršni odbor občinske konference socialistične zveze Kranj obravnaval program dela, sporazum o obravnavanju trgovin s prehrabnenimi artikli in občini, ustanovitev skupnosti za varstvo pred požari in še nekatera druga vprašanja. A.Z.

Nujna pomoč iz Kranja

Kranj — O solidarnosti početi organizacij, delovnih ljudi in občanov kranjske občine prizadetim na potresnem območju v Posočju sta včeraj, 16. septembra, zjutraj razpravljala svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samosuščito ter občinski štab za civilno zaščito in sklenila, da skupščina občine kot nujno pomoč nakaže 60.000 dinarjev.

Prošnji oziroma priporočilo republiškega štaba za civilno zaščito, da bi kranjska občina kot prvo nujno pomoč poslala dve bivalni prikolic, so se takoj odzvali tudi delovni kolektivi. Tako so v tovarni Sava sklenili, da bodo na prizadeto območje v Posočju takoj sami prepeljali pet prikolic, podjetje Merkur pa eno prikolic. Razen tega so v Savi ponudili tudi gradbeno operativno.

V delovni organizaciji Alpetour TOZD Creina razpravljajo, da bi prizadetim poslali avtobus, ki bi ga preuredili za nujno bivanje, v Komunalnem obrtnem gradbenem podjetju Kranj pa so včeraj popoldne razpravljali, da bi v Posočje poslali novo montažno barako za okrog 50 ljudi.

Na včerajšnji dopoldanski seji izvršnega odbora izobraževalne samoupravne interesne skupnosti so na predlog prostvenih delavcev iz kranjske občine sklenili, da letos za dan prostvenih delavcev ne bodo organizirali izleta v Konstanjevico. Predvideni zanesek

50.000 dinarjev so namenili za Posočje.

Do zaključka redakcije smo izvedeli, da pospešeno potekajo priprave na solidarnostno akcijo tudi v drugih organizacijah in skupnostih. Zato občinski štab za civilno zaščito v Kranju prosi vse v občini, ki se bodo odločali za denarno ali drugo obliko pomoči, da štab o prispevkih in pomoči redno obveščajo. A.Z.

Poziv k solidarnosti

Radovljica — Na konferenci občinskega sveta zveze sindikatov Radovljica, ko so v sredo, 15. septembra, popoldne delegati sindikatov in zveze sindikatov, zveze komunistov, socialistične zveze, zveze socialistične mladine in zveze zdrženj borcev NOV Radovljica razpravljali o javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu, so sprejeli tudi priporočilo in poziv vsem OTD, TOZD, delovnim ljudem in občanom v občini, k solidarnosti akciji za pomoč prizadetim na potresnem območju.

Poziv velja posebej organizacij in temeljnim organizacijam združenega dela v občini, ki še niso poravnale obveznosti iz prvega dogovora. Zaradi izredno velike škode, ki je nastala na potresnem območju v Posočju ob zadnjih potresnih sunkih, pa konferenca poziva vse organizacije, delovne ljudi in občane, da se ponovno vključijo v solidarnostno akcijo. A.Z.

Ugodna ocena Colomba

BEOGRAD — V Beogradu je bila v torek 5. septembra predsedstva Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki jo je vodil predsednik predsedstva Vidoje Žarković. Na seji so sodelovali tudi drugi najvišji predstavniki federacije in predsedniki predsedstev socialističnih republik in avtonomnih pokrajin. Člani predsedstva SFRJ in gostje so razpravljali o poročilu naše delegacije, ki se je pod predsedstvom Josipa Broza-Tita udeležila V. konferenca neuvrščenih držav v Colombo. Poročilo je podal član delegacije Cvjetin Mijatović. Na seji so ugotovili, da je bilo jugoslovansko poslanstvo v Colombu uspešno in da je naša delegacija, še posebno pa predsednik Tito, veliko prispevala k uspešnemu delu konference. Govor predsednika Tita je bila celovita ocena politike neuvrščenosti, njene vloge in razvoja, hkrati pa jugoslovansko stališče do najpomembnejših problemov sodobnega sveta. Se poseben pomemben je bil poziv k enotnosti neuvrščenih držav. Petnaest konferenca je za Jugoslavijo pomemben usmerjevalec dejavnosti na mednarodnem področju. Zvezni, republiški in pokrajinski organi, institucije, delovne, družbenopolitične in druge organizacije morajo sklepov Colomba stalno uresničevati. Za usklajeno delo na tem področju bo skrbel zvezni svet za mednarodne odnose, v katerem so predstavniki zvezne, republik in pokrajin. Colombo so ocenjevali tudi na sejah odbora za zunanjost politiko zveznega zbora in odbora za ekonomske odnose s tujino, ki deluje pri zboru republik in pokrajin skupščine SFRJ. Na obeh sejah je bil poročevalec zveznega sekretar za zunanje zadeve in podpredsednik zveznega izvršnega sveta Miloš Minić. Med drugim je poudaril ponovno potren Jugoslavije v svetu in opozril, da mora postati uresničevanje sklepov Colomba del naših vsakodnevne aktivnosti.

BEIRUT — Tuje agencije poročajo, da boji na frontah v Libanonu pojenujejo. Kljub temu pa je bilo slišati strelijanje, ki je poslošnih ocenah terjalo okrog 50 mrtvih in 80 ranjenih. Libanonski premier Karamé in desničarski voditelj Pierre Džemal pa sta se v sredo ločeno pogovarjala z najvišjimi voditelji Egipta. Po nekaterih vesteh pa sta se sešla tudi palestinski voditelj Jaser Arafat in sirskega premiera Abdela Rahma Hlejfa. Mirovna prizadevanja se nadaljujejo. Pričakovati je, da se bodo sešli v New Yorku zunanjji ministri arabskih držav, v libanonskem mestu Stora pa se bo kmalu začel arabski vrh.

OSLO — Na Norveškem se bodo začeli manevri NATO pakta, imenovani »Teamwork 76«, na katerih bo sodelovalo 80.000 vojakov, 250 ladij in podmornic ter 900 letal. V skladu s sklepom helsinski konference o varnosti in sodelovanju v Evropi so voditelji NATO pakta povabilni na ogled manevrov tudi opazovalce iz Sovjetske zveze in Poljske. SZ je povabilo odklonila brez obrazložitve, Poljska pa prav tako še ni dala ne pritrdirilnega in ne odklonilnega stališča. Za zdaj je znano, da bodo na manevrih sodelovali opazovalci iz Finske, Švedske in Avstrije. Po drugi strani pa je znano, da so opazovalci NATO sodelovali na manevrih sil Varšavskega pakta, ki so bili pred kratkim na Poljskem.

PEKING — Jutri ob treh popoldne po pekinškem času se bodo na največjem trgu kitajskega glavnega mesta, imenovanem Trg nebeškega miru, poslovili od velikega kitajskoga voditelja Mao Ce Tunga. Na žalni svečanosti se bo zanesljivo zbral več kot polmilion ljudi, med katerimi ne bo tujcev. Kitajsko vodstvo se naprej zavrnja sozialne brzjavke iz tujine. Med drugim sta bili zavrnjeni tudi brzjavki Komunističnih partij Italije in Francije. Po sodbi Kitajcev te in predvsem partije Vzhodne Evrope ne sodijo med »marksistično-nelenistične partie« temveč med »revolucionisti«. Kitajci izražajo pripadnost delu in idejam pokojnega Mao Ce Tunga in poudarjajo, da bodo nadaljevali veliko kulturno proletarsko revolucijo, omejevali buržoazne pravice in utrevali diktaturo proletariata. Gardisti pa pravijo, da se bodo bojevali za revolucionarno linijo v armadi in da so vsak trenutek pripravljeni braniti domovino.

STOCKHOLM — 19. septembra bodo na Švedskem komunalne volitve, ki bodo letos združene s parlamentarnimi. Švedski parlament je odločil, da bodo imeli letos na volitvah v občinske in okrajne skupščine pasivno in aktivno pravico tudi tuji delavci, ne glede na državljanstvo. Na Švedskem je začasno zaposlenih približno 400.000 tujih delavcev, ki so pripadniki 110 narodov in etničnih skupin iz Evrope in izvenevropskih dežel. Na občinskih volitvah bo lahko glasovalo 219.000 tujih delavcev. Od teh je polovica Fincev. Na drugem mestu so Jugoslovani, sledijo pa Danci in Norvežani. Volitve so zaradi tega precejšnja neznanke. Razen tujih delavcev bodo namesto letos prvič volili tudi mladi, ki so dopolnili 18 let. Doslej so imeli pravico voliti le Švedi, ki so dopolnili 21 let.

HANOI, NEW YORK — Vietnamesko zunanje ministrstvo je sporočilo, da Združene države Amerike s predlaganim »veto« nasprotuje sprejemu Socialistične republike Vietnam v Organizaciji združenih narodov. Vietnamski sodijo, da je tako stališče »arognantno in sovražno«. Zaradi tega je odbor varnostnega sveta, ki odloča o sprejemu v svetovno organizacijo, razpravo o tem preložil.

J. Košnjek

Radovljica

Predsedstvo občinskega sveta zveze sindikatov Radovljica je v pondeljek, 13. septembra, obravnavalo poročilo o poteku in rezultatih javnih razprav o osnutku zakona o združenem delu v TOZD, OZD, SIS in KS. Po oceni je bil odziv na javnih razpravah velik, le-te pa so bile tudi dokaj kvalitetne. Bilo je več pripombe in postavljene še več različnih vprašanj. Posebna pozornost je veljala analizi samoupravnih odnosov in izkušnjem. Do roka so končali razprave v 111 osnovnih organizacijah sindikata, v sedmih pa bodo v končane v kratkem. Računajo, da se je v OZD in TOZD udeležilo razprav pred 10.200 delavcev. Manj obiskane so bile razprave v krajevnih skupnostih, analizo samoupravnih razmer in razpravo o osnutku zakona o združenem delu pa opravili tudi že v petih samoupravnih interesnih skupnostih. V ostalih SIS pa bodo razprave še ta mesec.

Tržič

V Tržiču je bila v torek, 14. septembra, 33. redna seja komiteja občinske konference ZKS, ki se jo je udeležil tudi sekretar medobčinskega sveta za Gorenjsko Ludvik Kejžar. Na seji so razpravljali o uresničevanju sklepov 31. in 32. seje komiteja in ugotovili, da je bila večina sklepov uresničenih in ocenjevali idejnopolitično usposabljanje komunistov iz tržiške občine v izobraževalni sezoni 1975/1976. Člani

Srečanje koroških partizanov

PLANINA POD GOLICO — V nedeljo, 19. septembra, bosta krajevni organizaciji ZB Planž in Planina pod Golico pripravili v Planini pod Golico nad Jesenicami srečanje koroških partizanov Gorenjske, na srečanje pa so vabljeni tudi koroški partizani, ki žive onstran meje. Na srečanje se temeljito pripravlja in bo ob vsakem vremenu.

Ob 9. uri dopoldne bo najprej na Suhem sedlu odkritje spominske plošče padlemu koroškemu partizanu Ivanu Čerotu, komandirju kurirske postaje K-2. Ob spominski plošči bo mladinski pevski zbor Blaž Arnič zapel nekaj pesmi, slavnostni govornik pa bo predsednik občinskega odbora ZZB NOV Jesenice Franc Konobelj-Slovenko. Spominsko ploščo bo sprejela v varstvo Lovska družina Jesenice. Po častni salvi graničarjev bo koncert pihalne godbe na pihala s Hrušice.

Ob 11. uri bo v Planini pod Golico program zborovanja, na katerem bodo v kulturnem programu sodelovali pevci mladinskega pevskega zbora Blaž Arnič, recitatorji, folklorna skupina z Dovjega ter godba na pihala. Slavnostni govornik bo

član CK ZKS Martin Košir, nekdanji koroški partizan.

V Planino pod Golico bodo v nedeljo vozili avtobusi, ki bodo peljali izpred Čufarja na Jesenice v Planino. Organizatorji bodo prodajali tudi posebne spominske značke, za katere je osnutek napravil akademski kipar Jaka Torkar. D.S.

Okrepiti sodelovanje

Lesce — Na nedavni volilni konferenci osnovne organizacije ZSMS za naslednje mandatno obdobje so izvolili novo vodstvo organizacije. Konference so se poleg članov ZSMS udeležili tudi predstavniki krajevnega družbenopolitičnega življenja, osnovne šole Lesce, občinske konference ZSMS Radovljica, zveze tabornikov, ZKPO Slovenije in RK.

Mladinci so goste seznanili s svojim delom. Prikazali so jim film o klubski dejavnosti in razstavo lastne marksistične literature, zbirki značk, znakov in likovnih del mladih leških umetnikov.

Na volilni konferenci so sprejeli tudi program dela in v njem še posebej poudarili, da bodo morali okrepiti sodelovanje s krajevnimi družbenopolitičnimi organizacijami. V klubsko dejavnost bo bodo morali pritegniti tudi mlade iz okoliških vas.

Na koncu so se mladi iz Lesc pripravili protestom vse naše javnosti zaradi avstrijske politike do naše narodnostne skupnosti na Koroškem. B.Rauh

Kritično o kadrovski politiki

Tržič — Razprava o kadrovski problematiki v tržički občini je bila najdaljša, najvažnejša in najbolj kritična na torkovi seji komiteja občinske konference ZKS. Vzrok zato, da so bili problemi, ki so se trenutno pojavili v občini in z njihovo rešitvijo ne kaže odlašati. Člani komiteja in gostje so vsestransko ocenili kadrovsko problematiko v podjetju Oblačila-Novost, v Bombažni predilnici in tkalnici, v Tovarni kos in srpov in na občinskem svetu Zvezne sindikatov ter ocenili dosedanja prizadevanja za oblikovanje kadrovskih služb pri občinski skupščini. Torkova seja komiteja je bila pomemben prispevek k načrtnejšemu delu na tem področju, hkrati pa napotilo in pomoč vsem tistim organom v občini, katerih naloga je ureševanje načel kadrovske politike.

Komite je opozoril, da mora postati kadrovska politika načrtna in dolgoročna, kar je za tržičko občino, ki s kadri ni ravno med »najbogatejšimi«, še posebno pomembno. Izogibati se je treba »ad hoc« rešitvam in odločanjem v ozkem krogu, ki so vse prej kot dolgoročna, pogosto pa se spreverjejo celo v »mešetarjenje« z ljudmi, kot je dejal nekdo od govornikov na torkovem zasedanju tržičkega komiteja. Več bo treba uglašenosti in delnjovidnosti, sicer bodo rešitve trenutne in škodljive za kontinuiteto kadrovske politike. Vanjo je treba vključiti čim več delovnih ljudi in občanov na čelu s socialistično zvezo delovnega ljudstva in zvezo komunistov ter drugimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Nenačrtna kadrovska politika pa je pogosto tudi vzrok za tarnjanja zaradi (navideznega) pomanjkanja kadrov. -jk

Celodnevna šola v Kr. gori

Kranjska gora — Z letošnjim šolskim letom so tudi v Kranjski gori prešli na uvedbo celodnevne osnovne šole, na katero so se že dolgo temeljito pripravljali. Kranjskogorsko osnovno šolo so kot eno modernih šol v jeseniški občini že pred leti predvideli, da med prvimi pride na celodnevni pouk.

-jk

V šoli so moralni opremiti jedilnico s 160 sedeži, nakupili so jedilni pri-

bor ter poskrbeli, da so bile učilnice primerno opremljene. V šoli so se zaposlili tudi novi učitelji, za katere so dobili štiri stanovanja, tako da s kadri niso imeli problemov. Še vedno pa imajo izredno veliko težav zaradi desetih šolarjev iz oddaljenega Srednjega vrha, ki v šolo prihajajo v mraku in se ponori domov tudi vracajo.

Vendar pa imajo v Kranjski gori nemalo težav zaradi otroškega varstva, saj jim primanjkuje igralnic za najmlajše. Radi bi do prihodnjega leta opremili še dve novi igralnici za predšolske otroke, saj bi v nasprotnem primeru ne mogli sprejeti 60 novih predšolskih otrok v varstvo. Tako kot je ob uvedbi celodnevnih osnovnih šol uspešno vodila akcijo predvsem krajevna konferenca SZDL — vsi starši so se za celodnevno osnovno šolo ogreti — tako je njena naslednja naloga predvsem v ustrezni rešitvi problema otroškega varstva v Kranjski gori. Predvidevajo, da bi za nove prostore vzgojno varstvene ustanove namele nekaj sredstev organizacije združenega dela v Kranjski gori, saj le-te zaposluje veliko žensk, nekaj bi prispevala kranjskogorska krajevna skupnost, sredstva pa bi namenila tudi interesna skupnost otroškega varstva.

D.S.

Kmetijska zadruga Škofja Loka

objavlja prosto delovno mesto

saldakontista

Pogoji: ekonomska srednja šola in dve leti prakse v računovodstvu, dvomesечно poskusno delo.

Nastop dela po dogovoru. Prijava z dokazili o strokovnosti je treba poslati na naslov: Kmetijska zadruga Škofja Loka do 2. 10. 1976.

Podjetje za PTT promet Kranj,

Poštna ul. 4, n. sol. o

TOZD za vzdrževanje in gradnjo tt sredstev in transport, Kranj Poštna ul. 4, o. sub. o.,

razpisuje javno dražbo za prodajo

karamboliranega avtomobila Z-750 v nevozem stanj z izklicno ceno 5200 din

Javna dražba bo 21. 9. 1976 ob 9. uri v prostorih avtoparka Huje 19, Kranj. Interesenti si lahko ogledajo vozilo vsak dan od 10. do 12. ure.

Sklepna konferanca o najpomembnejši akciji

Radovljica — Frontno organizirana konferanca občinskega sveta zveze sindikatov Radovljica in izvršilnih organov zveze komunistov, socialistične zveze, zveze združenj borcev NOV in zveze socialistične mladine radovljiske občine je v sredo, 15. septembra, popoldne ocenila javne razprave o osnutku zakona o združenem delu in razpravljala o usmeritvah za nadaljnje naloge. V poročilu, ki ga je podal predsednik občinskega sveta zveze sindikatov Marjan Vrabec, je poudaril da je s to konferenco končana ena najpomembnejših letošnjih akcij, ki je imela delovni naslov Java razprava o osnutku zakona o združenem delu.

V poročilu je tudi rečeno, da je bilo iz delovnih in temeljnih organizacij Tovarne verig Lesce, Plamen Kropa, Elan Begunje, LIP Bled, Vitor Bled in iz krajevne skupnosti Zasip danih 34 pripomb, predlogov in vprašanj na posamezna določila osnutka zakona. Najpogosteje pripombe so bile na jezik v osnutku zakona, ki bi po mnenju razpravljavcev ob končni redakciji moral biti razumljivejši. Nadalje je bilo več pripomb tudi na oblike ustanavljanja raznih TOZD, dajanja soglasij in referendumu pri organizirani TOZD. Večina teh pripomb temelji na sedanji praksi oziroma veljavnem zakonu o konstituiranju OZD in njegovem vpisu v sodni register. Predlogi in vprašanja so bili tudi glede delovne in samoupravne odgovornosti, odskodninskega postopka pred sodiščem združenega dela, pristojnosti raznih organov, zastopanstvi, spornosti posameznih rokov organizacije in dela disciplinskih komisij in drugih. Nekajkrat pa je bilo slišati tudi bojanje delavcev, da je pri dohodkovih odnosih premalo do-

ločno povedano, kako bo to v prihodnosti. Delavci niso povsem prepričani, da ne bo tudi v bodoče prihajalo do odtujevanja sredstev.

Več pripomb je bilo potem tudi v sami razpravi na konferenci. Nazadnje pa so sprejeli stališča in sklepe za nadaljnje naloge in delo. A.Z.

Konferanca tržiške mladine

Tržič — V sredo, 15. septembra, je bila v Tržiču volilna in programska konferanca mladinske organizacije v tržiški občini. Na konferenci so potrdili oceno dela organizacije ZSMS med 1974. in 1976. letom, ki jo je pripravilo predstvoto v njegovi organi. Ocena obravnava številčna stanje organizacije ZSMS, medobčinsko sodelovanje, dejavnost mladih v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih organizacij in društvin, delo mladih v kmetijstvu, prireditve in telesno kulturo, idejno-politično in vzgojno delo, ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, obveščanje in propagando, mednarodno sodelovanje in mladinske delovne akcije. Delegati sredine konference so potrdili predlagano programsko usmeritev organizacije do leta 1978 in izvolili novo vodstvo občinske konference ZSMS. Predsednik bo še naprej Ludvik Perko iz Peka, rojen leta 1949. Podpredsednik dolžnost bo opravljal Vinko Golmajer iz Podljubelja, rojen leta 1955, sekretar pa bo Milan Krsnik, dosedanji novinar tržiškega radia, rojen leta 1956. Razen njih je v predstvotu še 14 članov. -jk

Vključiti mlade

Kranjska gora — V ponedeljek, 13. septembra, je bila v prostorih osnovne šole v Kranjski gori seja predsednikov družbenopolitičnih organizacij občine ter družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti. Sejo je v okviru dogovorov s predstavniki ostalih družbenopolitičnih organizacij organizirala občinska konferanca Socialistične zveze Jesenice. Na razgovorih, ki jih bodo pripravili še v vseh ostalih krajevnih skupnostih občine, so ali pa še bodo spregovorili o vlogi in o načinu Socialistične zveze.

V Kranjski gori je bila seja izredno uspešna, saj je po uvodni razpravi predsednika občinske konference SZDL Zdravka Črva sledil izčrpni in tehten pogovor o vlogi SZDL v krajevni skupnosti in o vključevanju vseh drugih organizacij. Krajevna konferenca SZDL Kranjska gora je v minulem obdobju pripravila nekaj uspehljih akcij, tako priprave na uvedbo celodnevnih osnovnih šol, spregovorila je o prečnih problemih otroškega varstva, o srednjoročnem programu razvoja krajevne skupnosti, o osnutku zakona o združenem delu, o gradnji novega vrtca ter bila pobudnik za vrsto drugih akcij. Vendar pa bo v prihodnje morala poskrbeti, da vključi tudi več mladih in se skupno z občinsko konferenco ZSMS dogovori, da se kranjskogorska mladina bolje organizira. Lahko bi ustavili mladinske aktive po posameznih organizacijah združenega dela in po temeljnih organizacijah združenega dela, ne nazadnje pa bi mladi lahko ustavili tudi svojo mladinsko organizacijo.

Občinska konferenca SZDL Jesenice je uspešen pogovor o frontni vlogi Socialistične zveze organizirala že v Ratečah, v Mojstrani in na Hrušici, sledili pa bodo pogovori tudi v vseh drugih krajevnih skupnostih. D.S.

Vsekakor izredno koristni, spodbudni razgovori v samih krajevnih konferencah, po katerih bo marsikje delo bolje zaživel, krajani pa spoznali resnično vlogo in pomen nove organiziranosti Socialistične zveze.

Delavci PTT obsodili manjšinsko politiko Avstrije

Kranj — Stevilnim ostrom protestom na Gorenjskem, v Sloveniji in v drugih republikah zaradi sedanja avstrijske politike do Slovencev na Koroškem in Hrvatov na Gradiščanskem so se 8. in 9. septembra na protestnih zborovanjih pridružili tudi delavci temeljnih organizacij združenega dela in delovne skupnosti skupnih služb Podjetja za PTT promet Kranj. V protestnem pismu, ki so ga naslovali na avstrijsko veleposlaništvo v Beogradu, so med drugim poudarili:

»Niti 21 let po podpisu avstrijska vlada ni izpolnila določil iz 7. člena državne pogodbe, temveč je s sprejetjem zakona o štetju posebne vrste in o pospeševanju narodnih manjšin potepata tudi načela OZN in sklepne helsinski konference ter povsem zanemarila vse sprejete mednarodne obveznosti do v Avstriji živečih narodnih manjšin. Še več, s takim ravnjanjem avstrijske oblasti dopuščajo oživljanje nacizma, ene najmračnejših ideologij človeške zgodovine, ki še danes, tri desetletja po zlomu fašizma, jemlje koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatom osnovne pravice in jih skuša iznici v nameravanem pretevanju...« A.Z.

Sporazum o letošnjih cenah krompirja sklenjen

Odkupna cena za jedilne sorte krompirja bo znašala 3,20 dinarja, maloprodajna cena za ozimnico 4,25 dinarja in običajna maloprodajna cena 5 dinarjev za kilogram — Letošnje cene precej više od lanskih — Izvršni odbor poslovne skupnosti za krompir soglašal z gradnjo skladišča jedilnega krompirja pri Senčurju, ki ga načrtuje Gorenjska kmetijska zadruga — Na Gorenjskem okrog 10.000 ton jedilnega krompirja

Ljubljana — Osrednja točka dnevnega reda torkovega zasedanja izvršnega odbora poslovne skupnosti za krompir pri Gospodarski zbornici Slovenije je bilo sporazumevanje o letošnjih odkupnih in maloprodajnih cenah krompirja. Člani izvršnega odbora poslovne skupnosti so se sporazumeli, da bo dobil pridelovalci jedilnih sort krompirja (igor, desiré, dobrin, viktoria itd.) za kilogram 3,20 dinarja. Maloprodajne cene na kilogram krompirja za ozimnico pa bo znašala 4,25 dinarjev! Izvršni odbor poslovne skupnosti je priznal za kilogram krompirja organizatorjem proizvodnje (zadruge, obrati za kooperacijo, temeljne zadružne enote) 45 par proizvodnih stroškov, kamor sodijo predvsem izdatki za vreči in drugi stroški, 20 par pa bo terjala dobava krompirja grosistom. Kilogram krompirja v prodaji na drobno pa bo veljal 5 dinarjev. Slovenski pridelovalci krompirja so se dogovorili za strogo spoštovanje teh

cen, bodisi pri prodaji v Sloveniji ali na druga področja Jugoslavije. Obenem so opozorili, da kaže ostreje stopiti na prste tistim pridelovalcem, ki se dogovorjenih cen ne bodo držali in predvsem po domovih prodajali po višjih cenah. Takšno početje spravljajce proizvajalce in pogosto tudi kupce v neenak položaj. Krompir za ozimnico so marsikje že začeli prodajati. Uradni začetek te prodaje pa bo 20. september.

Letošnje odkupne cene so za proizvajalce ugodnejše od lanskih. Lani so se sukale okrog 1,80 dinarja. Gorenjski pridelovalci so zahtevali višjo ceno, vendar so bili v manjšini. Nizka cena in slaba letinja sta povzročila med pridelovalci malodusje, pojavila pa se je tudi bojazen, da se bo proizvodnja krompirja zaradi nerentabilnosti zmanjšala.

Gorenjska kmetijska zadruga, na katere področju so največji in najsteviljniji gorenjski pridelovalci krompirja, ima sklenjene pogodbe o

proizvodnji in prodaji 10.000 ton jedilnega krompirja. Lani so bile pogodbe za polovico manjše. Začalo vreme onemogoča normalno izkopavanje krompirja. Po prvih ocenah ga je pod zemljo še vedno okrog 40 odstotkov. Prodaja se je kljub temu že začela. Na »debeljejši« zemlji je pridelek izredno dober, na peščeni zemlji, ki je bila za sušo bolj občutljiva, pa na Gorenjskem beležimo slabši pridelek.

Govora je bilo tudi o izvozu krompirja. Poslovna skupnost vztraja, da je treba najprej zagotoviti redno preskrbo domačega trga, šele nato pa se odločati za izvoz.

Izvršni odbor poslovne skupnosti za krompir je soglašal tudi z načrtovano gradnjo skladišč za jedilni krompir v bližini sedanjih skladišč semenskega krompirja KŽK pri Senčurju. Skladišča namerava zgraditi Gorenjska kmetijska zadruga. Idejni načrti so narejeni. Do začetka gradnje bo Gorenjska kmetijska zadruga preskrbela še glavni projekt in vso drugo potrebno dokumentacijo.

Izvršni odbor poslovne skupnosti za krompir bo na eni od prihodnjih sej razpravljal še o ceni semenskega krompirja. Pričakovati je, da bo cena le-tega za okrog 50 odstotkov višja od cene jedilnega.

J. Košnjek

Za devet odstotkov nižji dohodek

V prvem polletju letosnjega leta je precej organizacij združenega dela v jeseniški občini zabeležilo izgube — Nižji celotni dohodek

Jesenice — Zaradi sprememb načina ugotavljanja vsega dohodka ter zaradi drugih vzrokov je jeseniško gospodarstvo zabeležilo v prvih šestih mesecih slabše rezultate kot v enakem lanskem obdobju.

Nov sistem obračuna po plačani realizaciji je pomembno vplival tudi na višino izgub, ki so v višini 198 milijonov dinarjev. Tako visoke izgube gospodarstva so predvsem posledica spremenjenih pogojev poslovanja.

Proizvodnja se je v nekaterih organizacijah znižala zaradi manjšega povpraševanja na trgu, ker se je znala tudi kupna moč ter zaradi pomanjkanja reprodukcijskega materiala iz uvoza. Delovne organizacije so proizvodnjo nekaterih proizvodov iz teh vzrokov ustavile, v nekaterih primerih pa spremene svoje proizvodne programe. Delovne organizacije so vse bolj uporabljale domači material. Vplive slabše prodaje na domačem trgu pa so organizacije ublažile s povečanim izvozom, saj se je izvoz povečal. Kljub temu pa so finančni učinki izvoza slabši kot pri prodaji na domačem trgu, čeprav tudi doma cene niso tako zelo naraščale kot v minulih letih. Precej organizacij z izgubo je gostinskih in turističnih, kjer je izguba v prvem polletju reden pojav, ob koncu leta pa prav te organizacije izkazujejo pozitivne rezultate.

Tudi osebna potrošnja ni bila usklajena s predvidevanji resolucije o ekonomskem razvoju, saj so izplačani nominalni osebni dohodki naraščali hitreje kot družbeni proizvod in produktivnost dela, seveda pa tudi živiljenjski stroški niso naraščali skladno s predvidevanji resolucije. Pri delitvi dohodka in osebnega dohodka je bil v številnih

organizacijah prevladujoč vzrok le porast živiljenjskih stroškov, manj pa porast produktivnosti dela in družbenega proizvoda.

Prispevki samoupravnim intezivnim skupnostim, ki pomenijo skupno porabo, so v prvem polletju letos dosegli 28.491 tisoč dinarjev in so bili z 10 odstotkov nižji kot v enakem lanskem obdobju.

Ves dohodek je bil za devet odstotkov nižji, vzroki pa so različni, najpomembnejši pa je v novem sistemu obračuna vsega dohodka. Po panogah je najvišji porast dohodka zabeležilo kmetijstvo, sledi gospodarstvo in turizem, stanovanjska in komunalna dejavnost, promet in obrt. Manjši celotni dohodek pa beležijo industrija, trgovina in gradbeništvo.

Vendar pa so porabljeni sredstva, ki so v prejšnjih letih v občini vedno hitreje naraščala z celotnega dohodka, letos bila nižja za 6 odstotkov. Nad predpisano stopnjo se je najbolj povečala amortizacija, dnevne in izdatki za reklamo, proizvodne in neproizvodne storitve itd. Znižanje porabljenih sredstev je vsekakor spodbuda za gospodarstvo, saj se tem povečuje ekonomičnost poslovanja.

Družbeni proizvod se je v letosnjem prvem polletju znižal za 29 odstotkov, povprečno število zaposlenih se je povečalo za 1,4 odstotka (v gospodarstvu se je povečalo za 0,7 odstotka, v negospodarstvu pa za 8,8 odstotka). Povprečni čisti osebni dohodki so znašali v gospodarstvu 3.824 dinarjev in bili za 17,8 odstotka višji od lanskih, v negospodarstvu pa so znašali 4.614 dinarjev in bili za 22,1 odstotka višji od lanskih.

D. S.

**Svet delovne skupnosti
Občinskega sodišča v Kranju**
razpisuje prosto delovno mesto
strojepiske-zapisnikarja
za določen čas

Za delovno mesto je poleg splošnih pogojev predpisana srednja izobrazba, ki jo daje upravna administrativna šola, izjemno pa ob izpolnjenih delovnih izkušnjah dvoletna administrativna šola.

Osebni dohodek za to delovno mesto se določa po samoupravnem sporazumu o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebno in skupno porabo delavcev Občinskega sodišča v Kranju.

Rok za vložitev prijav traja od objave 15 dni.

SEMINAR O SODOBNEM PRIDELOVANJU KROMPIRJA — Zadružna zveza Slovenije, republiški center za pospeševanje kmetijstva, Kmetijski institut Slovenije in Kmetijskošportni kombinat iz Kranja so organizirali v sredo, 15. septembra, v Kranju posvetovanje o sodobnem pridelovanju krompirja. Kmetijskim strokovnjakom iz vse republike so predaval znani poznavalci in usmerjevalci pridelovanja krompirja inž. Viktor Repanšek, dr. inž. Miloš Kus, inž. Jelena Hočvar in inž. Viktor Marinc. Popoldne so udeleženci posvetovanja obiskali Kmetijskošportni kombinat Kranj in se seznanili z najmodernejšimi načini pridelovanja in spravila krompirja. (jk) — Foto: F. Perdan

Da ne bo zmanjkalo pitne vode

Na Bledu je letos v glavnem poletni turistični sezoni primanjkovalo pitne vode — Že letos črpališče na Dobravci, ki bo z dodatnimi 20 litri vode na sekundo preprečilo pomanjkanje — Začela pa se bo tudi širša triletna raziskava na območju jeseniške in radovljiske občine

Bled — Na Bledu že nekaj let, posebno v glavnem turistični sezoni, primanjkuje pitne vode. Tako je bilo tudi letos. Komunalno podjetje Grad Bled se je zato že pred časom resno lotilo nekaterih ukrepov. Najprej so izmerili vodovodno omrežje ter izdatnost vodnih virov. Ugotovili so, da zmogljivost sedanjih zajetij znaša 91 litrov pitne vode na sekundo, da znaša dolžina vodovodnega omrežja 75 kilometrov, da imajo 13 rezervoarjev z zmogljivostjo 1500 kubičnih metrov in da tako zajeta pitna voda služi za preskrbo okrog 10.000 prebivalcev v petih krajevnih skupnostih (Gorje, Zasip, Bled, Ribno in Bohinjska Bela) in za okrog 5000 turističnih postelj.

Sedanjih 91 litrov pitne vode na sekundo v sedanjih zajetjih zadošča za normalno preskrbo prebivalcev in za manjše količine tehnološke vode. Težave pa nastanejo v glavnem poletni turistični sezoni, ko se na Bledu običajno število prebivalcev podvoji. Tako je bilo na primer po poročitvi Park hotela, ki je bil velik potrošnik vode (10 litrov na sekundo) prvo leto malo bolje. Letos pa je spet prišlo do težav.

Dosedanje meritve in raziskave kažejo, da potrošnja pitne vode naraste za okrog 6 odstotkov na leto in da bi za normalno preskrbo v sezoni potrebovali dodatnih 20 litrov pitne vode na sekundo. Tako bi Bled ta hip s širšo okolico oziroma območje petih krajevnih skupnosti potreboval zajetje s skupno količino 110 litrov pitne vode na sekundo. In kot rečeno, v petnajstih letih (1990) bo poraba znašala enkrat več.

Glavni vir pitne vode za območje petih krajevnih skupnosti je zdaj vodovod iz Radovne, ki daje 70 litrov vode na sekundo. Zgrajen je bil 1912. leta, od 1957. do 1959. leta pa povečan. Ceprav so takrat predvidevali, da bo po rekonstrukciji dovolj vode za 30 let, je danes že premajhen.

Komunalno podjetje Grad Bled se je zato lotilo novih strokovnih raziskav. Le-te so pokazale, da v Radovni (Zmrzlje, Podlipnik) znaša zaloga talne pitne vode okrog 2000 litrov na sekundo. Raziskovali pa so tudi teren blizu Krnice (Ovčje jame), kjer so ugotovili, da znaša zaloga pitne vode liter na sekundo na tekoči meter drenaže. Najpomembnejše pa so bile raziskave na področju Bleda. Zadali so si namreč nalogo, da bi pitno vodo dobili čimprej in čimblize. Prav raziskave na blejskem območju pa so pokazale, da je na njem več izvirov (Zasip, Selce in druge), vendar so ugotovili le dva zdrava izvira pitne vode. Pri vseh drugih je voda že preveč onesnažena. To sta izvira na področju Dobravce med Dobami na Bledu in Savo Dolinko, kjer je voda v globini 17 metrov, in v Zaki.

Misel, da bi zadostno preskrbo s pitno vodo reševali s povečanjem zajetij v Radovni, so takoj opustili. To bi bilo predrago in tudi predolgo trajalo. Razen tega so ugotovili, da sedanji rezervoar s 400 kubičnimi metri na Straži ni izkoriščen, ker je v koničah poraba vode tako velika, da se ne more napolniti. Zato so se v prvi faziji odločili za hitrejšo in cejljeno rešitev, in sicer za izgradnjo črpališča na Dobravci in položitev

Ob takšni odločitvi jeseniške in radovljiske občine, ki na tem področju dejavnosti tesno in dobro sodeljujeta, predvsem pa ob ugotovitvi, da so prenake dragoceni viri pitne vode ta hip že onesnaženi in neuporabni za zajetje v prihodnjih letih, se sprešljemo, ali ne bi bilo prav, da bi se celotna Gorenjska oziroma vseh pet občin na tem območju hkrati odločilo za takšno raziskavo. Bila bi cenejša kot če se je vsaka občina letova sama zase. In kar je najpomembnejše, ngnovili bi, kakšne so splošne zaloge vode na območju Gorenjske, kaj je že onesnaženo in kaj se lahko reši ter kakšni ukrepi bi bili potrebeni za to. Ob dosedanjih ugotovitvah o onesnaženosti izvirov na območju Bleda smo namreč najbrž lahko več kot neprjetno presečeni.

A. Zalar

Slavko Zalokar — predsednik SIS za železniški in luški promet SRS

10. septembra je zasedala skupina samoupravne interesne skupnosti za železniški in luški promet SR Slovenije in med drugim obravnavala poročilo in predloge posebne komisije za razrešitev gospodarskega položaja ŽTP Ljubljana, družbeni dogovor o ekonomskih in drugih ukrepih, s katerimi se bodo železnični zagotovili normalni pogoji poslovanja, in informacije o rezultati poslovanja ŽTP Ljubljana in Luke Koper v letošnjem prvem polletju. Na skupščini so nato za novega predsednika samoupravne interesne skupnosti za železniški in luški promet SR Slovenije izvolili Slavka Zalokarja.

Slavko Zalokar, ki je poznani kot družbenopolitični delavec tako v gospodarstvu kot tudi na področju družbenopolitičnega dela v Sloveniji in Jugoslaviji (bil je tudi predsednik kranjske občinske skupnine), bo glede na zahtevno problematiko, ki jo mora SIS za železniški in luški promet razreševati, uspešno opravljaj odgovorne naloge predsednika skupnine SIS, je bilo poudarjeno na seji. Ker trenutno opravlja funkcijo generalnega sekretarja stalne konference mest Jugoslavije, bo dolžnost predsednika SIS opravljaj ne-poklicno.

A. Z.

Moralna klofuta novatorju

V jeseniški Železarni, kjer uspešno deluje izredno veliko število novatorjev in avtorjev tehničnih izboljšav, so avtorju Viktorju Smoleju priznali za njegovo izboljšavo odškodnino in rento in nadvse hvalili njegovo tehnično izboljšavo vse dotlej, dokler niso nenadoma ugotovili, da mu je zadost le enkratna nagrada – Zakaj v nasprotju s spretjem pravilnikom Železarne Jesenice?

Novator jeseniške Železarne
Viktor Smolej, zaposlen v obratu PIV energija kot vodja objektov, je presenečen, kajti njegova tehnična izboljšava številka 2174 je skoraj dve leti predmet razprav na sestankih samoupravnih organov. Lani so jo izvrstno ocenili, mu zanje priznali odškodnino in triletno rento, letos pa nenadoma odločili, da mu je dovolj le enkratna nagrada. S tem naj bi bil njegov predlog izpleten.

ZAČETEK V SUPERLATIVIH

Lani februarja je prijavil tehnično izboljšavo z naslovom: Direktno dodajanje visokotlačne vode 40 atmosfer na kvadratni centimeter v omrežje hladilne vode Bela. Izračunal so, da je samo pri električni energiji letni prihranek 18.023 dinarjev. Izboljšava je ob minimalnih stroških 1600 dinarjev po lastni iniciativi izdelal sam. Prihranki so seveda tudi ob škodi, ki bi nastala, če bi na Beli zmanjšalo vode, visokotlačna voda pa je bolj čista in zanesljivo hladil naprave v valjarnah. Ta primer naj bi bil uporaben pri naličnih, ker je Sava zelo kalna, voda iz Javorniških Rovt pa ni in jo je v takšnih primerih dovolj. Prihranek pri elektro energiji in pri vzdrževanju črpalk je torej izdaten, po mnenju predsednika društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav Železarne pa so posredne koristi te izboljšave ogromne.

Obratovodstvo je izboljšavo zelo pohvalilo in menilo, naj se predlog nagradi. Maja je temeljna organizacija vzdrževanje, energija in trans-

čunu odškodnine znese 7015 dinarjev. Toliko naj bi dobil avtor, če...

Ce ne bi tri dni kasneje računovodstvo temeljne organizacije vso stvar prekučnilo na glavo, ko je med drugim tudi za sporno izboljšavo ugotovilo, da »se avtorji ne poslužujejo osnovnega dokumenta, to je delovnega naloga, na katerega se morajo izvajati vse tehnične izboljšave. Samo na tak način je knjigovodstvo možno zasledovati dejanske stroške, ki so osnova za izračun čistega prihranka. Dokler pa tega ne bodo upoštevali, računovodstvo ne more potrjevati pravilnosti izračunanih prihrankov, ker se isti dejansko v obračunu stroškov nikjer ne izkazujejo.« Ob rob tej računovodstvi ugotoviti: iz obračuna delovnega naloga so vidni le stroški za izvedbo izboljšave, nikakor pa ne morejo biti izkazani prihranki na elektroenergiji. Nima pa vsak elektromotor v obratu svojega števca, zato prihranki ne morejo biti izkazani! To isto računovodstvo je začuda pred letom dni natanko takole menilo: »...ker je avtor nakazal več možnosti prihranka, izračunal pa le prihranek na elektro energiji, je tudi računovodstvo enakega mnenja in meni, da je izračun pravilen.« S tem je priznalo nekaj, kar je potem enostavno zanikal.

Junija daje sektor za ekonomiko in organizacijo referat za racionalizacijo in novatorstvo oceno: čisti letni prihranek za leto 1974 je pri energiji 18.023 dinarjev, odškodnina za leto 1974 pa 960 dinarjev oziroma zaradi pomena tehnične izboljšave, ki lahko v prihodnjih letih prinese še večje koristi, predlaga triletno rento.

Teden dni kasneje se popolnoma strinja še komisija za racionalizacijo in novatorstvo delavskega sveta TOZD vzdrževanje, energija in transport, ki pravi, naj se avtor izplača triletna renta, ki naj bi bila izračunana vsako leto na osnovi prihrankov.

Spet teden dni kasneje pošilja temeljna organizacija pisemo pohvalo in zahvalo, z zagotovilom, da je izboljšava trajnejšega pomena...

ZAPLET V ZANIKANJU

Letos aprila je oddelek za zaščito industrijske lastnine ugotovil, da je edini ugotovljivi prihranek pri elektro energiji, ostalih koristi pa ni mogče dokazati. Izračun prihranka energije je za leto znašal po enakem vzorcu obračuna kot prvič 186.728 dinarjev, kar pa po veljavnem izračunu črpalk je torej izdaten, po

mnenju predsednika društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav Železarne pa so posredne koristi te izboljšave ogromne.

Obratovodstvo je izboljšavo zelo pohvalilo in menilo, naj se predlog nagradi. Maja je temeljna organizacija vzdrževanje, energija in trans-

Zatika se pri denarju

Radovljica – Komisija za kulturno pri občinskem svetu zveze sindikatov Radovljica je v torek, 14. septembra, pregledala in ocenila uresničevanje programa in potek kulturne akcije za delovne kolektive v občini v letošnjem prvem polletju. Znano je, da kulturno akcijo, ki se že več let uspešno uveljavlja v radovljiski občini, vzajemno organizirajo in vodijo občinski sindikalni svet, kulturna skupnost in Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Radovljice.

Letošnji program prireditev je bil precej obsežen. Zato je bilo zanj kljub nizki prispevni stopnji za kulturno v občini treba predvideti tudi precej več denarja. Komisija je ugotovila, da je bil polletni plan prireditev presežen. Od predvidenih 43 gledaliških predstav v letu 1976, jih je bilo do polletja že 24, od petih glasbenih koncertov trije, od devetih likovnih razstav osem in od dveh kulturnih prireditev za delavce iz drugih republik ena. Od dveh ostalih prireditev pa je bila izvedena prav tako ena.

Organizirali niso le dve literarni večerovi, ki pa jih bodo zato pripravili jeseni.

Po finančni plati pa je bilo uresničevanje programa slabše. Glede na to, da je po novem zakonu o zavarovanju plačil tudi na področju kulturnih storitev treba takoj poravnati račune, je bil že ob polletju porabljen ves denar za kulturno akcijo pri kulturni skupnosti (190.000 dinarjev!). Iz tega vira torej ni več na voljo niti dinarja. Zato bodo morale osnovne organizacije sindikata v OZD in TOZD poskrbeti, da bodo čimprej izpolnile obveznosti, ki jih narekuje družbeni dogovor za kulturno akcijo. Skupni znesek, ki ga je treba poravnati, znaša 63.930 dinarjev.

Po podatkih, ki jih je pripravila strokovna služba kulturne skupnosti, finančnih obveznosti leta 1974 niso poravnale tri delovne organizacije v občini, lani 34 in letos kar 53 delovnih organizacij. Komisija je predlagala predsedstvu občinskega sveta zveze sindikatov, naj le-ta posreduje pri poravnavi obveznosti, sicer bo kulturna akcija močno motena.

JR

Kranjski pevci v Italiji in Franciji

Kranj – V sredo zvečer je odpovedoval iz Kranja na gostovanje v Italijo in Francijo Akademski komorni zbor Kranj pod vodstvom pevovodje Matevža Fabijana. Kranjski pevci so sinči že prvič nastopili v pobratenem mestu Rivoli, danes pa jih čaka drugi nastop skupaj z rivolskim zborom Coro Alpino. Le-ta je med 24. in 27. aprili gostoval v Kranju in pripravil več nastopov. Kranjski pevci ob tej priložnosti tudi vračajo obisk pevcev iz pobratenega italijanskega mesta.

Akademski komorni zbor bo ponocnjem koncertu v Riviliju odpotoval v francosko pobraterno mesto La Ciotat. Prvi koncert je predviden za jutri zvečer, v nedeljo zvečer pa bodo Kranjčani najverjetneje peli tudi v bližnjem mestu Aix en Provence. Pričakovati je, da bodo pevce iz Kranja posneli tudi v studijih radija Monte Carlo, kar je za zbor novo veliko priznanje.

JR

Začel se je pouk za odrasle

Radovljica – Z novim šolskim letom so se odprla šolska vrata tudi na oddelkih za odrasle pri Delavskih univerziteta Radovljica. Redni pouk se je začel v vseh štirih razredih ekonomsko srednje šole, na delovodske administrativne šole, na delovodske šole za strojno in elektro stroko ter v tretjem letniku tehnične šole strojne stroke. Prihodnji mesec pa bo Delavskih univerziteta organizirala tudi seminar za kandidate tehnične šole elektro stroke, na katerem se bodo pripravljali na izpite iz tujega jezika, fizike in kemije. Če bo dovolj kandidatov, bodo odprli tudi oddelek prvega letnika tehnične šole letarske stroke.

Številka, da obiskuje vse oddelke, v katerih se je pouk že začel, 260 rednih slušateljev, kaže, da je med zaposlenimi delavci veliko zanimanje za izobraževanje ob delu. Ker je v delovnih organizacijah še vedno precej zaposlenih, ki nimajo končne obvezne osemletke, bodo na Delavski univerzi skupaj z drugimi organi in izobraževalno skupnostjo skušali najti ustrezno rešitev tudi za delavce.

JR

Odbor za medsebojna delovna razmerja osnovne šole

Cvetko Golar Škofja Loka

razpisuje naslednji dve delovni mest:

1. kvalificirano kuharico za nedoločen delovni čas

2. predmetnega učitelja za tehnični pouk

s polovično zaposlitvijo za nedoločen delovni čas.

Nastop dela takoj. Rok prijave 15 dni po objavi.

Iskra Commerce, Ljubljana
TOZD Zunanji trg,

objavlja prosto delovno mesto

skladiščnika

za delo v izvoznem skladišču v Kranju

Pogoji:

- končana poklicna šola elektro smeri ali šola za blagovni promet,
- eno leto prakse v stroki
- trimesečno poskusno delo
- želen je odslužen vojaški rok.

Ponudbe naj kandidati v 10 dneh po objavi v dnevnu časopisu dostavijo na naslov: Iskra Commerce, Kadrovsko-socialna služba, Ljubljana, Topniška 58.

Razpisna komisija

Gostinskega podjetja Jelen Kranj

razpisuje na podlagi 62. člena statuta podjetja delovno mesto

direktorja

Kandidati morajo izpolnjevati z zakonom in družbenim dogovorom občine Kranj določene splošne in posebne pogoje:

1. imeti mora visoko izobrazbo ekonomsko-komercialne smeri in najmanj 5 let delovnih izkušenj,
2. imeti mora višjo izobrazbo gostinske ali turistične smeri in najmanj 5 let dela na vodilnih delovnih mestih,
3. da je državljan SFRJ in je moralno in politično neoporečen.

Kandidati naj k vlogi za razpis predložijo dokazila o izpolnjevanju razpisnih pogojev in potrdijo o nekaznovanju.

Rok za prijavo je 15 dni od dneva objave. Vloge naj kandidati naslovijo na Gostinsko podjetje Jelen Kranj »za razpisno komisijo«.

Kovinoservis Jesenice

razpisuje prosto delovno mesto

računovodja

Pogoji višja ali srednja strokovna izobrazba, najmanj 3 ali 5 let delovnih izkušenj v stroki. Poskusno delo traja 2 meseca. Nastop službe mogoč takoj ali po dogovoru.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta. Ponudbe s kratkim življenjepisom, dokazili o izpolnjevanju navedenih pogojev ter dokazilom o nekaznovanju pošljite na naslov:

KOVINOSERVIS Jesenice, Prešernova c. 15.

ČGP DELO, TOZD Časopisi, podružnica Kranj,

zaposli prodajalko v kiosku ČGP DELO v Škofji Loki.

Zaželena je trgovska šola oziroma praksa na delovnem mestu prodajalca.

Ponudbe pošljite na podružnico ČGP DELO Kranj, Koroška 16, informacije po telefonu 21-280.

Darinka Sedej

Festivalski spored v kinu Center

SOBOTA, 18. SEPTEMBRA,
OB 16. URI:

Borbenost (češki, črno-beli). Dokumentarni film o najboljem češkem rokoboru, ki redi v domači vasi golobe. Po njegovih zmazah je nogomet med mladino čez noč pozabljiv, vse se navdušuje le še za rokoboro. Na svetovnem prvenstvu v Minsku je bil Čeh »zlatos« srebrn, verjetno pa bo še posegel na zlato, tako kot je na olimpijadi v Münchnu.

Azijske igre (iranski, barvni, dolgometražni). Iran je bil prizorišče sedmega srečanja športnikov azijskega kontinenta, kjer so se ob najmodernejsih športnih objektih merili mladi športniki azijskih narodov.

SOBOTA, 18. SEPTEMBRA
OB 20. URI:

Boj za sekunde (franc. barvni). Film o garanju veslačev na filmsko učinkovit način priporočen o treningih in tekmovanjih tega vodnega športa.

Dobrodošli v Iraku (barvni, iraški). Živopisna predstava te pri nas malo znane dežele.

Na krilih vetra (barvni, ameriški). Film o novem državnem športu – jadransku z mazi, tehniki, privlačnostih in tudi nevarnostih tega državnega športa.

Bandama '75 (barvni, francoski). Dokumentarec o afriškem avtomobilskem rallyju, enem najzahtevnejših v svetu sploh.

Drsanje, šport in umetnost (barvni, švicarski). Film o baletnem plesalcu in umetnostnem darsalcu postavlja vprašanje, kje se konča šport in začenja umetnost.

Sesti igralec (barvni, jug.). Duhovit portret znanega jugoslovanskega košarkarskega trenerja Lazarja Lecića.

Bolgarska jesen (barvni, bolg.). Prikaz še vedno s folklornim izročilom živeče vasi in modernega mesta v Bolgariji.

NEDĚLJA, 19. SEPTEMBRA.
OB 10. URI

Smuk (barvni kanad.). Filmski zapis o najboljših smukaličih.

Anna, sestra Jany (češki, barvni).

NEDELJA, 19. SEPTEMBRA
OB 20. URI

Kariži, svet zase (barvni, karibski). Zgodovina predstavitev eksotičnih otokov v Karibskem morju.

Tarkwondo (barvni, juž. korejski). Zapis o nemavdinem športu doma na Karibih.

Po svoje (barvni, amer.). Stari šport ne zadošča več, izmisljujemo se vedno nove discipline, kot je na primer hot dog – vragoljice na snegu.

Pustinjska ladja (barvni, jug.). Turistično informativni zapis – pravzaprav potopis.

Srebrna vesla (barvni, egipt.). Veslaško tekmovanje na Nilu v senci starodavnih templjev.

Dvig (barvni, sovjetski). Film o dvigalcih uteži, o njihovih telesnih in duševnih naporih.

Vrnitev (črno-beli, madž.). Film o vrnitvi v življenje in šport, ki ga je po hudi prometni nesreči dosegel z velikim uspehom madžarski rokoborec.

PONEDELJK, 20. SEPTEMBRA
OB 16. URI

Lepzig (barvni, vzh. nem.). Zapis o tem trgovsko močnem mestu, prizorišču mednarodnih sejmov.

Leteči angeli (barvni, angl.). Film o štirih mojstricah padalskega športa.

Ob Clydu (barvni, angl.). Škotski turistični film.

Izgled atletskega (barvni, jug.).

Zadnja dirka (barvni, jug.).

PONEDELJK, 20. SEPTEMBRA,
OB 20. URI

Močnejši od morja (barvni, jug.). Dokumentarni portret znanega plavalca maratona Veljka Rogačića.

Sport v cirkusu (barvni, švicarski). Film o gimnastiki, ki je osnova in izhodišče cirkuske atrakcije.

Kaplj in kamen (barvni, jug.). Film o nedavno odkriti izredni podzemeljski jami med Pristino in Uroševcem.

Jack Rabgit (barvni, kanad.). Portret pobudnika kanadskega množičnega smučarskega športa.

Skoki v vodo (barvni, sovjetski). Bolj verzogni in strokovni film o skokih v vodo.

Svila in dim (barvni, amer.). Film o pogumnih in spretnih padalcih.

Lago Maggiore (barvni, švicarski). Film o turistično športnih doživetijih ob jezeru.

Festival: splet športa in turizma

V sredo zvečer se je s slovesno otvoritvijo v Kranju začel letos že šestič mednarodni festival športnih in turističnih filmov, tokrat pod pokroviteljstvom sozid Slovenijalesa. Na letošnjem filmski predstavi športnih in turističnih filmov iz proizvodnje zadnjih dveh let sodeluje 33 del. Selektorska komisija je imela težavno delo, da je iz okoli 3000 ur trajajočega programa, kolikor trajojo vsi poslanici filmi, izbrala program, ki po besedah Stanke Godnieceve, predsednice selektorske in programske komisije in filmske kritičarke, predstavlja obenem tudi trud komisije, da bi uravnotežila tako športni kot turistični del filmskega prikaza. Pri tem je razveseljivo, da

je v primeru s preteklimi leti opazen velik premik glede turističnega filma, saj so le-ti napravili velik korak naprej od poprejšnjega razgledniškega filma do sedanjega, ki je takšen, da sodobnega človeka zamika k rekreaciji v okolju, ki jo takšen film prikazuje. Športni film letošnjega festivala pa so paleta prikaza od vedno atraktivnega filma o posameznem športu do filmov, ki propagirajo množičen šport – rekreacijo in teh smo v resinci lahko tudi zelo veseli.

Prav presenetili so po besedah selektorja tudi filmi iz držav v razvoju, saj sodelujejo tako Kuba, Karibi, Zaire, Indija, Egipt in druge.

Pokrovitelj letošnjega šestega festivala športnih in turističnih filmov je sozid Slovenijales. V imenu tega kolektiva je festival na slavnostni otvoritvi pozdravil predstavnik poslovnega odbora sozid Slovenijales proizvodnja in trgovina dipl. ing. Franc Razdevsek. Na sliki je predstavnik pokrovitelja (levi) z direktorjem festivala Dragonom Jankovićem. – Foto: J. Zaplotnik

Predsednik upravnega odbora festivala Anton Miklavčič je v svojem navoru poudaril prispevek mednarodnega festivala k vzbujanju veseljstva zanimalja za šport zlasti mladine. Foto: J. Zaplotnik

Filme, uvrščene v uradni del festivala, ocenjuje mednarodna žirija, v kateri so ugledni filmski delavci. Del žirije je prisotoval tudi tiskovni konferenci v sredo pred pričetkom festivala. V žiriji tokrat sodeluje tudi Vječeslav Tihonov iz SZ, ki se ga televizijski gledalci gosto spominjajo kot Stigrljita iz nadaljevanja 17 trenutkov pomladti. – Foto: J. Zaplotnik

Dan finske kinematografije

Mednarodni festival športnih in turističnih filmov v Kranju letos uvaja novost v svoj program. V petek, 17. septembra, ob 20. uri v kinu Center predvajajo izbor filmov iz finske filmske produkcije: na ta način naj bi kranjskemu v slovenskemu občinstvu predstavili pri nas manj znane kinematografije. Finski pa je predvsem celuloidnega traku, ki prav v tem programu tudi spoznamo. Med dokumentarnimi, risanimi in igranimi filmi v petkovem sporedru, ko ne bo festivalnih filmov, sta še posebej zanimiva dva filma, in sicer igrani film Zmaga veterana; glavno vlogo v filmu igra Tapio Rautavaara, zmagovalec v metu kopija na olimpijadi v Londonu leta 1948 (proizvodnja 1955). Prav tako bo zanimiv tudi dokumentarni film o olimpijskih igrah v Helsinkih (proizvodnja 1974).

Finsko filmsko prireditev v Kranju spremlja tudi finska delegacija, ki jo vodi ambasadorka Finske v Jugoslaviji Eeva Kristina Forsman.

Zanimivo je, da se dolžina filmov s športno in turistično tematiko daljša: tako je poprečna dolžina letošnjih filmov med 20 in 25 minutami. To po drugi strani pomeni, da ti filmi niso več v toliki meri kot poprej namenjeni za prikazovanje v kinematografijah pred igranimi filmi, pač pa vse bolj postajajo domena televizijskega medija. Občutek, da športni in turistični filmi postajajo vse bolj televizijski, potruje tudi dejstvo, da jih vse bolj snemajo televizijske hiše. Tak povsem televizijski je tudi letošnji slovenski festivalski prispevek, saj je od vse slovenske filmske produkcije poslala filme le ljubljanska TV. Nasploh je tudi ves jugoslovanski prispevek šestemu kranjskemu festivalu dokaj skromen, saj je hrvaška filmska proizvodnja poslala 2 filma, prav toliko tudi makedonska in srbska.

Tako, filmska kulturna prireditev je uspešno startala kljub že kroničnim finančnim težavam, kot so udarili na tiskovni konferenci za novinarje, ki peste kranjski festival posebno zadnja leta. Organizatorji – zagnani cineasti se posebej pričakujejo podporo mesta samega, saj bi po dosedanjem odzivu in razumevanju razumeli, da festival Kranj še ni posvojil. L. M.

Nagrada najbolj športnemu filmu

V Kranju je že tradicija, da francoski minister za šport in mladino poda najboljšemu športnemu filmu mednarodnega festivala svojo nagrado C. DALC Pierre de Coubertin. Film, ki mora vsebovati duh očeta olimpijskih iger moderne dobe, bo izbrala posebna mednarodna žirija, v sestavi: Jean Durry, Marjan Ciglič, Górgy Karpati, Jože Pogačnik in Ana Zloderewa.

Društvo slovenskih filmskih delavcev pa bo letos tretjič podelilo nagrado najboljšemu snemalcu filma prikazanega na festivalu. Nagrado Metode Badjure podeljujejo v spomin na pionirja slovenskega filma.

Uradna žirija festivala

Od začetka tega tedna je uradna festivalna žirija gledala in ocenila filme, ki jih je za predvajanje na festivalu izbrala selekcijska komisija in jih seveda uvrstila v uradni del programa. O festivalnih nagradah najboljšim filmom bo letos odločala takale žirija: Antoine Bordier (Švica), predsednik žirije Kirill Cenevski (Jugoslavija), Goran Paskaljević (Jugoslavija), Kirsti Petajanen (Finska) in Vječeslav Tihonov (Sovjetska zveza).

Več filmov na festivalu kot tale zahodnonemški »Ikarus« se ukvarja z novim športom – letenje z zmaji.

Padajoči angeli je angleški barvni film o starih pogumnih padalcih.

Okolica slapa Savica gostoljubno sprejema obiskovalce - Foto: F. Perdan

Stotisoči pri slapu Savica

Obiskovalci priljubljene bohinjske izletniške točke se najpogosteje ježej nad slabo cesto do Savice

Bohinj — Slap Savica in njegova okolica sta ena od najbolj znanih in najbolj priljubljenih turističnih in izletniških točk v Bohinju. Ta del Bohinja obiše letno okrog 100.000 ljudi. Večina jih pride le do slapa in potem vrača, za mnoge pa je Savica izhodišče za izletniške in planinske pohode, ki jih ni malo. Letos bo obisk Savice nekoliko manjši od obiska v preteklih letih. Kljub temu število obiskovalcev preseglo

Izlet do izvira Bistrice

Če boste jutri ali v nedeljo v Bohinju in se zaradi kakršnega koli razloga ne boste odločili za obisk tradicionalne prireditve kravji bal, potem vam turistično društvo Bohinj-jezero priporoča izlet do izvira Bistrice. Bistrica je rečica, ki izvira pod goro Liseč in se pri Bohinjski Bistrici izliva v Savo Bohinjko. Od avtobusne postaje v Bohinjski Bistrici je izvir oddaljen podljudro uro voje. Med potjo si na koncu vasi lahko ogledate graščino barona Žige Zoisa, ki je iz časov, ko je v Bohinju cvetelo še fužinarstvo in žebjarstvo. Zanimiva je tudi stolpna ura na graščinskem vrtu, ki je se do nedavnina točno merila čas. Na poti do izvira pa lahko opazite tudi ostanke fužinarskih delavnic in tu in tam na tleh vse polno žlindre. Pot je zanimiva in se vije med drevjem in grmovjem v glavnem ob toku reke Bistrike, malo pred izviro pa se Bistrica v brzicah spušča čez skale. V Bohinjsko Bistrico se morate vrniti po isti poti.

J. Košnjek

RTV Šenčur v novi sezoni

Danes, 17. septembra, se bo ob 19. uri iz doma kulture Šenčur prvič v jesensko-zimski sezoni oglašil RTV Šenčur, ki deluje v okviru DPD Svoboda Šenčur. Od marca da je, ko je RTV Šenčur začel delovati, bo to že peta oddaja.

V oddaji bomo lahko slišali nekaj o preštevanju manjšine na Koroškem, organizatorji pa so se spomnili tudi treh velikih obletnic (125 let od rojstva pisatelja Ivana Tavčarja, 25 let od smrti ameriškega književnika slovenskega rodu Louisa Adamicha ter 40-letnice velike stavke tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenske. Slišali pa bomo lahko še razne druge zanimive prispevke.

F. Erzin

Pred dnevi je bila v kiosku na Trgu revolucije v Kranju vsem na ogled pričujoča slika, ki je kazala, kje je »vaš kotiček«. — Foto: E. Erzetič

Uresničevanje zamisli — komuniciranja

Delo je značilnost in bitvo človeka. Uspešnost dela je v dobrni pripravi, v delovni vnemi, izurenosti in v uresničevanju sprejetih navodil. Podobno je tudi pri pouku, vadbi in pri športnem treniraju.

Učitelj in trener sta kar kar dirigenca v orkestru. Svoje zamisli uresničuje z besedo, prikazom, mimiko in z uspešno igro poklicne vloge. Prizadetava si, da bi na kar najbolj učinkovit način posredovala vaje, športne navade in znanje. Pot do uresničevanja zamisli je v uspešnem komuniciranju, v jasnosti besed, v učinkovitem prikazu in v vzornem nastopu pred učenci in športniki. Leto dobrijne informacije sprejemajo, jih preoblikujejo in osnujejo način ravnanja. Sprejem navodil je bolj uspešen tedaj, kadar je dovolj zbranosti, spoznati in delovne volje. V delovnem naporu in športnem tekmovanju predvsem zmedenost zmanjšuje sprejem navodil in hromi njihov vpliv na dejavnost. Prav tako potrost, živčnost in druga neugodna počutja zmanjšujejo občutljivost za dojemanje navodil.

Učinkovitost sporazumevanja ali komuniciranja je v oddajanju in sprejemovanju navodil. Med oddajanjem in sprejemovanjem mora biti polno soglasje.

Glas je še vedno najmočnejše učiteljevo izrazno sredstvo. Učitelji govorijo v razredu bolj v pridigarškem tonu, drugi posebno kadar sprašujejo se »zabujojo« za kateder, povzročajo napeto ozračje, postanejo pusti in čemerni, taki, kakršno je pač preverjanje znanja. Učitelji se po načinu izražanja ločijo. Predmetna usmerjenost opredeljuje slog besednega in nebesednega izražanja.

Učitelj športne vzgoje je zdaj kot poveljnik, pa zopet sodnik, akrobat, atlet in svetovalec. Beseda in dejanje sta pri vadbi kar kar enotnost misli in akcije.

Prikaz in spodbudne besede netijo vadbeno gorečnost. Praksa pa kaže, da učitelji pri vadbi preveč poskajo ali pa uporabljajo stalno ene in iste besede. Le-te se učenci naveličajo. Pedagogi bi morali več pokazati in manj govoriti. Če pa gre za težje in zahtevnejše vaje, spodbudna beseda še vedno odpravlja negotovost in vadbeno motnjo.

Dejavnost spremila ustrezeno razpoloženje. V vzbujanju ugodnega razpoloženja je pomembna govoriča oči in mimika obraza. V pogledu je očitna določena delovna in vadbena vnema, v očeh je cutiti željo po sodelovanju, splošna podoba obraza pa je kazalec uspešnosti. Športniki in učenci se navadno prilagode načinu komuniciranja vsakega učitelja.

O neuspehu je dobro s primernimi ukrepi, nasveti ali dovtipi odpraviti zunanjia znamenja potrotosti. Načelo ravnajo oni, ki se netijo nejevoljo, jezo ali razočaranje, ko preveč kričijo z rokami, ko se ne znajo sami umiriti, vse njihovo ravnanje kaj malo priporomore k uspehu moštva.

Učenci se radi uče, vadijo in tekmujejo, kadar vidijo v pedagogih spodbudne, zivahne, zavzete in angažirane osebnosti. Delovna in športna vzgoja v najbolj čisti oblikah, najbolj neposredno oblikujeta osebnost, ki naj bi ji bila enotnost besede in dejanja postala norma vedenja.

Jože Ažman

Zamrzovalne skrinje prijateljice gospodinjstva

LTH * ***

VSAK PETEK NA 4 STRANEH

kino radio televizija križanka od vseposod družinski pomenci s šolskimi klopi gorenjski kraji

kino

Kranj CENTER

17. septembra ob 16. in 20. uri DAN FINSKEGA FILMA, ob 18. uri amer. barv. pust. KALIFORNIJSKI POKER

18. septembra VI. mednarodni festival športnih in turističnih filmov: BORBENOST (SSSR), AZIJSKE ICRE (Iran) ob 16. uri: BOJ ZA SEKUNDE (Francija), DOBRODOŠLI V IRAK (Irak), NA KRILIH VETRA (ZDA), BANDAMA 75 (Francija), DRSANJE, SPORT IN UMETNOST (Svica), SESTI IGRALEC (Jug.), BOLGARSKA JESEN (Bolgarija) ob 20. uri; amer. barv. pust. KALIFORNIJSKI POKER ob 18. uri, premiera ital. barv. komed. TUDI ANGELI STRELJAJO Z DESNICO ob 22. uri

19. septembra amer. barv. pust. KALIFORNIJSKI POKER ob 15. in 17. uri, ob 19. uri VI. mednarodni festival športnih in turističnih filmov: KARIBI, SVET ZASE (karibi), TAEKWONDO (J. Koreja), PO SVOJE (ZDA), PUSTINJSKA LADJA (Jug.-Lipija), SREBRNA VESLA (Egipt), LVIG (SZ), VRNITEV (Madžarska), premiera nem. barv. pust. WINNETOU — 2. del ob 21. uri

20. septembra VI. mednarodni festival športnih in turističnih filmov: LEIPZIG (NDR), LETECI ANGELI (Vel. Britanija), OB CLYDU (Vel. Britanija), IZGLED ATLETSKI (Jug.), ZADNJA DIRKA (Jug.) ob 16. uri: MOCNEJSI OD MORJA (Jug.), SPORT V CIRKUSU (Svica), KAP I KAMEN (Jug.), JACK RABBIT (Kanada), SKOKI V VODO (SZ), SVILA IN DIM (ZDA), LAGO MAGIORE (Svica) ob 20. uri; ital. barv. komed. TUDI ANGELI STRELJAJO Z DESNICO ob 18. uri

21. septembra VI. mednarodni festival športnih in turističnih filmov: UDAREC ZA UDAREC (Kuba), NOGOMETNI SODNIK (Italija) ob 16. uri, ob 20. uri ZAKLJUČEK FESTIVALA: MUHAMED ALI: DRUGI BOJ (Svica), DEŽELA TOPLIC (Madžarska), HOKEJ (Poljska), podelitev nagrad: ital. barv. komed. TUDI ANGELI STRELJAJO Z DESNICO ob 22. uri

22. septembra ital. barv. komed. TUDI ANGELI STRELJAJO Z DESNICO ob 16. in 18. uri, predpremiera amer. barv. akcij. MASCEVALEC IZ BELFASTA ob 20. uri

23. septembra ital. barv. komed. TUDI ANGELI STRELJAJO Z DESNICO ob 16. in 18. uri, predpremiera amer. barv. CS pust. NEUSTRASNI WALDO PEPPER ob 20. uri

Kranj STORŽIC

17. septembra amer. barv. drama LJUBIMCI G. FANNY ob 15., 17.30 in 20. uri

18. septembra amer. barv. risani NEUSTRASNI POPAJ ob 16. uri, amer. barv. drama LJUBIMCI G. FANNY ob 18. uri, predpremiera amer. barv. komedije ZALJUBLJENI BOLNICK ob 20.30

19. septembra VI. mednarodni festival športnih in turističnih filmov: SMUK (Kanada), ANNA, SESTRA JANY (SSSR) ob 10. uri, amer.-ital. barv. vestern DJANGOV SIN ob 14. uri, amer. barv. akcij. DON JE MRTEV ob 16. in 18. uri, premiera egipt.-franc. barv. filma STOPNICE ZA SLUŽINCAD ob 20. uri

20. septembra egipt. franc. barv. STOPNICE ZA SLUŽINCAD ob 16., 18. in 20. uri

21. septembra nem. barv. pust. ULZAN — VODJA APAČEV ob 16., 18. in 20. uri

22. septembra amer.-ital. barv. vestern DJANGOV SIN ob 16., 18. in 20. uri

23. septembra premiera turškega barv. filma SNAHA ob 16., 18. in 20. uri

Tržič

17. septembra amer. barv. vestern MOŽ, IMENOVAN GENNON ob 18. in 20. uri

18. septembra amer.-ital. barv. vestern DJANGOV SIN ob 16. uri, amer. barv. vestern MOŽ, IMENOVAN GENNON ob 18. in 20. uri

19. septembra franc. barv. komed. DVORNE SPLETKE ob 15. ur., amer. barv. krim. PRISLUŠKOVANJE ob 17. in 19. ur.

20. septembra amer. barv. krim. PRISLUŠKOVANJE ob 18. in 20. ur.

21. septembra amer.-ital. barv. vestern DJANGOV SIN ob 18. in 20. ur.

22. septembra amer.-ital. barv. vestern VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

23. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

24. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

25. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

26. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

27. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

28. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

29. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

30. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

31. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

32. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

33. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

34. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

35. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

36. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

37. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

38. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

39. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

40. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

41. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

42. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

43. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

44. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

45. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

46. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

47. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

48. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

49. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

50. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

51. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

52. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

53. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA APAČEV ob 18. in 20. ur.

54. septembra amer. barv. pust. ULZANA — VODJA

Ledvica s papriko

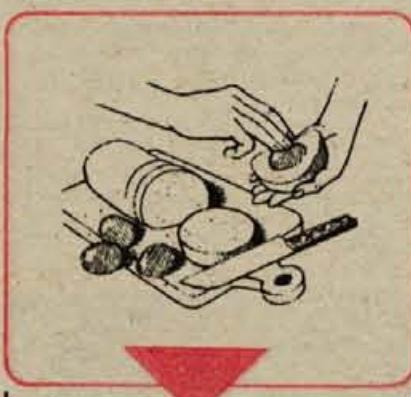
Potrebujemo: 2 ledvički, 6 dkg olja, 4 sveže paprike, sol, poper, 1 kozarec belega vina, 2 žlici gorčice, sok pol limone, lonček kisle smetane. Umite in očiščene ledvičke narežemo na lističe in popečemo na olju. Papriko narežemo na rezine in dodamo ledvicam. Pustimo, da se peče 5 minut, nato dodamo začimbe. Vino zmešamo z gorčico, limoninim sokom in kislo smetano. Vse prelijemo čez ledvice in ponudimo k rižu.

Voda prebuja

Ce spadate med nepoboljšljive zaspance, potem imate zjutraj in še nekaj dopoldanskih ur dosti težav s postopnim prebujanjem. Najbolj učinkovito sredstvo je hladna voda, kava in druga poživila, cigarete lahko počakajo na kasnejše ure. Ce ni časa za hladno prho, nam bo oči odpril že curek hladne vode po tliniku ali pa si nanj stisnemo gobo namočeno v vodo. Tudi brisača namočena v hladno vodo, s katero se zdrgnemo na hitro, bo opravila svoje. Pomaga že tudi udarjanje po tliniku z mokro brisačo. Za prebujanje in oživitev krvnega obtoka je dobra tudi kratka hladna kopel za roke: potopimo jih do komolcev v umivalnik z mrzlo vodo za pol do ene minute. Nato z njimi krožimo po zraku, dokler se voda na koži ne osuši brez brisanja. Ce se zaspanost po slabu prespani noči prehudo pozna na obrazu, ga zjutraj stuširajmo s prho.

Če otrok ne spi

Dojenček je suh, sit, pa še vedno ni zadovoljen in joka. Tudi s čajem ni zadovoljen, torej žejen ni. Kaj pa ce mu v posteljici ni udobno? Odpravimo najprej te vzroke za otrokova jok, šele nato pomislimo, da enostavno pogreša mama. Pomiril se bo in zaspal, ce mu na čelo položimo roko. Ta mu bo dala občutek varnosti, ne da bi ga bilo treba vzeti v naročje in bo pomirjen zaspal.

Odkar poznamo že na pol pripravljen krompir - v kosmičih za krompirjevo testo - je pripravljanje čespljevih cmokov v hifu opravljeno. Testo po navodilu iz vrečke umešimo v štruco, od katere režemo rezine primerne debeline za en cmok; zvijemo testo okoli sadeža in kuhamo v kropu 10 minut.

Pritepenka

Ko sva bili s sestro starci ona pet, jaz pa tri leta, sva dobili novo sestrice.

Tistega jutra mamice ni bilo doma. Zmagala me je otroška rado-vednost.

»Ali, kje je pa mami?«

Ati me je veselo pogledal in rekel:

»Po otroččka je šla!«

»Po otroččka!« radostno vzklik- nem.

»Ali bo bratec ali sestrica?« zanimala starejšo sestro.

»Tega pa še ne vem. Kar ji bodo dali,« se pošali ati.

»Ce ji ne bodo hoteli sestrice dati, naj jo kar sama vzame; bratce naj pa dajo tistim, ki bi radi brata!« se prav po otroško razjerji Martina.

»Ja, ja, sestrico, sestrico, da se bomo lahko igrale,« pogledam sestro.

Seveda se bomo igrale,« modro odgovori.

Popoldne pride ati ves nasmejan domov:

»Punčka je, punčka. Pa bosta imeli sestrice!«

Obe veselo vzklikneva in še v isti savi uprašujeva, kdaj se vrne mama.

»Ja, tako hitro nam je ne bodo tali. Malo mora še ostati. Jutri ji bom pa rožice nesel,« se še vedno meji.

Dnevi, ko sva nestrpoččakalica mamico, še bolj naju je zanimalo, kakšna je sestrica, so končno minili.

Pred hišo ustavi avto in mami topi z belo štrčko iz avta. Pokliče aju in obe takoj pritečevo.

Ko zagledam »novodošlo«, uprašam mamico:

»Ali se bo lahko šla danes z namaigrat?«

»Ne, saj je še premajhna. Ne zna še govoriti pa tudi hoditi še ne zna. Sedaj jo moram dati spat.«

»Zakaj si jo pa vuela, ce bo samo spala?« ospuljno upraša Martina.

»Saj si tudi ti samo spala, ko si bila tako majhna,« jo hoče pomiriti mama.

A Martina se ne da:

»Midve sva pričakovali sestrico, ki se bo z nama igrala, ne pa tako, ki samo spi, je in lula!«

Mami se samo nasmeje in pravi, da se bomo že dovolj naigrali, ko bo zrasla.

V sestri in meni pa je raslo ljubo-

sum je nad veljbo, malo pritepenko.

»Mami naju sploh ne pogleda več,

samo tisto polulanko ima še rada,« e kršalu ugotovila Martina.

Zakaj planinci ne pijejo?

Ce smo hudo žejni, pa pijemo, vendar se vedno ne odjejamo kljub zaužitju tekočini. Zakaj? Čim več namreč pijemo, tem večje je tudi izločanje vode iz telesa. Ne izločamo pa s potenjem, z urinom le tekočine, to je voda, pač pa še natrij, kalij in klor, kar našo telo seveda pogreši. Telo lahko uravnava izgubo vode le, če premore dovolj natrija, ki veže nase vodo. Tekočine, ki vsebujejo zelo malo natrija, nam zato ne morejo potešiti žeje. Take tekočine so voda, vino in pivo.

Zato izkušeni planinci ne pijejo vode iz hladnih studencov, pa če še tako zapeljivo žubore in vabijo k odjejanju. Hudo užajan planinec ali nasprotni športnik zaužije po naporu ščep soli in šele nato pije. Ste že poskusili tekočino, ki jo imajo na kolesu kolesarji? Tam ne boste našli oranžade iz ekstrakta ali koka kole, po kateri posegamo, kadar smo sicer žejni.

Zato ponujamo k vinu ali pivu slano pecivo, redkvice ali olive; tako dopolnjujemo svojo zalogo natrija. V nahrbtniku planinca naj bodo torej tudi slane palicice ali slani lesniki, ki bodo uravnivali našo žejo, kadar se bomo vzpenjali više v vremenskem dnevu.

Začimbe niso trajne

Ceprav navadno začimbe shranjujemo v tesno zaprtih posodicah, pa njihov vonj in okus, zaradi česar jih tudi potrebujemo, sčasoma zbleedita. Začimbe imajo vse potrebne lastnosti le nekaj časa. Majaron, timijan in podobna zelišča hranimo le kako leto, ne več. Kumina ostane dobra dve leti. Janež in nageljne žbice ohranijo svoje lastnosti tudi do treh let. Paprika pa ohrani svoj značilen okus le kake tri meseca, nato pa njena kvaliteta upada, pokvarjena pa je navadno v dveh letih. Mlete začimbe hitreje izgubljajo svoje lastnosti, zato meljemo poper in muškatni orešček in podobne začimbe tik pred uporabo.

Nasveti

Zelo umazane roke očistimo tudi z navadnim jedilnim oljem. Z njim natremo roke in drgnemo toliko časa, da umazanija začne odstopati. Šele nato umijemo roke z milom ali praškom. Ciste roke nato načemo še s kremo.

Peteršilj ostane dlje časa svež, če ga po nakupu denemo v kozarec z vodo in postavimo v hladilnik.

Otroški puloverji bodo ostali dlje časa uporabni, če rokava pleteno od ram na vzdol. Ko postanejo rokavi prekratki, jih namreč enostavno podaljšamo za potrebnih nekaj centimetrov.

Gorčica

Gorčica je zelo stara začimba, ki so jo poznali že starci Grki in Rimljani, z njim pa so začinjali meso, ribe ter korenje in drugo zelenjavno. V Franciji pa so pričeli pripravljati gorčico iz soka nezrelega grozdja, francoska gorčica pa še danes velja v svetu kot najboljša. Osnovna sestavina je gorčično zrnje, ki ga poznamo več vrst, že pripravljene gorčice pa se med seboj razlikujejo po različnih mešanicah gorčičnega zrnja. Zrna se zmeljajo, da dobimo moko, ki se ji včasih odvzame olje, saj je gorčica zelo oljna rastlina. Moko se meša s kisom, soljo in začimbami ter včasih tudi s sladkorjem. Zmes se večkrat pretlači in še zmelje, dozoreva pa v hrastovih sodih tri tedne.

Da gorčica ohrani svoj pikanten okus, jo hranimo v dobro zaprti posodi, sicer se izsuši. Ce se nam to zgoditi, jo premešamo z malo olja, kisa in sladkorja. Zaprt posodo z gorčico hranimo v hladilniku.

Gorčico priporočajo pri uživanju mesnih jedi, saj ugodno vpliva na prebavo. Od nekdaj jo jemo z mastnimi klobasami in svinskim mesom. Cela gorčična zrna pa pomagajo, če jih pogoljnemo cela, proti zaprtju. Gorčično olje in gorčični obkladki pa so staro sredstvo ljudskega zdravilstva proti bronhitisu, oslovskemu kašlu in pri živčnih vnetjih.

marta odgorarja

Zdenka iz Kranja - Kupila sem volno čokoladno rjave barve, iz katere bi si rada naredila dolgo jopico z rokavi do komolcev. Barva volne se ujema z blagom, iz katerega imam že narejene hlače in kriko. Oboje - vzorec blaga in nit volne - vam v pismu prilagam. Stara sem 34 let, visoka 163 cm, tehtam pa 55 kg.

Marta - Jopica je dolga, ravno krojena, zapenja se na gumbe, ima pa kimono rokava do komolcev s širšimi zavirkami. Zavirkami na rokavih in obroba jopic je imajo črte v svetlo rjavih, bež in temno rjavih barv. Ta volna naj bo seveda enake debeline.

Vrt mojih sanj

v vsakdanje življence. Samo dotik in mojih sanj ni bilo več.

Takrat moram biti sama, popolnoma sama. Nihče ne sme vedeti, da hranim v kotičku srca kamrico svojih sanj.

Vesna Klemenčič, 7. a r. osn. šole heroja Bratčiča, Tržič, novinarski krožek

Na Soriško planino

Že zgodaj smo zapustili dom in odpeljali proti Škofji Loki. Ustavili smo se na Soriški planini. Tam je bilo veliko ljudi. Lačni smo bili, zato smo pričeli peči hrenovke. Očka je pekel, me pa smo nabirale maline in borovnice. Po malici smo pospravili in začremali na prijetnem soncu. S sestrico Ireno nisva mogli zaspasti, zato sva brali knjige.

Postopoma pa so se začeli zbirati črni oblikai, ki so nam skrili prijetno sonce.

Hiro smo vse pospravili v avtomobil. Oblekli smo jopice, ker je začel pihati veter. Zmenili smo se, da gremo na bližnje pobočje, ki je bilo pred nami. Odpravili smo se na Lajnerja. Tako se je imenovalo to pobočje pred nami. Lahko bi odšli naprej na Črno prst in Možica, pa bi bilo preveč. Z vrha Lajnerja smo opazovali vasi, ki ležijo že na Tolminskem. Začelo je močno pihati, zato smo se počasi odpravili nazaj. Po poti smo nabirali brusnice, maline, borovnice in šopke gorskih rož.

Ko smo prispevali domov, so nas vzačudenji pogledali, odšli pa nam borovnice in maline, saj bo že mesec septembra!

Letošnje počitnice so prav hitre, vendar smo proti koncu že težko čakali šole, saj nam muhasto vreme ni dalo, da bi se doma dosti naigrali.

Sabina Jaklič, 7. c r. osn. šole heroja Bratčiča, Tržič, novinarski krožek

Ovce in koštrun

Bila je deževna nedelja. Dopoldne je počasi minevalo. Da bi mi bilo pooldenje krajše, sem v knjižni omari poiskala knjigo in odšla v svojo sobo. Ker pa mi knjiga ni bila všeč, sem se zastrmela v deževne kaplike. Spomnila sem se dogodka, ki sem ga doživel v otroških letih. Pripravovala mi ga je starata mama.

Stara sem bila tri leta. Zelo rada sem imela ovce. Vsak dan sem šla k njim v hlev. Da sem jih lahko božala, sem pristavila stolček, ki ga je starata mama rabila pri molži. Toda zelo sem se bala koštruna. Nikoli nisem upala sama v njegovo bližino. Nekega dne sem se odločila, da bom ovce spustila iz hleva. Stopila sem k vratom in jih nekaj časa gledala. Oklevala sem, nazadnjne pa le prijela za zapah in ga odmaknila. Ovce so kmalu opazile, da so svobodne. Vsule so se iz hleva, se prerivale med vrati in glasno meketale. Ustrašila sem se jih in se za nekaj korakov umaknila. Teden sem se spotaknila ob stol in padla. Ko sem se pobirala in čistila umazano obliko, se mi je zazdelo, da nekdo stoji za mano. Obrnila sem se in ostrmela od začudenja. Pred mano je stal sam koštrun. Tako sem se ga prestrašila, da niti zakričati nisem mogla. K sreči je v hlev prišla starata mama in žival spravila v hlev. Medtem je opazila, da ovce ni v hlevu. Stekla je v hišo po starega ata, da sta jih poiskala. Ostala sem v hlevu in jezno gledala koštruna. Stari ata in mama pa sta medtem že prignala ovce v hlev.

Od takrat nisem več hodila tako pogosto k ovcam. Čeprav sem bila takrat zelo jezna nanje, se mi je jeza kmalu polegla.

Zora Markelj, 7. d r. osn. šole Ivana Tavčarja, Gorenja vas

Zadnji dan počitnic

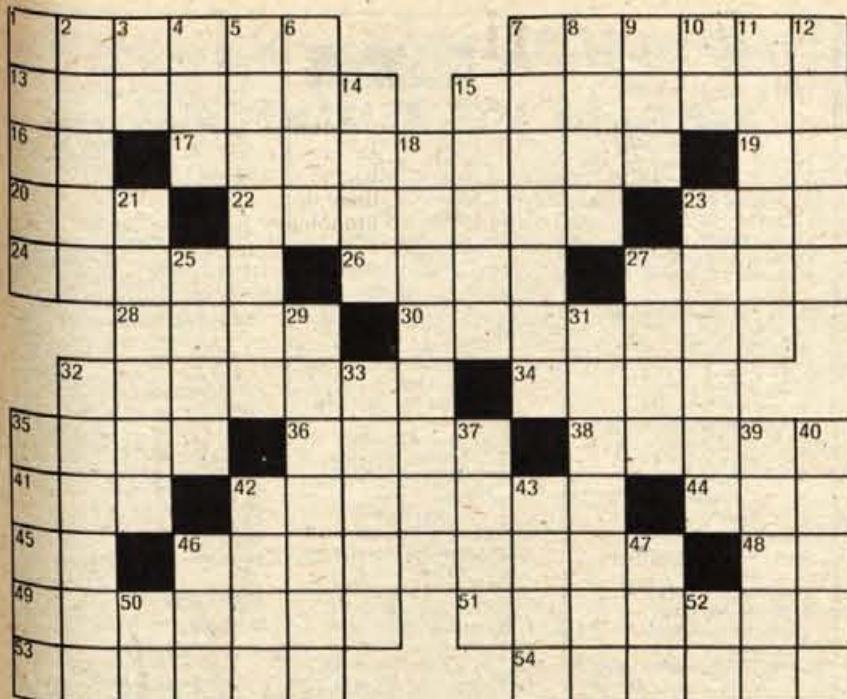
mest, na katerih se je videlo, da je tam nekdo našel jurčka. Ura je bila že petnajst minut do enajstih, a še vedno nisem imela jurčka. Začela sem se odpravljati proti koči. V kočo sem prišla prva. Kmalu zatem je prišel brat, ki je imel tri jurčke. Ko sta prišla ati in mami, smo odšli na Make. Tam smo zakurili ogenj in iz gob skuhali juho. Bila je zelo okusna. Kmalu po kosišu so prišli znanci iz Tržiča. Z Bostjanom in Metko smo se igrali. Ko je bila ura petnajst, smo odšli domov. Doma sem se moral pripraviti že na prvi dan pouka. Zaradi utrujenosti sem šla zgodaj spat. Tako sem preživel zadnji dan počitnic.

Irena Zaletel, 6. c r. osn. šole heroja Bratčiča, Tržič, novinarski krožek

Lovila sem metulje

Nekoga nedeljskega popoldneva se je z bratom odpravila na travnik. Tam sva ogledovala metulje, kako letajo sem ter tja. Doma sva poiskala dve pisani škatlici s pokrovčkom. Ko sva pričela loviti, je kmalu bratec ujel dva, ki sta bila bele in rumene barve. Kmalu zatem sem ujela dva, zelenega in svetlo rjavega. Zaprla sva jih v pisano škatlico. Nekaj časa sva jih ogledovala, potem jih pa izpustila. Ko so metulji začutili prostost, so zleteli nazaj na travnik.

Jana Gašperlin, 4. b r. osn. šole Stanka Mlakarja, Šenčur

Vodoravno: 1. ohlapen površnik, 7. rezultat ubijanja, 13. italijanski pesnik, panegirik, komediograf renesančne dobe, Pietro, 15. ime sovjetskega politika Mikojana, 16. Tine Orel, 17. žensko ime, Polona, 19. kratica za Nogometni klub, 20. ime slovenske pevke narodno-zabavne glasbe Prodnikove, 22. kdr onanira, 23. Gabro T. Ivančič, 24. več zaporednih strelov ali izstrelki vsega vložka pri avtomatskem orožju, 26. alkoholna piča iz grozja, 27. ime znamenitega armenskega skladatelja Hačaturjana, 28. ameriški državnik, nobelovec za mir 1912, Elihu, 30. star naziv za topničarja, 32. državna plača učiteljev ali duhovnikov v stari Avstriji, iz latinskega congruere, ujemati se, 34. človek z velikimi očmi, okač, 35. majhen konj, ki ga uporabljajo zlasti v cirku, 36. ime operne pevke v tudi filmske igralke italijanskega porekla, Moffo, 38. stara angleška igra z jajčasto žogo, nekoliko podobna nogometu, rugby, 41. Lazo M. Tomanović, 42. ruta za ovjanje, 44. nekdanja francoska teroristična organizacija, Organisation Armée secrète, 45. Anton Ingolič, 46. merila, osnove za vrednotenje, primerjanje ali presojarje, 48. mednarodna avtomobilска oznaka za Nizozemsko, 49. sesajoča žuželka s smradnimi žlezami, 51. žalostinka, lirska-epska pesem žalnega, otožnega značaja, 53. ravna streha na hiši, ploščad, 54. gospodar.

Navpično: 1. oče, naslov redovnega duhovnika, 2. prijetna dišava, vonjava, 3. avtomobilска oznaka za Leskovac, 4. grška črka, 5. kdr se ukvarja s tipologijo, z naukom o tipih, 6. mongolsko-ruska reka, pritok Silke, 7. v glasbi enoglasno, če dvoje ali več glasov ali glasbil izvaja isti glas, 8. zelo aktiven ekonomist in profesor za politično ekonomijo, Aleksander, 9. ime italijanske filmske igralke Mirande, 10. Tomaž Terček, 11. okamenela smola izumrlih iglavcev, navadno rumene ali rjavkaste barve, 12. prebivalec skrajnega severa, pripadnik ljudstva mongolske rase, v eskimščini inuit, 14. skandinavsko moško ime, imenice več norveških kraljev, tudi Olaf, 15. rudarsko in industrijsko mesto v jugozahodni Romuniji, 18. nagovaranje v tretji osebi, 21. oster javni nastop proti komu, nasprotovanje, žalitev, 23. v Južni in srednji Ameriki zaničljiv izraz za neromanske priseljence, 25. prebivalci Beotije, Aonije, 27. otok otočja Tuamoto v Polineziji, 29. pomanjševalni naziv za travo, 31. rob, v medicini konec dolge kosti, 32. odbor, 33. lis Komunistične partije Italije, 35. sloj, 37. pritok Rena v Švici, izvira v Bernskih Alpah, 39. brenkalo severnoameriških črncev, angleški kitari podobno glasbilo z okroglim trupom, 40. muslimanstvo, Mohamedovo verstvo, 42. očrt, opis, 43. država na jugozahodni obali Južne Amerike, 46. orientalski prašek za lase, 47. jarem, 50. znak za kemično prino, 52. veznik,

ŠAHOVSKI KROŽEK

Vaba

Šahovske prevare so mnogotere. Ena izmed njih se skriva za »zastrupljenim kmetom, ki deluje kot vaba. Seveda pa moramo pri nastavljanju vabe paziti, da je nasprotnik ne obrne v svojo korist.

predvsem naslednje možne variante: 1. ... Da8xd5 2. Db4 - b8+ in nato Db8xc7, 1. ... Sc5-d3 2. Db4xd6 i.t.n. ter 1. ... Te7-b7 2. Db4 - c4 i.t.n. Toda čaka ga presenečenje.

1. Da8 - f8!

Odlična poteza. Preti Df2+ z osvojitvijo loveca; hkrati pokriva kmeta d6.

2. Te1 - c2

Ne gre 2. Db4 - d2, zaradi Sc5 X b3, niti 2. Db4-e1, zaradi Sc5 - d3.

2. Sc5 - d3
3. Db4 - d2. Sd3 - e1!!

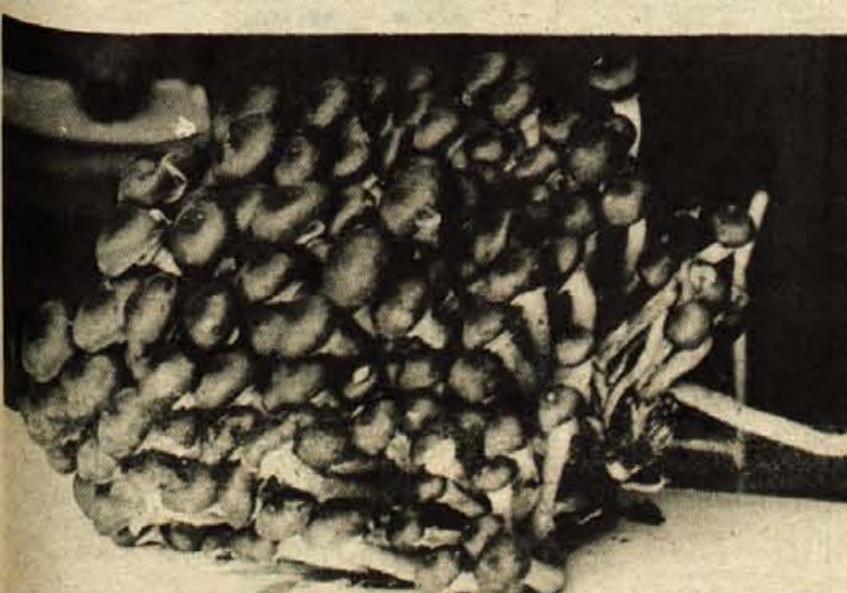
Skrita ost kombinacija, poanta. Črni skakat sedaj omogoči svoji dami prehod v nasprotnikov tabor.

4. Te2 - c3 Te7xe3
5. Dd2xe3 Df8 - f2+
6. Kb2 - h3 h6 - h5!

Beli se je vdal, kajti pretinja Df2 - g2 mat je prehuda.

dr. S. Baudek

Pozicija na sliki (Fuderer – Puc, Ljubljana 1951) prikazuje položaj po Dc4xb4; beli je pozrl vaba. Verjetno je računal

Takigale šopa pravih štorovk ali mraznic bi se prav gotovo razveselil vsak gobar. Jožeta Furlana iz Kranja je najdba celega šopa štorovk, ki jih je bilo za celo naročje, tako razveselila, da nam jo je prinesel pokazat v uredništvo, nadaljnji usodi tako velike gobarske trofeje pa lahko le ugibate. – L. M. – Foto: Hain

Rešitev nagradne križanke dne 10. septembra: 1. nafta, 6. mapa, 10. klor, 14. opera, 15. asymptota, 17. masa, 18. stavba, 19. krt, 20. AČ, 21. kava, 23. arka, 25. ol, 26. dež, 28. veda, 30. Airabu, 32. Ivanovo, 35. senik, 36. vagon, 38. ropotač, 40. smalta, 42. naka, 43. Ava, 46. TO, 47. kurz, 49. Nina, 51. Ot, 52. Ana, 54. relikt, 56. rele, 58. Jablanica, 60. teren, 61. Alah, 62. Avar, 63. osoje.

Izžrebani reševalci: prejeli smo 88 rešitev. Izžrebani so bili: 1. nagrada (50 din) dobi Ivan Pe-klen, 64000 Kranj, Stara c. 6; 2. nagrada (40 din) Ančka Gantar, SDK – 51500 Kranj, 64000 Kranj; 3. nagrada (30 din) Zdenka Grebenšek, 64000 Kranj, Moše Pijadeja 48. Nagrade bomo poslali po pošti.

Rešitve pošljite do torka. 21. septembra, na naslov: Glas Kranj, Moše Pijadeja 1, z oznako Nagradna križanka. Nagrade: 1. 50 din, 2. 40 din, 3. 30 din

izbrali smo za vas

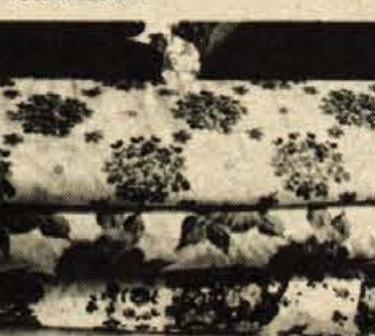
Ste za rakce, morske polže v začinjeni omaki ali skuše v olju? V Delikatesi ŽIVILA v Prešernovem v Kraju jih imajo – uvoz z Kitajske.

Cena: rakci (198 g neto) 17,15 din
polži (312 g neto) 26,45 din
skuše (425 g neto) 13,11 din

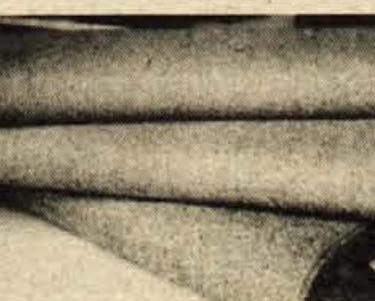
Preprost, a zanimiv puli v kombinaciji vodoravnih in pokončnih črt, spleten pri Rašici. Barve: siva in lila. Dobri se na Kokrinem oddelku ženskih pletenin v Globusu.

Cena: 210 din

Prevleke za posteljnino s cvetličnimi vzorci v zelenih, vijoličastih, rožnatih in sivo-modrih tonih bodo lepo pozivile našo spalnico. V TEK-STILINDUSOVU prodajalni v hotelu CREINA dobite blago. Iz 100 % bomboža je in je apretrano proti mečkanju. Širina 140 cm.

Cena: 28,16 din

Tudi to jesen bo zelo moderen tweed, tako za prehoden kostim, plašč, polobleko ali krilo. Na Kokrinem metrskem oddelku v GLOBUSU ga imajo v črni, zeleni, modri, rjavi in sivi barvi – uvoz iz Zahodne Nemčije.

Cena: 117,50 din za meter

Iz dalnje in bližnje preteklosti NAKLEGA IN NJEGOVIH VASI

(15. zapis)

Ker sem pisane o Podbrežanu Andreju Praprotniku že napovedal, bi torej moral zdaj zastaviti pero s pripovedjo o njem. Toda navada starejših kavalirjev je pač tako, da dajo ženskam prednost. No, v tem primeru še posebej, saj gre za prvo damo našega slikarstva – Ivano Kobilčevou.

GOSTJA V PODBREZJAH

Bila je proti koncu prejšnjega stoletja resda kdajpakdaj gostja-letovičarka v Podbrezjah. Ceprav pa ne povsem tujka. Saj je bila njena mati, rojena Skofičeva, tukajšnja domačinka. Vendava pa se slikarka, kadar je bivala v Podbrezjah, ni mudila pri tetah, pac pa se je raje naselila v imenitni podeželski Pavlinovi gostilni »pri Francu«. Spomin – žlahten spomin – na dom njene matere je upodobilna v veliki oljni podobi Poletje (zdaj v Narodni galeriji v Ljubljani). Slika je nastala na Skofičevem vrtu – tradicija o kraju slikarkinega ustvarjanja se je ohranila. Predstavlja pa podoba mlado ženo, obkroženo z otroki, rožami in zelenjem. Mlada meščanka v tesno oprijeti svetli bluzi s širokim belim slaminikom, je kljub pestremu okolju skrivnostno žalostna, zaprta, tiha ... Taka je bila umetnica tudi na drugih slikah in tudi na svojih fotografijah: zadržana svetovljanka – velika žlahtna gospa naše starejše umetnosti ... Da, starejše! Iz polpretekel dobe.

TIHA PRAVLJICA

Zivljenska pot slikarke Kobilčeve ni bila posejana s trnjem. Rojena v premožni trgovski hiši v Ljubljani (l. 1862) je svojo umetniško ustvarjalnost prehodila brez vnujanj grenkob. Njen študij, njena večletna bivanja v tujini, samostojnost ukrepanja, emancipiranost, umetniška priznanja, odkupi, naročila – vse je bilo nekam harmonično razporejeno, resno, trezno. Taka je bila tudi njena vnačna podoba, ki jo zvesto kaže tudi naša slika.

Med umetninami, ki jih je Kobilčeva ustvarila, se gotovo najbolj znane: Stara, Kavopivka, Likarice, Parižanka s pismom, Sestra Fani, Pastirica idr. Najzanimivejši pa so njeni avtoportreti: vsi kažejo samotno, melanholično – a hkrati samozavestno ženo. Ki je živila le z svojo slikarstvo. Brez soproga in brez otrok ... Tudi brez ljubezenskih, čustvenih doživetij?

Ce ne bi bila hčerka malega naroda, ki je bil v času njenega življenja še brez državnosti, bi bilo ime Ivane Kobilčeve gotovo zapisano med največjimi slikarskimi imeni sveta. Tako pa je tiho, skoro neopazno ovenela, umrla je v Ljubljani leta 1926. S sodobno umetnostjo ni več ujela koraka, slava impresionistov je preknila njeni slikarstvo.

Bila je preveč zasidrana v meščanskemu svetu; zato ni mogla napraviti odločilnega revolucionarnega koraka naprej. Bila je pač otrok svojega časa in če je hotela biti iskrena izpovedovala.

Dokler je človek mlad, mineva življenje nenavadno polno in hitro; potem se ure ustavijo. Nihče več ne meri časa. Desetletje je enako dnevu in dan desetletju. Zunaj je še čuti glasove, a med tem, kar se dogaja v človeku in tistim zamirajočim hrušom okrog njega, ni več prave zvezre.

– Dokler je človek umetnik, je mlad. Dokler ustvarja in čuti, da osvaja svet, se ne postara.«

Ob iskanju podatkov o slikarki Kobilčevi sem nekje tudi prebral:

»Dokler je človek mlad, mineva življenje nenavadno polno in hitro; potem se ure ustavijo. Nihče več ne meri časa. Desetletje je enako dnevu in dan desetletju. Zunaj je še čuti glasove, a med tem, kar se dogaja v človeku in tistim zamirajočim hrušom okrog njega, ni več prave zvezre.«

– Dokler je človek umetnik, je mlad. Dokler ustvarja in čuti, da osvaja svet, se ne postara.«

Kaj pa potem, ko umetniku ruka omahne, oči oslepne, srce otrpne? Potem je res najbolje, da ga jesen prekrije s svojim listjem. Toplo mu bo in če je hotela biti iskrena izpovedovala.

– Dokler je človek umetnik, je mlad. Dokler ustvarja in čuti, da osvaja svet, se ne postara.«

od vseposod

Pojasnjeno prekletstvo?

Stevilni znanstveniki, ki so v preteklih letih raziskovali grob faraona Tutankamona, so umrli na nepojasnjeni način. Zato so se začele širiti gvorice o Tutankamonovem prekletstvu, ki naj bi umorilo ali kaznovalo vsakega, ki bi se približal grobu. Sedaj kaže, da je skrivnost pojasnjena. Francoski znanstvenik Vandenberg trdi, da so v mumijah posebni virusi, ki povzročajo smrtno nevarna obolenja. Omenjeni virusi lahko žive 3 do 4 tisoč let.

Žarnica za deset let

Kalifornijski fizik D. Hilister je izdelal žarnico, ki naj bi vzdržala najmanj deset let. Sedanje električne žarnice svetijo največ tisoč ur. Računajo, da bodo prve »trajnejše« žarnice dali na trg že čez dve leti.

Odločil se je za klet

Fernando Hernández je kletar kubanskega premiera. Iz službe je vsak dan močno »pridišal« po vinu, kar pa je njegovo boljšo polovico hudo motilo. Da bi pregnal vonj po pičači, je moral žvečiti nekakšno korenje. Želje po pitju pa tem ni pregnal. Potem pa je žena postavila pogoj: ali pusti poklic kletarja ali naj se loči. Odločil se je za ločitev.

Poroka za mesec dni

Glavno mesto Tajsko Bangkok je v zadnjem času postal prava meka za zahodne turiste. Mnogi sklenejo za mesec dni ali za kolikor pač nameravajo bivati na Tajskem, zakon z mlačo Tajko. Taki zakoni naj bi bili po mišljenu tega ljudstva kar normalni.

Direktor se je vrnil

»Jaz sem Herve de Vathaire,« je dejal pred nekaj dnevi dopoldne potnik na pariškem letališču potem, ko je izstopil iz letala, ki je prileplila bomba. On je bil namreč direktor koncerna Dassault. Julija je izginil z 78 milijoni frankov neznano kam.

Sedaj menijo, da ni izginil prostovoljno in da je bil najbrž žrtev ugrabitve ali izsiljevanja.

RADIO

18 SOBOTA

5.00 Dobro jutro
8.08 Glasbena matineja
9.05 Pionirska tednik
9.35 Mladina poje
10.15 Kdaj, kam, kako
in po čem
11.03 Sedem dni na radiu
12.10 Godala v ritmu
12.30 Kmetijski nasveti:
Cebelarstvo
12.40 Veseli domaci napevi
13.30 Priporočajo vam
14.05 S pesmijo in besedo
po Jugoslaviji
15.30 Glasbeni intermezzo
15.45 Vrtljak
16.45 S knjižnega trga
17.05 Gremo v kino
17.45 Zabaval vas bo
ansambel Mojmirja
Sepeta
18.05 Poletni divertimento
19.40 Minute z ansambalom
Dečja žgurja
19.50 Lahko noč, otroci
20.00 Radijski radar
21.15 Za prijetno
razvedrilo
21.30 Oddaja za naše
izseljence
23.05 S pesmijo in plesom
v novi teden
1.03 Zvoki iz naših krajev
2.03 Glasbena skrinja
3.03 Koncert po poloci
4.03 Lahke note velikih
orkestrrov

Drugi program

8.00 Sobota na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 Popevke brez besed
14.00 Odrasli tako,
kako pa mi
14.20 Z vami in za vas
16.00 Naš podlistek –
M. Bulatović: Ljudje
brez palca
16.15 Z majhnimi
zabavnimi ansambli
16.40 Glasbeni casino
17.40 Svet in mi
17.50 S pcvem Edvinom
Fliserjem
18.00 Vročih sto kilovatov
18.40 Partiture lahke
glasbe

Tretji program

19.05 Iz slovenske
zborovske tradicije:
zborovski portret
Marija Kogoj
19.30 Večerna promenada
s pianistom
Pollinijem
20.35 Deseta muza
20.55 Iz oper in glasbenih
dram
22.15 Sobotni nočni
koncert
23.55 Iz slovenake poezije

19 NEDELJA

5.00 Dobro jutro
8.07 Radijska igra za
otroke – Ž. Petan:
Obtoženi volk
8.39 Skladbe za mladino
9.05 Še pomnite, tovariši
9.55 Vojaki, dober dan
10.05 Iščemo popevko
poletje
11.20 Naši poslušalci
čestitajo in
pozdravljajo
13.20 Nedeljska reportaža
13.45 Obisk pri orkestru
Les Brown
14.05 Nedeljsko popoldne
16.00 Zabavna radijska
igra – M. Marinc:
Strie Gabrijel ima
vedno prav
19.40 Glasbene razglednice
19.50 Lahko noč, otroci
20.00 V nedeljo zvečer
22.20 Skupni program JRT
– Ljubljana
23.05 Literarni nočturno:
Narodna o poletju
23.15 V lučeh semaforjev

Drugi program

8.03 Zvoki za nedeljsko
jutro
9.35 Pet pedi
10.05 S Plesnim orkestrom
RTV Ljubljana in
vokalnimi solisti
10.35 Naši kraji in ljudje
10.50 Cocktail melodije
11.33 Melodije po pošti
13.18 Z operetno glaso
po svetu
14.00 Pet minut humorja
14.05 Glasba iz starega
gramofona
15.00 Nedelja na valu 202

Tretji program

19.05 Izbrali smo za vas
20.35 Naš znanstveniki
pred mikrofonom:
prod. dr. ing. Lado
Kosta
20.50 Poletni koncert
domačih in tujih
izvajalcev
22.00 Albert Lortzing:
Car in tesar, odломki
23.00 Za nas muzicirajo
muzicirajo
23.55 Iz slovenake poezije

20 PONEDELJEK

4.30 Dobro jutro
8.08 Glasbena matineja
9.05 Pisani svet pravijo
in zgodb
9.20 Izberite pesmico
9.40 Vedre melodije
10.15 Kdaj, kam, kako
in po čem
11.03 Za vsakogar nekaj
12.10 Veliki revijski
orkestri
12.30 Kmetijski nasveti:

21 TOREK

22 SREDA

23 ČETRTEK

TELEVIZIJA

18 SOBOTA

10.55 Proslava 40-letnice
stavki tekstilnih in
gradbenih delavcev
– prenos iz Kraja
14.15 Državno prvenstvo
v tenisu z ženske
– prenos (Zg)
15.25 Nogomet Radnički
Niš : Velež – prenos
(Bg)
18.05 Obzornik
18.25 Polcinder in
gomoljast nos –
serijski film, B
19.15 Risanka
19.30 TV dnevnik
19.50 Tedenski
zunanjopolitični
komentar
20.00 Mož, ki je strašil
samega sebe –
angloški film, B
21.30 Moda za vas, B
21.40 TV dnevnik
22.00 625

Oddajniki II. TV mreže

19 NEDELJA

9.10 Poročila
9.15 Za nedeljsko dobro
jutro: Naši zbori, B
9.50 625
10.30 G. de Maupassant:
Lepi striček –
nadajevanka, B
11.15 Otroška matineja
12.00 Reportaža
12.30 Kmetijska oddaja
(Bg)
13.15 Poročila
Nedeljsko popoldne:
Pisani svet –
ponovitev
Krapina 76 –
posnetek s festivala,
B
Okrogli svet
Moda za vas, B
Poročila
17.20 Dolgo vroče poletje
– ameriški film, B
Risanka
19.30 TV dnevnik
19.50 Tedenski
gospodarski
komentar
20.05 S. Matavulj:
Beografske povesti –
nadajevanka, B
21.00 Skrivenosti Jadranja:
Sveti Stefan – 1.
del, B
21.25 TV dnevnik
21.50 Sportni CZ
Nogomet CZ
Hajduk – reportaža
(Bg)

Oddajniki II. TV mreže

14.00 Športno popoldne
19.30 TV dnevnik
20.00 Zabavna glasbena
oddaja

21 TOREK

22 SREDA

23 ČETRTEK

24 PETEK

ta teden na TV

Sobota

MOŽ, KI JE STRAŠIL SAMEGA SEBE je zelo
nenavadni, najlaže bi ga označili fantastični film.
Glavni junak je nanrej po težji prometni nesreči raz-
dovjena osebnost; en del njegove osebnosti ne ve, kaj
počne njegov dvojnik v telesu in obratno. Seveda ga
takšno stanje vodi v nenavadne situacije, posebno še,
ker sta združena v enem telesu zelo različna značaja.
Film je bil posnet 1970. leta po romanu *Primer mr. Pel-
ham* Anthonyja Armstronga. Režiser je Basil Deard-
den, v glavnih vlogah pa bomo videli znanega Rogerja
Moora.

Nedelja

Televizijski gledalci se še prav dobro spominjajo
maratonice nadajevanke, v kateri je slovel kot Ben
Quick Roy Thimmes, kot oče Varner pa Edmund
O'Brien. Celovečerni film DOLGO VROČE POLETJE
nam predstavlja celo galerijo odičenih igračev –
Joanne Woodward, Anthony Francoise, Orson Welles,
Lee Remick, Angela Lansbury ... s Paulom Newma-
nom na čelu.

Sima Matavulj, srbski realist, je svoja zadnja leta
preživel v Beogradu, kjer je tudi napisal trideset zgodb
z naslovom BEOGRAJSKE POVESTITI. Mirko Kovač
in Boška Drasković sta izbrala povesti in jih pri-
redila za televizijo. BEOGRAJSKE POVESTITI so slika
Beograda na prelomu 19. in 20. stoletja. Na realističen
način prikazujejo ljudi in dogodek tega obdobja. Vsaka
zgodba je skromna psihološka studija ljudi, kako se
zajdejo v vsakdanjem življenju in kakšne konflikte
prihajajo z okoljem.

Uporaba kvasovk
za pravočasno
povrjetje mošta
12.40 Pihalne godbe na
koncertnem odu
13.30 Priporočajo vam
Pojo amaterski zbori
14.05 Naši poslušalci
čestitajo in
pozdravljajo
15.30 Glasbeni intermezzo
16.45 Vrtljak
17.00 Studio ob 17.00
18.00 Koncert po željah
poslušalcev
19.40 Minute z ansambлом
Mladi levi
19.50 Lahko noč, otroci
20.00 Slovenska zemlja
v pesmi in besedi
20.30 Radijska igra –
G. Cooper: Naskok
na Badajoz
21.38 Zvočni kaskade
22.20 Pota jugoslovenske
glasbe
23.05 Literarni nočturno
– V. Ihlas: Mrtvo
popoldne
23.15 Za ljubitelje jazza

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 S solisti in ansamblu
JRT

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Na poti s kitaro
15.30 Glasbeni intermezzo
16.45 Spomini v pisma –
J. Lavrin: Iz moje
mladosti
17.00 Studio ob 17.00
18.00 Koncert po željah
poslušalcev
19.40 Minute z ansambalom
Mladi levi
19.50 Lahko noč, otroci
20.00 Slovenska zemlja
v pesmi in besedi
20.30 Radijska igra –
G. Cooper: Naskok
na Badajoz
21.38 Zvočni kaskade
22.20 Pota jugoslovenske
glasbe
23.05 Literarni nočturno
– V. Ihlas: Mrtvo
popoldne
23.15 Za ljubitelje jazza

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

Drugi program

8.00 Torek na valu 202
13.00 Iz partituri velikih
zabavnih orkestrrov
13.33 R. Sestini in ansamblu

za poskusno
pridelovanje
sladkorne pese za
prihodno leto
12.40 Holandske pihalne
godbe vam igrajo
13.30 Priporočajo vam
Ob izvirki ljudske
glasbene umetnosti
14.30 Naši poslušalci
čestitajo in
pozdravljajo
15.30 Glasbeni intermezzo
16.45 Loto vrtljak
17.00 Studio ob 17.00
18.00 Koncert po željah
poslušalcev
19

Jesenski izlet izžrebanih naročnikov Glasa

(2. zapis)

Pot bomo nadaljevali po dolini Radomlje, ki ji pa pravijo največkrat kar Črni graben. Seveda dolina ni prav nič črna, še prav svetla in sončna je, saj jo obseva jutranje in popoldansko sonce.

Prav nad Krašnjo, ki leži nekako na sredini Črnega grabna, se na južni strani dviga pravljeno lepa Limbarska gora s staro »božjo potjo k svetemu Valentinu«. Gora je dobila ime po nekdanji graščini Lilienberg – Limbarski grad, ki je tu stal že 1. 1156. V Valvasorjevi dobi je bil grad že v razvalinah, zdaj kamenje prerašča le mah...

Onstran Limbarske gore leži sončna Moravska deželica, ki je rodila več znamenitih slovenskih mož. Ta-

ko matematika Jurija Vega (1754 do 1802), pisatelja Franca Detela (1850 do 1926), pesnika Jovana Vesela-Kossega (1798–1884), igralca Danila Cerarja (1858–1947) in dr. – Moravče z okolico so bile v času NOB eno od najpomembnejših žarišč boja proti okupatorju, nekaj časa je veljalo Moravsko celo kot svobodno ozemlje.

No, ob takem kramljanju bomo prispele že na konec Črnega grabna, v Sentožbolt, ki leži kar precej višoko, 531 m nad morjem.

Sentožbolt je bil znani kot poštna postaja, tu so stali mogočni furmanski domovi in hlevi. Saj so prav tu priprugali konje, da bi vozovi zmogli strm trojanski klanec.

Za časa Napoleonove Ilirije so rokovnjači v tem kraju napadali francoske transporte pa tudi vojaške blagajne. – V dobi NOB so začetnici večkrat vpadali v Sentožbolt. Tako so na pomlad 1942 napadli nemško žandarmerijsko postajo, v jeseni istega leta pa se vojaško postojanko v tamkajšnjem župnišču.

Strmina trojanskega klanca je bila pred leti ublažena z novo cestno traso. Tako da bomo zdaj skoro neopazno stopili na vrh Trojana, nekdaj dejelno mejo med Kranjsko in Štajersko, še prej pa nekaj let celo državno mejo med Ilirijo in Avstrijo.

Trojane še danes predstavljajo najugodenjeji prehod z Gorenjsko na Štajersko, saj je prelaz visok le 563 m nad morjem. Zato bo tu čez že v doglednem času speljana nova avtomobilска cesta – »slovenika«.

Zaradi svoje lege so bile Trojane (ime je najbrž naslonjeno na rimskega cesarja Trajana; na grško Troja pa nikakor ne – etudi si prebivalci sami pravijo, da so Trojanci – pač kot ljudje iz antične Troje!) pomembne že v rimski dobi. Saj je tod čez vodila trgovska in vojaška cesta Aquileia (Oglej) – Emona (Ljubljana) – Celeia (Celje) – Poetovia (Ptuj). Takrat je bila na Trojanah (ki so se v oni dobi imenovali Atrans) celo meja med Italijo in Norikom. Seveda je stala tu tudi trdnjava za legionarje, ki so tu stražili. Ve se celo, da je rimski cesar Maksimian (v prvi polovici 3. stoletja) tu opravil slovesno daritev bogovom kot zahvala za zmago nad Marcomani in Sarmati. Menijo, da je mejno postojanko Atrans razrušil še hunski kralj Attila. Na rimsko naselje zdaj pričajo samo ostanki nagrobnikov, votivni kamni, keramika, denar in – krajevno ime Trojane.

Pozneje, v 17. stoletju, so razdeljano rimsko cesto popravili in po njej usmerili ves promet med Dunajem in Trstom.

Morda bomo utegnili stopiti še v slovito Konškovo gostilno vrh trojanskega klanca. Ne le zaradi imenitnih krovov, ki jih znajo menda najbolje napraviti v tej gostilni, pač pa tudi zaradi hudomuške oljne podobe slikarja Maksima Gasparija. Na sliki bomo videli moža, ki ves upognjen nosi na ramenih težak križ, na križu pa sedi huda žena z bicem... Torej dvojni križ...

C.Z.

Naročniki žrebajo naročnike

Karkuta Mojca, Partizanska 27, Kranj, je izžrebal naslednje naročnike:

Obrulk Rudi, Jezerska c. 42 d, Kranj
Miklavčič Albin, Gor. Dobrava 4, Gorenja vas
Zupan Frančiška, Forme 17, Žabnica
Cesen Marica, Sp. Brnik 73, Cerknje
Eržen Tončka, Ljubljanska c. 3, Bled
Rink Silva, Kidričeva 31, Kranj
Lovšin Ivanka, Cerknje 42
Sajovic Janez, Olševec 12, Predvor
Arnol Jože, Na Plavžu 48, Železniki
Dvoršak Karel, Finžgarjeva 10, Radovljica-Lesce

Č.Z.

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve skupščine občine Radovljica

razpisuje

na podlagi 1. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Uradni list SRS, št. 20-144/70) in Odloka o sestavi, nalogah in načinu dela komisij in drugih teles občinske skupščine Radovljica (Uradni vestnik Gorenjske, št. 21/74)

delovno mesto

ravnatelja Zavoda Matevža Langusa
Kamna gorica

Kandidat mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- da ima visoko ali višje izobrazbo defektološke smeri,
- da ima opravljen strokovni izpit,
- da ima vsaj 5 let ustrezne prakse pri delu z mentalno nezdostno razvitetimi osebam.

Poleg navedenih pogojev mora kandidat imeti še družbenopolitične in moralne lastnosti ter organizacijske sposobnosti, za uresničevanje vzgojnih izobraževalnih smotrov.

Pismene ponudbe z dokazilom o šolski in strokovni izobrazbi, življepisom, potrdilom o dosedanjih zaposlitvah in potrdilom o nekaznovanju je treba poslati v 15 dneh od dneva objave razpisa na naslov: Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve Skupščine občine Radovljica.

Turjak

(Nadaljevanje iz torkove številke)

Kljub temu pa so razmere v gradu postajale čedalje težavnejše pa tudi število padilov in ranjenih je naraščalo. Belogardist, ki so ga bili naši ujeli v petek, je povedal, da so v gradu dotedaj imeli šest padilov in trideset ranjencev. Najhuje pa je bilo to, da niso imeli dovolj vode. Že od srede so dajali le po dva decilitra vode na moža.

Dva decilitra vode na moža je komaj deseti del dejanskih potreb v tistih toplih septembrskih dneh, ki pa so se v turjaškem gradu – sredi eksplozij, dima, prahu in krvi – spremenili v nevezdržno vročje dneve in celo noči.

»V soboto so poveljniki že resno razmišljali o izpadu. Prebiti so se morali v Ljubljano. V petek so bili namreč od žensk zvedeli, da partičani govorijo, da s temi topovi ne morejo gradu do živega. Zato so poslali v petek opoldne po težje topove v Novo mesto.

Pred nedeljo opoldne topov ne bo na Turjaku. Nekateri so silili, naj se izpad izvrši že v soboto zvezcer.

A opoldne je visoko nad gradom krožilo letalo. V gradu je zavladalo veselje. Morda prihaja pomoč. Iz stolpa so spustili rakete, ki so prošile pomoč.

Borba je prenehala in nihče več ni misil na odhod iz gradu. Kako bi tudi! Letalo je pregledalo teren, jutri se začne akcije in zvezcer bo pomoč tukaj. Saj se morajo vendar vrniti Legionarji, ki so odšli iz Zapotoka. Vrnili se bodo in spet bo vse dobro.

Kdo bi v takem razpoloženju mislil na izpad!«

Tako so mislili in svoje ljudi prepričevali le poveljniki. Dejansko stanje med moštvo pa je bilo precej drugačno:

»Oficirji so odpovedali tako, da praktično ni bilo nobene pametne komande več. Postali so prave surovine. Kričali so nad fanti, ki so omagovali od napora; že ves teden so bili brez hrane in vode ter skorobrez spanja. V borchih se je vse podrio. Nastala je popolna panika.«

Medtem se je Gorenjska brigada pripravljala na zadnji juriš. Po štabih so se vrstili sestanki drug za drugim in vsaka enota je dobila natančno nalogu. Težka havbica, za katero so belogardisti napačno ocenili, da je pred nedeljo opoldne ne bo na položaje, je bila namečkljub težavam, preden so jo našli in pripeljali na Turjak, nared že v soboto ponoči. Do nedelje zjutraj pa so razen havbice pripeljali na položaje še na stotine granat za druge topove in min za težke minomete pa tudi na tisoče nabojev za strojnico in mnogo ročnih bomb.

Devetnajstega septembra ob zori je bilo že vse pripravljeno za končni obračun.

JURIŠ NA GRAJSKO OBZIDJE

Krasno nedeljsko jutro. Težka havbica pošlje prvi pozdrav turjaškemu gradu. Nato grmi strel za strelom.

Grad je zaviti v oblak dima. Top malo preneha, da se vidi učinek. Medtem prihiti komesar Milče, držen, črnolas fant.

»Tovariš komandant, priplazil sem se čisto h gradu in vpi, naj se vdajo, pa ni bilo nobenega glasu. Najbrž so se umaknili v zadnje dele gradu. Sedaj naj samo niže stolčeo stolp s topom, potem bomo jurišali.«

Milče je komesar 2. bataljona.

Se zadnja navodila dobi od Duleta in odhiti.

Havbica zopet grmi.

Orjaške stene levega stolpa se rušijo. Skoraj vsa prednja stena se je zdrobila v prah, vidijo se obočni notranji prostori. Kamenje se ruši v plazu v vznožju gradu. Stropi v stolpu trepetajo. Vsak čas bodo zrušili.

Medtem se v vasi ob gradu pripravlja drugi bataljon za juriš. Fantje se stiskajo na zadnje stene hiš in oprejujejo proti gradu. Milče preseže še bližnja okna z mitraljezom.

»Kdo gre z menoj? Prostovoljci! Greš ti!« se Milče obrne k mlademu, nedoraslemu fantu.

Fant se preprosto nasmeje: »Grem.«

Kdo ne bi šel s komisarjem Milčetom?

Havbica preneha, tank pribriži v vas. Z njim držni Ivko z brzo-

strelko. Tank pred njima. Za njim se skriva sploščka, toda gre prepočasi, hajde naprej.

Stečeta preko ceste proti zadnji hiši v vasi, nato pa blisko vstopi k požganemu bunkerju, ki se naslanja ob pobočja grada.

Se deset metrov do gradu. Hajde bataljon za nama. Fantje z lestvami prihite. Milče in Ivko se plazita dalje ob zidu k porušenemu stolpu. Nad njima zizajo line. Vrag vedi, kaj se pripravlja za tistimi linami. Morda bomba, ki bo uničila življene teh dveh drznih fantov. Morda kaj drugega.

Že se stiska cela vrsta fantov ob zidu. Milče in Ivko že plezata po razrušenem stolpu.

Kamenje se ruši pod njima, z rokami brodita po rumenem prahu od neksploziranih granat. Vse se prasi, komaj dihata.

Prvo nadstropje stolpa. Tramovje leži vseprek, stolp je čudno nagnjen, skale in kamjenje zapirajo pot.

Le kvišku, kvišku. Da zasedemo podstrešje. Potem se bo moč boriti. Ce ne, bo odletel bataljon z obzidja in komaj, komaj kateri bo odnesel samo krvavo butico.

Razcefrane stopnice v podstrešju, skoro zamašene line v stropu. S težavo se vlečeta skozi.

Medtem se spodaj na obzidju razleti bomba. So že pričeli. Vrsta ob obzidju se skoro prilepi k zidu.

Hitro gor! Mitraljez naprej!

Že je mitraljezec v prvem nadstropju stolpa. Od nekod z leve že skakajo kroglice. Naš mitraljezec leži, noge mu napol visijo s stolpa in odgovarja. Čez njega rinejo fantje k stopnicam na podstrešje in kvišku.

Bomba prileti tik mitraljezca. K sreči je stolp napol razdrat in bomba zdrinke skozi strop. Spodaj je klet. Vijočičast plamen in dün sikneto iz kleti. Oha, skladišče z municijo.

Ogenj preneha, zaenkrat nič hudega. Mitraljezec leži še naprej na stropu kleti in seká.

Čez njega se že plazi komandantr Krtina. Krtina je hraber možak, pa hitro potegne še druge za seboj. Že so na napol porušenem podstrešju stolpa. Telovadijo po tramovju in po robu strehe proti desnemu stolpu. Kar skozi streho planeta vanj. Mina je prav tam, kot nalašč, na redila luknjo.

Spodaj pokajo bombe. Vrsta ob zidu se trga, zaganja se naprej, umika in zopet plane.

Iz grada se čuje vpitje: »Juriš! To so bili.«

Naši na podstrešju streljajo v zgornji bunker desnega stolpa in prodirajo naprej. Tam je kakih petdeset belih. Niso vajeni take drznosti. Prihaja jim vroče.

V levem razrušenem stolpu gre slabo. Iz notranjih sob na levi bidejo z vso besnostjo mitraljezi belih. Mladi Atim se zaganja v hodnik na levo. Tam je gnezdo belih.

»Nikar, pazi se!«

Je že prepozno. Ze pada na tla, omahnejo v roke. Bledega odneso. Tretji je sin že, ki je padel v partizanih. Medtem bombe pokajo. V kleti se je vžgala municija. Ogenj šviga iz nje in obliuje strop. Mitraljezec se mora umakniti. Strop zgrmi. K sreči so se vsi naši že umaknili.

Toda naši v desnem stolpu so odrežani od bataljona pod obzidjem. Spodaj pokajo bombe. Vsa vrsta ob zidu je v oblaku prahu. Ne more naprej.

Nove detonacije. Kriki. Iz prahu se prikažejo bledi, okrvavljeni obrazci. Nazaj. Vse sili v zavetje požganega bunkerja pod vznožjem gradu. Tam, tik pod obzidjem sedi komandantr Dule in daje povelja.

»Tovariši, ki ste ranjeni, pojrite v vas, drugi nazaj! Sedaj ne bomo odnehalni. Nismo zaman trpel ves teden. Padali so tovariši, zato mora pasti tudi grad!« govorijo Dule.

»Lestve, da se zvezemo s tovariši na vrhu stolpa!«

Z lestvami se plazijo nazaj k obzidju. Line stolpa pošastno zizajo. Tik mimo žrel mora iti pot po morebitnem obzidju k onim v stolpu. Že vežejo lestve nad lesto. Oni odzgoraj vržejo vrv.

»Najprej iz stolpa oni, ki so se vdali!« Drug za drugim lezejo po

Stab 14. divizije je v dnevnu povetu dne 20. septembra 1943 izrazil pohvalo in priznanje borcem Prešernove brigade za doseženi uspeh z naslednjimi besedami:

»Zgodovinska zmaga 7. udarne brigade

Planšarstva ne smemo opustiti

Takšen je tudi namen letošnje 22. prireditve kravjal v Ukancu v Bohinju, ki se bo začela že jutri popoldne in nadaljevala v nedeljo od 10. ure naprej.

Bohinj — Kravji bal v Bohinju je sicer tradicionalna turistična prireditev, ki pa žal posebno zadnje čase dobiva vse bolj etnografski značaj. Zato je razumljivo, da so se tudi letos tako bohinjski turistični delavci kakor Bohinjci nasploh resno zamislili nad usodo planšarstva v prihodnjem. Prireditev zaradi prireditve nič ne pomeni, pravijo. Mar naj se zadowljimo, da bomo iz tovarn dobivali umetno mleko in sir, planine s planšarstvom pa opustili in zanemarili. Prav gotovo tega ne smemo dovoliti. Planšarjev, ljudi, ki čež poletje skrbijo za živino v planinah, ki skrbijo za to, da so planine res planine, je vsako leto manj in vsak leto so planšarji starejši. Zato je nedvomno še kako na mestu pobuda Bohinjcev, da bi danes morda kmetijske zadruge morale poskrbeti, da bodo tako kmetje kot celotna družba imeli še naprej korist od tega. Le

tako bodo namreč tudi naše planine ostale ohranjene in stalež živine naj bi se postopoma večal, ne pa manjšal.

Zivinoreja s planšarstvom pa je danes v Bohinju povezana tudi s takoj imenovanim kmečkim turizmom. Številni Bohinjci, tudi kmetovalci, so uredili turistične sobe in tako mi kot tuji smo radi gostje v njih. Podatki na primer kažejo, da je lani v Bohinju 140 kmetovalcev prek turističnega društva oddajalo okrog 1000 postelj v turističnih sobah. V osmih mesecih lani so zabeležili 3705 domačih in 4410 tujih gostov ali 17.905 prenočitev domačih in 33.500 prenočitev tujih gostov. Skupaj torej 51.405 prenočitev v zasebnih turističnih sobah. Letos do konca avgusta pa je bilo v zasebnih turističnih sobah 4444 domačih in 4004 tujih gostov ali 20.164 prenočitev domačih in 27.876 prenočitev tujih gostov. Skupaj torej 48.031 ali za dobrih tri tisoč prenočitev manj kot lani ta cas.

K slabšemu rezultatu je nekaj res vplivalo morda slabo vreme, vendar kot v Bohinju že dlje časa ugotavljajo, je poglaviti vzrok slaba in majhna ponudba, ki izvira iz premajhne turistične infrastrukture. Kmetovalci, ki oddaja turistično sobo, gostu res ne more ponuditi kaj drugega kot značilno za ta predel ohranjenega domačinstva, morda domač jed in lepoto, ki je tudi tradicionalna. Plavalnega bazena s toplo vodo in drugih objektov mu ne more in prav tovrstne infrastrukture in tudi ustreznih hotelskih in turističnih zmogljivosti v Bohinju še vedno zelo manjka. Letos pa sploh, ko so zaradi potresa že obstoječe še okrnjene. V prihodnje naj bi bila torej po turistični plati družbena naloga, da se sedanji položaj in turistična ponudba v Bohinju popravi.

Zgolj z nekaterimi turističnimi prireditvami boljše ponudbe ni moč reševati. Vseeno pa nekatero prireditve, ki so jih letos pripravili bohinjski turistični delavci, velja omeniti. To so na primer vasovanje v okviru kmečke ohceti 24. julija, uspešna revija folklornih skupin konec julija, kresna noč 7. avgusta, pohodenje lovskih družin Stara Fužina in Vranjsko, ki je bila naslednji dan po kresni noči in druge.

Zadnja letošnja velika tradicionalna prireditve, ki bo nekako tudi sklenila letošnjo poletno turistično sezono v Bohinju, bo jutrišnji oziroma nedeljski kravji bal. Na letošnji namen in pomen le-te smo opozorili že uvodoma. Prireditev se bo začela že jutri (sobota) popoldne ob 15. uri na prireditvenem prostoru v Ukancu, ko bo na programu srečanje s planšarji. Bohinjski planšarji bodo pokazali, kakšno je njihovo življenje v poletnih mesecih, ko visoko v planinah skrbijo za svoje črede živine in so odrezani od življjenja v dolini. Vendar pa se v tem odmaknjem naravnem okolju tudi zanje dobre prijetne urice in dogajajo nepozabna doživetja. Za dobro voljo bo poskrbel ansambel Gorenjci iz Radovljice, planšarice pa bodo pripravile planšarska jedila.

V nedeljo, 19. septembra, ob 10. uri pa se bo na istem prostoru začel tradicionalni 22. kravji bal. Obiskovalci bodo lahko opazovali, kako se planšarji s čredami vrnejo v dolino in kako jih ob takšni priliki sprejmejo domačini. Tokrat bo v programu sodelovala godba na piha iz Gorj iz narodnih nošah. Folklorne skupini iz Bohinja bosta prikazali gorenjske narodne plese, pevci pa bodo zapeli domače pesmi. In nato bo starosta planšarjev Oče Uke povdral kaj več o tistih, ki že dvajset let in več vztrajajo pri planšarskem poklicu. Ansambel Gorenjci pa bo poskrbel za prijetno razpoloženje.

Ker je vreme v zadnjih dneh bolj muhasto, povejmo še to, da se bo letošnja prireditve tako v soboto kot v nedeljo začela ob vsakem vremenu.

A. Žalar

Zbor delovne skupnosti
Osnovne šole
F. S. Finžgarja
Lesce

razpisuje prosto
delovno mesto

učitelja
za razredni pouk
za nedoločen čas

Nastop dela takoj ali po dogovoru.

Stanovanja ni na voljo.

LOKAINVEST
Škofja Loka,
Titov trg 3a
razglaša
prosto delovno mesto
čistilke

Pogoji: popolna ali nepopolna osnovna šola in ustrezna praksa.

Osebni dohodek okrog 2500 din. Ponudbe v roku 8 dni naj kandidati naslovijo na gornji naslov.

MLADINSKI SERVIS
KRANJ p. o.
Stritarjeva ulica 5
telefon 26-397

Organizira v lastni avto šoli tečaj za voznike motornih vozil kategorije B.

Prijave sprejemamo vsak dan od 13. do 14. ure.

Cesta JLA 6/1
nebotičnik

**PROJEKTIVNO
PODJETJE
K R A N J**
Izdeluje načrte za vse vrste visokih in nizkih gradenj. Razpolaga z načrti tipskih projektov stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopij.

Tudi letos ne pozabite na

OZIMNICO

Kamnik

**modna
hiša**

organizacija
poslovnega
združenja
z blagovnimi
hišami

Ljubljana,
Maribor,
Osijek
in
Smederevo

je za jesensko-zimsko sezono pripravila
pester assortiment ženske, moške in otroške
konfekcije, bogato izbiro pletenin, aktualne
ga metrskega blaga in dekorativnega blaga,
galanterije in modnih dodatkov.

Izbirali boste lahko med ekstravagantnimi in umirjenimi modnimi modeli, primernimi za vse starosti in postave. Za visoko kvaliteto materialov in modnih krojev so poskrbele naše renomirane proizvajalke oblačilnih strok, ki so članice OPZ Modne hiše.

Modna hiša vas pričakuje.

Tekmovanje lovcev

V nedeljo, 19. septembra, bo pri spodnji postaji žičnice Krvavec že tradicionalno lovsko-športno tekmovanje na umetne golobe, v tarčo na srnjaka in v tarčo na bežečega mrjásca, ki ga vsako leto prireja lovска družina Cerkle na Gorenjskem v počastitev krajevnih praznikov tega območja.

Kakor v prejšnjih letih bodo tudi letos tekmovali ekipno in posamezno za prehodni pokal krajevnih skupnosti in tudi za ostale pokale in nagrade. Prehodni pokal je na lanskem tekmovanju osvojila ekipa LD Boštanj pri Sevnici.

To temovanje privabi vsako leto pod vnožo Krvavcem. Prvo so cerkljanski lovci izvedli v počastitev dneva osvoboditve, udeležilo pa se je kar 26 3-članskih ekip in vse posameznikov. Veliko udeležbo pa pričakujejo tudi v nedeljo, saj na tekmovanje pridejo lovci z Gorenjske, iz ljubljanske okolice, deloma Dolenjske in tudi Štajerske.

Srečanje težjih invalidov Iskre

Aktiv invalidov kranjske Iskre je v petek, 10. septembra, ob praznovanju 30. obletnice Iskre organiziral prvo srečanje težjih invalidov kranjske Iskre. Bivše člane kolektiva so tak način seznanja z razvojem delovne organizacije, na srečanje pa so se vedela invalidi sami lahko pogovorili o težavah, ki jih pestijo na kakšen način jih premagujejo. Na srečanju pri Trnovcu, kjer se je zbral petnajst invalidov bivših članov delovnega kolektiva Iskre, težji invalidi izrazili željo, da bi bili takšnih organiziranih srečanj še več, saj so srečanja dokaz, da delovna organizacija ni pozabila svojih nekdanjih članov, ki so pred leti prav tako prispevali k razvoju in ustvarjali današnjo Iskro.

F. Šenk

Problemi in metode planiranja

Služba za izobraževanje kadrov v gospodarstvu pri gospodarski zbornici SR Slovenije bo od 11. do 15. oktobra v sodelovanju z Ekonomsko fakulteto v Ljubljani pripravila v Portorožu seminar o problemih in metodah planiranja v organizacijah združenega dela. Seminar je namenjen delavcem v organizacijah združenega dela v gospodarstvu, ki se na svojih delovnih mestih ukvarjajo s problemi planiranja, posebej pa še delavcem plansko analitskih služb. Prijave za seminar sprejemajo do 25. septembra Služba za izobraževanje kadrov pri Gospodarski zbornici Slovenije, Ljubljana, Titova 19.

Društvo invalidov Radovljica je v nedeljo, 5. septembra, organiziralo izlet v Ptuj; ogledali so si ptujski grad in muzej ter mesto. Po kosi so se odpeljali še v Maribor ter si tam ogledali akvarij. Takšnih prijetnih dobro organiziranih izletov si razvili invalidi še želijo.

M. Gril

Izlet invalidov

ZAHVALA

Ob smrti mojega dragega očeta

Avgusta Smoleta

se zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom in znancem za izraze sožalja in poklonjeno cvetje. Posebno zahvalo izrekam Lovski družini Udin boršt, Lovski zvezi Slovenije, Zvezi borcev za severno mejo ter pevcem za častno spremstvo, poklonjeno cvetje in poslovilne besede.

Vsem, ki ste ga spremili na zadnji poti, iskrena hvala.

Sin z družino.

Kranj, 15. septembra 1976

ZAHVALA

Po hudi bolezni nas je zapustila naša dobra žena, mama, stara mama, sestra in teta

Ljudmila Krišelj

roj. Naglič

K večnemu počitku smo jo pospremili v torek, 14. 9. 1976, na pokopališče v Preddvoru.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so nam pomagali v težkih trenutkih, ji podarili cvetje in jo v velikem številu spremljali na njeni zadnji poti.

Posebej se zahvaljujemo dr. Žgajnarju za lajšanje bolezni, g. župniku za opravljeni obred, sosedom iz Francarije za pomoč in vsem ostalim za izraženo sožalje.

Vsi njeni

Zg. Bela, Preddvor, Goriče, 16. septembra 1976

ZAHVALA

Sporočamo žalostno vest, da nas je po dolgi in mučni bolezni za vedno zapustil dragi mož, oče, stari oče, brat in stric

Franc Tičar

Vsem se iskreno zahvaljujemo za pomoč v težkih dneh. Posebna hvala dr. Hiberniku, sosedom, GD Prebačovo, Hrastje, družbenopolitični organizaciji ZRVS Prebačovo, Hrastje, tovarišem iz Dachaus, ZB, Gostinsko trgovskemu podjetju Central Kranj, upokojencem, KŽK TOZD Klavnicu, sindikalni organizaciji Merkur, godbi na pihala iz Vodic, GD Voklo, Voglje, Trboje, Šenčur, g. župniku iz Hrastja, g. kaplanu iz Šenčurja, vsem prijateljem in znancem. Hvala tudi predsedniku GD Prebačovo Hrastje tov. Novaku Francu, tov. Petru iz podjetja Central in tov. Slaparju za poslovilne govore ob odprttem grobu. Se enkrat iskrena zahvala vsem, ki ste ga tako številno pospremili na zadnji poti, ter zasuli njegov grob s cvetjem.

Zalujoci: žena Ivanka, sin Tone, hčerka Milena s sinom, hčerka Marta in sin Franci z družinama

Prebačovo, Kranj, Novo mesto, 10. septembra 1976

Ob nenadni smrti nas je za vedno zapustil oče, stari oče, brat in stric

Jože Jekovec

Prahov ata s Srednje Bele

Pogreb pokojnika bo v petek, 17. 9. 1976, ob 15.30 izpred hiše žalosti na pokopališče v Preddvor

Zalujoci: sinova Miro in Jože ter hčerki Štefka in Cilka z družinami, hčerki Angelca in Polonca, brata Francelj in Janko ter sestra Manca in ostalo sorodstvo.

Srednja Bela, 16. septembra 1976

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ata in starega ata

Martina Dolenca

Skoblovega ata iz Bukovega vrha

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za izraženo sožalje, poklonjene vence in cvetje ter vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo smo dolžni zdravnikom in strežnemu osebju internega oddelka bolnice Golnik ter zdravnikom in strežnemu osebju zdravstvenega doma v Škofji Loki. Posebno pa se tudi zahvaljujemo dr. Šubicu za nesebično pomoč in lajšanje bolečin v času njegove bolezni. Prav lepa hvala lovski družini za spremstvo in pomoč ter z poslovilnim govor govorniku ob odprttem grobu. Iskreno se zahvaljujemo za vse tudi gospodu župniku iz Poljan.

Vsem in vsakemu posebej še enkrat iskrena hvala!

Zalujoci: hčerke z družinami.

Bukov vrh, 16. septembra 1976

ČP GLAS KRAJN
Poslovni odbor ČP Glas Kranj

objavlja
razpis štipendije za šolsko leto 1976/77:

1 štipendija na visoki šoli za politične vede in novinarstvo

Kandidati naj v 15 dneh od dneva objave vložijo na zgornji naslov pismene prošnje na obrazcu DZS 1,65 »prošnja za štipendije«. K prošnji morajo priložiti potrdilo o premoženskem stanju druži.e, izjava kandidata, da ne prejema štipendije pri drugem štipendorju in overjen prepis zadnjega šolskega spričevala, študentje pa potrdilo o opravljenih izpitih.

Interesenti lahko dobe vse potrebne informacije o podjetju vsako sredo med 14. in 17. uro.

ČP GLAS s.o. Kranj

nesreča**Zaneslo avtomobil**

V pondeljek, 13. septembra, ob 8.30 se je na regionalni cesti Mengša-Kranj pri odcepnu za Zg. Brnik pripetila prometna nezgoda. Voznik osebnega avtomobila Peter Škerjanc (roj. 1957) s Kokrice je vozil proti Kranju. V blagem dvojem ovinku pri odcepnu ceste za Zg. Brnik ga je zaradi neprimerne hitrosti na momen in spolzkom cestišču pričelo zanašati po vozišču, tako da je trčil v prednji del osebnega avtomobila, ki ga je iz nasprotne smeri pripeljal Stane Kalčič (roj. 1917) iz Ljubljane. V nesreči sta bila lažje ranjena voznik Kalčič in njegova žena. Na vozilih pa je škode za 20.000 din.

**Trčenje
treh avtomobilov**

V tork, 14. septembra, ob 14.45 je na regionalni cesti med Škofjo Loko in Kranjem pripetila prometna nezgoda. Voznik osebnega avtomobila Jože Romšek (roj. 1937) iz Loke pri Tržiču je vozil proti Škofji Luki. Ko je hotel zaviti v levo na odcep ceste za vas Sv. Duš, je ustavil ob sredinski črti in čakal, da bo cesta prosta, ker je iz nasprotne smeri vozil avtomobil. Za njim pa je osebni avtomobil pripeljal Karel Hribar (roj. 1932) iz Škofje Loke, ki je sklepal, da bo voznik Romšek zavil že prej, zato je z nezmanjšano hitrostjo – okoli 70 km na uro – peljal naprej in zato trčil v stojecu Romškov avtomobil. Le-tega je potisnilo pred avtomobil Dragutina Crniča (roj. 1928) iz Škofje Loke, ki je pripeljal iz nasprotne smeri. Ceprav se je voznik Crnič umikal skrajno desno, trčenja ni mogel preprečiti. V nesreči je bil lažje ranjen sotnik Ivan Uršič od Šv. Duha, škode na avtomobilih pa je 30.000 din.

S ponyjem v traktor

V pondeljek, 13. septembra, ob 18.30 se je v križišču lokalnih cest vasi Voglje pripetila huda prometna nezgoda. Alojz Rogelj (roj. 1943) iz Voglega se je peljal na pony ekspresu, spredaj na stopalkah za noge pa je peljal še nečaka 6-letnega Metoda Roglja. Pri hiši št. 63 je izva vogala pripelja na cesto in zavijal levo voznik traktora z obračalnikom Janez Štempihar (roj. 1963) iz Voglje. Voznik Rogelj ni upošteval, da ima traktor po desnem pravilu prednost in je kljub zaviranju trčil v priključek traktorja. Oba Alojz Metod Rogelj sta padla in bleželi hudo ranjena; šestletni Metod kasneje umrl. Alojz Rogelj pa huje ranjen, ima dvakrat zlomljeno celjus, zdravi še v bolnišnici.

L. M.

**EMAJLIRANJE
RADIATORJEV V PEČI**

20-letne izkušnje
garancija do dotrjanosti radiatorjev cena reklamna

Stranke, katerim sem v preteklih letih radiatorje že emajliral, naj se zglase z morebitnimi reklamacijami. Prevoz po potrebi na voljo.

Licitanje kovinskih izdelkov v peči,
Peter Zupan, Tekstilna 14, Kranj
tel. št. 23-168

PTT delavcem Gorenjske sporočamo, da je umrl

Lovro Logonder

upokojeni pismonoša

Pogreb dragega pokojnika bo v petek, 17. 9. 1976, ob 15.30 izpred hiše žalosti Črni grob 2 na pokopališče v Žabnico.

Vestnega sodelavca bomo ohranili v trajnem spominu.

PODGETJE ZA PTT PROMET KRAJN
TOZD ZA PTT PROMET KRAJN

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ata in starega ata

Martina Dolenca

Skoblovega ata iz Bukovega vrha

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za izraženo sožalje, poklonjene vence in cvetje ter vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo smo dolžni zdravnikom in strežnemu osebju internega oddelka bolnice Golnik ter zdravnikom in strežnemu osebju zdravstvenega doma v Škofji Loki. Posebno pa se tudi zahvaljujemo dr. Šubicu za nesebično pomoč in lajšanje bolečin v času njegove bolezni. Prav lepa hvala lovski družini za spremstvo in pomoč ter z poslovilnim govor govorniku ob odprttem grobu. Iskreno se zahvaljujemo za vse tudi gospodu župniku iz Poljan.

Vsem sorodnikom in znancem sporočamo, da nas je po dolgi in hudi bolezni za vedno zapustila hčerka, sestra, stara mama, teta in sestrična

Milka Gašperlin

Pogreb drage pokojnice bo v soboto, 18. 9. 1976, ob 16. uri v Senčurju.

Zalujoci vsi njeni.

Senčur, 16. septembra 1976

Teniška sezona se počasi poslavljaj Bogata bera uspehov

Kranj - Z nestanovitnim vremenom in vse bolj pogostimi deževnimi dnevi se poslavljajo tudi teniška sezona na slovenskih peščenih igriščih. Odprtih turnirjev je še nekaj, pred dummi pa je še veliko tekmovanje, člansko državno prvenstvo v Zagrebu, v Kranju pa potekajo borbe na letošnjem občinskem sindikatnem prvenstvu. Ker turnirjev ni več veliko, prav lahko že danes ocenimo delo kaljnega muzketirjev kranjskega Triglavja. V vseh dosedanjih teniških sezona je bila bera uspehov ena od najplodnejših doslej. Njihovi igralci v pionirski, mladinski in članski konkurenčni so na vseh turnirjih dejale v zamejstvu skoraj povsod želi izredne rezultate. Vsekakor lepe uvrstite za ta delavnini kranjski športni kolektiv.

In če pogledamo samo njihove uspešne uvrstite, nam bo takoj jasno, da naša uvodna trditve ni zvitja iz trte. Na slovenskem prvenstvu je Janez Mulej uspel, da se je prebil v polfinale. Žnidar je bil peti do četrti. Jezeršek in Sodnik pa sta bila med šestnajstimi najboljšimi. Na odprttem turnirju Celja, Kamnika ter na otvoriti teniških igrišč novega hotelškega naselja Bernardin pri Portorožu sta bila triglavana Žnidar in Mulej med najboljšimi. Na vseh treh pa je bil boljši Žnidar, saj je vselej obrabil s klubskim kolegom Mulejem. Toda vseeno so ta prva in druga mesta lepa nagrada za trdo delo na treningih. Na odprttem prvenstvu Kranja pa sta osovojila drugo oz. tretje mesto. Tudi drugo mesto v slovenski ligi za triglavane ni od muk.

V konkurenčni članici je največ dosegla Brencetova, saj se je na prvenstvu SRS in Tedyjevega memoriala prebila do finalista. Med mladinci pa je največ pokazal Starman. Trenerji Kuster, Žnidar in Polenec imajo okrog sebe lepo število mladih naraščajnikov. Imena Arh, Pisk, Pivk, Filipič, Aleš in drugi ter Tratinikova in Šemerlova veliko obetajo. Največ pa je pri teh pokazal republiški prvak in četrtovrščeni na prvenstvu SFRJ Tomaz Arh.

Pri vsem tem pa je tudi rekreacija na višini njihovega ugleda. To so dokazali tudi veterani, ki so prav na odprttem prvenstvu Kranja pokazali dopadljivo in borbeno igro. Presenetljivo dobro pa je prav tu zaigral Kocjančič. So organizatorji teniške šole za pionirje in odrasle. Prav zdaj trikrat tedensko potekajo tečaji za odrasle. Udeležba je presegla vsa pričakanja, saj se prvih udarcev tenisa uči kar 40 tečajnikov, ki pa se vsi tri dni v tednu nabirajo prve izkušnje. Tudi organizacija kranjskih odprtih prvenstev za pionirje, člane, veterane ter Tedyjevega memoriala je bila vedno na izredni višini. Tudi tu so vsi udeleženci vedno odlični organizaciji dajali vedno same povhale.

Torej teniška sezona se počasi poslavljaj, edina problema kranjskih teniških igralcev pa se vedno ostaja. Za njihovo se boljšo dejavnost pa bo potreben še več teniških igrišč. Petero peščenih ter eno asfaltirano je vse premalo. Radi bi že enkrat dobili lokacijsko dovoljenje – ugoden prostor zaanje je prav pri letnem bazenu – da bi jih usposobili še nadaljnji pet. Vsako zimsko mrtvo sezono pa se še vedno borijo za ugodne ure v kranjskih osnovnošolskih telovadnicah. Vedo, da je zanje res težko, radi bi dobili za vadbo le ugodnejše ure in ne kot do sedaj v pozni večernih in nedeljskih popoldanskih urah.

Vsi ti uspehi in borba za večji prostor pa Triglavu nalaga še večje naloze, da se se bolj zagrizajo v svoje delo. Res uspehi so bogati, toda ali ni ta športni klub je premalo zahteven pri svojih problemih? Morda, ali pa tudi ne!

D. Humer

Alpinistične novice

VRLI

Rila je gorska skupina, ki leži v Rodopih na JZ Bolgariji. S svojim najvišjim vrhom Musalo se dviga 2925 m visoko. To je plezaško eno najzanimivejših predelov v Bolgariji.

Letos so na povabilo Bolgarske federacije za alpinizem tja odpovedali štirje naši alpinisti. Slovenski alpiniste je na alpinistični zastopal Slavko Frantar (AO Tržič).

Poleg spoznanja in navezovanja stikov s tujimi alpinisti so opravili naslednje vzpone: vsi štirje so prelezali Direktno smer v Orlovcu (ocena 3B) in smer v Zli Zubu (3A). Frantar pa je v navezi z Bareščem prelezal še smer Veždite (VLA).

Izkoristili lepo nedeljo

Nejc Zapotnik je v nedeljo, 12. septembra, sam prelezal Hudivec stebre v Prisojniku. Ocena IV, z mesti V, višina stene 450 m, plezal pa je 3 ure. Bele Igor, Osman Pavel in Segregur Drago so isteg dne prelezali Brojanovo smer v Kukovi Spici (ocena III-IV). Plezali so 4 ure. Filip Bence (AO Tržič) in Andrej Stremfelj (AO Kranj) sta prav tako v nedeljo ponovila smer Kilar-Levstek v Velikem Draskem vrhu. Ocena V, višina stene 600 m, čas plezanja 5 ur.

Langerhole Franc in Jankovec Tone sta v nedeljo ponovila Rumeno zajedno v Koglu. Plezala sta dobiti 5 ur. Sprva sta imela v načrtu Zajedno v J steni Skute, pa je bila le-te preveč zasnežena.

Slavko Frantar (AO Tržič) je 29. avgusta sam prelezal Bohinjski smer v Triglavu. Ocena IV-V, višina stene 400 m:

9. septembra pa sta Klemen Kubal in Andrej Stremfelj (AO Kranj) v šestih urah prelezala smer Sandija Wisiaka v Triglavu. Ocena V, višina stene 700 m. Razmere so bile dobre (sneg le na večjih polotkih).

MATTHIAS REBITSCH

Bil je eden najboljših povojnih alpinistov. Mož, ki je zdržal sto ur v S steni Eigerja, ki je na Nanga Parbatu prišel do pod Srebrnega sedla, je v povojnem času prišel v vrhunsko formo. Rojen je bil v Brezleggu na Tirolskem, študiral je v Innsbrucku in bil nekaj časa vodja vojaške gorske šole v Fulpmesu. Bil je fenomenalen v skalni in zelo dober v ledu. Poleg Mumeryja, Preussa, Buhla in Bonattija je eden največjih vsestranskih predstavnikov vrhunskega alpinizma.

Leto 1946 je skupaj s Seppom Spiegelom prelezal novo smer v S stebru Fleischbanka, ki se danes velja za eno najtežjih smeri v Keisjerjih. Istega leta je prelezal še dve smeri v Laliderer-Spitze v Karwendlu, ki predstavljata pravo mojstrovino v skali: Direktna smer v S steni v Zajedu v levem delu stene. Se danes velja vsak, ki prepreča katero teh dveh smeri, da izvrstnega pretega plezalca.

Vsega skupaj je Rebitsch opravil okrog trideset prvenstvenih vzponov, od katerih nekateri so se danes niso bili ponovljeni. Bil je tudi na Norveškem, v Andih in Karakorumu. Vsepoposod so mu uspeli prvenstveni vzponi, o katerih spoštljivo govorijo tudi ponavljalcji. Njegova najljubša smer je ostala Zajeda v Laliderer, za katero je Buhl trdil, da je najtežja prosta smer, ki jo je kdajkoli prelezal.

A. Stremfelj

Divja liga

Prvenstvo tokrat poteka v dveh ligah: A in B. A tekmuje deset prvočrnih iz spomladanskega prvenstva, v B pa zadnje uvrščeni iz spomladanskega prvenstva: Hinavci (11) in Batafagi (12) ter trije novi klubi: Divizija, Brioni in Bazenarji. Za naslov jesenskega prvenstva se bodo očitno borili All Stars, Kamikaze in Ranch Boys, za izpad v B ligo pa Sedmina, Jeleni, Old Klanc in morda tudi Union.

Rezultati po dveh kolih: A liga – 1. kolo: Sedmina : Arestantje 2:5, ALL Stars : Union 4:0, Old Klanc : Kamikaze 1:3, Hostafoma : Jeleni 10:3, Ranch Boys : Kokrica 8:3; 2. kolo: Arestantje : Kokrica 2:7, Hostafoma : Ranch Boys 2:3, Jeleni : Kamikaze 3:5, Union : Old Klanc 3:3, Sedmina : All Stars 2:7.

B liga – 1. kolo: Bazenarji : Batafagi 1:1, Hinavci : Divizija 7:2, Brioni prosti : 2. kolo: Hinavci : Bazenarji 0:3, Batafagi : Brioni 7:2, Divizija prosti.

Komisija za medsebojna razmerja
GIP GRADIS Ljubljana

TOZD Lesno industrijski obrat Škofja Loka

objavlja prosto delovno mesto:

vzdrževalca lesno-obdelovalnih strojev

Pogoj: VK strojni ključavničar z 2-letnimi ali KV strojni ključavničar s 5-letnimi delovnimi izkušnjami

Interesenti naj oddajo pismene ponudbe ali pa naj se osebno zglašate do 30.9.1976 v kadrovskem oddelku Gradis TOZD LIO Škofja Loka, Kidričevo c. 56.

Na X. letnih športnih igrach ObSS Kranj 33 nogometnih ekip

Tekmovanje v malem nogometu v okviru X. letnih športnih igrach občinskega sindikatnega sveta Kranj je v polnem teklu. Letos je prijavljeno 33 ekipe, ki so razvrščene v 8 tekmovalnih skupin. Dve prvočrni ekipe iz vsake skupine pa se bosta uvrstili v nadaljnje tekmovanje. Rezultati:

I. SKUPINA

Sava A : Vodovod 2:1, Sava A : ZTP 1:1, Sava A : Elektro 0:3, Vodovod : ZTP 1:4, Vodovod : Elektro 1:0, Elektro : ZTP 2:1

II. SKUPINA

Merkur A : Iskra A 1:1, Ikon : Iskra A 7:0, IKOS : TKS 4:0, TKS : Merkur A 2:1, TKS : Iskra A 2:1, IKOS : Merkur A 7:1

V prvi in drugi skupini je tekmovanje končano. V prvi je zmagovala ekipa Elektro, ki je osvojila 4 točke. Drugovrščena ekipa je ZTP in ima enako število točk kot SAVA A, vendar boljšo razliko v golih. Zato se je uvrstila v nadaljnje tekmovanje. V drugi skupini je prvo mesto brez izgubljene točke osvojil IKOS, v nadaljnje tekmovanje pa se je uvrstila tudi ekipa TKS.

III. SKUPINA

Iskra C : Serv. podj. 3:3, Sava B : Iskra C 5:2, Sava B : Serv. pod. 5:2, PTT : Iskra C 3:0, PTT : Serv. pod. 4:2, Sava B : PTT 4:1

IV. SKUPINA

Iskra B : IBI 2:1, Iskra B : Sava C 2:0,

Iskra B : Aerodrom 3:0, IBI : Aerodrom 3:0, IBI : Sava C 1:0, Aerodrom : Sava C 0:0

Zmagovalca skupine sta Sava B in Iskra B, ki sta osvojila maksimalno število točk. Drugovrščeni ekipi PTT in IBI sta s solidno igro dokazali, da lahko v osmini finala prekrižata ravnino marsikateremu favoritu.

V. SKUPINA

Tekstilindus A : Kov. pod. 6:1, Tekstilindus A : UVJ 2:0, Bolnica Gol. : Kov. pod. 3:0, UVJ : Bol. Golnik 3:0

VI. SKUPINA

Sava D : Planika B 2:0, Projekt : Sava D 2:1, Projekt : DPO 6:0, Planika B : DPO 2:2

Ne glede na rezultate zadnjih kol sta se v nadaljnje tekmovanje že uvrstili ekipi Tekstilindus A in Projekt, za drugi dve mesti pa bo v obeh skupinah ogorenčen.

VII. SKUPINA

Sava E : Tekstilindus B 2:2, Sava E : ZTP 3:0, Tekstilindus B : KOGP 5:0, KOGP : ZTP 2:0

VIII. SKUPINA

Planika A : Merkur B 5:0, Planika A : STC 7:0, Exoterm : Merkur B 1:1, Exoterm : Zdr. dom 4:0, Exoterm : STC 10:1, Zdr. dom : STC 6:1, Merkur B : Zdr. dom 3:0, Planika A : Exoterm 5:0

M. Sajovic

Gorenjska nogometna liga

Preddvor zmagal v derbiju

B skupina: Kokrica : Korotan 1:8, Sava B : Tržič 6:4, Primskovo : Triglav A 1:3, Tržič : Korotan 3:1, Vodi Korotan s 4 točkami.

C skupina: LTH : Sava A 0:5, Šenčur : Alples 3:0, Alpina : Kondor 4:0, Vodi Sava s 4 točkami. P. Novak

V prvi in drugi skupini je tekmovalo 10 ekip. Le-ta so bila letos na programu prvič. V Mariboru (namizni tenis), Novi Gorici (balinanje), Novem mestu (streljanje), Ljubljani (nogomet in odborka), Celju (šah) in v Trbovljah (kegljanje) se je letos za finalisti potegovalo 73 kolektivov z 2724 sportniki in 72.000 zapošlenih v slovenskem gradbeništvu.

V organizaciji kranjskega Projekta, ki praznuje svojo 30. obletnico, bo v sedmih športnih disciplinah nastopilo 340 predstavnikov delovnih kolektivov Ingrada, Gradisa, Konstruktorja, Stavbarja, Cevovoda, Cementarne, SKP Ajdovščine, SGP Grosupja, ZRHK Ljubljane, SGP Gorice, Betona, IMP, Izolirke, Salonta ter Pionirja.

Največ možnosti za vseekipnega zmagovalca imajo športniki ljubljanskega Gradisa, ki so se v sodanjih petindvajsetih nastopih zmagali kar trinajstkrat. Poleg srečanja na sportnih področjih pa bodo potekale tudi borbe na proizvodnem tekmovanju.

Svečana otvoritev bo julij ob 10. uri pred delavskim domom v Kranju, od koder bo nato povorka krenila na prav slavo 40-letnice stavke slovenskih tekstilcev in gradbenikov v Savski log. Ob 13. uri pa se bodo v telovadnicu OS dr. Franca Prešernca, avli OS Simona Jenka, na balinatu SD Borec, v delavskem domu ter na stadionu Stanka Mikarja pričeli finalni boji.

J. K.

Cerkljanci slavi v Tržiču

V prvem kolu občinske rokometne lige so rokometni cerkljanskega Krvavca z golom prednosti premagali ekipo tržiških Veteranov, rokometni skupini Cerkljanci.

Rezultati: Veterani (Tržič) : Krvavec 26:27 (13:16), Zabnica (vet.) : Huje 16:21 (8:11), Gorjeni sejem : Besnica 28:19 (14:10), Krize B : Veterani (Kranj) tekma ni bila odigrana.

J. K.

Jutri

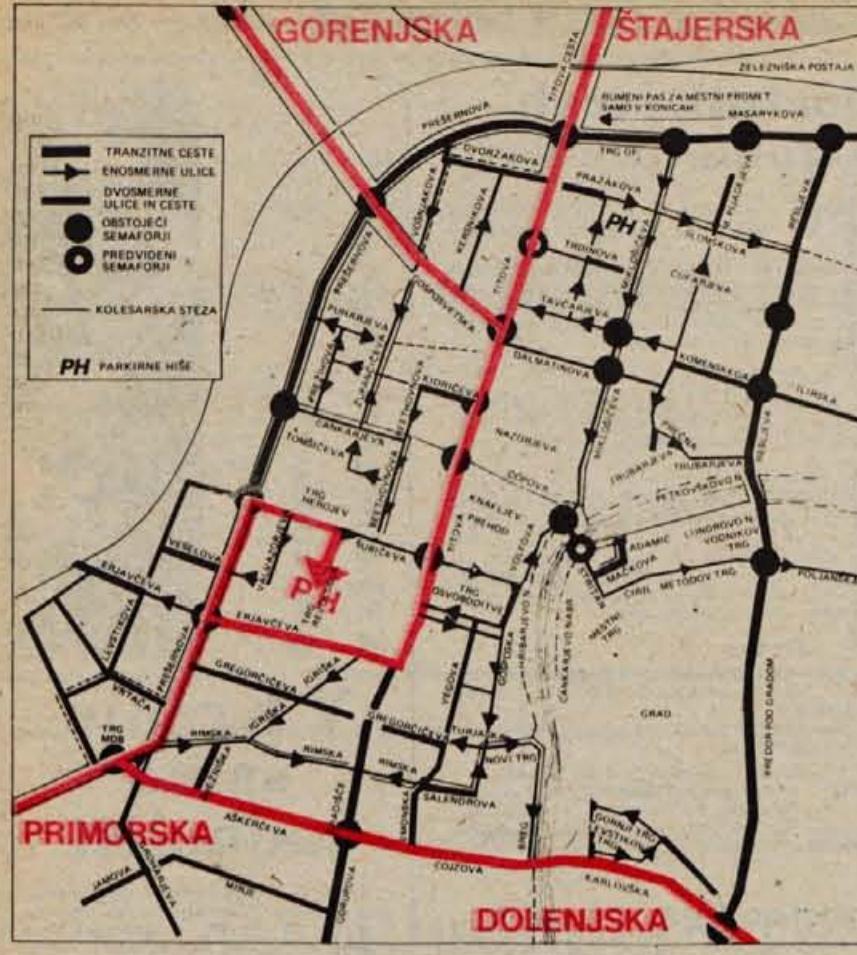
Tržič : Jelovica

V zenski rokometni ligi sodeluje pet ekip. V prvem kolu so rokometnice Jelovice katastrofalno premagale mlade igralke Save, Dupljanke pa so zmagale v Preddvoru. Tržičane pa so bile prostre. V soboto ob 17. uri pa bo izredno zamislio srečanje bivših conskih ekip Tržiča in Jelovice.

Rezultata: Jelovica : Sava 26:4 (14:11), Preddvor : Duplje 3:13 (1:6).

J. K.

Dupljancev ni bilo v Križe

trgovska hiša - emona - maximarket

LJUBLJANA, TRG REVOLUCIJE 1

1 da vam omogočimo najhitrejši dostop do parkirišča, smo izdelali shemo najenostavnnejšega dohoda do trgovske hiše. Parkirni prostor je v treh kletnih etažah, nakupljeno blago pa lahko pripeljete do avtomobila.

2 v štirih prodajnih etažah je kupcem na voljo velika izbira prehrambenega in neprehrambenega blaga, ki bo zadovoljila še tako razvajenega kupca.

3 po nakupu se lahko okrepite v naših gostinskih lokalih: klasični restavraciji Maxim, samopoštovni restavraciji Grill, v pivnici Zvezda, ali slasčičarni park.

4 trgovska hiša Emona je odprta vsak dan razen sobote in nedelje od 7.30 do 20. ure, gostinski lokal od 8. do 23 ure. Od 1. oktobra do 31. decembra pa bo odprta tudi vsako soboto popoldne.

te dni po svetu

UGRABITELJEM BODO SODILI

Vse skupaj se je začelo v petek zvečer, ko je skupina šestih ustavar ugrabila letalo na progi New York-Chicago in prisilila pilotja, da je preusmeril polet proti Montrealu in nato prek Islandije in Anglije v Pariz. Francoske oblasti so ugrabili vsele zelo resno in so storile vse, da bi se ugrabitelji predali. Notranji minister Michel Poniatowski je ugrabiteljem ultimativno sporočil, naj se predajo, ali pa jih bodo usmrtili, če se bo potnikom karkoli zgodilo.

Hkrati z dramo v zraku pa je potekala v petek tudi drama v New Yorku. Ustaški teroristi so namreč zahvalili, naj pet velikih ameriških časopisov objavi progajs njihove skupine, ki se je oklical za borce za svobodno Hrvatsko. V programu na najhujši način blatio Jugoslavijo.

Zaradi zahtev francoske vlade in policej so morali teroristi izpustiti potnike, poloziti orožje in se predati. Po nekajnem zasiljanju so jih odpeljali v Washington, kjer je javni tožilec že vložil tožbo proti njim.

Francoska policija je sporočila, da so letalo ugrabili Zvonko Busić, rojen 1946 v Gorici, njegova žena Julijana, rojena leta 1948, Marko Vlašić iz Mostarja, rojen leta 1947, Peter Matanić, rojen leta 1945, in France Pešut, rojen oktobera 1950 v Benkovcu. Vsi so živeli v ZDA.

DRUGA OBLETNICA REVOLUCIJE
V etiopskem glavnem mestu so pred nekaj dnevi slovensko proslavili drugo obletnico socialistične revolucije. Polnih pet ur se je pomikala mimo tribune na Trgu republike sredi glavnega mesta nepregrana kolona več kot pol milijona ljudi iz vseh krajev Etiopije. To je bila največja ljudska manifestacija v etiopskih zgodovini.

Ostra obsodba manjšinske politike

Radovljica – Dogodek in razmetre na avstrijskem Koroškem ter Gradiščanskem in manjšinsko politiko v Avstriji so ostro obsodili v sredo popoldne na konferenci delegatov vseh družbenopolitičnih organizacij radovljiske občine. Izrazili so podporo občanov radovljiske občine in maticnega naroda pri prizadevanjih naših manjšin za obstoj in pravice v Avstriji in odločno zavrnili različne izjave v uradni Avstriji kot na primer, da Jugoslavija s sedanjimi protesti skuša prikriti svoje lastne težave, da so ti protesti le izraz nekaterih krogov in podobno. Takšne izjave so gola laž in grdo natolceanje, kar ni v prid nadaljnjam dobrim odnosom med državama.

Protestno pismo so naslovili na avstrijsko ambasado in konzulat, zvezne izvršni svet in republike ter zvezne organe družbenopolitičnih organizacij.

A. Z.

Modni salon — Kavčič Marija, Tomšičeva 15, Kranj

Hitro

— najkasneje v enem tednu izdelujemo po meri ženske hlače in krila. Izdelujemo tudi ženske plašče, kostime in obleke po meri.

Cene solidne.

Odprto vsak dan od 14. do 18. ure, sobota zaprto.

Nadaljevanje s 1. strani

Pošočje delovni ljudje in organizacije pošljali šotore, odje, stanovanjske prikolice, zdravila in denaro, pomoč, prispeva v prizadete kraježe dan ali dva po potresu, sedanje zbiranje denarja poteka zelo počasno. Predvidena vsota iz tega vira znaša 109.602.000 dinarjev. Do 13. septembra pa so delovne organizacije vplačale 55.242.000 dinarjev, kar je komaj 50,40 odstotka. Predvideno vsoto so presegli občine Tolmin, ki je zbrala 8 odstotkov več kot je imela v planu, Vrhnik je zbrala 106 odstotkov, Grosuplje 102 odstotka, Slovenske Konjice 100 odstotkov. Iz Metlike še niso poslali niti dinarja, iz Velenja 8,46 odstotka, Šentjurja pri Celju 10,47 odstotka itd.

Tudi gorenjske občine se niso najbolje odrezale. Delavci v Kranju so zbrali 78 odstotkov predvidene vsote, v Tržiču pa 62 odstotkov. Veliko slabše pa je v ostalih treh

Ruševine v breginjskem kotu, Benečiji, Karniji . . .

Več škode je v breginjskem kotu. Zelo so poškodovane stavbe Viktorija Korošča in Rozalije Stare v Češnjici, neuporabna pa je postal stavba Gozdarsko kmetijske zadruge v Srednji vasi. Zaradi poškodb na zidovih in stropu so morali do nadaljnega prepovedati opravljanje obredov v cerkvi v Srednji vasi. Prav tako je močno poškodovana hiša Ivanke Medja na Nemškem Rovtu, ki je bila močno prizadeta že majskem potresu. Na več hišah so porušeni dimniki in poškodovane strehe. Poškodovana je tudi cerkev v Bohinjski Bistrici. Potres je močno načel tudi hišo Antona Grobina v Češnjici pri Podnartu.

Iz drugih krajev Gorenjske ne poročajo o poškodbah in škodi, ki bi jo prizadel potres. Podrl se je le dimnik na stavbi Mladinske knjige v Kranju.

L. Bogataj

J. Ambrožič iz Gorj: »V enem svojih prispevkov sem pisal o Gorjancih, vi v uredništvu pa ste nas zdaj in že večkrat spremljali v Gorjanci. Prebivalci Gorj smo Gorjanci in ne Gorjani. Vsaj to bi lahko vedeli, če nas že drugače bolj malo poznate. Jasno?«

Jasno. Pardon za napako, nemorno. Opla, poznam pa vas jest kr dobr, ste kar en fejs Gorjanci, z zauber dekliči. Rad pridev v Gorje, ta najraj če u zadružno. Včas jo mahnen tud na Puščo pa na Vaze, čer so Tigri, Medvedi, Čudni pa Voki doma. Še pomnm, da sem tm še zamlačila enmu mulcu ene dve čez betico prmačov, kje dražu mojga prjalta tkoške: u čeudr pr četn pa ščira leži.

Sem vaš, a?

Občan iz Sorice: »Kaj je, za vse na svetu, modernizacija makadam? Je to asfalt, protiprašna prevleka ali kaj?«

Ker je dotično vprašanje gorjemu naslovu (meni) pred-

stavljal v danem trenutku določene težave, je odgovor prizadetemu v določenem časovnem zaostanku vsled že omenjenih objektivnih težav. Vsled odprave bodočih dilem glede predmetne zadeve je skrajno neodgovorna, celo žaljivo osebno tolmačenje gornjega naslova, da predmetna zadeva pomeni »stopeto flikanje luknenje. Uradno pojasnilo zadeve: modernizacija po vseh elementih (širina, zavoji, nagibi, nosilnost) kot jih zahteva zakon in je kvalitetna priprava za polaganje asfalta.

Gornji naslov kategorično odklanja vsa pojasnila na morebitna nastajanja natolocujoča se vprašanja: zakaj mi je modernizirano kamenje na moderniziranem makadamu trmasto letelo v šipo? Ali: ali sem vozil po moderniziranih ali navadnih luknjah? Gornji naslov (jaz) ima s tem predmetno zadevo za zaključeno.

Z. V. iz Begunj: »Pelji se, Jež, po cesti iz Zapuž proti Radovljici v slabem, deževnem vremenu, ko je v cestnem nadvozu na križišču toliko vode, da boš z avtom tvegal. Boš upal?«

Ha, če preživim vsakokratni bazen na jeseniških obvoznicah, na Straži, sem si rekel, bom tudi vašega. In sem v torem, 14. kičmavca šel v Radoloko po kastrolco po tej cesti in zaplavil v bazen. Ja, tisto pa že ni več nobena lužica, saj se, kljub svoji, že večkrat priznani korajži, nisem upal vrniti po isti poti. Ko bi usaj postavili ustrezni znak, tako kot

so ga na jeseniških obvoznicah. Saj je vseeno, če smo se ta istega kičmavca skorajda že po hribu vozili, tudi pri vas bi se lahko. Kakor veš in znaš, glavno je, da vsaj znak stoji in da si predhodno ustrezno opozorjen, da boš čofn in obstal.

A. Vovk z Bleda: »Ker je v resni nevarnosti gorenjsko zdravstvo, predlagam, da zato, da branimo vse, kar je dobrega, nastopimo proti »bolnikom. V zdravstvenih domovih bi takšno skuhali zdravilne čaje in prodajali na »šalčke bolnikom v prvem tednu bolezni. Če pacient ne bi prišel več blizu, bi pomenilo, da mu je čaj pomagal...«

S simulanti so res križi in težave, a je zanimivo, da v izgubi niso tako visoka postavka, kakor mi je znano. Se pa seveda krasno bohotijo, posebno poleti, ko je doma obilo drugih opravkov. Najčeščje jih nekaj boli v trebuhi ali zbada v hrbtni in je tako pot do diagnoze znatno daljša. Spoznaš jih večinoma po tem, da so mlađi, krepki, da bi gore premikali, da pa so v zdravstvenem domu takšnega videza kot da bo zdaj zdaj tu njih poslednji vzdihaj. Zdravstvena knjižica jih je popisana kot potni list, zaposleni pa bi bil ob izdatni družbeni materialni pomoči najraje kar pri Sončni upravi. Jaz jih ne morem dati vetrar, dohtarji tudi ne, zdravstvo naslopi se manj, upi in nade so le v posteni sredini, kjer delajo. Le-ta bi jih prej ali slej moral postaviti na hladno...«

NOVO

POŠLJITE NA MOJ NALOGO PODATKE O
SISTEMU IN PRILOŽITE CENIK

Ime in priimek

Ulica

Kraj

Datelj

MIKO SISTEM GARNITURE MONTIRAMO HITRO
IN ENOSTAVNO

lip bleed
lesna industrija
64260 bleed, ljubljanska c. 32
telefon: 064-77384, trgovina 77944
telegram: lip bleed, telex: 34525 yu lipex

Te dni slavimo pomemben jubilej — 40-letnico, ko so stavali gradbinci delavci v Ljubljani, Kranju, Celju, Mariboru, Murski Soboti, na progi Šent Janž — Sevnica, na Jesenicah in drugod ter 40-letnico velike tekstilne stavke v Kranju, Škofji Loki, Ljubljani, Tržiču, Mariboru. Preboldu in drugod. Ob tem se spominjamo tudi drugih bojev slovenskega ljudstva pod vodstvom KP. Spominjajo nas na naše žrtve, zmage in tudi poraze, ki smo jih doživljali v tistih težkih časih.

V star predpričlki Jugoslaviji sta bila delavec in kmet brez obzirno izkorisčana in zatirana. Posebno močno so bili izkorisčani delavci. Kapitalisti — lastniki tovarn in podjetij so jih do skrajnosti izkorisčali in kratili njihove najosnovnejše pravice. Politične svoboščine delavca so bile do kraja omejene in teptane. To težko stanje pa je čestokrat slabila še lastna nezadostna organiziranost, sindikalna razcepljenost po političnih naziranjih in tudi to, da so marsikje vodili sindikalne organizacije ljudje, ki so zavirali dosledni boj za odpravo krivic, za humane človeške odnose in za pošteno delo tudi pošteno plačilo. Oblast je bila v rokah kapitalistov in drugih izkorisčevalcev, zato je le-ta ščitila le njihove koristi.

Ce je bilo tako stanje v splošnem, je bilo še posebej težko delavcem v tekstilni industriji in v gradbeništvi, kajti ti so bili najbolj izkorisčani in po življenjskem standardu na dnu družbene lestvice. V takih razmerah je bil boj delavcev zelo težak. Politična sila, ki je stalno in dosledno stala na braniku delavskih pravic ter jih nenehno spodbujala k razredni zavesti in enotnosti ljudskih množic ter jim vplivala borbenega duha, je bila KPJ. Sklepi IV. partiske konference, ki je bila decembra 1934, so imeli za slovenskega delavca izreden pomen. Sprožili so širok stavkovni val leta 1935 in je trajal vse do konca 1936. V letu 1935 je posebno pomembna stavka jeseniških kovinarjev, ki je bila zaradi nekaterih svojih značilnosti pozneje primer tudi drugim delavcem, zlasti pa tekstilcem iz Kranja.

V letu 1936 je stavkal v Sloveniji okrog 5000 gradbenih delavcev, samo v Ljubljani okoli 2200. Splošni stavkovni val gradbincev se začne s stavko v Ljubljani 2. junija in se konča z zlomom stavke na Jesenicah 17. septembra 1936. Stavka v Ljubljani je bila zaključena s podpisom sporazuma, po katerem so bile zagotovljene najelementarnejše pravice delavcev. Nekateri podjetniki niso hoteli priznati sporazuma. Zato se je tam stavkovni boj nadaljeval in dobil z zlomom stavke gradbincev na Jesenicah izrazito razredno zaostreitev. Ta spopad se dejansko razširi med kranjsko industrijsko družbo, za katero so delala gradbena podjetja, in med kovinarji železarne, ki so vsestransko podpirali boj gradbenih delavcev.

V veliki tekstilni stavki je sodelovalo okoli 8500 delavcev. Po predhodnem dogovoru na sestanku v Ljubljani, za katerega je dal pobudo Franc Leskošek, in po splošno sprejetem sklepu delavcev na javnem shodu 19. avgusta, so začeli stavkati tekstilci iz Kranja. Pod vplivom partije in močne agitacije kranjskih tovarišev stopijo v stavko tudi delavci iz drugih tekstilnih tovarn. Kot stavbinska je bila tudi tekstilna stavka pod popolno kontrolo in populnim vodstvom članov partije. Organizacija je bila odlična, borbeno razpoloženje na višini, duh enotnosti se krepi. Manifestira se materialna in moralna pomoč delavcev drugih strok in široke javnosti. Toda po 15 dneh stavke izda ban naredbo, s katero do skrajnosti omeji pravico do stavke. Po predhodni aretaciji 20 komunistov in študentov vdrejo močne ekipe policije in žandarjev v Jugobruno, kjer se je stavka začela in z brutalnim terorjem razšenjejo delavce. Tako je bila ta stavka končana.

V stavkovnem gibanju gradbincov in tekstilcev so se manifestirale nekatere posebne značilnosti, in sicer:

— Stavka se pripravlja, začne in poteka pod neposrednim vplivom partije in pod vodstvom komunistov. Pri gradbincih so imeli pomembno vlogo komunisti Tone Tomšič, Franc Leskošek, Ignac Tratar, Tomo Brejc in drugi; pri stavki tekstilcev v Kranju pa poleg Leskoška Stane Žagar, Ivan Tominc, Rudi Papež in drugi.

— Stavkovno gibanje preseže okvire ekonomskega boja in preraste v ostre demonstracije proti obstoječim družbenopolitičnim razmeram ter dobi s podporo in simpatijami delavcev iz drugih strok, kmetov in drugih širše razsežnosti.

— Med stavko zbledijo pregrade, ki so dotedaj delile delavce v tri politično si nasprotne sindikalne organizacije in ustvari pogoje za delavsko akcijsko enotnost in ljudsko frontovsko gibanje med delavci, kmeti in drugimi.

— Kot je imela mogočna manifestacija slovenskega delavstva na zletu Svobod 7. 7. 1935 v Celju izreden impulz na borbeno razpoloženje jeseniških kovinarjev, ki so šli pet dni za tem v stavko, tak impulz je imela na tekstilne delavce proslava 30-letnice sindikalne organizacije kovinarjev na Jesenicah 15. in 16. avgusta, to je pet dni pred začetkom stavke tekstilcev v Kranju. Na proslavi je bilo preko deset tisoč udeležencev, med njimi tudi mnogo gradbincov iz Ljubljane in tekstilcev iz Kranja.

— Kot kovinarji na Jesenicah, tako tudi tekstilci v Kranju v času stavke ne zapustijo delovnega mesta, organizirajo in vzdržujejo izreden red in disciplino ter čuvajo naprave v tovarni.

— Kot organizator in pobudnik stavke ne nastopajo sindikalne organizacije, temveč to vlogo prevzamejo komunisti — delavski zaupniki in drugi, tako kot leto prej jeseniški kovinarji.

Stavke so bile končane, kolektivne pogodbe podpisane, zahteve delavcev so bile le delno priznane. Uspeh tega stavkovnega gibanja pa ni toliko pomemben po doseženih ekonomskih pridobitvah kot po izrednem političnem pomenu. Dobljene izkušnje so delavce utrdile v prečiščanju, da le enotni lahko zmagujejo in da se za njihove pravice dosledno in vztrajno bojuje le komunistična partija. Ta boj je jasno pokazal, kdo je zaveznik delavcev in kdo njegov sovražnik. To spoznanje in prečiščanje delavcev in rastoče zaupanje množic v komunistično partijo pa že gradita temelje za poznejši odločilen spopad v narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji. Zato nam boj izpred štiridesetih let ni le spomin na preteklost in na borce, ki so takrat sodelovali v tem boju in mnogi od njih pozneje žrtvovali tudi svoje življenje.

Stavkovno gibanje v letih 1935 in 1936 je samo ena od etap našega boja in ga danes nadaljujemo v novih pogojih za še lepši iutrišnji dan, za samoupravne medsebojne delovne odnose, za samoupravno socialistično družbo. Ta boj, čeprav danes drugačen, ni nič lažji in manj pomemben kot je bil takrat. Zato nam marsikatere izkušnje iz preteklosti lahko samo koristijo v naših sedanjih prizadevanjih za naš nadaljnji razvoj.

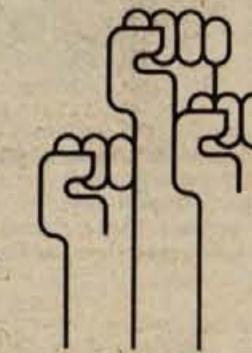
Vencelj Perko

1936
1976

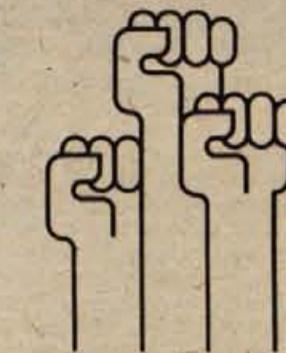
40 LET

40 letnica stavki tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije

40 letnica stavki tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije

40 letnica stavki tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije

Stavka — velika šola ljudskih množic

Prav je, da se obletnic, kot je bila velika stavka tekstilnih delavcev v Kranju in Sloveniji pred 40 leti, posebno spominjamo tudi danes. Mlade generacije prihajajo, stvari se menjajo in take stvari se rade pozabijo; posebno še, ker delavskemu razredu danes takšnih borb ni treba več voditi, ko je delavec svoboden in gospodar proizvodnih sredstev....

(Iz govora Franca Leskoška-Luke na proslavi ob 20-letnici tekstilne stavke v Kranju in pogovora z njim pred bližnjo proslavo ob 40-letnici velike stavke v Kranju.)

»Tovariš Leskošek, vi ste bili od 1934. do 1936. leta predsednik Splošne delavsko strokovne zveze rdečih sindikatov. Kako danes ocenjujete razmere pred začetkom stavkovnih gibanj v Sloveniji in takratni Jugoslaviji?«

»Tekstilna industrija v star Jugoslaviji je bila med najbolj favoriziranimi, vendar jo je upravljal tuji kapital. V Sloveniji, kjer se je tekstilna industrija najbolj razvila, je bilo 1926. leta zaposlenih v njej 5000 delavcev, leta 1930 že okrog 9000 in 1935. leta okrog 15.000 delavcev in delavk. Tuji kapital je v cenene in slabe objekte postavil stare stroje. Delovni pogoji niso urejeni in glede tega je bila takrat v Sloveniji prava anarhija. Mezde so bile nizke in so znašale na primer 1,5 do 4 dinarje na uro, ponekod pa celo samo dinar. Osemurni delovni čas ni držal in delavci so bili nenehno izpostavljeni šikanam, odpustom, kazniam, nesocialnim postopkom in grobemu kršenju zakonodaje.«

Takratni proletariat, ki je izšel iz kmečke zemlje, je bilo težko organizirati. Ni bilo razredne zavesti. Sele, ko je velika gospodarska kriza prizadela delavstvo in široke ljudske množice v Jugoslaviji, so bile vse glasnejše zahteve za kruh in pravico. Tako so se v svetu kakor v Jugoslaviji in tudi v Sloveniji začela stavkovna gibanja. Evropske in domače reakcije se je začel že takrat lotevati pančen strah.

V Sloveniji se je začel stavkovni val 1933. oziroma 1934. leta. Z razvojem stavki rudarjev, kovinarjev, lesnih delavcev, tramvajskih uslužbencev in drugih je rasel borbeni polet delavcev. Tekstilno delavstvo v Sloveniji se je že jeseni 1935 začelo pripravljati na mezdno borbo. 15.000 delavcev je zahtevalo izboljšanje svojega ekonomskega položaja, povrašanje plač, 8-urni delovni čas in ureditev delovnih odnosov. Taktično zavlačevanje podpisa kolektivne pogodbe pa je iz dneva v dan bolj razburjalo in večalo nezadovoljstvo.

Zborovanje v Kranju 10. avgusta 1936 je potekalo v velikem razburjenju in delavci so zastopali stališče, da ne bodo izbirali sredstev za obrambo svojih interesov. Sklep o stavki takrat sicer ni bil sprejet. Zaradi dolge priprave in oportunističnega stališča v mezdni borbi so delavci zgubili zaupanje v centralni tarifni odbor. Hkrati pa so izkušenj drugih vedeli, da je stavka učinkovita le, če je nenadna, celovita in ostra. Takrat je delavstvo in gibanje že vodila komunistična partija.«

»Do stavke je potem prišlo 20. avgusta ob 13.50 v kranjski Jugočeški, Jugobruni in Inteksu. Hitro pa se je razširila tudi po Gorenjski in Sloveniji. Kako ocenjujete takratno borbo delavcev?«

»Simpatije velikega dela javnosti so bile takrat na strani delavcev. Materialno so stavkajoče podpirali kmetje, obrtniki in tudi nekateri mali trgovci. Ta podpora je manifestirala enotnost delovnih ljudi — delavca, kmeta in poštenih plasti srednjih slojev. In prav ta enotnost je imela tudi kasneje v NOV odločilenski pomen.«

Stavka je bila sicer s silo zdrobljena, vendar so delavci izšli iz nje kot moralni zmagovalci. Dobili so bogato izkušnjo, da se mora boj za ekonomske zahteve povezovati z bojem za ljudsko oblast — za revolucijo. Stavka je namreč imela strogo razredno-politični značaj. To je bil oster boj med delavci in kapitalisti ter reakcionarnimi oblastniki. Bil je to pravi boj za ekonomske in politične pravice in zato so se tako podjetniki kot oblast takrat morali pokazati v pravi luči.«

Bila je to velika šola ljudskih množic. Vplivala ni le na delavce, ampak na vse sloje. Skovala je enotnost in priateljstvo med kmeti in srednjimi sloji. Na čelu tej fronti pa je potem vse bolj stopal delavski razred pod vodstvom komunistične partije.

Mnoge voditelje stavke smo potem srečali na vodilnih mestih v NOV in revoluciji. Ob tem velja še posebej poudariti borbenost in zavednost delavk, ki so se v boju z ramo po ramu s tovarši borile za pravice delavcev in za zmago. Mnogi so darovali svoja življenja v NOV. Toda naša revolucija je potem pometla izkorisčevalske kapitaliste, priganyače, zloglasna sodišča, krvava žandarstva in mučitelje.«

Rdeča beseda,
zrno ob zrnu,
v duši trpeči
ti je vzkali
in rdečo pšenico,
v rovih pod zemljo,
ob plavžih in strojih,
ozarah železnih,
je obrodila

Tole skupinsko fotografijo, ki je bila posneta pred 40 leti, nam je prinesla Marja Žontar iz Taučarjeve ulice 4 v Kranju, ki je takrat delala v Jugobruni. Pravi, da jih kar precej pozna, vendar se ne spominja imen. Tako je povedala, da je harmonikar na sliki Benedik iz Stražišča, četrti od leve proti desni (sedi) je menda nekdo iz Senčurja, možkar na konju pa je bil takrat tovarniški hlapec Matevž.

Velika tekstilna stavka 1936

Položaj delavcev in kmetov je bil iz leta v leto težji

Svetovna gospodarska kriza, ki je trajala od leta 1929 do leta 1933, je močno prizadela tudi Jugoslavijo. Položaj delavcev in kmetov se je v tem času še močno poslabšal. Prvi povojni gospodarski vzpon je upadel in posledice so kapitalisti in buržoazna oblast v celoti prevrali na delovnega človeka. Položaj pa je še slabšalo dejstvo, da so imeli v Jugoslaviji vodilni vpliv tuji kapitalisti. Od skupne vrednosti proizvodnih sredstev, ki je leta 1936 znašala 13 milijard in 351 milijonov dinarjev, je bilo v tujih rokah več kot polovico tovarn, strojev in surovin.

Da bi pri nas vloženi kapital prinašal čim več dobička, so lastniki tovarn najemali tuje »nepogrešljive« strokovnjake, ki so bili največkrat le brezobzirni prigrajanči. Za svoje delo so prejemali nekajkrat višje plače kot naši ljudje na enakih ali podobnih delovnih mestih. V letih pred drugo svetovno vojno je bilo v Jugoslaviji zaposlenih več kot 140.000 tujev, med njimi največ Čehov, Italijanov, Rusov in Avstrijev.

Nič boljši kot položaj delavcev v tem času, ni bil položaj kmetov. 3 milijone 381.000 kmetij je imelo letno manj kot 1000 dinarjev dohodka. Majhna kmečka gospodarstva niso imela sredstev za izboljšanje obdelovalne zemlje, za davke in največkrat še za primerno življenje ne. Kmetje so se morali zadolževati in predažljeno kmetov je postala državni problem. V Sloveniji je bilo v tem času poprečno 28 kmetij mesečno proravnanih na javnih dražbah.

Vse to pa je večalo brezposelnost. Leta 1936 je bilo na Jugoslovanski borzi dela registriranih 491.000 nezaposlenih, približno toliko državljanov brez dela pa se na borzo sploh ni javilo. V tekstilni industriji je bilo sorazmerno manj brezposelnih kot v drugih panogah. Kriza je sicer zavrla njen razvoj, ki se je začel v drugi polovici 1920. leta. Ko pa je leta 1933 kriza popustila, se je tekstilna industrija začela pospešeno razvijati, vendar kapitalisti niso izboljšali mezd in tem položaja delavcev. Nasprotno! Realna mezda je začela leta 1930 padati in je nepretrgoma padala več let.

V tem času so jugoslovanski tekstilni delavci zaslužili poprečno po 3,95 dinara na uro, delavke pa 2,75 dinara. V Sloveniji je bila poprečna mezda tekstilnega delavca nekotiko višja. Moški so zaslužili 4,06 dinarja na uro in ženske 3,06 dinarja. Od tega je 580 delavcev zaslužilo manj kot 1,50 dinarja in 630 delavcev manj kot 1,80 dinarja na uro. Ponekod in posamezniki pa še veliko manj.

Za primer povejmo, da je pri Sircu zaslužilo 1936. leta 7 delavcev in delavk manj kot dinar na uro. Zgodilo se je, da je delavka v Jugobruni zaslužila v 9 dneh 60 dinarjev, pri Eifflerju v 7 dneh 35 dinarjev. Podobnih primerov je bilo vedno več. Delavce so pogosto tudi kaznovali in jim manjšali plače, češ da so pokvarili blago ali da ne pazijo dovolj na kvaliteto in za podobne »sprekrše!«

Omenjene mezde in urne postavke so veljale do 11. junija 1936. leta. Po tem datumu so jih nekateri lastniki še znatno znižali. Vendar pa navedeni pregled ne bi bil popoln, če ne dodamo, da so za ta denar morali delavci delati namesto 8 po 9 ali 10 ur na dan, ne da bi imeli plačane nadure. Od denarja, ki so ga dobivali, pa so morali plačevati še socialno zavarovanje – delodajalci so jih zavarovali le za bolezen in nezgodno pri delu neprekinjeno le za 26 tednov –, plačevati so morali prispevke za bednostni fond, samski davek itd. Leta 1936 se je le še 52 odstotkov delavcev obdržalo nad eksistenčnim minimumom.

Posebno pereče je bilo stanovanjsko vprašanje, saj so le redki tovarnarji preskrbeli delavcem stanovanja. Delavci so bili zato prisiljeni počasiti na delo iz okoliških krajev ali pa stanovati v bednih, a ne cenjenih podnajemniških stanovanjih.

Delavci se organizirajo

Delavci so svoje pravice skušali uveljaviti prek delavskih zaupnikov in različnih strokovnih organizacij. Tekstilni delavci so bili organizirani v Splošni delavsko strokovni zvezi – rdečih sindikatih, Jugoslovanski strokovni zvezi – belih sindikatih in Narodno strokovni zvezi – plavih sindikatih. Splošna delavsko strokovna zveza

Jugoslavije je bila včlanjena v Strokovni komisiji, ki jo je v letih 1934 – 1936 vodil komunist Franc Leskošek-Luka.

POMEMBNO prelomnico v delavskem gibanju je pomenila 4. pokrajinska konferenca Komunistične partije Jugoslavije za Slovenijo, ki je bila leta 1934 v Goričanah. Na tej konferenci je Boris Kidrič v svojem referatu razčistil stališče o vlogi partije v sindikatih. S tem je bila odprta pot partiskemu delovanju med delavskimi množicami v vseh sindikalnih organizacijah. Komunisti so začeli boj za enotnost delavskega razreda in za učinkovito reševanje problemov in potreb delavstva.

Ta nova partijska usmeritev je kmalu pokazala rezultate in vpliv med delavci. V velikih delavskih manifestacijah, kot je bil zlet Svobod leta 1935 v Celju in proslava Zveze metalurških delavcev leta 1936 na Jesenicah, pa tudi prvomajskih proslavah, izletih in drugih zborovanjih v letih 1935 in 1936, se je utrjevala enotnost delavskega razreda. Drugo področje, na katerem se je utrjevala delavska zavest, pa je bila kulturno prosvetna dejavnost, kjer je zelo pomembno vlogo odigral proletarski pisatelj Tone Cufar.

Začetek mezdnih in stavkovnih gibanj

Slabe mezde, čedalje dražja hrana in slab delovni pogoj so delavce v tekstilni industriji že pred veliko tekstilno stavko leta 1936 silili v boje z delodajalcem. Tako je bilo v tekstilnih podjetjih že v letih 1934 in 1935 več stavk in mezdnih gibanj. Pomemben uspeh so dosegli delavci v tekstilni tovarni Mautner v Litiji, ko so z mezdnim gibanjem dosegli podpis kolektivne pogodbe. To je bila tudi prva kolektivna pogodba v tekstilni industriji.

Tudi leta 1936 so se mezdna gibanja nadaljevala; v prvi polovici leta 1936 je prišlo do stavk v več tekstilnih tovarnah in delavci v Tržiču so uspeli podpisati kolektivno pogodbo. Januarja 1936 so začeli tudi v Kranju sestavljati osnutek kolektivne pogodbe za tekstilno stroko v Sloveniji. Aprila 1936 so ustanovili centralni tarifni odbor, v katerem so bili tajniki vseh strokovnih organizacij. 11. junija je bil osnutek pripravljen in poslali so ga vsem podjetjem, banski upravi in podružnicam v razpravo. Na banski upravi so osnutek obravnavali že tri dni kasneje. Podjetniki pa so zahtevali, da se najprej sprejme zakon o minimalnih mezdah in tako so zavlačevali s podpisom kolektivne pogodbe.

Priprave na stavko

Ker so delavci spoznali, da podjetniki odlašajo s podpisom zanje tako važnega dokumenta, so se delavci začeli pripravljati na stavko. 16. avgusta je bila na Jesenicah proslava 30-letnice Zveze kovinarjev Jugoslavije. Po proslavi so se sestali predstavniki delavcev iz Kranja in jeseniških delavcev in vodilni jeseniški komunisti so jim posredovali izkušnje iz jeseniške stavke leta 1935. Sledil je še sestanek delavcev – komunistov s Francem Leskoškom na Blejski Dobravi in 18. avgusta v Ljubljani. 19. avgusta je bilo v Kranju na Pošti veliko delavsko zborovanje, ki se ga je udeležilo več kot 3000 delavcev in zahtevalo, da se pogodba takoj podpiše, ker bodo sicer začeli s stavko. Po zborovanju pa so se zbrali komunisti in levo usmerjeni zaupniki in sklenili, da se stavka začne 20. avgusta.

Ob 13.50 se je začelo

Naslednji dan, 20. avgusta, je bila tako kot je bilo predvideno, proglašena stavka v Jugoslovenski Jugobruni in Inteksu. Še isti dan so začeli stavkati tudi pri Sircu. Delavci so v skladu z navodili zasedli tovarne in postavili straže, v vsaki tovarni pa so ustanovili stavkovni odbor. Ustanovljen je bil tudi meststavkovni odbor, ki ga je vodil komunist Ivan Tominc. Ta odbor je bil v st. in st. stikih s Francem Leskoškom in je takoj poslal delavce tudi v druga delavska središča, da organizira stavko. Že drugi dan so se stavki pridružili delavci pri Hellerju, Božiču in Prahu v Kranju, delavci v Skofje

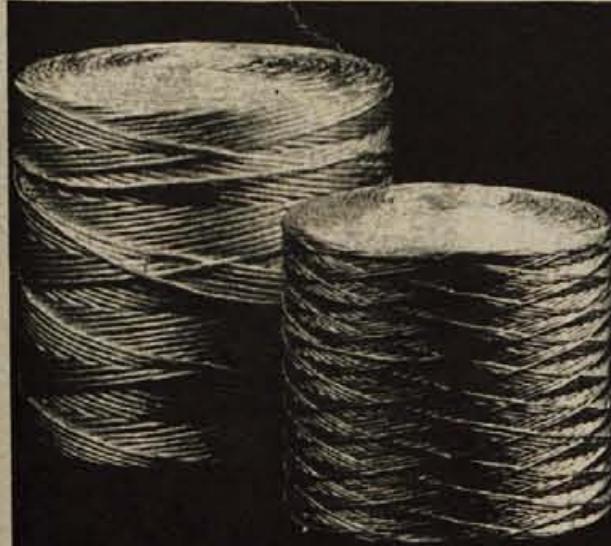
Zavarovalnica Sava, Kranj

zavaruje vseh vrst osebnih in premoženskih zavarovanj.

Informacije pri zavarovalnih zastopnikih na terenu in na sedežu poslovne enote v Kranju, Oldhamska 2, tel. 22-853.

Največja veleblagovnica na Gorenjskem
globus Kranj ima na oddelkih veletrgovskega podjetja Kokra vedno na zalogi veliko izbiro vseh vrst tekstilnih izdelkov, galerije, plastike, pohištva in športnih rekvizitov.

TEKSTILNA TOVARNA
MOTVOZ IN PLATNO
61 290 GROSUPLJE, h.c.061 771311
SLOVENIJA - JUGOSLAVIJA

Tekstilna tovarna motvoz in platno Grosuplje

PP VEZIVO

Tekstilna tovarna motvoz in platno v Grosupljem je bila ustanovljena leta 1919. Prvi lastnik Anton Šinkovec iz Kranja je najprej zgradil vrvarno, pozneje — leta 1921 — pa še terilnico lanu in veče skladišče za surovine in izdelke. Leta 1923 je Šinkovec svoje podjetje spremenil v delniško družbo in ji dal novo ime: »Mehanična vrvarna, terilnica in predilnica lanu in konoplj«.

Sprva je delalo v tovarni le 100 delavcev, že leta 1925 je to število poraslo, v začetku druge svetovne vojne, leta 1941, pa je bilo zaposlenih že kar 486 delavcev in delavk.

V času osvobodilnega boja je grosupelska tovarna Motvoz in platno pomagala materialno, še bolj pa s prekaljenimi kadri, ki jih je bilo med delavstvom izjemno veliko. Iz njihovih vrst je padlo kar 29 tovarišev, talcev je bilo ustreljenih 8, 6 jih je umrlo v internaciji, dva pa sta postala žrtvi letalskega napada na tovarno. Iz delavskih vrst je izšel tudi narodni heroj Jože Kadunc-Ivan.

Glede na nove razmere na tržišču surovin in glede na nove potrebe se je tovarna v zadnjih letih preusmerila v izdelavo polipropilenih tkanin za embaliranje izdelkov tekstilne, kemične in prehrambene industrije. Nadalje izdeluje tovarna polipropilenko sukljanko za krompir, čebulo in povrtnine ter gosto tkano vrečevino za moko, sladkor in semena. Poleg motvozov in vrvi iz konoplje izdeluje tudi motvoz in vrvi iz polipropilena.

dekorativna

TOVARNA DEKORATIVNIH TKANIN

Ljubljana, Celovška 280 Tel. p. Vižmarje P. p. Lj. 44 61001

Dekorativna — Ljubljana
industrijska prodajalna
Celovška cesta 280 — telefon 54-241

nudi po tovarniških cenah
pohištvene tkanine, dekorativne tkanine,
ročno tkane volnene tapiserije, okrasne
blazine, posteljna pregrinjala

strokovni nasveti

Odperto od 8. do 19. ure, ob sobotah od
8. — 13. ure.

Avtobusi št. 1 in 8. Parkirni prostor.

loški predilnici in tovarni Brumen in Thaler v Škofji Loki, v Tržiču pa ne. Tam se je stavka začela šele 26. avgusta. V tektiških tovarnah Eiffler v Ljubljani, v Stori v Gameljnah in pri Beer — Hribenik v Vižmarjih so začeli delavci stavkati 24. avgusta.

Ceprav si je vodstvo Splošne delavske strokovne zveze prizadevalo lokalizirati stavko le na Gorenjsko in je prirejalo manifestacije, ki naj bi delavce drugod odvračale od štrajka, je pokrajinski komite KPJ za Slovenijo poslal partijski organizaciji v Maribor navodilo, naj takoj organizirajo stavko in tako pomagajo kranjskim delavcem. Vodstvo organizacije je prevzel Maks Gašparič in 1. septembra so ustavili delo v Thomi, Doctorju, tovarnah Mautner, Radvanje, Jugosvili, Zelenko in Bren. 3. septembra so se jim pridružili delavci Jugoeka in tovaine Zora. 1. septembra so začeli stavkati tudi delavci v Cosmosu v Preboldu.

Z vključitvijo štajerskih delavcev je tektišna stavka zajela 8500 delavcev. Kljub tako veliki množici ljudi po tovarnah, je življenje potekalo disciplinirano. Pripravljeni so razna predavanja in organizirano je bilo kulturno prosvetno življenje. Delavce so gmočno zelo podpirali kmetje, delavci v drugih tovarnah pa so solidarnostno delali za stavkujoče.

Industrialci skušajo zlomiti štrajk

Tako močnega stavkovnega vala pa oblast ni mogla mirno gledati. Že 21. avgusta so se v Kranju začela pogajanja z zastopniki delavstva, centralnega tarifnega odbora, inšpekcijo dela in Zvezo industrialcev. Centralni tarifni odbor je tega dne nameraval sklicati v Kranju skupno z delavsko zbornico zborovanje delavcev. Komunistična partija je pozvala delavce, da zborovanje bojkotirajo, ker je bilo upravičeno pričakovati, da bodo zborovanje industrialci izrabili v svojo korist in bodo v odsotnosti delavcev zasedli tovarne. Od takrat naprej je stavko vodila partija.

Delodajalci so na sestanku 23. in 24. avgusta na Bledu zahtevali izpraznitve tovarn in potrdili, da je stavka politična akcija, ki jo vodijo komunisti in katere cilj je vreči obstoječi sistem. Med tem

časom so bila tudi vsa pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe neuspešna. V Celju in Mariboru pa so delavci zborovali in zahtevali podpis pogodbe 22. avgusta in 3. septembra.

Ker vsi pozivi in grožnje niso zaledli, je ba Natlačen izdal 5. septembra odlok o čuvanju javnega reda in miru ob stavkah in mezdni gibanji. S tem odlokom je zasedbo tovarn označil za nezkonito. Tudi centralni tarifni odbor se je pridružil temu odloku in je pozval delavce naj tovarne zlomiti. Ban Natlačen pa je hkrati z odlokom izdrali tudi odločbo naj industrialci pospešijo pogajanje za sklenitev kolektivne pogodbe.

Pozivu naj delavci izpraznijo tovarne, se je pridružila tudi JSZ — beli sindikat in 11. septembra so delavci v Tržiču nehalo stavkati. V Preboldu so delavci odšli domov 12. septembra, prav tako Mariboru. Del revolucionarnega delavstva v Mariboru je razgnala žandarmerija. V tovarni Store in Beer v Hribeniku so prenehali štrajka med 12. do 14. septembrom, le v tovarni Eiffle kjer so imeli močno partijsko organizacijo, so se držali do 16. septembra, potem pa so se 14. di vztrajali zunaj. Prav tako so se delavci v Škofji Loki iz solidarnosti s kranjskimi delavci držali tovarni do 16. septembra. V Kranju pa so delavci na ta dan nasilno pregnali iz tovarni Jugobruna v Jugočeška.

Stavka je doseglj svoj ci

Ceprav so veliki štrajk tektiških delavcev nasilno zadušili, so delavci vendar dosegli svoj cilj. 23. septembra je bila podpisana kolektivna pogodba za tektiški delavce v Sloveniji in je veljala za 42 podjetij.

Večji kot materialni pa je bil moralni uspeh stavki. Delavci so spoznali, da lahko le združeni in enotni bodo in zahtevajo svoje pravice. Stavka je bila tudi velika politična šola delavskoga razreda in v njej so se kalili kadri ljudskofrontnega gibanja, ki je potem leta 1941 preraslo v OF in narodnoosvobodilno borbo.

Po Zborniku dokumentarnega gradiva o 20. letnici tektiške stavke in zapisu Francu Benediku v Snovanjih 16. 4. 1976 pripravili L. Bogataj

Splošni stavki gradbinskih delavcev so se pridružili tudi kamnosekt pri potoku Toman v Ljubljani.

Stavka stavbinskih delavcev

Vencelj Perko, znani jeseniški komunist in revolucionar, se v prilogi tednika Zelezar, v Listih, spominja stavke stavbincev in po pripovedovanju tudi drugih opisuje in ocenjuje stavkovno gibanje stavbinskih delavcev v Sloveniji leta 1936, s posebnim poudarkom in opisom stavke stavbincev na Jesenicah. Med drugim takole pravi:

»Zaradi izredno nizkih mez, težkih razmer in skrajne socialne zanemarjenosti, so stavbinci delavci Ljubljane in okolice pod vplivom partije in vodstva komunistov 3. junija 1936 stopili v stavko. Ljubljanska stavka je dala pogum stavbinskim delavcem tudi v drugih krajih. V drugi polovici junija je šlo v stavko okrog 750 delavcev, ki so gradili železniško progo Sevnica — Sent Janž. V juniju so šli v stavko tudi gradbeni delavci iz Kranja in 200 delavcev pri tvrdki inž. Kiffman v Mariboru. V začetku julija so šli v stavko delavci onih gradbenih tvrdk iz Maribora, ki niso hoteli podpisati ljubljanskega sporazuma. 8. julija se je končala stavka delavcev na regulaciji Savinje v Celju. 20. julija so začeli stavkati delavci v opekarji Posek v Ločah pri Poljčanah in delavci pri regulaciji hidroelektrarne Belca pri Bohinjski Bistrici. V juliju so stavkali tudi delavci na železniški progi Kranj — Tržič. 10. avgusta so začeli stavkati gradbeni delavci na Jesenicah in v okolici. 11. avgusta so nastopili stavki delavci v Celju, ker so podjetniki odklonili pogajanja za doseglo položaja ljubljanskih stavbincev. 17. avgusta so delavci na cesti Slačnik — Zagorje stavkali iz protesta zoper odpust desetih delavcev. V avgustu so stavkali stavbinci delavci v Murski Soboti in delavci pri gradnji jezu usnjarne ob kokrškem mostu v Kranju. Od 2. do 3. septembra pa so stavkali apnenčarji v Zagorju.

Računa se, da je stavkalo okoli 5.000 stavbinskih in gradbenih delavcev. Velika večina teh stavk se je uspešno končala. Pri tem moramo posebno poudariti uspeh ljubljanskih stavbincev, katerih stavka je sprožila splošen stavkovni val stavbinskih delavcev širok po Sloveniji v tem letu.«

Vencelj Perko nato opisuje potek stavke stavbinskih in gradbenih delavcev na samih Jesenicah, kjer so

delavci, kljub temu, da so jim grozili z odpustitvijo vztrajali. Zaključuje z značilnostmi stavke in pravili:

»Stavbinski delavec je bil tedaj najbolj izkriščan, bil je v težkem socialnem položaju, njegova eksistenza je bila v stalnem položaju biti a ne biti, danes zaposlen, jutri brezposelen. Ti delavci so bili najbolj sproletarizirani, brez pravega v stalnega doma. Tak položaj je v njih kopič mržnjo in odpor do izkorisčevalcev in zatirancev. Potreben je bil samo nekdo, ki je organiziral in združil te sile in jih popeljal v boj. Ta nekdo je bil KPJ s svojim doslednim bojem in njeni preizkušeni aktivisti, ki so znali to nalogu dobro in hitro opraviti in voditi v boju.«

Zato tak strah, ki ga je ustvarjala ta stavka med reakcijo vseh barv in zato tolkšen bes proti vsem, ki so jih imeli za komuniste in njihove pravice. Zato izgon Toma Brejca in drugih, zat zlom stavke stavbincev na Jesenicah in brezoljben napad na jeseniške borce, zato priznanje delavskih zahtev po stavki in prekinitev pogajanj zaradi letaka podzveze stavbincev (beri komunisti) o novi kolektivni pogodbi — vse, da se prepreči in zmanjša vpliv partije. Toda prav ta ostri spopad je dal našemu revolucionarnemu gibanju nov prekaličenje borcev. Te vidimo kmalu med agitatorji in organizatorji raznih političnih akcij, ki jih je organizirala KP med borgi mednarodnih brig v Španiji, zlasti pa med partizanskimi borgi in aktivisti naše revolucije.

Po še nepopolnih podatkih je do sedaj evidentiranih izmed takratnih stavbinskih delavcev Slovenije 88 nosilcev partizanske spomenice 1941. Najmanj 40 prvoborcev z območja Ljubljane je padlo, računa pa se, da je še okrog 20 odstotkov na to število nerazjasnjenih primerov, kar daje udeležbi stavbincev v NOB še večji pomen. O stavbincih sta dva narodna heroja (Franc Avbel in Ivan Kavčič). Večje število stavbincev se je odzvalo pozivu KP za Španijo, kamor jim pa ni uspel odpotovati. Tako se je lahko udeležil španske vojne le šest tovarišev, od tega štirje z Jesenicami. Ti so bili Ivan Trpin, Stanko Finžgar, Stanko Fende (padel) in Jože Bajt ter Franc Potočnik, ki je delal pri gradnji proge Šentjanž — Sevnica.«

Gospod ban ni hotel podpisati

Iz spominov Cirila Zupana iz Tržiča, rojenega leta 1899 v Podbrezjah, upokojenca Bombažne predilnica in tkalnice od leta 1954 dalje, tedenjega delavskega zaupnika v Glanzmann-Gassnerjevi tkalnici.

»V letu štrajka sem delal v tkalnici Glanzmann-Gassnerjeve tovarne v Tržiču, kjer smo bili bolje plačani kot v drugih tekstilnih tovarnah in imeli tudi ugodnosti pri stanovanju, električni, vodi itd. Naše razmere so bile celo boljše od obljub, zapisanih v kolektivni pogodbi,« se spominja Ciril Zupan, tedenjega delavškega zaupnika v tkalnici v Tržiču in tajnik Jugoslovanske strokovne sindikalne zveze.

»Kranjski tekstilci so nas prišli na kolesih in z vlastom spodbujata za štrajk. S Stankom Sovo, ki je bil predsednik socialistično usmerjene splošne delavske strokovne zveze in glavnim delavškim zaupnikom, sva začela z njimi pogajanja. Povedala sva jim, da so razmere v naši tovarni boljše in da se nam obeta kolektivna pogodba. Začeli so naju zmerjati, da sva oportunist in da naju treba vrči v tovarne. Na večer začetka stavke tržiških tekstilcev smo se v „rdečem konzumu“, na sedežu socialistične splošne delavske strokovne zveze, zbrali predstavniki vseh treh sindikatov oziroma strokovnih zvez: rdeče, bele in plave. Odločili smo se za solidarnostno 48urno stavko, ki pa je 26. avgusta ob dveh popoldne pre rasla v splošno stavko. S Sovo so naju vodilni gospodje firme poklicali kot delavški zaupniki na razgovor in želeli zvedeti, zakaj stavkamo, hkrati pa opozorili, da nam je v tovarni dobro in da bo kolektivna pogodba za nas slabša. Kljub temu smo vztrajali, napisali svoje zahteve in terjali predvsem spremenjen obrtni zakon, ugodnejši zakon o bolniščah in prepričitev šikan, ki so jih nad delavkami in delavci izvajali vodilni. Kot se je kasneje izkazalo, naših zahtev gospodje iz firme zaradi neodločnosti predsednika stavkovnega odbora niso pravočasno dobili. Da so voditelji firme naše zahteve dobili, sem bil prepričan tudi v župnišču, kamor so me klicali na zagovor in terjali, naj stavko preprečim. Vse močne so mi očitali. Jaz pa sem jim odgovarjal, da tega ne bom poskušal toliko časa, dokler v tovarni naših zahtev ne bodo podpisali!«

Ciril Zupan je bil nato med 53 delavskimi zaupniki, ki jih je sprejel in skušal omehčati sam ban. Povedal jim je, da morajo stavkajoči iz tovarne izplačati ali zgrada. Dodal je, da v primeru mirnega odhoda delavcev iz tovarne zagotavlja takšno kolektivno pogodbo, kakršno delavci žele. Ko so terjali zaupniki pismeno zagotovilo, da gospod ban ni hotel izdati ...

Tržiški tekstilci in tkalci so 10. septembra mirno zapustili tovarno. Pred tem so jo vzorno uredili in očistili, da so se celo gospodje, kot so pravili v Tržiču lastnikom tovarne, čudili.

Cirila Zupana so lastniki trikrat klicali na zagovor. Delavcev ni izdal. Pokazali so mu vrata in ga pustili na cesti, doma pa ga je čakalo šest otrok, starih od enega do deset let. Dobil je delo v Jugoslovenski. Prvi dan ob osmih dopoldne, po dveh urah dela, so ga poklicali v pisarno, ga vprašali, če je iz Tržiča in če je bil v štrajku. Ciril je odgovoril pritrdilno. Plačali so mu dve uri dela in mu zabrisali knjižico pod nos. Ciril Zupan pa je predan delavštvu in njegovi stvari, poiskal delo na Jesenicah. 8 let je hodil tja s kolesom ali peš. Leta 1945 pa se je vrnil v tržiško predilnico in tkalnico. Delal je več kot je bilo treba. Zavedal se je udarništva in poštenega odnosa do dela. Da pa je sodeloval v stavki, mu niti v najtežjih časih niti danes ni žal ...

»Nikdar nisem bil in nikdar ne bom izdajalec delavcev!«

Te besede je po končani stavki tržiških tekstilcev in tkalcev na zagovoru pred »gospodje Glanzmann-Gassnerjeve tovarne izrekel Ciril Zupan.

Pred tem so ga že dvakrat klicali na zagovor v prečinku, da je Zupan eden od organizatorjev stavke in celo komunist. Vendar dvakrat ni ničesar priznal.

Na upravo je moral tretjič.

Pred vratimi pisarne ga je čakala Fetihova in mu rekla, da mu bodo gospodje zastavili troje vprašanj, naj nanje odgovori in obžaluje za stavko ter obljubi, da se kaj takega v Tržiču ne bo več pripetilo. Ciril Zupan je bil miren in se je za nasvet zahvalil z besedami: »Hvala, gospa, za opozorilo. Dobro da vem, kaj me žaka.«

V pisarni so ga čakali vodja »spraševanja« dr. Elbert, Glanzmann, Gassner, oba Suka, obratovodje in Fetihova.

Prvo uprašanje se je glasilo:

»Povej, kdo je zahteval ključ od tovarne in zaklenil vrata?«

»Gospodje, ne vem. Pa to sicer tudi ni pomembno,« je bil odgovor Cirila Zupana.

»Kdo je odločil, da se začne stavka,« je bilo drugo uprašanje.

»Ne vem, kdo je bilo to,« se je glasil Zupanov odgovor.

»Povejte imena treh komunistov v tovarni! Mi sicer vemo zanje, pa jih vi vseeno ponovite,« se je glasilo tretje uprašanje.

»Vem, pa ne povem,« je odločeno zadonel Zupanov glas. »Nikdar nisem bil delavški izdajalec in nikdar ne bom!«

Gassner je besno udaril po mizi in v nemščini iz ustil: »Ti prekleti fant!«

»Gospod,« je dejal Ciril Zupan. »Znam nemško in sem vas razumel, kaj ste mi rekli.« (Zupan se je namreč v Celovcu učil za kolarja — op. p.)

Potem pa je, vedoč, da bo odpuščen, dejal:

»Poglejte moje roke. Dokler jih bom imel in bodo zdrave, nihče od mojih šestih otrok od lakote ne bo umrl.«

Ciril Zupan je ponosno odšel. Osem let je hodil na Jesenicah, služil za ženo in otroke in najmanj zase. Leta 1945 je bil spet v Bombažni predilnici in tkalnici, na enakem delovnem mestu, s katerega je bil odpuščen ...

Sedaj je pa tovarna naša!

Johan Šiler je doma z Orehka pri Kranju. V času velike tekstilne stavke je bil zaposlen v Hellerjevi tovarni na Gašteju. Dobro se še spominja dogodka iz pred 40 let in takole prioveduje:

»Ko so prišli v tovarno delavci iz Jugobruni v Jugoslovenske, smo tudi pri nas ustawili stroje. Mene so delavci izvolili za glavnega zaupnika. Ko sva se tisti dan srečala s Hellerjem, lastnikom tovarne, mi je dejal: „Ta tovarna je moja, zapomnite si to!“ Odgovoril sem mu hitro in brez obotavljanja: „Že, že, ne veste pa, če bo vedno vaš!“

Naslednje jutro sem šel v imenu delavcev, ki sem jih zastopal, na pogajanja v Kranj. Tam sem skupaj z drugimi delavskimi zaupniki podpisal, da bomo v ponedeljek začeli delati, če bodo delodajalec ugodili našim zahtevam in če ne bodo nikogar odpustili. O naših zahtevah pa naj bi se pogajali pred Staro pošto. Iz vsake tovarne naj bi na zborovanje prišlo po 40 delavcev.

Odšel sem k Hellerju in k Sircu in tam sem zbral okrog 40 ljudi za zborovanje. Ko smo prispevali na gaštejski klanec, so nas ustawili svarilni klici delavcev iz Jugoslovenske, naj se vrnemo, sicer nam bodo žandarji zasedli tovarne. V trenutku smo se obrnili in tekli nazaj. Drug drugega smo prehiteli in preden sem se dobro znašel, sem bil že med zadnjimi. Prišli smo še pred policijo.

Kasneje sem hodil tudi na pogajanja k banu v Ljubljano. Toda vse obljuje bana in drugih velikašev, da po stavki ne bodo odpuščali delavcev, so bile lažne. V Hellerjevi tovarni smo dobili knjižice vsi zaupniki in voditelji. 12 nas je bilo. Ob tej priložnosti mi je Heller dejal: „Vidite, tovarna je še vedno moja, vi pa ste na cesti, ker niste gledali naprej.“

Povedati moram, da smo delavci pri Hellerju stavali iz solidarnosti z drugimi delavci. V tej tovarni so bile namreč plače že pred stavko precej višje, kot so bile zapisane v kolektivni pogodbi, ki je bila podpisana po stavki.

Kmalu po osvoboditvi — 1946. leta — sva se s Hellerjem spet srečala. Ob dveh, ko je bilo konec „šihta“ je prišel pred tovarno. Pozdravil sem ga, on pa je dejal: „No, Šiler, sedaj je pa tovarna vaš!“ „Naša“, sem rekel, sedaj je pa zares naša!«

Delavci smo se zavedali svoje moći

Marija Batič je bila zaposlena pri Zelenki v Mariboru. Udeležila se je stavke, razlagala delavcem pomen njihovega boja in bila na straži, ko so delaveci gospodarili v tovarni.

»Revolucionarnega duha sem se navzela že v Zagorju ob Savi, kjer sem se rodila v rudarski družini. Seveda pa dvodnevna stavka pri Zelenki leta 1935 ni imela takšnega obsega kot stavke prihodnje leto, ko smo bili vsi tekstilni delavci na cestah ali v tovarnah in smo stražili, da ne bi

med nas vdrli stavkokazi. Stavkali smo vsi mariborski tekstilci, razen pri Hutterju.

Rezultat našega boja za pravice in stavke pri Zelenki je bilo zvišanje mezd za 1 dinar, prav tako pa smo se takrat zavedali svoje moći. Na žalost je le malo virov iz tega obdobja, pa tudi spomini so že zbledeli, zato najbrž ne bomo nikdar mogli v celoto zapisati zgodovine tistega obdobja. Leta 1935, ko so stavkali grafičarji, kovinarji in tekstilci pri Zelenki ter Rosnerju, v Rušah in Radovljici so že pognali temelji delavske enotnosti, ki je doživelja in preživelja težko preizkušnjo leta 1936.«

Ustavil sem špularijo

Jože Kosmač iz Gospodinjske ulice v Kranju je delal v času stavke v Jugobruni. Bil je delavški zaupnik, o strajku pa je povedal:

»Dan pred začetkom strajka smo imeli pri Kumru, gostilnici so imeli takrat, sestanek. Spominjam se, da so se ga med drugimi udeležili Ivan Tominc, Rudi Papež, Tine Teran, Šifrer in tudi Luka Leskošek. Takrat je bilo že vse dogovorjeno za začetek strajka in smo si samo še razdelili naloge. Vsak je dobil določeno nalogu. Papež vključi sireno v Jugobruni.

Rudi je imel nalogu, da Teran Tine je moral ustaviti tkalnico, jaz špularijo itd. Organizacija je bila dobra in drugi dan je šlo vse po načrtu.

Po štrajku sem bil med tistimi, ki so bili ob delo. Pridružil sem se Ivanu Tomincu in drugim delavcem, ki so v Tomincovih drvarnicah začeli z delavsko zadružno. Vsak je vplačal delež, dobili smo nekaj starih strojev in v začetku smo delali zastonj, potem pa smo še kar dobre zasluzili. »Delavska tovarna je pa seveda motila oblasti in ko nam niso mogli očitati drugega, se je vtaknila inšpekcija, češ da delavnica ni primerna. Zato smo malo pred drugo svetovno vojno zgradili v Otočah novo delavnico. Začelo nas je 9. v Otočah pa je zadružna imela že več kot 40 članov.«

Spomini na bedo

Induplati Jarše — 40 let pozneje

Sredi menseško-kamniškega polja se ob cesti Domžale — Homen — Kamnik nizajo Jarše. Spodnje, Srednje in Zgornje. V zgornjih Jaršah in deloma v Preserjah je tovarna INDUPLATI. Njen polni naslov je INDUSTRIJA PLATNIH IZDELKOV. Platneni izdelki iz trdih vlaken so šli v pozabovo, ostalo je ime. In dober glas, katerega je tovarna dobila prav s proizvodnjo čislanih tkanin iz surovega in beljnegala.

Delavci, ki so podobžljivali tiste čase, so odšli brez izjeme v zasluženi pokoj. Nam so zapustili delo in tovarne in izročilo, da nikdar več ne dopustimo vrnitev takšnih časov.

Vretena so se tiste jesenske dni zopet začela vrteći. Statute nabijajo svojo oglušujočo pesem in jiggri so vroči in hladni. V Induplatih se je v tem času veliko spremeno. Prašna trda vlakna konopljine in lanu so bila izločena. Kvalitetnejše in bolj uporabne so tkanine iz kemičnih vlaken. Mokre predilniške prostore, polne sopare, so zamenjali svetli in čisti, glasne stavne so rotirajo več, ampak le še bolj hitre in manj glasne. Nizko in tematno barvarno nit za skladisce ne marajo več. Oplemenitilico pa so preselili v dve novi, sodobni stavbi. Tudi starih strojev niso selili, ne v oplemenitilnici in ne v drugih obratih. Danes, tako pravijo, ni noben stroj starejši kot 10 let. Na takih strojih je delati prijetnejše, večja pa sta tudi proizvodnja in proizvodnost.

Kilometri kanafasa, ki so nekoč zapuščali tovarno, so že dolgo tega šli v pozabovo. Danes slovio Induplati po svojih izdelkih za notranjo opremo stanovanj in po zavesah, ki jih drugod še ne izdelujejo. V živilski in petrokemični industriji pa uporabljajo filtre, ki jih dobijo samo v Induplatih. Skoraj vsaka tovarna ima svoje zahteve — v Induplatih dobi vsak tisto, kar naroči. Med izdelki so še pisani gradlji in druge tkanine ter šotori vseh vrst. Takšni za taborjenje ter industrijski in za pokrivanje športnih objektov. Velika konfekcija, kateri postajajo prostori v Jaršah vedno bolj tesni. izdeluje končne izdelke iz doma izdelanih tkanin.

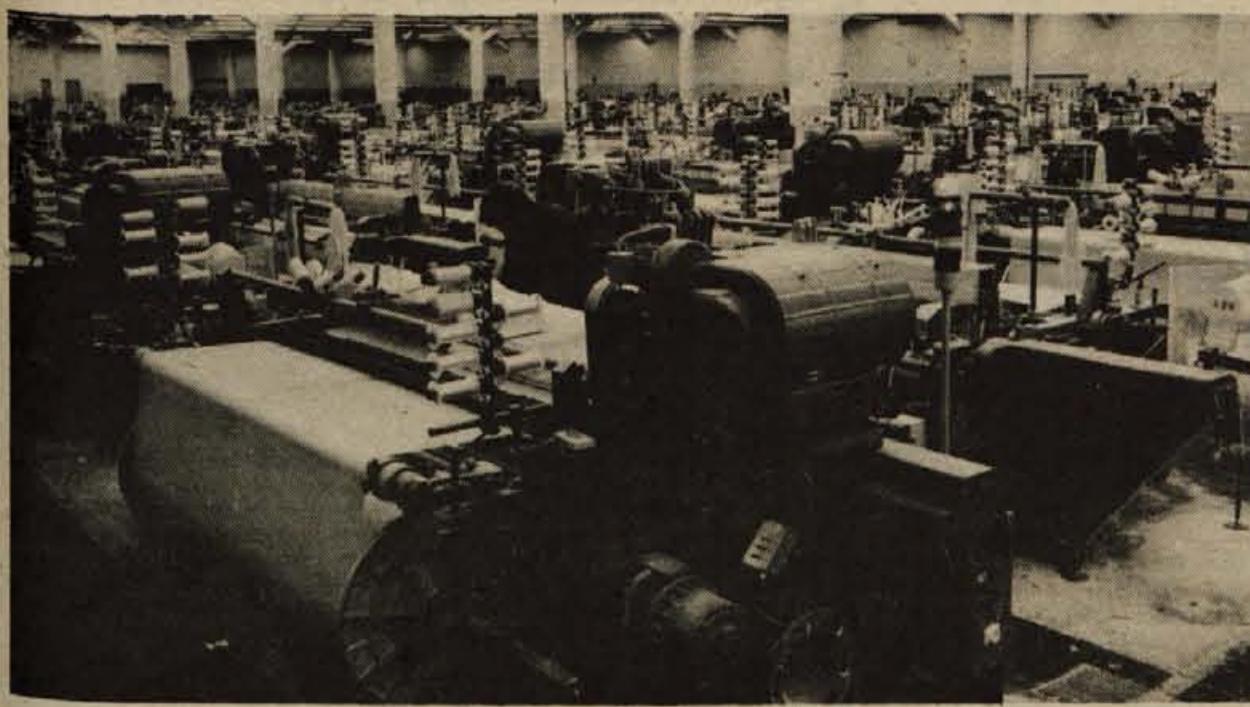
Znak Induplati ste že videli. Kdo ne. Širje med seboj povezani kvadrati. To je znak kvalitete, znak ki jamči za izdelek in za izdelovalca. Ta znak zahtevajo kupci v skandinavskih deželah, v Zahodni Evropi ter v zadnjem času tudi že v manj razvijenih deželah Azije in Afrike.

Politično je delovna organizacija trdno povezana, organizacijsko pa raste, skladno s srednjoročnim načrtom v vedno več temeljnih organizacij. Kolektiv, ki je v tripetdesetih letih svojega obstoja narastel od 50 delavcev na delovno organizacijo s 1200 delavci, izdeluje vrednostno 7000-krat več vredno proizvodnjo. Kljub temu se je kolčinski obseg proizvodnje povečal le za 300 %, kar pove, da je danes en meter gotovega, pretežno konfekcioniranega izdelka trikrat več vreden kot je bil takrat, ko je Induplat začela z delom.

Danes skrbijo za vodstvo podjetja team mladih visokokvalificiranih strokovnjakov, ki jih je več, kot jih je bilo prve dni dela skupaj zaposlenih. Skrb sega seveda še dalj. Zelo dobro imajo Induplati urejeno vprašanje preskrbe, prehrane in rekreacije. Negovana igrišča so kraj, kjer mnogi preživljajo svoj prosti čas.

Zaključimo simbol štirih kvadratov s podatkom o zdravstvenem in stanovanjskem skrbstvu, potem zapisimo, da je v Induplatih bilo tem vprašanjem posvečeno vedno veliko skrb. Od delovne organizacije ali z njeno pomočjo je dobljeno stanovanje okrog 520 članov kolektiva. To je skoraj polovica vseh zaposlenih. O vsem tem pa so obveščeni prek internega glasila, ki sodi me najstarejše liste v delovnih organizacijah v Sloveniji in v Jugoslaviji.

Takšne so danes Induplati. Živi in dela svobodno in zavestno, da je za njegov čas trpel veliko delavcev, da so za to darovali tisoči in milijoni svoja življenja. Jaršani vedo, da je njim lepo in vedo, da vsem še nato. Zato ne opuščajo nobene prilike, da ne bi dokazali z delom svoje solidarnosti.

Nova tkalcica v obratu II z brezčolničnimi sestavami.

TEKSTILINDUS KRAJN

- njegov nastanek in razvoj

Današnji TEKSTILINDUS s svojima dvema obratoma na desnem in levem bregu Save je bil osnovan iz treh večjih predvojnih kranjskih tekstilnih podjetij: Intexa, Jugobrune in Tekstilindusa, kranjske tekstilne družbe. Tekstilostvo na Kranjskem je bila sicer stara domača obrt, cenjena in spoštovana, toda kot industrija se je veliko prej razvila v drugih krajih Slovenije. Tako so jo imeli v Ajdovščini že leta 1826, v Preboldu že leta 1842, leta 1886 v Litiji in leta 1885 že v sosednjem Tržiču. Kranj pa jo je dobil šele leta 1923. Nedvomno je bila za to kriva zaprtost in malomeščanska mentaliteta starejših kranjskih mestnih velmož. Mlajši podjetniki so kmalu spoznali, da bi bila naložba večjega kapitala v kraj velika pridobitev. Tako je leta 1919 odvetnik dr. Beno Saboty kot podblaščenec mesta Kranja zainteresiral poseben konzorij tujih in hrvaških pridobitnikov, da bi v Kranju osnovali tekstilno podjetje. Žal se je prvi poizkus izjavil, ker je komisija, ki si je prišla ogledat teren za gradnjo tovarne, menila, da le-ta ne ustreza. Šlo je za gaštejski pašnik, ki ga je vsaka večja voda poplavila. No, leta 1922 je dr. Sabotyu le uspel zainteresirati češkega industriala Emilia Storza, da bi v Kranju postavil tekstilno tovarno. Res je dne 25. julija 1922 kupil od mesta Kranja gaštejski pašnik in takoj začel z gradnjo. V novo zgrajeno poslopja je namestil stare stroje in svoje strokovnjake. Firma se je imenovala JUGOČEŠKA, jugoslovansko-češka tekstilna industrija, d.d. Kranj. JUGOČEŠKA je imela svojo veliko tkalcico, tiskarno za potiskavanje blaga, belilnico in barvarno. Pripomniti moramo, da so bili domači kapitalisti tudi delničari nove tovarne. Tako je bilo prav v Jugočeški 60 % češkega kapitala, 40 % pa domačega. Tovarna se je hitro razvijala in kmalu zaposlovala kar 1500 delavcev, ki so delali na 4200 vretenih in 650 statvh. Izdelovalo so v glavnem žensko blago — potiskano viskozno polsvilo, razne krepe, potiskano bombažino, flanele in barhent.

Med drugo svetovno vojno je okupator preuredil Jugočeško v tovarno letalskih delov in nikoli več tu niso tekile statve. Danes je bivša Jugočeška eden od obratov kranjske ISKRE.

Druga po vrsti je bila v Kranju ustanovljena tekstilna tovarna Intex, tekstilno industrijska d.o.o. Njeni lastniki so prišli s Poljske, kjer so kapitalisti prav tako kot na Češkem iskali primernih naložb zunaj svoje dežele. Tovarna je pričela z gradnjo in organizacijo proizvodnje na osnovi družbene pogodbe z dne 21. maja 1926. Intex se je odločil za gradnjo na levem bregu Save. Solastnika tovarne sta bila poljski industrialec Pavel Markgraf in

kranjski trgovec Franjo Sirc. Vendar so se kasneje lastniki te delniške družbe pogosto menjavali.

Ob koncu leta 1939 je bilo v Intexu zaposlenih le 633 delavcev, statev je bilo 350, vreten so pa imeli 8000. Izdelovali so pestro bombažno blago kot oksford, zefir, popelin, kord, žamet, velveton, rips, panama, klot, rokavino, flanele, barhent in drugo.

JUGOBRUNA, kranjska tekstilna tovarna d.o.o. Kranj je bila kot tretje tekstilno podjetje v Kranju ustanovljena 12. junija 1928. Bila je last češkega tekstilnega fabrikanta Františka Bruna (od tu tudi ime Jugobruna) in njegove družine, sodeloval je pa delno tudi domač kapital. Po številu zaposlenih — ob koncu leta 1939 jih je imela kar 1364 — je Jugobruna veljala za največje tekstilno podjetje v Kranju. Tik pred vojno je tu teklo 1400 statev, predilnica pa je štela kar 18 000 vreten.

Tudi Jugobruna je izdelovala predvsem cenenno tiskano blago, umetno svilo, žamete, blago za podlage, oksforde, frenče, cefirje in drugo. Kot četra tekstilna tovarna kranjskega bazena pa je bila dne 26. marca leta 1928 na vrhu gaštejskega klanca ustanovljeno podjetje Tekstilindus, kranjska tekstilna družba z.o.o. Kranj — Stražišče. Lastnika sta bila domaćin Franjo Sirc in Artur Heller, bivši ravnatelj Jugočeške. 440 statev je bilo takrat v Tekstilindusu, vendar je poslovala zelo uspešno. Odnos med delavci in lastniki so bili tu očitno boljši kot v drugih kranjskih tovarnah, posebno v Jugobruni.

Tekstilindus je izdeloval kanafe, oksforde, cefirje, žepne robce, rute, blago za perilo in razne podlage. Niso imeli tiskarne in predilnice, imeli so pa dobro barvarno in belilnico.

PRVA POVOJNA LETA TISKANINA

Že tako slab predvojni stroj park je delno uničila še vojna vihra in bivša Jugobruna je osvoboditev dočakala v zelo slabem stanju. Leta 1945 je tu delalo le 620 ljudi, proizvodnja pa je bila 1,7 milijonov kv.m. S trdim delom si je podjetje postopoma opomoglo in se kmalu uveljavilo kot eno največjih tekstilnih tovarn v državi. V svojem sklopu je imelo tudi obrat Tekstilindus na Gašteju, ki pa je bil pozneje priključen Inteksu.

Leta 1953 je bila montirana nova čistilnica, zgrajeno skladišče bombaža z garažami, postavljena je bila kompletna fotografavura, nabavljen je bil nov sušilno-razpenjalni stroj. Ob vseh teh pridobitvah se je hitro dvignila produktivnost dela, izboljšal assortiment in kvaliteto izdelkov. Izvedena je bila delna rekonstrukcija pre-

usmerjene v modernizacijo tehnološkega procesa obeh obratov. Ob združitvi leta 1961 je bilo v obeh podjetjih od skupnih 2166 statev le 288 avtomatskih, ob koncu leta 1974 pa je bilo vseh 1631 statev z enako, zmogljivostjo izključno avtomatskih. Eden največjih uspehov kolektiva pomeni v letih 1973 – 74 izvedena centralizacija dislociranih predilniških obratov, kasnejša ureditev tkalnice v obratu II in pa seveda nov, najmodernejši strojni park tako v predilnici kot tkalnici. To pa so bile naložbe, ki so terjale ogromna sredstva in pri ljudeh tudi veliko samoodpoved. Prav združitev predilnic pomeni v Kranju dosedanje največjih poseg na področju predilstva.

Že leta 1971 so se v Tekstilindusu lotili izdelave dolgoročnega programa razvoja, ki so ga izdelali skupaj s strokovnjaki mariborskega Tekstilnega inštituta. Ta program je bil sicer v celoti realiziran, ni pa še povsem končan. Plan razvoja 1975 – 1976 predstavlja namreč nadaljevanje programa 1972 – 1974. Osnova tega programa je zadržati ali pa celo povečati kapacitete z zamenjavo iztrošenih strojev s sodobnejšimi ob povečanju produktivnosti dela in zmanjšanju števila zaposlenih, odpraviti ozka grla in izboljšati assortiment in kakovost proizvodov.

Tako je v njihovem programu kljub vsem vlaganjem v predilnico v zadnjih letih še vedno zamenjava starih strojev. V prvem polletju letos so zamenjali že 25 predilnih strojev in odpravili direktno predenje, ki sicer povzroča v fazi tkanja vrsto nevšečnosti.

Kot ena največjih prihodnjih investicij v Tekstilindusu pa je obnova TOZD plemenitilnica. Na njen račun bodo tudi vlaganja v energetiko prestavljeni na kasnejši čas. Postopoma pa bodo še naprej delali na programu poenotenja transporta in embalaže.

Plemenitilnica pomeni danes najbolj ozko grlo Tekstilindusa, ki ga bo treba vsekakor pospešeno reševati: sušilno-razpenjalni in termofiksirni stroji danes onemogočajo kakršnokoli povečevanje proizvodnje ali večjo uporabo sintetike. Potem je pa tu še resna misel, s katero se že dolgo ukvarjajo: združitev obeh plemenitilnic. Taka združitev bi prinesla vrsto prednosti v sami organizaciji proizvodnje in seveda tudi večji ekonomski efekt. To rešitev sicer postavlja v daljši program razvoja, tam v leta od 1980 do 1985, toda s tem premikom je treba računati že danes.

Tako ob plemenitilnici se postavi vprašanje belilnice v obratu I, ki je s svojo tehnologijo neprimerna in že novzroča določene težave. Toda vse kaže tako, da ta problem še ne bo takoj rešen.

Poleg teh velikih načrtov pa bo tu potrebna nabava raznih manjših strojev in aparatur, ki bodo omogočali fleksibilnejše delo in razširitev assortimenta: gre namreč za barvno kuhinjo, gravuro, brusilne stroje in podobno. Predvidevajo, da bo barvna kuhinja urejena že v prihodnjem letu.

Že zdaj pa kaže, da bo treba preiti s trdih goriv na tekoča ali celo plinska, če bodo za zadnja že pogoj. Obnovo teh naprav pa ne narekuje samo velika dotrajanost in povečane zahteve po tehnološki pari in energiji, pač pa tudi skrb za čistejše ozračje.

Seveda pa pri vseh teh investicijskih vlaganjih ne bodo pozabili na človeka, na njegov družbeni in osebni standard, posebno pa še na njegovo znanje, da bo sposoben upravljati moderna proizvodna sredstva. Le tako bodo te zahtevne naložbe dale pričakovane rezultate.

ZLATI ZNAK SINDIKATA

Da se je odbor za podelitev zlatega znaka sindikatov Slovenije pri Zvezi sindikatov SR Slovenije letos poleg drugih devetih delovnih organizacij odločil, da to odličje dobi tudi kranjski Tekstilindus, je vzrok za to ne le njihova odlična sindikalna organiziranost, pač pa še vrsta drugih dejstev. Sindikalna organizacija je bila v kolektivu tisto aktivno telo, prek katerega so delavci neposredno vplivali na vsebino svojih samoupravnih norm in način njihovega uresničevanja. Veliko pozornost je posvetila urejanju živiljenjskih in delovnih pogojev delavcev, zlasti žensk. Uspela je, da se je nočno delo žensk zmanjšalo za 90 % in sedaj dela v nočni izmeni le še 100 delavk. Tudi stanovanjska vprašanja sodijo v njeno področje. Doslej je dobilo najemna stanovanja več kot 450 delavcev, 94 delavcev pa je dobilo kredite za nakup stanovanj. Prav tako je 450 delavcev prejelo kredite za individualno gradnjo.

Imajo svoj samski dom hotel-skega tipa, v katerem je 271 postelj. Delavci iz Tekstilindusa si lahko privoščijo oddih v treh lastnih počitniških domovih v Novigradu, Bohinju in na Krvavcu s skupno 725 posteljami.

Zelo dobro imajo urejeno družbeno prehrano, v treh njihovih restavracijah prejema topli obrok vseh 2400 delavcev.

Na področju samoupravljanja se je kranjski Tekstilindus že v sredini leta 1973 lotil uresničevanja ustavnih določil nove ustave in že novembra istega leta je bil podpisani samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo. V akcijah, ki imajo namen združevanja v tekstilni industriji, tudi Tekstilindus aktivno sodeluje in je dal že vrsto pobud. Predvsem pa so njihova prizadevanja usmerjena v to, da se zagotovi dejansko združevanje dela in sredstev.

V Kranju ima TEKSTILINDUS v hotelu CREINA svoj informativno prodajni center, kjer so na voljo proizvodi iz njihovega celotnega proizvodnega programa — od najtanjšega finega bombažnega batista do težjih dekorativnih tkanin.

Melje • Tabor • Merinka • Sukančarna • Teksta

MTT — mariborski velikan

JUGOSVILA, JUGOTEKSTIL, ROSNER

Podjetje Jugosvila, ki sta ga ustanovila Marko Rosner in Avstrijec Werner Bader, je začelo z obratovanjem leta 1933. Namenjeno je bilo predvsem izdelavi tkanin iz naravne in umetne svile. Ko se je leta 1934 Rosnerju pridružil še Löbl, bivši lastnik Mariborske tekstilne tvornice, so zgradili še dodatne objekte, ki so bili registrirani kot Jugosvila objekt II in Jugosvila objekt III. Prvo Jugosvilo so poimenovali obrat I. Pozneje se je objekt II preimenoval v Jugotekstil, objekt III pa v Tekstilno tovarno Marko Rosner.

MERINKA

Sudetski Nemec August Erlich je leta 1926 odkupil iz konkursne mase banke Slavija zemljišče in stare avstrijske dragonske vojašnice v Mariboru, Jezdarska ulica in začel še istega leta s proizvodnjo nogavic.

Leta 1929 je pletilne stroje prodal in začel izdelovati volnenne tkanine, predvsem hlačevino.

Leta 1937 je dogradil še predilnicu. Podjetje je bilo eno prvih, ki je kot surovino uporabljalo na veliko odpadke ter tako proizvajalo cenejše tkanine in vato, s čimer je pri nizkih proizvodnih stroških dosegalo relativno visoke dobičke.

Takoj po osvoboditvi je podjetje začelo obratovati z materialom iz starih zalog, toda strojni park je bil zelo slab in je terjal stalna pravila. Z odločbo vlade LRS z dne 23. 10. 1946 se je iz firme A. Erlich ustanovilo podjetje Tovarna volnenih in vigogne izdelkov Maribor, dne 1. 1. 1962 pa se je preimenovalo v Merinko, industrijo volnenih tkanin Maribor.

TEKSTA

Današnja Teksta, ki je najnovije delovna organizacija MTT, saj se je priključila šele leta 1962, je v glavnem naslednica Tekste Maribor in firme Anton Pinter, tekstilna tovarna Maribor — Tezno. V Teksti so izdelovali predvsem najrazličnejše trakove. Pinter se je pa ukvarjal z nabavo in preprodajo strojev, surovin in utenzilij. S proizvodnjo pozamentrijskih izdelkov pa je začel Pinter šele leta 1939, ko si je iz Nemčije nabavil stroje za izdelavo trakov. Med vojno se je v glavnem širilo Pinterjevo podjetje; ostala podjetja so bila ukinjena. Pinter je pa kupil stroje teh likvidiranih podjetij. Protikoncu vojne je Pinter postavil tudi tkalnico za trakove in pletilni.

Po osvoboditvi je nekaj statev za tkanje trakov in strojev za pletenje trakov odkupil od likvidiranega podjetja Teksta Ludvik Cilenšek, ki je postavil samostojno tovarno na Studencih. Tako sta se po vojni pojavili kar dve samostojni podjetji za izdelovanje trakov in vrvic. In kako je potekalo združevanje podjetij, ki smo jih naničali kot predhodnike današnjega tekstilnega velikana ob Dravi?

1. 7. 1946 so se združili Roteks, Jugotekstil in Jugosvila v skupno podjetje Mariborske bombažne tkalnice.

1. 1. 1947 sta bili fuzionirani podjetji Hutter in drug in Mariborska tekstilna tovarna Ma-Va v skupno podjetje Mariborska tekstilna tovarna.

1. 1. 1949 sta bili združeni podjetji Mariborska tekstilna tovarna in Mariborske bombažne tkalnice v skupno podjetje Mariborska tekstilna tovarna.

1. 7. 1962 sta se spojili Predilnica in tkalnica Maribor in Merinka, industrija volnenih izdelkov Maribor v skupno podjetje PTM — Merinka, industrija modnih tkanin Maribor. Temu podjetju se je 1. 10. 1962 priključila tudi Ruška tekstilna industrija Ruše.

1. 1. 1963 se Merinka priključi Mariborski tekstilni tovarni Maribor. In še zadnja združitev: delavci DO Teksta so 9. junija letos na zboru delavcev soglasno sklenili, da pristopajo v SO MTT kot njena peta delovna organizacija in tako od 21. junija 1976, ko je bila podpisana svečana izjava o pristopu DO Teksta v SO MTT, posluje DO Teksta pod svojim imenom in firmo Mariborska tekstilna tovarna.

Vse pa kaže, da se bo Mariborski tekstilni tovarni še do konca leta priključila tudi Tovarna volnenih izdelkov Majšperk, ki bo postala 3. TOZD Merinke.

ZAČETEK JE BIL TEŽAK

Razmere delavcev v tekstilni industriji so bile v letih pred II. svetovno vojno po vsej Sloveniji v glavnem enake: izkorisčanje ni poznalo meje. Tudi tekstilni Maribor se je uprl. S posameznimi stavkami so začeli že v letu 1935, generalna stavka leta 1936 pa jih je povsem zajela. Večji od materialnega učinka stavke je bil moralni učinek, saj so v tej borbi delavci spoznali, da je delavski razred s svojo visoko razredno zavestjo vodilna sila demokratičnega gibanja.

Po vojni se je tudi mariborska tekstilna industrija znašla v hudem položaju: stroji so bili stari, surovin pa malo. Le volja je bila tu, ta čudovita, močna človeška volja, ki ustvarja in nič.

Zaradi obnove porušene domovine in pospešene industrializacije dežele marsikaj ni ostalo dovolj niti za enostavno reprodukcijo. Prvi večji vzpon je podjetje zabeležilo po pretelu prvega desetletja po osvoboditvi. S kasnejšo uveljavljivo tržnih odnosov v ekonom-

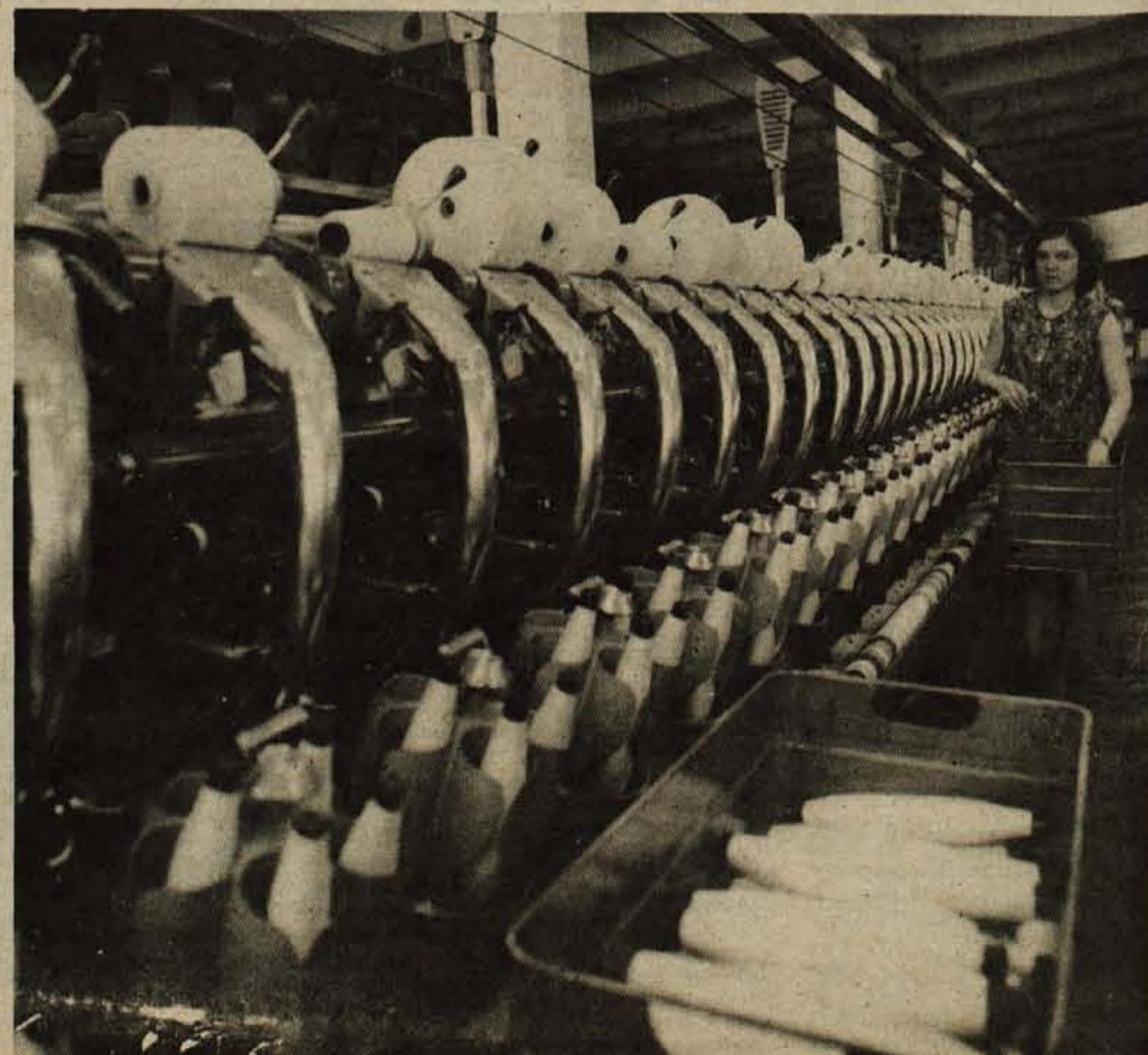
ski politiki Jugoslavije so tudi delavci v mariborski tekstilni industriji spoznali, da bo treba ubrati novo gospodarsko pot, ki bo dala moderne, kvalitetne proizvode in večji družbeni produkt. Napeli so vse sile. Modernizirali so proizvodnjo, iz leta v leto zviševali produktivnost, spremnili assortiment in ga prilagajali zahtevam trga. Ta preusmeritev se je hitro obrestovala. Danes beleži Mariborska tekstilna tovarna solidno rast celotnega dohodka, povečuje vlaganja v razširitev in modernizacijo proizvodnje. Danes izdeluje v Mariborski tekstilni tovarni izredno pester assortiment blaga od modnih srajcev, popelinov, lahkih bombažnih in volnenih blag do težkih volnenih blag. Z gotovostjo lahko trdim, da je prav v modnosti in bogastvu assortimenta danes MTT med vodilnimi tekstilnimi industriji v državi.

1976 — PRELOMICA

V MTT se še kako dobro zavajo, da letošnje leto pomeni odločilno prelomico v gospodarjenju. Dohodek se ugotavlja na osnovi plačane realizacije. Terjave in obveznosti morajo biti pokrite z instrumenti zagotovitve plačil. Težave so, kot povsod. Odpovedati se bodo morali marsikateri investiciji, kajti dobršen del sredstev, ki so bila sicer namenjena investicijam, bo treba letos, pa tudi v prihodnjih letih preusmeriti v obratna sredstva. Prizadevanja za znižanje zalog in poslovnih stroškov, za povečanje produktivnosti dela in izvoza, za izboljšanje assortimenta in kvalitete dela, za maksimalno izrabotno strojev bodo morala biti vedno in povsod prisotna. Le tako bodo ustvarjeni pogoji za uspešen razvoj podjetja in pa seveda za zviševanje osebnih dohodkov, ki so danes v tekstilni industriji na sploh prenzki.

ZLATI ZNAK SINDIKATA

31. maja letos je bilo podeljenih v Sloveniji 59 zlastih znakov sindikata: devetinštirideset znakov so dobili sindikalni delavci, deset pa je bilo podeljenih osnovnim organizacijam sindikata. Med njimi je bila tudi MTT.

V utemeljitvi je bilo zapisano, da se jim zlati znak sindikata podeljuje za predvojno aktivnost, ko so delavci zavest v mariborski tekstilni industriji budili revolucionarji in tudi njo potegnili v val stavk, za številne udarniške ure, ki so jih opravili za obnovo tovarne in domovine, za vsa prizadevanja za razvoj samoupravnih odnosov v kolektivu, za hitro povojno reševanje stanovanjskih vprašanj (od leta 1950 do danes so delavci dobili 1317 novih stanovanj, 400 je bilo pa obnovljenih), za odpravo nočnega dela delavk, za skrb za rekreacijo in oddih, za izobraževanje, za kvalitetno in sprotno informiranje delavcev, za zboljšanje zdravstvenih pogojev, za ureditev delavske prehrane ... In še bi lahko naštevali.

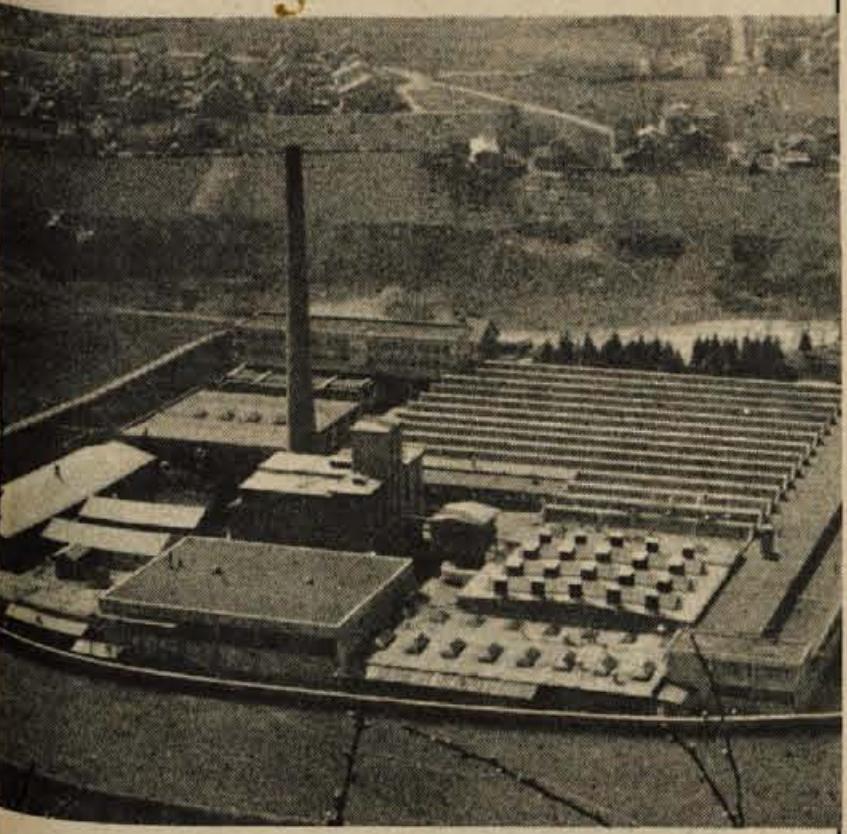
INDUSTRIJA NAJ SE POVEZUJE

V letu 1976 stoji pred Mariborsko tekstilno tovarno še ena velika naloga: samoupravno organiziranje v SOZD. Gre za ustanovitev petih delovnih organizacij v okviru nekdanje delovne organizacije MTT, in sicer za delovno organizacijo Melje s 4 TOZD in skupnimi službami, ki je največja proizvajalka srajcev in posteljnega perila, enovito delovno organizacijo Tabor, ki izdeluje mešanice poliester-bombaž, poliester-volna in platenine, delovno organizacijo Merinka z 2 TOZD, ki izdeluje težje volnene tkanine in mešanice volna-sintetika ter hlačne nogavice, enovito delovno organizacijo Sukančarno, ki izdeluje sintetične in bombažne sukanice ter Tekste, ki s svojo proizvodnjo trakov zalaže pretežno cevljarsko industrijo.

Nova ustanava in tudi stabilizacijska gibanja v gospodarstvu zavajajo, da se industrija povezuje, da je plan skupnega razvoja usklajen. Glede na sedanji položaj, ki ga zavzema tekstilna industrija v Sloveniji in glede na njeno perspektivo, je nadvse nujno, da tekstilci prebrodijo drobnjakarstvo in se povežejo v gospodarsko močne in perspektivno čvrsto usmerjene OZD. In prav v MTT so danes na najboljši poti, da to tudi uresničijo.

Svilca

tekstilna tovarna Maribor

Tovarna je bila ustanovljena leta 1928 kot tovarna svile THOMA Co. Po osvoboditvi se ji je pridružil strojni park še dveh drugih manjših svilarskih tovarn v Mariboru, tako da je štela od takrat 400 statev. Kljub temu pa je še leta 1950 — zaradi težav pri preskrbi s surovinami — proizvedla le 1.3 milijone kv. m blaga. Ta količina se je sicer kasneje povečala na 4 milijone metrov, vendar je pri tem tudi ostalo, dokler se ni leta 1964 pričelo načrtno zamenjevanje zelo zastareli strojni park vseh obratov. To pa je omogočilo, da proizvaja tovarna od leta 1975 že 10 milijonov metrov. Tovarna ima izdelan tudi plan razvoja za obdobje do leta 1980, kateri predvideva povečanje še za nadaljnjih 3 milijone metrov, vendar se bo moralno njegovo popolno izvedbo nekoliko preložiti zaradi nastalih ekonomskih težav, s katerimi se ta čas srečuje vsa tekstilna industrija.

Tovarna proizvaja raznovrstne svilene, umetno svilene, polsvilene in sintetične tkanine ter tkanine iz mešanic raznih tekstilnih materialov v gladki in vzorčasti izvedbi.

Delovni kolektiv šteje 740 delavcev, od tega pa je kar 401 ženska. Glede na stalno prizadevanje za čim boljšo usposobljenost delavcev za delo, ima ta čas v delovni organizaciji 150 delavcev ali 20 % srednjo, višjo ali visoko izobrazbo (srednjo 16,23, višjo 2,97 in visoko 1,08 %). Stalno se tudi še naprej šola na stroške delovne organizacije večje število mladine (študenti) ter delavci ob svojem delu. Vpeljan pa je tudi učinkovit sistem stalnega poučevanja za neposredno delo za večino delovnih mest v proizvodnji.

METKA

»METKA«
Tekstilna tovarna in konfekcija.

Celje, Ilovčeva 22
Telefon: 260-20
Brzjav: METKA CELJE, Telex: 33557

izdeluje in konfekcionira tkanine za posteljno perilo, flanel rjuhe, moške in ženske robce v najmodnejših vzorcih in priznani kvaliteti.

Zaščitni znak METKA je jamstvo za kvaliteto.

Čuvaj ključe za vsako ceno!

Poldi Bozovičar s Trato pri Škofji Loki je bila delavka v Inteksu v Kranju. Dobro se spomini poteka štrajka, o pripravah nanj pa prioveduje:

«Leto 1936 je bilo za nas tekstilne delavce zelo razburljivo. Že vse leto pred štrajkom smo imeli shode. Zadnjega pred štrajkom smo imeli pri Semenu. Tam so nam voditelji že povedali, da je štrajk pripravljen in kdaj se bo začel.

Ko je prišla napovedana ura, je zatulila sirena in začeli smo ustavljanje strojev. Štumfarjev Tone, ki je vodil štrajk v naši tovarni, mi je izročil ključe našega oddelka in mi naročil, naj jih čuvam za vsako ceno. Potem, ko smo se zbrali pri vratarju in si razporedili stržarska mesta, je prišel k meni ravnatelj Wensky in me lepo ogovoril. Vprašal me je tudi, če imam ključe. Naj mu jih lepo mirno izročim, je še rekel in, če bom ravnala tako, se mi ne bo nič zgodilo. V meni pa so še vedno gole besede »Čuvaj jih za vsako ceno!«. Hitro sem se obrnila in stekla okoli tovarne. Pri drugi straži sem jih dala v roke drugi delavki in se pomešala med sodelavce. Direktor je prihajal za mano, zato sem tekla proti izhodu in tam sem straži povedala, kje so ključi.

Ko se je štrajk končal, sem bila ob službo v Inteksu. Poskusila sem v Škofji Loki pri Thaleru in sem bila takoj sprejeta. Brummen se je dobro zapomnil, da sem med štrajkom prišla v tovarno dajat delavcem navodila. Ko sem prišla delat, mi je dejal, da bo sedaj videl, če znam tudi tako dobro delati kot znam govoriti.

Zaradi nagovarjanja delavcev k štrajku in ker sem bila organizirana, sem imela opravka tudi na sodišču, vendar se je vse dobro končalo. Ko pa je poročilo s sodišča izšlo v časopisu, ne spominjam se več, v katerem, je bil med drugimi tudi prispevek: Agitatorka Leopoldina. Brummen mi je prinesel pokazat časopis in ko sem prebrala, kaj piše, se je le posmejal in šel.«

Nismo se borili za teh 50 par!

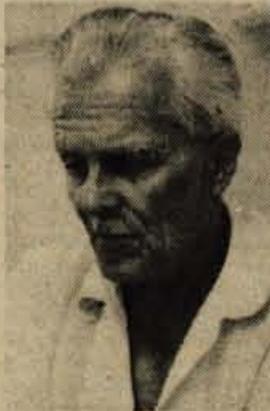
Karolina Držaj iz Kidričeve ceste v Kranju se še dobro spominja stavke. Zaposlena je bila v Jugobruni v špularji in je bila med stavko ves čas ob strojih.

«Po končanem štrajku so sestro vzeli nazaj na delo, mene pa ne. Ker pa je bilo doma težko in brez zasluga nisem mogla biti. Je sestra prosila, naj me vendar vzamejo nazaj. Precej časa je trajalo, da so se me usmilili. Tedaj sem videla, da delodajalci še slabše ravna z delavci kot pred štrajkom. Nagajali so nam,

ko so se kvarili stroji. Da bi delavka manj zaslужila, mojster ni hotel takoj popraviti okvare. Zmanjševali so hitrost strojev, da nismo mogli dosegati norme in podobno. Za takiko dni trpljenja med stavko in za težko delo po njej, smo imeli le 50 par več plače na uro. Pa sem se nekega dne zjezila in očitala mojstru, da se za teh borih 50 par nismo borili. Tako sem bila spet na cesti.

Potem pa sem dobila delo pri Crobathu. Šivala sem gumbnice. Delo je bilo lažje pa še več sem zaslужila.«

V takšnih razmerah se je krepila delavska zavest

Makska Gašpariča iz Maribora pozna veliko ljudi, saj je bil eden od stebrov predvojnega revolucionarnega gibanja v tem koncu Štajerske. Že kot 19-leten fant je maja 1935. leta postal član KPJ.

«Stavke leta 1935, mirovni shodi in protidraginjske manifestacije, ki smo jih doživljali leta 1935 v Mariboru, so imele korenine v takratnih razmerah in so bile predhodnica leta 1936. Ceprav ta gibanja niso dobila takšnega političnega obeležja kot stavke naslednjega leta, so vendarle opozorile na težak položaj mariborskega delavstva, njegove nemogoče socialne razmere in so bile politična šola delavstva. Te stavke so nosile bolj ekonomski pečat, vendar se je skoznje osveščalo mnogo delavcev, zlasti podeželskega polproletariata. V stavkah leta 1935 je odmeval tudi močan odmev svetovne gospodarske krize, v tem obdobju se je razbohotil fašizem v Italiji in nacizem v Nemčiji.

Pod vplivom komunistične partije Jugoslavije in njenega organiziranega delovanja so se tudi delavske množice začele prebujati. Tako si je partija krepila položaj in se borila za enotnost vseh delavskih množic. Manj enotnosti je bilo v vrhovih posameznih strokovnih zvez, saj so obstajali rdeči, beli in plavi zaupni delavci oziroma sindikatov s tremi strokovnimi organizacijami. V Mariboru so na srečo prevladovali levi socialisti in simpatizerji KPJ.

Tedanje oblasti so priznavale velike olajšave tujim kapitalistom, ki so v razvitejših državah kupovali že odpisane stroje, jih montirali pri nas in na njih izkorisčali naše delavce. Poleg izredno nizkih mezd od 1,5 dinara do 3 dinarjev na uro so delavce pri Zelenki, Erlichu in Doctorju in tudi v drugih tovarnah kaznovali z odtegljaji od plač zaradi kvalitete, discipline in drugih »prekrškov. V takšnih razmerah se je krepila delavska zavest in je zorel čas za stavko.«

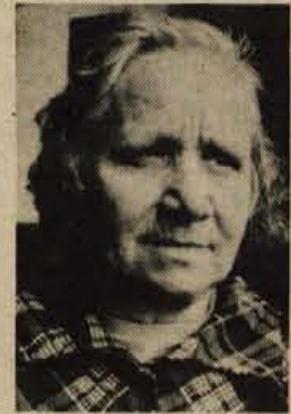
Shujšala sem za 12 kg

Marija Kutnar, upokojenka iz Nazorjeve ulice v Kranju, je leta 1936 delala v Škofjeloški predilnici na Trati. Takrat ji je bilo 18 let. O dogodkih izpred štiridesetih let prioveduje:

«V našo tovarno, takrat je bila še majhna delavnica, okrog 50 nas je bilo delavcev, ki smo delali v dveh izmenah, so prišli delavci iz Kranja in nam sporočili, da v Kranju stavkajo in nas pozvali naj se jim pridružimo. Takoj smo ustavili stroje, nepriljubljene mojstre smo nagnali iz tovarne in si prilastili ključe. Prva dva dneva smo bili brez hrane, potem pa smo organizirali nabiralne akcije in kuhinjo. Obšli smo Trato, Godešič, Mavčiče, Sv Duh, Virmaš, Suho in Škofj Loko. Kmetje so nam precej pomagali, vendar takrat tudi sami niso imeli večliko. Znatno nas je podprt lastnik mlina pri Puščavniku, pa peka Žužek in Mrčink, mesarja Matevž Hafner in Tone Bogataj. Pa tudi v trgovinah in gostilnah smo v začetku precej dobili. Tako da je v začetku kuhinja kar dobro kuhalna. Toda stavka je trajala štirinajst dni, tri tedne, štiri tedne. Hrane pa je bilo vse manj. Nazadnje smo si morali tešiti želodce le s slabim zeljem in s podobnimi čorbami. Ko je bilo konec in sem šla domov, sem bila za 12 kg lažja.«

Vsi delavci, ki smo med stavko vztrajali v tovarni, smo bili odpuščeni. Več kot mesec dni sem bila doma. Potem pa so me vzeli nazaj. Nekaj pa smo s stavko le dosegli. Plače so nam zvišali za 50 par na uro, vendar so bile še vedno veliko nižje, kot smo zahtevali.«

Dekleta, pojte!

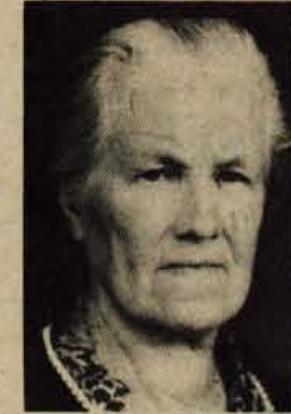

Lucija Zorč je doma s Kokrice pri Kranju. Pred 40 leti je delala v Jugobruni.

«V Jugobruni sem se započila junija 1935. leta. Delala sem v tkalnici. Ko je izbruhnila stavka, sem bila še leta dni v tovarni. Ker smo delavci stražili tovarno in stroje, smo morali biti ves čas notri. Da ni bilo dolčas, smo si dekleta in žene krajsale čas s pletenjem, šivanjem, vezenjem pa peli smo in tudi plesali. Kljub temu pa ni bilo lahko. Negotovost, čakanje in slaba hrana so nas izčrpavali.«

Predzadnji dan stavke sem dobila dovoljenje, da premem domov. Treba se je bilo tudi umiti in preobleči. Ker v dveh urah nisem prišla nazaj, sem bila kaznovana in sem morala drugo jutro na stražo. Navsezgodaj so nas napadli žandarji. Nevarnost smo naznanili s sireno in iz tovarne so pritekla dekleta in žene in naredile smo živi zid, v prepričanju, da nas žandarji ne bodo tepli. Spominjam se, da je nekdo zaklical: »Dekleta, pojte!« Zapele smo Hej, Slovani in pele smo, dokler niso začeli deževati udarci z gumijevkami in so nas žandarji razgnali. Žandarji so potem še ves dan preganjali delavce, ki so se zatekli v Smarjetno goro ali se skrivali po Kraju in okolici.«

Pridružili smo se iz solidarnosti

Angela Valančič je doma iz Češnjice pri Podnartu. O sodelovanju v stavki je povedala:

«Leta 1936 sem delala pri Božiču v Kranju. Tovarna je bila nova, tudi stroji so bili dobrini in zasluzek ni bil slab. Zato se tudi nismo pripravljali na štrajk. Toda, ko so k nam prišli delavci iz Jugočeške in Jugobruna in nas pozvali naj se jim pridružimo, smo tudi mi ustavili stroje. Ker smo imeli plače že takrat višje, kot je zahtevala kolektivna pogodba, smo stavkali iz solidarnosti. Prav to pa nam je Božič zelo zameril. Vse nas je odpustil. Ker je bila tovarna majhna, komaj nekaj nad 30 delavcev, so takrat delalo v njej, je lahko zaposlil druge in stari delavce in jih imel nazaj. Vse leto sem tako ostala brez dela, potem pa so me vzeli pri Prah. Zasluzek je bil precej manjši kot pred stavko pri Božiču.«

nam je Božič zelo zameril. Vse nas je odpustil. Ker je bila tovarna majhna, komaj nekaj nad 30 delavcev, so takrat delalo v njej, je lahko zaposlil druge in stari delavce in jih imel nazaj. Vse leto sem tako ostala brez dela, potem pa so me vzeli pri Prah. Zasluzek je bil precej manjši kot pred stavko pri Božiču.«

»Gоворите slovensko!«

Vodilni gospodje tovarne Glanzmann-Gassner v Tržiču so lahko med stavko odhajali na obhode po zasedeni tovarni. Na enega takšnega se je podal tudi inž. Hugo Suk. Ko je med na teh sedeži ženskami ugledal ženo znanca, naklonjenega nemškutarjem, jo je v nemščini uprašal: »Gospa ... kaj pa vendar vi počnete tuka?«

Zenska, tega dogodka se spominja Andrej Janežič, je bila trenutek tih, potem pa je gospodu zabrusila: »Tako dolgo že jeste naš kruh, da bi se že lahko slovensko naučili!«

Inženir ni bil nič manj presenečen nad takšnim odgovorom. Svoje, prej nemško uprašanje, je ponovil v čisti slovenščini ...

Dve uri peš na delo

Marija Dolinar, doma na Partizanski cesti 45 v Škofji Loki:

»Svojo prvo zaposlitev sem dobila pri Bergantu v Stari Loki. Mlada, zares mlada, sem se morala zaposliti. Saj veste, pri hiši je bilo dvanajst otrok in kruha ni bilo ravno na pretek. Starši so skrbeli za nas po svojih najboljših močeh, a vsakdo, ki je bil kolikor toliko sposoben za delo, si je moral poiskati svoj zaslugek, svoj vsakdanji kruh. Potlej sem se preselila v kranjsko Jugobruno.

Tista leta so bila zame izredne težke. Peš sem hodila v Kranj. Prav tako tudi drugi. To pa je pomenilo debeli dve uri peš hoje. Pozimi pa tudi več. Pa tudi zaslužka ni bilo pravega. In slabe razmere za delo smo imele. Za kosilo smo, denimo, použili po pol litra čaja in malo kruha. Pri desetih ali dvanajstih urah dela je bil, to si morate misliti, presneto švoh' obrok. To pa je bila za nas hrana za ves dan. Čeprav je preteklo že dosten let, se tudi stavke tekstilcev v Jugobruni še vedno dobro spominjam. Zadnji večer je bil zares strašen. Udarci so padali po naših glavah, po naših plečih... Žandarji so nas poštano 'namahali' s 'pendreki'. Ah, sicer pa je sploh bolje, da se ne spomnim na nekdanje čase. Danes mi je lepo. Pred dvema letoma sem se preselila, takrat mi je namreč umrl mož, tule v novo škofjeloško naselje, v nove bloke na Partizanski cesti v Škofji Loki.«

Veliko delavcev je ostalo brez dela

Frančiška Završnik, doma s Kamnitnika 14 pri Škofji Loki:

K Frančiški Završnikovi s Kamnitnika pri Škofji Loki je naju s fotoreporterjem vodila njena kolegica Marija Dolinar. Z njo sva se namreč pogovarjala le malo prej. »Rojena sem bila v Virmašah,« pripoveduje Frančka. »Že leta 1928 smo začeli šivati 'knofe' pri Savniku. Redno pa sem se zaposlila štiri leta kasneje. Neka delavka iz kranjske Jugobruni me je prepričala, da sem se zaposlila v tej tovarni. Moram

povedati, da je bil takrat dober vsak zaslugek. Kajti pri hiši je bilo osem otrok, mama pa je bila vdova. Kako je potekala stavka? Čeprav je od tega minilo že štirideset let, se dogodkov še vedno prav dobro spominjam. Ob zavijanju sirene smo ustavili vse stroje. Potem smo nekaj dni ležali na samih 'dilah'. Spomnim pa se, da je najprej sirena zatulila v Jugočeški. Moj bodoči mož mi je v tovarni vsak dan nosil hrano. Ampak hrane je bilo malo. Kajti med seboj smo si jo še delili. Toda najhuje je bilo ob koncu stavke. Žandarji so nas podili iz tovarne in tepli s 'pendreki'. Vsa plava sem bila od hudih udarcev. Po končani stavki smo posamezni delavci pri vratarju v tovarni spraševali po delu, spraševali smo za zaposlitev. Toda veliko delavcev je zaradi aktivne udeležbe pri stavki ostalo brez dela. Zares prav vsem nam so trepetala srca: nas bodo sprejeli na delo ali ne? Toda k sreči sem po končani stavki še vedno dobila zaposlitev. Toda še vedno se dobro spominjam zadnjih trenutkov zasedbe naše tovarne. Eden od žandarjev me je tako 'počil' po glavi, da sem izgubila zavest. Potlej pa sem šla peš v copatah v Škofjo Loko...«

Za stavko sem vedela že prej

Frančka Vidmar, doma s Smledniške ulice 31 v Kranju:

»Rojena sem bila v Bohinju,« pravi Frančka, »toda že s štirinajstimi leti sem se preselila v Kranj. Že leta 1932 sem se zaposlila v tovarni 'IKA', konec leta 1934 ali pa morda v prvih dneh naslednjega leta pa v tekstilni tovarni Jugobruna. Takrat sem stanovavala v delavskem domu v Kranju. V tem času približno sem spoznala tudi mojega bodočega moža. Moj kasnejši mož Valentin Gregorič pa je bil že od leta 1933 komunist, član komunistične partije Jugoslavije. Imel je izredno napredne ideje. In tudi jaz sem se jim kmalu 'oprjela'. Štrajk je bil pripravljen dokaj hitro. Zanj sem kajpada vedela že malo prej. Tako ko se je začela stavka na Jesenicah, je mož odpotoval v gorenjsko železarsko metropolo.«

Tudi Frančka se je v tistih dneh udeleževala številnih manifestacij. Med drugim je bila tudi na zletu Svetov in Celju.

»Zgodaj zjutraj smo šli v Celje, vrnili pa smo se šele naslednji dan zgodaj zjutraj,« nekoliko z nasmehom pripoveduje danes Frančka. »Nas dekleta so kajpak hoteli vreči iz delavskega doma. In le sestri, ki je bila v 'nekoliko boljših odnosih' z vodilnim osebjem v domu, se moram zahvaliti, da sem še ostala v njem.«

O stavki pa Frančka Vidmar pripoveduje takole: »Kot rečeno: za stavko sem vedela in tudi pričakovali smo jo domala vse. Kajti možnosti za delo so bile slabe. Tako se je neke noči začelo... Držale smo straže, pazile, da kdo od 'nepoklicanov' ni prišel v tovarno, imeli pa smo tudi številna zborovanja. Med tem časom me je vzdrževal bodoči mož. Nosil mi je hrano, mi pomagal. Toda nazadnje smo jih pošteno dobili. Sprva so nas sicer tolazili, da se nam ne bo prav nič zgodiло, če bomo pri strojih mirni. Toda kasneje ni bilo tako. Nekatere so potem 'podili' celo po Šmarjetni gori. Ampak mene je mož navduševal, naj vztrajam do konca. No, potem smo bili nekaj časa doma. Delavce so sprejemali na delo le postopoma...«

Ukinili so nam vlak

Slavka Rupar, doma iz Greanca 16 pri Škofji Loki:

»Prvi dve leti sem delala v Jugočeški,« mi je pred dnevi pripovedovala Slavka Rupar iz Greanca pri Škofji Loki, »nato pa sem se zaposlila v Jugobruni. Kar deset let sem bila tam. Tudi med tekstilno stavko.«

Slavka se stavke še vedno spominja prav tako kot bi bila včeraj in ne že kar pred štirimi desetletji. Spominja se, da so najprej prišli neki 'možje' iz Ljubljane, ki so sploh dali pobudo za 'štrajk'.

»Po deset ur smo delali takrat,« se spominja Slavka, »nobenega dopusta nismo imeli in tudi za hrano smo morali skrbeti sami. Tistkrat sem delala v tkalnici. Plače so bile majhne. Zato smo se, mislim, da smo imeli tri sestanke, dogovorili za protest proti nevezdržnim delovnim razmeram, za stavko. Kajti takrat smo bili po pravici povedano pravi sužnji. Seveda smo lahko pošteno upali, da nam bodo kaj 'pridali'. Tudi tovariši iz Ljubljane so nas bodrili, naj vztrajamo pri svojih zahtevah. Povedali pa so nam tudi, da jih med samo stavko v tovarno ne bo.«

V zgodnjih jutranjih urah se je v kranjski Jugobruni oglasila sirena. Stroji so se ustavili...

»Ustavite stroje in takoj pojrite ven!« se je glasil ukaz, pripoveduje Slavka Rupar. »Zenske smo zasedle telefone, spodile urednike iz pisarn. Direktorja 'Bruncija' je ena od kolegic celo obrcala. Skratka: prostore tovarne so zasedli delavci. Dobili pa smo tudi navodilo, da nihče od nas ne sme zapustiti tovarne, da mora vsak ostati ob svojem stroju. Tako smo ležali ob strojih na blagu kar vse noči. Podnevi pa smo hodile ven. Velikokrat smo šle po hrano. Jaz sem kajpada šla v Škofjo Loko, ki sem jo kot domačinka najbolj poznala in tu tudi poiskala hrano. V Kranj jo je vsakokrat od dobrih kmetov in domačinov prepeljal 'furman' Matevž Košir, doma nekje iz Žirov, ki pa je že umrl.«

Potem je nekdo prinesel vilice, drugi žlice in nože, ženske pa so kuhalne enolončnice.

»Iz Ljubljane so nas začeli hoditi spodbujati,« pravi Slavka. »Tiste dni smo že peli, se veselili, uganjali šale... Po kakih petih do šestih tednih, med tem časom sem bila nekajkrat doma, pa se je le začelo 'šušljati', da se na nas pripravlja napad. Zaupniki so nas takoj razporedili pri vratarju, pri vhodih v tovarno, stražile smo tudi ženske, in nam zabičali, da ne smemo v prostore tovarne pustiti nikogar. Toda napad je bil nepričakovani. Zaslišali smo samo kričanje in že smo se razbežali. Okrog tovarne je bila mreža. Moški so poskakali čezno, ženske pa nismo mogle. S še dvema kolegicama sem se zapoldila proti reki Savi in obtičale smo za nekim koreninami. Kajti plavati nismo znale. Poslušale smo obupno kričanje. Brojanovo Johano iz Dorfarij, mojo dobro prijateljico, so, denimo, pretepli skoraj do smrti. No, potem, ko je bilo vsega konec, smo pohitili domov. Do Starega dvora pri Škofji Loki smo hodili peš več kot dve uri.«

Cez teden dni pa se je v Jugobruni že pojavil oglas, ki je »vabil« na delo. Seveda predvsem tiste, ki niso bili pri direktorju in 'mojstrih' preveč na slabem glasu.

»Ponovno sem bila pozvana na delo,« pravi Slavka, »toda delovne razmere niso bile skorajda nič boljše. Ker niso mogli narediti drugega so nam pa ukinili vlak iz Škofje Loke. Tako smo proti Kranju hodili vsak dan pa. Zdoma smo šli ob peti urici zjutraj, domov pa smo se vrčali ob osmih zvečer. No, in nazadnje smo bile vse Ločanke pri direktorju še 'očrnjene', da smo prav do zadnjega 'ta rdeče'. Potem sem se preselila v tkalnico pri Thalerju v Vincarjih. Zaposlovalo pa smo se kakor se je pač katera mogla. Leta 1942 pa sem končala tudi z delom pri Thalerju. Po vojni sem se z nekaterimi sodelavkami še srečala, upam pa, da se bom z nekaterimi tudi na sobotni proslavi v Kranju.«

Nismo verjele, da bo res štrajk

Marija Rozman, doma iz Oldhamské ceste 1 v Kranju:

»Vsi, domala vse, so že nekaj dni, morda tudi ves mesec govorili, da se pripravlja štrajk,« pripoveduje Kranjčanka Marija Rozman. »Šele tisto noč ko smo stroje zares zaustavili, pa smo bili prepričani, da so bile novice resnične. Da so bile resnične novice naših 'zaupnikov'. Žal so naši nekdanji sodelavci, naši voditelji stavke v glavnem že vse pomrli. Prav dobro se še spominjam 'Nadižarja' iz Strahinja, za

njegovo ime po toliko letih res ne vem več, ter Tineta Terana, ki je kolikor vem, kasneje padel v Udin borštu. Doma sem sicer iz Škofje Loke, toda že s štirinajstimi leti sem se preselila v Kranj. Kar osem let sem bila zaposlena v Jugobruni. Med vojno pa so nas kakih dvesto 'posodili' v tovarno Iskra. Tam smo delali razno opremo za avione. Upokojitev pa sem dočakala v Inteksu v Kranju.«

In kako se Marija spominja štrajka?

»Nič lepih spominov nimam nanj,« pravi. »Tri tedne smo imeli zasedeno tovarno. Tri tedne smo ležali na 'dilah'. Prehladili smo se. Pošteno smo se prehladili. Zadnjo noč, tisto zadnjo noč, ko pa so moje sotovariše preteplali žandarje, pa sem bila po čudnem naključju doma. Moja kolegica s Kokrice, s kolegico, ki se bova srečali tudi na proslavi, mi je pripovedovala, kako je bilo. Spuščali so plin, da ja nihče ne bi mogel brez udarcev, brez podplutveni ven iz prostorov Jugobruna. V tistih dneh smo le redkokdaj okusili pravo hrano. Ženske so sicer kuhalo črno 'žlobudro', z ostalo hrano pa so nas oskrbovali svojci, znanci in naši pristaši.«

Tovarna sanitetnega materiala Domžale

Poleg sanitetnih izdelkov je podjetje razvilo proizvodnjo:

- izdelkov za žensko higieno
- izdelkov za nego dojenčkov in
- proizvodnjo cigaretih filterov

Preboldska tekstilna tovarna dobiva od leta 1970 novo podobo.

OZD Tekstilna tovarna Prebold TOZD tkanine — TOZD pletenine

Tekstilna tovarna v Preboldu je bila ustanovljena že leta 1839, obratovati je podjetje pričelo tri leta pozneje, ko so bili dograjeni veliki tovarniški prostori. Starost tovarne je kar časitljiva — celih 137 let! Tekstilna tovarna v Preboldu je imela že od vsega začetka bombažarsko predilnico, tkalnico in oplemenitilnico. Zdaj ima tudi tiskarno in trikotažno pletilnico.

Sukno — Industrija volnenih izdelkov Zapuže

Spoštnem mizarksem podjetju ustanovili nov obrat, predvsem na programu postopno zaposlitev žensk. 1960. leta so v tovarni v Zapužah uredili mokro in suho apreturo. Hkrati pa so se to leto začele tudi pravne na gradnjo nove tkalnice, ki je bila potem gotova 1965. leta. 1971. leta pa je bila zgrajena še nova predilnica.

Poleg razvoja podjetja in modernizacije proizvodnje so v Suknu ves čas posvečali posebno skrb v standardu zaposlenih. Tako so ure

Od nekdaj znana po lodnu

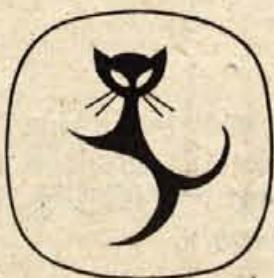
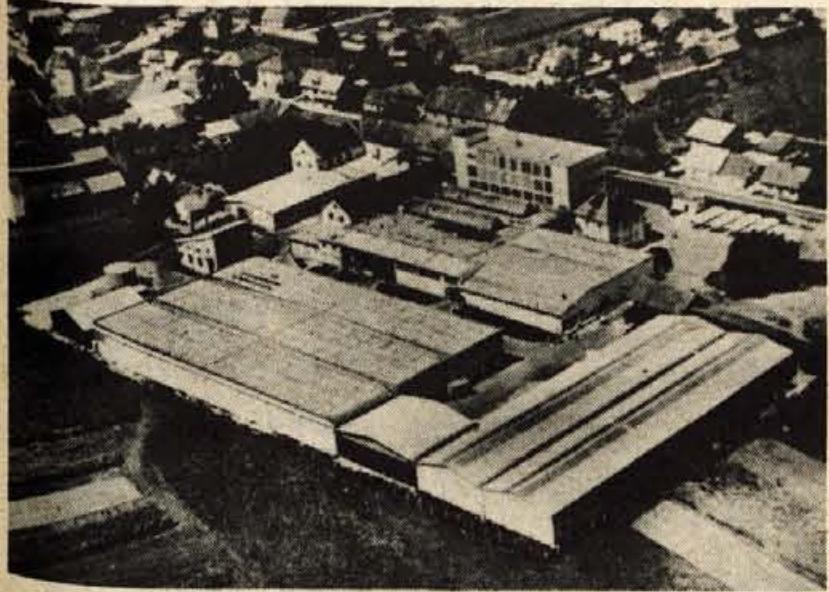
Takrat so izdelovali sukno, volnene preje in tkanine. Podoben, pravzaprav enak osnovni proizvodni program pa imamo tudi še danes. Le da je bogatejši in so izdelki bolj raznovrstni. Sicer pa je bilo Sukno že od nekdaj znano po proizvodnji loddna,« pravi sekretar podjetja Franc Černe.

V 28. letih je imela tovarna Sukno več pomembnih mejnikov. 12. septembra 1950 je bil ustanovljen prvi delavski svet, tri dni kasneje pa tudi prvi upravni odbor. 1958. leta, ko se je proizvodnja že precej razvila, se je k tovarni priključila tkalnica Otoče, tri leta kasneje pa so v Jurjevici (občina Ribnica) v nekdanjem

dili prehrano za delavce (malice in kosila), kar močno regresirajo, saj na primer malica stane 4 in pol, kosilo pa 7 dinarjev. V Novemgradu imajo svoj počitniški dom. Skrbeli pa so tudi za reševanje stanovanjskih problemov. Prav zdaj na primer pri svoji trgovini v Zapužah, ki je mimogrede povedano zelo znana in dobro obiskana, gradijo dva stanovanjska bloka. Prvi bo vsejši že konec tega meseca. V načrtu pa imajo gradnjo še enega takšnega bloka. Najprej bo dobilo ključev delavcev oziroma njihovih družin, pri tem pa več posebej omeniti, da bodo pri dode-

Podjetje se je razvilo iz skromne obrtne delavnice s tremi zaposlenimi v letu 1923 v moderno visokoproduktivno podjetje, ki danes zaposluje prek 800 delavcev.

Svoje kvalitetne izdelke je podjetje stalno dopolnjevalo z novimi, ki so bili plod medicinske znanosti doma in v svetu.

TEKSTILNA TOVARNA PREBOLD

Proizvodni program:

- bombažne, stanične tkanine in tkanine mešanic, sintetike z bombažem, barvane in tiskane — oplemenitene po naj-sodobnejših postopkih
- razne vrste medvlog za lahko in težko konfekcijo
- medvloge za čevljarsko industrijo
- trakovi
- kaširane, plastificirane in metalizirane tkanine
- tkanine za jeans in športna oblačila
- prašne krpe magnetic, magnetic — P
- podlage za likanje Mi-Mi
- drobna konfekcija, plenice miki, rute in predpasniki
- ženske hlačne nogavice v bogati izbiri barv in krovov

Telefon 722-010

Telex: 33 540

Telegram: Tekstilna Prebold

liti poleg težkih stanovanjskih problemov upoštevali tudi stalnost oziroma leta zaposlitve oziroma tako imenovalo minilo delo.

Na podlagi ustave oziroma nove samoupravne organiziranosti ima danes Sukno tri temeljne organizacije združenega dela: tekstilna tovarna Zapuže, Jurjevica in trgovina ter skupne službe. Okrog 400-članski kolektiv, v katerem so večina ženske iz radovniške in jeseniške občine, letos dobro gospodari. Ob polletju so sicer imeli nekaj težav z doseganjem proizvodnega načrta, vendar so prepričani, da bodo do konca leta program izpolnili. Nekaj težav imajo pri uvozu barvil in zaradi na-

raščanja cen preje. Kar pa zadeva prodajo, bodo v glavnem vse prodali doma, izvajačo pa predvsem prejo.

Poleg samoupravnih organov so v tovarni aktivne tudi družbenopolitične organizacije zveza komunistov, sindikat in mladina. Slednja ima v okviru dejavnosti tudi klub mode, ki redno prireja modne revije.

V prihodnjem srednjoročnem obdobju pa imajo v Suknu v programu predvsem povezavo s tekstilnimi podjetji v občini in v širšem merilu, razrešitev vseh stanovanjskih problemov, ureditev počitniškega doma v Novemgradu in obrata družbeno prehrane ter modernizacijo barvarne in stare predilnice.

Delavce so po stavki gnali skozi mesto

Francka in Angela Štobelj iz Struževega sta bili še pred stavko povezani z delavskim gibanjem, zato sta vedeli, kaj se je tisto poletje 1936. leta pripravljalo. »Spominjam se,« pripoveduje Francka Štobelj, »da smo se na sestanku na Stari pošti tisto poletje pogovarjali, da bo stavka, če ne bodo delavske pogodbe podpisane. Tako se je res zgodilo. Mislim, da je prva zatulila sirena, ki je oznanjala konec dela in stavko, prav v Jugoceneški. Drugi dan smo šli na

Gaštej k Hellerju pregovarjati delavce, naj se nam pridružijo. No, uradniki se niso dali pregovoriti in neko uradnico je bilo treba prav nesti iz pisarne. Sprva je bil stavki delavcev naklonjen tudi kranjski župnik Matija Skrbec, saj je posodil velik kotel za kuhanje hrane, kasneje pa se je premislil in ga zahteval nazaj. Delavci so mu odgovorili, da ga dobri, le ponj naj pride, pa ni upal, le veliko je imel povedati čez delavce.

Podpirali so nas tudi nekateri kranjski obrtniki. Vem, da je iz Bučarjeve pekarije vsak dan prišla košara kruha v tovarno, tudi Levičnikov so stavki pomagali z denarjem. Za denar se je kupovala hrana za tiste delavce, ki jim domači niso nosili hrano. Nama s sestro je vsak dan trikrat iz Struževega prinesla hrano najina sestra Micka. Hrano za stavkujoče so nabirali pri kmetih. Organizacija je bila dobra. Pazilo se je na red in snago, pazili smo na premog in ogenj, da se ne bi kaj vžgal. Ženske so stražile podnevi, ponoči so se na straži menjavali moški.

No, prav vsi niso ravno držali z nami. Spominjam se obiska zdravnika dr. Globičnika, ki nas je nagovarjal, naj odnehamo. Tudi nekateri delavski zaupniki so nas prišli pregovarjati, toda delavci so jim zamerili, da so jih izigrali in so vztrajali.«

»Konec stavke je znan,« nadaljuje Francka Štobelj. »Tisti dan sem bila razporejena za stražo. Orožnik zunaj ograje, ki je bil prav tako na straži, me je opozoril, da se bo noco nekaj zgodilo in da naj grem domov. Seveda sem o tem povedala v tovarni, tako da je bilo vodstvo opozorjeno in da smo se vsaj delno lahko pripravili. Res je okoli 11. ure zvečer pripeljal vlak poln orožnikov iz Ljubljane. Strojevoda je kasneje reklo, da bi vlak prej ustavljal daleč pred Kranjem, če bi vedel, zakaj vozi toliko orožnikov. Izstopili so pod Gaštejem in se nato napotili k direktorju tovarne, ki je stanoval v bližini. Vse to smo lahko opazovali. Tisto noč nismo več spali in smo se dogovarjali, kako ukrepati. Orožnike so napojili, tako da so korajno planili nad neoborožene delavce. Ograjo so podrli in s pendrekri planili na nas. Obe s sestro sva jih dobili, jaz sem šele kasneje doma čutila, da niti sedeti ne morem. Tudi s solzivcem so nas razganjali. Potiskali so nas iz tovarne v vlaku. Skupaj s sestro in Francko Ravnahribovo ter Ivanom Kersteinom smo se zatekli v čuvajnico h Kersteinovemu očetu. Za silo smo si umili vnete oči od solzivca in tam pričakali jutro. Nismo hoteli takoj domov. Zjutraj smo videli, kako preganjajo delavce tudi iz Jugobrune. Hoteli so domov, pa jih orožniki niso spustili. Nekateri so lahko ušli, čez Šmarjetno so se spustili k Sayi in jo prebredli. Kasneje, ko sva s sestro prišla domov, je bila polna hiša delavcev, ki so sušili obleko.«

Angela Štobelj: »Kazalo je, da žandarmeriji ni bilo dovolj, da je delavce pregnala iz tovarne. Privoščili so si še nekaj: ko so še zadnje delavce proti jutru izbezali iz vseh skrivališč po tovarni, so jih pognali proti Kranju. Mi iz čuvajnice smo se priključili, ko pa smo videli, kaj se dogaja, je bilo že prepozno za beg. Gnali so nas s pomočjo pendrekov prek Sejmišča skozi vse mesto, da bi meščani videli, kako se je stavka končala. No, res so nas nekateri zasmehovali. Orožniki nas niso

pustili iz skupine, hoditi smo morali pravzaprav teče skozi vse mesto, vmes pa je padalo s pendrekom. Naju s sestro je orožnik končno spustil šele, ko smo bili že zunaj mesta, ko se je zavilo v Savski dreyored.«

Se isti dan popoldne je Francka Štobelj odšla na sestanek z delavskimi zaupniki v Zapolisko gmajno, pri Polici. Dogovorili so se, da delavci ne smejo nazaj na delo, če ne bodo sprejeti vsi stavkujoči delavci. No, ta sklep ni bil povsem realiziran. Medtem ko je Angela kmalu spet dobila delo v tovarni, pa je bila sestra Francka dlje časa brezposelna. Niti podpora za brezposelnost ni dobivala, čeprav je imela do tega pravico, pa ji je uradnik zabrusil, da jo je izgubila zaradi stavke. Kasneje je Francka Štobelj sprejela zaupništvo. »Delavci so se tega iz strahu branili, jaž pa sem rekla, zakaj pa ne in postala delavski zaupnik.«

Se to so spominjata, da so žandarje obdarili, s paketi, verjetno je bilo v njih blago, so hodili iz tovarne. »Zadnji je bil tisti, ki me je opozoril na prihod žandarjev,« se spominja Francka Štobelj. »Delavci smo sedeli zunaj tovarne in zmerjali orožnike, ki so hodili potuljeno s paketi iz tovarne proti vlaku. Zdaj so se že streznili, bilo jih je sram, vsa okna na vlaku so zagnrili, da bi se ubranili, pred našim gnevom. Zdaj — po opravljenem delu — so bili povsem drugačni kot zjutraj, ko so nas tepli. Fotograf Rovan s Kalvarije je hotel slikati, kako so nas gnali skozi mesto, pa mu niso dovolili in so ga pretepli.«

Medtem je šef trgal tisočake ...

Pri Zelenki v Mariboru so bili delavci med najslabše plačanimi in zato so že leta 1935 strajkali in tudi uspeli. Posebno jih je med tem strajkom razburila novica, da Schonsky, ki je bil takrat njihov šef in lastnik tovarne, v Veliki kavarni v pijani objestnosti trga tisočake. Delavke pa so zaslužile po 1,50 dinarja na uru ...

Ustanovili smo tekstilno zadružno

Viktor Thaler iz Šorlijeve ulice v Kranju je delal pred štiridesetimi leti v Jugoceneški. Bil je namestnik glavnega delavskoga zaupnika Ivana Tomincia.

»Posebno dobro se spominjam zadnjega dne stavke. Bil sem na straži, ko je pripeljal vlak iz Ljubljane žandarje, da bi razgnali delavce. Začela je tuliti sirena in delavce opozarjati na nevarnost. Zbrali smo se na dvorišču, žandarji pa so vdrli v tovarno od direktorjeve vile. Solzivec so metali med nas in nas tepli z gumijevkami. Dobil sem jo po glavi, da sem bil ves krvav. Kri mi je tako lila, da so me žandarji sami spravili in ambulanto.«

Ker sem bil delavski zaupnik, ni bilo verjeti, da bi v kratkem dobil službo. Skupaj s tovariši, ki so izgubili delo, smo pod vodstvom Ivana Tomincia ustanovili tekstilno zadružno. Stroje smo kupili od Praha in jih postavili v Tomincovo drvarnico v Stražišču. Vsek je prispel po 2000 dinarjev. V začetku seveda ni bilo zaslužka, komaj za hrano smo dobili. Potem pa nam je šlo vedno bolje. Pozneje smo celo sezidali manjši tekstilni obrat v Otočah. Tekstilna zadružna v Otočah je delala vse do leta 1954, ko so jo razpustili. Iz njene zapuščine se je razvila današnja Iskrina tovarna v tem kraju.«

Dogovor v »rdečem konzumu«

Pripoveduje Avgust Florjančič, rojen leta 1902 na Otočcu, v Tržiču od leta 1928, upokojen delavec Bombažna predilnica in tkalnica.

»Delal sem v belinici blaga. Sorazmerno dobre plače smo imeli. Menda smo bili na drugem mestu v Sloveniji takoj za mariborskim Huttrom, zato smo se pridružili slovenskemu stavkovnemu gibanju predvsem zaradi solidarnosti z drugimi, ki so imeli slabše pogoje,« objava spomine na stavkovne dni Avgust Florjančič.

Bil sem član stavkovnega odbora in član odbora socialistične splošne delavsko strokovne zveze,« nadaljuje. »Sklep o našem vstopu v stavko je bil sprejet 25. avgusta zvečer na sestanku predstavnikov belih, rdečih in plavih organizacij v »rdečem konzumu«. Naslednji dan ob dveh popoldne smo nehali delati. V tovarni sta ostali dopoldanska in popoldanska izmena. Stavkovni odbor se je razširil. Treba je bilo poskrbeti za stražo. Zanje so podnevi skrbele ženske, ponoči pa moški. Precejšnje naloge so bile tudi pri zagotavljanju prehrane. Iskali smo jo zunaj, precej pa so nam jo tudi pripeljali v tovarno. Da zivljene stavkujočih ne bi bilo enolično, smo poskrbeli za zabavo in razvedrilo.«

»Strajk je bil končan 9. septembra. Zbrali smo se v sokolnici (sedanji dom TVD Partizan — op.p.), kjer sta nam govorila Stanko Sova in vodja stavke Jože Švegelj, ki je nasledil Brenčiča,« pravi Avgust Florjančič.

»Po moje je stavka uspela. Nekateri so dobili na osnovi kolektivne pogodbe boljše plače, par delavcev pa je moralno tudi iz tovarne. Njim se je pridružil tudi Jože Švegelj, strokovnjak za varjenje. Ker ni pristal na pogoj, da se ne bo nikdar več udejstvoval v delavskem in revolucionarnem gibanju, je raje odšel na Jesenice. Padel je kot partizan med jurišem na Turjak ...«

Vagon je moral prazen iz tovarne

Frančiška Pajk iz Stražinje pri Naklem se je z delavskim gibanjem seznanila že doma. O pravah na stavko pa je povedala:

»Leta 1934 sem začela delati v Jugobrni kot tkalka. Kmalu po vstopu v tovarno me je Tine Teran organiziral v rdeče sindikate, prav tako pa se več drugih sodelavcev in sodelavk. Večkrat smo se sestajali v Kranju pri Semenu. Naše sestanke so pogosto stražili žandarji. Leta 1935 sem se udeležila tudi zleta Svobod v Celju, ki je bilo prav zaprav veliko delavsko zborovanje. Spominjam se, da so se zleta iz naše vasi udeležili tudi moj oče Valentin Nadičev, Anton Oman, Janez Rejc, Ažman Janez in Pavla, Mede in se precej drugih, katerih imena pa sem pozabilna.«

Leta 1936, nekaj dni pred strajkom smo imeli pri nas sestanek. Oče je bil delavski zaupnik v Jugobrni in zato so bili sestanki pogostti v naši hiši. Sestanka so se udeležili Tine Teran, Rudi Papež, Pristol, Pavla Sajovic-Mede, Marija Križaj, Rudi Mede in midva z očetom. Dogovorili smo se kaj bo kdo naredil, ko se bo začelo, da bomo ostali pri strojih in da moramo vztrajati do zmage.

Ko je 20. avgusta malo pred drugo uro zatulila sirena, smo vsi, ki smo vedeli, da je naznanila strajk, šli ustavljati stroje drugim delavkam in delavcem. Do druge ure, ko je prišla v tovarno popoldanska izmena, je vsa tovarna stala.

Med strajkom so iz Jugobrune hoteli odpeljati izdelano blago. V tovarno je pripeljal vagon, na katerega naj bi naložili blago. Pa smo se ženske ulegle na prog in nismo dovolile, da bi peljal naprej. Spominjam se, da smo bile na proggi Anica Sekne, Pavla Sajovic-Mede, Klara s Primskovega, jaz in še več drugih, katerih imena pa sem pozabilna.«

L. B.

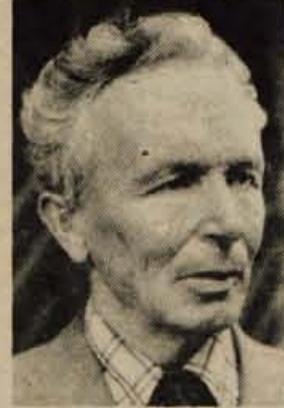
Neko dopoldne so se ustavili stroji...

Olga Maček, doma od Sv. Duha 89 pri Skofji Loki:

Olga Maček je sicer Žirovka, toda že pred širimi desetletji se je preselila v bližino Skofje Loke. Najprej je stanovala v Starem dvoru, zdaj pa že vrsto let živi pri Sv. Duhu.

»Ja, takrat, ko sem se zaposlila, leta 1935 je bilo, mi je bilo dvajset let. Zdaj pa je že štirideset let od tega. Zato sem marsikatero stvar iz tistih dni, ko je bila stavka, pozabila. Nekaj vam bom pa še vseeno vedela povedati. Delala sem v Škofjeloški, današnji Gorenjski, predilnici. V predilnici za 'fino' prej sem delala. No, in lepega dne, ko sploh pravzaprav nisem skorajda vedela, za kaj se gre, smo sredi polnovega ustanili stroje. Vodje stavke so nam takoj pojasnili namen prekinutve dela. Naš zaslužek je bil kajpak takrat slab, možnosti za delo pa prav tako slabe. Po nekaj minutah smo vse tiste iz pisarn spravili 'ven', sami pa smo napravili obroč okrog tovarniške ogreje, da ja ne bi mogel kdo ven. Eni smo stražili ponoci, drugi podnevi. Jaz sem bila v glavnem na straži v dnevnem času, kajti doma sem imela vsega šest mesecov staro hčerko. Zato so me od časa do časa spustili celo domov. Sicer pa mi je hrano v tovarno nosila mama. Nazadnje so nas kajpak pošteno preteplili. In tudi iz službe so mnoge odpustili. Mene k sreči niso. Se naprej sem ostala na delu v sedanji Gorenjski predilnici. Kako bi sicer preživljali družino...«

Tovarni ne bomo zapustili!

Miha Košnik s Česte talmic v Kranju je pred 40 leti delal v tovarni Inteks v Kranju. Tam je bil od leta 1932.

»Leta 1934 je uprava tovarne sama imenovala delavske zaupnike. Tako je predpisoval zakon iz leta 1923. Najprej smo z njihovo pomočjo dobili števce za normo, da bi lahko nekoliko več zasluzili, če smo več delali. Toda stroji so bili slabii, norme pa visoke, tako da nismo bili dosti na boljšem.

Kakšno leto pred stavko je Janez Šifrer s Primskega

dobil nalog, da v naši tovarni organizira delavce v rdeče sindikate, to je v Splošni strokovni zvezi. 23 fantov se nas je včlanilo in uspeli smo, da so bili novoizvoljeni delavski zaupniki iz naših vrst. Eden je bil Janez Šifrer, drugi pa Anton Sušnik, Štumfarjev s Primskega. Mene so izvolili za Šifrerjevega namestnika. Delo organizacije je v glavnem vodil Janez Sušnik, ki je bil kasneje tudi glavni organizator stavke v naši tovarni.

V zadnjih dneh stavke so glavni sindikalni predstavniki svetovali naj tovarne zapustimo. Zato je Ivan Tominc, ki je vodil štrajk v Jugočeški, sklical sestanek vseh delavskih zaupnikov. Zahteval je, da vztrajamo. Tovarni ne bomo zapustili, ker bi s tem priznali poraz, je dejal. Vsi smo se strinjali z njim.

Tisti večer sem šel spati domov. Ko sem se zjutraj vračal, me je srečal Rus Ostrovski – v Kranju je bil od prve svetovne vojne – in me vprašal, če se stavamo. Ko sem mu pritrdil, je dejal, da se je proti jutru v tovarnah nekaj zgodilo. Šele tedaj sem opazil, da je po vseh poteh proti tovarni vse polno orožnikov. Kljub temu sem se prebil do Inteksa. Tam je bilo ravno zborovanje, ki ga je vodila Male Mici. Rdeči sindikati so bili za to, da se vztrajamo, beli pa, da predamo tovarno orožnikom. Takrat še nismo vedeli, da so orožniki že pregnali delavce iz Jugočeške in da nadaljujejo v Jugobruni. Ko pa smo videli, kaj se dogaja drugod, smo se odločili, da bomo ključe tovarne sicer izročili, da pa bomo v tovarni ostali za stražo. Bili smo se sabotaže.

Po stavki smo vsi delavci dobili delavske knjižice, potem pa so nas začeli sprejemati nazaj. Tiste, ki niso bili med organizatorji, takoj, nas, ki smo bili v rdečih sindikatih, pa ne. Kasneje, čez mesec in pol ali dva sem bil ponovno sprejet na delo. Sprejeli so me zato, ker sem bil izčlen tkalec in se je zelo mudilo zadostiti naročilom. Antona Sušnika, ki je stavko vodil, pa so za zmeraj odpustili.

Kmalu po stavki sem potem šel k vojakom, po vrnitvi iz vojske pa sem spet postal delavski zaupnik. Nekoč, leta 1939, sem šel k ravnatelju tovarne in mu rekel, da drugod več zasluzijo in da tudi mi zahtevamo takšne plače. Takrat se ni nič zgodilo, čez kakšne 14 dneva pa me poklicne obratovodja in mi pove, da mi mora službo odpovedati. Začel sem iskati delo drugod, a ga nisem dobil, na odpoved pa so kar malo pozabili. Kljub temu pa sem kasneje šel delat k Božiču, od tam pa na Jesenice v Zelezarno. V tej tovarni sem ostal do leta 1941.«

Tržičani nismo štrajkali samo iz solidarnosti

Spomini Andreja Janežiča iz Tržiča, rojenega leta 1907, upokojenca od leta 1961, enega redkih komunistov v tržiški predilnici in tkalnici med stavko.

»Ne drži povsem, da smo tržiški tekstilci in tkalci štrajkali samo iz solidarnosti z delavci iz Kranja in drugih krajev. O možnosti delavškega upora smo se pogovarjali že mesec pred stavko, ko smo v 'rdečem konzumu', zbirališču članov socialistično usmerjene strokovne zvezze, razpravljali o predlagani kollektivni pogodbi,« se spo-

minja stavkovnih dni v Tržiču Andrej Janežič, član Rdeče pomoči od leta 1921 in član partije od leta 1936 dalje. Pred stavko in med stavko je bil član partiskske celice v predilnici in tkalnici skupaj s Pavlo Markičem in Tončko Mokorel.

»Ce gospodje iz firme zahtev kolektivne pogodbe ne bi izpolnili, bi prav gotovo stavkali. Člani partije smo imeli v tovarni veliko somišljenje, in to ne le med delavci, temveč celo med mojstri. Med stavko se sicer neposredno nismo izpostavljeni, vendar smo bili povsod tam, kjer se je kovala njena usoda. Po končani stavki so sicer skušali podjetniki na nas zvaliti vso krivido, vendar se je izkazalo, da smo štrajk organizirali skupno. Najtežje posledice je imel Ciril Zupan. Tudi marsikdo od njegovih ga je izigral,« pripoveduje Andrej Janežič, ki je na dan začetka stavke pred očmi »fabriških gospodov« zaklenil glavna vrata tovarne, v kateri sta vladala vse dni vzoren red in disciplina.

»Delavci smo občutili posledice stavke,« nadaljuje. »Večina nas je dobila nižjo plačo in zgubila ugodnosti, nekateri pa smo bili šele po treh mesecih sprejeti nazaj na delo.«

»Obdelani« stavkokaz

Tudi delavci pri Hellerju so žeeli s sireno naznani, da se pridružujejo stavki. Toda delavec Justin, ki je imel sireno na skrbi, se je zaklenil v svoj prostor in trenkal na cilre. Ker na pozive delavcev ni hotel odpreti, so na silo vdrli v sobo. Delavci so vključili sireno, ženske pa so se spravile na stavkokaza in ga temeljito »obdelale. Dokaj prebuškan in še bolj prestrašen je potem ušel na polje. Tako je tekel, da se je videlo le dvoje bežečih nog in delavci so se na njegov račun poslošno nasmejali. Ustavil se je šele na Bantalah pri »Briftrogarju. Skril se je na pod. Nekateri mlajši delavci so jo ubrali za njim in ga vsega prestrašenega potegnili izpod spajkelnas. V poduk so mu naložili nekaj »gorkiško misli.«

Industrija

bombažnih izdelkov-Kranj

Proizvaja kvalitetne jacquardske zavese v sodobnih vzorcih in v bogatem assortimentu, dekorativne tkanine in gradle po konkurenčnih cenah.

Cenjenim odjemalcem se priporočamo!

Svilanit

Po kopanju doma ali v zimskem bazenu. Malce nam je še hladno, zato je kopalni plašč ne samo primerno, ampak tudi zdravo oblačilo.

Pozornost bodo vzbudile sveže, prijetne barve in modno krojene modeli.

Odlike kopalnim plaščem daje frotir, ki nas osvaja z bogato mehkobo, ki hitro vpija vlago in ima čeden izgled.

Kopalni plašči in brisače iz frotirja.

Svilanit, kvaliteta, ki ima svojo ceno.

TOVARNA POZAMENTERIJE

trak

Mengeš

Delovna organizacija TRAK Mengeš je poznana po svoji proizvodnji elastičnih in neelastičnih trakov ter vrvic. Svojo proizvodnjo iz leta v leto modernizirajo, le s prostori so bili v stalni stiski. Zato je letos začela z izvedbo investicijskega programa na novi lokaciji, na kateri bo zgrajena nova proizvodna hala, ki bo merila 5800 kv. m. Gradbeni dela bodo končana še do konca letosnjega leta. Z novo investicijsko naložbo bo delovna organizacija pridobila prostore za uvedbo sodobne tehnologije in organizacije dela, možnost za povečanje proizvodnih kapacitet in izboljšavo izdelkov ter dokončno odpravo nočnega dela žensk.

S pesmijo in zastavami smo šli spodbujat delavce

Jožica Dežman je delala v času stavke v Jugo-bruni. Doma je na Kokrič pri Kranju. Zlasti dobro se spominja, kako so šli spodbujat delavce v druge tovarne naj se pridružijo stavki.

»20. avgusta smo ustanili delo v Jugočeški in Jugo-bruni. Ker pa smo vedeli, da bomo lahko uspeli, če bomo vsi tekstilni delavci enotni, to se pravi, da bomo vsi stavkali, smo že naslednje jutro navsezgodaj odšli v druge tovarne, da bi tudi tam ustanili stroje. Najprej smo šli k

Sircu, ki je najslabše pličeval. Tam so radi začeli štrajkati, saj se jim je še slabše godilo kot nam. Potem smo šli k Hellerju. Tam pa so bili trmastni in smo se grdo sprli z njimi. Kar vdrli smo v tovarno, zmosili uradnike ven, pri tem so nam že pomagali domači delavci, in vključili sireno. Od tam smo šli k Prahu in k Božiču. Pri Prahu ni bilo težav, pri Božiču so nekoliko bolj oklevali.

Ko smo opravili v Kranju, smo se napotili še v Tržič. Nekateri so šli s kolesi, drugi smo se peljali z vlakom. Spominjam se, da smo vso pot peli delavske pesmi, pa zastave smo nosili in transparente. Bili smo tako navdušeni, da smo se peljali na stopnicah in včasih celo tekli zraven vlaka. Toda v Tržiču nas je čakalo razočaranje. Pred tovarno je bilo vse polno orožnikov, rampe pa v vhodu so bile spuščene. Klicali smo delavce, naj se nam pridružijo, vendar v Tržiču takrat štrajk še ni bil pripravljen. Plače so imeli večje in tudi delovni pogoji so bili boljši. Morda bi uspeli delavce v predilnici in tkalnici klub temu že takrat pridobiti, če ne bi bilo toliko oboroženih orožnikov pred tovarno in nam zato ni kazalo drugega kot da se vrnemo.«

Pred tridesetimi leti je bil ustanovljen Projekt iz Kranja

Na vsakem koraku srečamo sadove njihovega dela

Kranjski gradbinci so se na referendumu odločili za spojitev z jeseniškim gradbenim podjetjem Sava in s tem postali člani ene najmočnejših slovenskih gradbenih organizacij.

Gradbinci so bili vedno med revolucionarnejšim delom slovenskega delavskega razreda, kar se je pokazalo tudi med stavkovnim gibanjem med obema vojnoma. Le-to tedanje kranjske občine ni obšlo, čeprav ni bilo tako izrazito kot na primer na Jesenicah. Zgodovina revolucionarnega delavskega gibanja je na področju kranjske občine pred drugo svetovno vojno zaznala lokalno stavko gradbincov v Kranju, za katero so bili vzrok nizke mezdne, težke razmere in socialna zanemarjenost ter zapovedljivost. Sledil je štrajk gradbenih delavcev na progi Kranj-Tržič in stavka gradbincov na delovišču jezu usnjarne ob Kokrškem mostu v Kranju. Če bi bilo gradbeništvo v Kranju močneje zastopano, bi bil zanesljivo občutnejši tudi revolucionarnejši stavkovni val. Tako pa je precej gradbenih delavcev iz Kranja in okolice iskalo zaposlitev druge in se tudi tam vključevalo v revolucionarna delavska vrenja.

Leta 1946 je nastal Projekt

V primeru s predvojnim časom se je po osvoboditvi gradbeništvo v kranjski občini močneje uveljavilo. Njegove korenine segajo v čas, ko je slovenski narod na ruševinah druge svetovne vojne in starega družbeno-ekonomskega sistema gradil socialistični družbeni red. Okrožni odbor Osvobodilne fronte za ljubljansko okrožje je 6. februarja leta 1946 ustanovil gospodarsko organizacijo »Gradbena edinica okrožnega odbora OF za ljubljansko okrožje v Kranju«. Ta dan stejemo za »rojstni dan« Splošnega gradbenega podjetja Projekt iz Kranja. Iz bornih temeljev je rastlo podjetje. Združilo je gradbince iz Kranja in okolice in se začelo kmalu uveljavljati. 108 članov delavnega kolektiva je prvo leto ustvarilo 22 milijonov realizacije. Edinica okrožnega odbora OF se je kmalu preimenovala v Projektgrad Kranj. 26. marca leta 1947 pa je bilo oblikovano republiško podjetje, imenovano Splošno gradbeno podjetje Projekt Kranj. Novemu delovnemu kolektivu so se z leti priključevali še nekdanji Gradisovi obrati oziroma gradbišča v Kranju, v Tržiču, Kamniku in na Javorniku. Leta 1951 je bilo zaokroževanje oziroma združevanje zaključeno. Projekt je združeval že več kot 800 delavcev, realizacija pa je dosegala 149 milijonov dinarjev.

Dejavnost Projekta se je z leti širila. Leta 1961 se je odločilo za izdelavo in prodajo gradbenega materiala, dve leti kasneje pa ustanovilo projektni biro. Med pomembne razvojne mejnine kaže vključiti tudi stalna prizadevanja za izpolnjevanje mehanizacije, oblikovanje izobraževalnega centra, ki ne šola le učencev gospodarstvu različnih strok, temveč izobražuje tudi ob delu, uredicev separacije gramoza in betonarne. Kolikšno stopnjo dosegla mehanizacija pri Projektu, pove podatek, da so leta 1960 porabili za izdelavo

Na Gorenjskem so le redki objekti, kjer niso sodelovali roke in stroji Projektovih delavcev oziroma Projekta. To velja še posebno za stanovanjsko gradnjo v kranjski občini, pa tudi pri drugih gradnjah delež Projekta ni bil manjši. Predsednik kranjske občinske skupščine Tone Volčič je ob proslavljanju 30. obljetnice Projekta upravičeno poudaril, da je bilo Projekt srečati povsod v občini, kjer smo kaj novega dosegli.

Prodane oziroma oddane stanovanjske površine, ki jih je zgradil Projekt, so skokovito naraščale. Leta 1966 so znašale 1727 kvadratnih metrov, leta 1970 10.468 kvadratnih metrov in lani 19.404 kvadratne metre. Tudi po zaslugu Projekta je cena kvadratnega metra v Kranju med najnižjimi v republiki. Projektov delavec in stroje smo vsa leta srečevali tudi na gradbiščih gospodarskih objektov, zgradb splošnega družbenega pomena (šole, vrtci), ce stah itd.

Udarništvo in proizvodna tekmovanja

»V letih po vojni je bilo naše delo prežeto z udarništvom,« se spominja Milan Koprivec, direktor Splošnega gradbenega podjetja Projekt od leta 1949 do leta 1969. To

dolžnost je prevzel za inž. Marjanom Brillyjem in Metodom Krmečem. Kopričca je nasledil Ludvik Slamnik, ki nalogu opravlja še danes.

»Vsa naša prizadevanja so bila strnjena v en sam cilj: doseči plan. Dnevno smo javljali dosežene odstotke, sporočali imena udarnikov in spremili uresničevanje norm,« nadaljuje Koprivec. »Le redki se niso odzvali pozivu partije in sindikata. Tako smo gradili Delavski dom v Kranju, naselje Zlati polje in še marsikje druge. Pa še dovolj opreme nismo imeli. Spominjam se, da nam je enkrat zmanjkal lešenih koles za samokolnice. Komaj smo našli kolarja iz Žabnice, ki je potem nepretrgoma delal za nas le kolesa za samokolnice. Mislim, da smo opravili gradbinci v tem času pomembno delo.«

Med gradbinci so bila nekaj prijeljubljena tudi proizvodna tekmovanja, ki jih skušajo jugoslovanska gradbena podjetja spet oživiti. »Projektovce« je bilo redno srečati na njih. Njihovi nastopi so bili uspešni. Še najbolje se je odrezal Tone Mohorič, rojen leta 1921, zidar, ki sedaj stanuje v Britofu, njegova sedanja delovna dolžnost pa je vodja instruktorjev oziroma gradbeni delovodja v Projektovem izobraževalnem centru. Po vojni je bil uredni zidar 19-krat proglašen za udarnika, dobil pa je tudi številna druga priznanja. Ena takih je bilo tudi povabilo za sodelovanje na državnem prvenstvu zidarjev, ki je bilo v Novi Gorici. Tone je že med pripravami na tekmovanje v desetih minutah položil 2 kubika zidu ali 772 opek. Na tekmovanju, v skupini sta bila še zidarja iz Gradisa in Ajdovščine, pa je bil dosežek še boljši.

»Začeli smo ob osmih dopoldne in zidali do dvanajstih,« se spominja Tone Mohorič, ki je še vedno državni rekorder v zidanju. »Po pol-drugouri pavzi smo začeli drugi del tekmovanja, ki je skupno trajalo osem ur. Položil sem 128 kubičnih metrov zidu in za 20 kubikov potolkel starrekord, ki ga je imel neki zidar iz Srbije. Med tekmovanjem so mi otekle roke, oglasiti pa se je začel tudi hrbet. Če ne bi dobili mlajših, bi bil praviljen tudi letos sodelovati na tekmovanju,« poudarja Tone Mohorič.

Stanovanjsko naselje na Planini pri Kranju.

Čas tudi za kulturo in šport

Projekt je bil med tistimi gradbenimi kolektivi, ki so med prvimi ovrgli trditev, da gradbinci zaradi napornega dela nimajo niti volje niti časa za kulturo. Šport in rekreacija Delavci Projekta so kmalu po ustanovitvi začeli udarniško graditi planinski kočo na Grebencu na Veliki Poljanji, počitniški dom v Ankarunu in smučarski dom na Krvavcu. Srečati jih je bilo tudi pri obnovi požganega Gozda. Organizirali so dramsko, šahovsko, strelsko in pevsko sekcijsko, poskrbeli za organizirane pohode v gore in se vključevali v lovske organizacije. Starejši delavci imajo tudi dobro v spominu krose, ki so potekali običajno okrog kranjskega pokopališča.

Mnoge od teh dejavnosti se v Projektu žive še danes. Zanje skrbijo predvsem sindikalna organizacija in nekatere športne ter rekreacijske sekcije. Prevladujejo predvsem paroge, ki so vključene v program vsekoletnih športnih iger gradbinov. Le-te so strelenje, kegljanje, šah, mali nogomet in balinanje. Zadnje čase je vedno večje navdušenje za plavanje in smučanje. Projektov delavec je mogoče redno srečati na kranjskih sindikalnih tekmovanjih, nekateri pa so tudi člani občinskih ekip, ki nastopajo na republiških in zveznih tekmovanjih. Takšen primer je bila ekipa Kranja, ki je zmagala na jesenskem krosu Dela v Ljubljani. Veliko ljubiteljev ima tudi smučanje. Začetki te dejavnosti so povezani s pokojnim Nandetom Jocifom. Vsako leto organizirajo smučarska tekmovanja in tečaje, ki se jih udeležujejo tudi otroci Projektovih delavcev. Zadnje čase kaže živahnino dejavnost še planinska sekcijska in športna organizacija, ki delujejo po samskih do-

movih. Delavci tako koristneje uporabijo prosti čas, obenem pa se lažje vključujejo v družbeno življenje kolektiva in kraja, kjer žive. V prihodnje kaže družabno življenje in rekreacija še bolj razviti in na tem področju še tesneje povezati delavce posameznih temeljnih organizacij zdržanega dela oziroma gradbišč. Projekt je imel vedno razumevanje tudi za potrebe športa v občini in ne le v kolektivu. Tako je bil pokrovitelj proslave ob 75. obletnici TVD Partizan Kranj in pokrovitelj kranjskega teniskega kluba.

Spojitev z jeseniško Savo

Po treh desetletjih delovanja je stopil letos kranjski Projekt na novo pot. 12. avgusta se je več kot 1000 zaposlenih na referendumu odločilo za spojitev z jeseniškim Splošnim gradbenim podjetjem Sava. Enako soglasje je bilo dosegeno tudi na Jesenicah. Spojitev je naletela na Gorenjskem na ugoden odmev. Nastala je ena najmočnejših slovenskih gradbenih organizacij, katere začasno ime je Gorenjsko gradbeno podjetje s sedežem v Kranju. Nova organizacija zdržanega dela, ki jo bo sestavljalo 11 temeljnih organizacij zdržanega dela in samoupravna skupnost skupnih služb, ne bo vplivnejša le v slovenskem gradbeništvu, temveč bomo njene delavce kmalu srečali tudi na gradbiščih drugod po Jugoslaviji in na tujem. Predvsem pa je pomembno, da podjetje ni zaprto, temveč je vedno pripravljeno na širitev, kar je pogoj za še večjo uveljavitev. Nova organizacija zdržanega dela je oblikovana po načelih nove ustave in besedah predloga novega zakona o zdržanem delu. To je velik napredok in krona vseh tridesetletnih prizadevanj delavcev Splošnega gradbenega podjetja Projekt.

Osnovna šola Franceta Prešerna v Kranju.

Samopostežna trgovina Živila Klanec.

Tele za stavkujoče

Stanko Sova z Raven v Tržiču, rojen oktobra leta 1918, sedaj še vedno zaposlen v Bombažni predilnici in tkalnici, med stavko še niti 18 let ni bil star.

Stanko Sova z Raven, nečak soimenjaka, ki je bil med stavko tržiških predilcev in tkalcev glavni delavski zaupnik, se je s štirinajstimi leti zaposlil v tedanjem Glanzmann-Gassnerjevi tovarni in je eden redkih udeležencev štrajka tekstilcev, ki so se zaposlili. Vendar se bo Stanko kmalu poslovil od Bombažne predilnice in tkalnice. Do upokojitve mu manjkata le še dobrí dve leti.

»Zivo se spominjam našega štrajka. O njem mi je, čeprav sem bil komaj 18 let star pripovedoval stric Stanko Sova, ki je bil glavni delavski zaupnik,« pripoveduje Stanko Sova. »Videl sem kranjske tekstilce, ki so nas prišli na kolesih spodbujati k stavki, in bil med delavci popoldanske izmene, ki so kljub žandarskim bajonetom pred vhodom vdrli v tovarno in se pridružili tovarnišem iz dopoladanske izmene. Zatulila je sirena in naznanih stavko. Stroji so se drugi za drugim ustavliali...«

Med štrajkom sta vladala v tovarni red in čistoča, se spominja Stanko Sova. »Dan in noč smo bili v tovarni in stražili. Ker še nisem bil 18 let star, bi šel lahko domov spat, vendar sem ostal v tovarni. Za hrano je bilo dobro poskrbljeno. Spominjam se, da je stal kotel pred kotlarino. Naši predstavniki so iskali hrano po okolici Tržiča, precej pa so nam jo pripeljali v tovarno. Posebno mi je ostal v spominu neki kmet (imena se ne spomni – op. p.) iz Zvirč. Celega teleta nam je dal. Šele po stavki smo spoznali, kako močno se je v teh dneh utrdila solidarnost delavcev in kmetov in se potem še bolj izrazila v narodnoosvobodilni borbi. Po stavki so se pogoji dela zaostriли. Plača ni bila boljša, čeprav je bil obseg dela večji. Naša tovarna je bila po plačah pred stavko na drugem mestu takoj za Mariborom, zato nam kolektivna pogodba ni prinesla boljšega položaja. Ukinjene so bile tudi nekatere ugodnosti pri stanovanjih, električni itd.«

Hlebčki za stavkujoče

Marija in Martin Romih iz Tržiča, rojena leta 1902 in 1903, upokojenca in znana tržiška peka sta stavkujočim nesebično stala ob strani Romihova Marija in Martin sta stavkujočim v tržiški predilnici in tkalnici nesebično pomagala. Upravljala sta sicer znano tržiško pekarijo, vendar delavskega porekla nista pozabila. Marija je bila pred tem zaposlena v predilnici in tkalnici, kjer je bila aktivna sindikalna delavka in je zato dobro poznala položaj delavcev,

Martin pa je mizal pri Amanu. Slednji mu je dal tudi nekaj posojila za ureditev pekarije, ki ga je moral Martin odslužiti z delom, ne pa vrnil z denarjem. Podnevi je deset ur delal pri Amanu, ponoči pa je pekel kruh.

Romihova pekarija med stavko ni bila brezbrizna.

»Pomagala sva jim s kruhom in denarjem, ker sva vedela, da so to domači ljudje, potrebeni pomoci,« pripovedujeta Marija in Martin Romih. »Tudi v svoji delavnici sem vedno želel čim bolj mehanizirati delo, ker sem vedel, kako težko in mučno je delati z golimi rokami,« nadaljuje Martin. »Vsak dan je romala iz naše pekarne velika košara s hlebčki, ki so sicer veljali dinar, stavkujočim pa sva pomagala tudi denarno. Žena je bila pred tem zaposlena v predilnici in tkalnici. Poznala je ljudi in vedela, kdo je pomoći potreben.«

Romihova sta se izkazala tudi kasneje. Nesebično sta pomagala internircem v taborišču na Ljubljenu in partizanom. Kup zahval in potrdil za svoje plemeno početje hraničnega doma. Mnoga so prišla iz tujine, iz krajev, od koder so bili zaporniki na Ljubljenu.

Delavcem je treba pomagati

Grašič Anton s Police se spominja, kako je sam in pa njegov oče vozil hrano delavcem v tovarno.

»Takrat smo živel v Strahinju, pri Janezovem se je reklo pri hiši. Moj oče Peter je takrat, ko se je začela stavka v kranjskih tovarnah dobro vedel, kaj je to in kaj to pomeni. O tem so se kmetje dosti pogovarjali v gostilni. Ko so prišle vesti, da je treba delavcem priskrbeti hrano, je moj oče rekel: Delavci so se tovarnarjem uprli, treba jim je pomagati. Po

vseh so komisije zbirale hrano, spominjam se, da je moja mama dala zasko, ješprenj, kašo, ajdovo moko in krompir. Podobno so hrano dali tudi drugi kmetje v Strahinju. Oče je peljal en voz v Jugocene, sam pa sem – takrat 15-leten fant – peljal voz hrane, ki so jo zbrali kmetje v Strahinju, seveda ne vsi, v Jugobruno. Spominjam se, da je komisija, ki so na kmetij za delavce nabirale hrano, vodil Rudi Mede-Groga, kasnejši komandant Pohorskega bataljona. Te komisije so tudi pojasnjevala kmetom pomen delavskega štrajka in res se je takrat tudi med kmeti dosti o tem govorilo in so vedeli, da delavci ne štrajkajo le v Kranju, pač pa tudi po drugih slovenskih mestih.«

Tudi dohtar je pohvalil rižoto

Spomini Ignaca Ahačiča iz Tržiča, rojenega leta 1906, upokojenca Bombažne predilnice in tkalnice

»S pokojnim Vinkom Sarabonom, sva bila odgovorna za kuhinjo in shrambo. Tržič je pomagal stavkujočim, bodisi s hrano ali z denarjem. V rezervi smo imeli stalno tudi po 12 vreč moke, precej masti in drugih živil. Ko je bil na štrajk po zboru pri „sokočnic“ mirno končan, sicer bi nas čakala enaka usoda kot Kranjčane, je ostalo v skladislu še precej hrane. Zvozili smo jo h Kodru in skupaj z denarjem, ki so ga nabrali ljudje, razdelili najrevnejšim družinam, obujo spomine na stavkovne dni Ignac Ahačič, po Tržiču znan tudi zaradi prijetnega igranja na citre, sicer pa je upokojitev dočakal pred 12 leti. Še v svežem spominu ima delavko Anico, ki je med stavko neutrudno plesala in na hrapavih tleh uničila 12 parov čevljev, in direndaj okrog zahteve dela stavkujočih, da mora priti župnik v tovarno maševat. Oblast je njihovo zahtevo zavrnila!«

»Gospodje so na vse kriplje žeeli stavko razbiti,« nadaljuje Ignac Ahačič. »Razglasili so, da radi slabe prehrane grozi nevarnost epidemije. Med delavce je prišla komisija z doktor Premrjem na čelu v trenutku, ko smo kuhalo rižoto. Ponudili smo jo jim v pokušino. Slastno so spraznili krožnike. Doktor Premr je dejal: tukaj pa ne more biti kuge. Bi lahko dobil še en krožnik rižote...«

S čolnom čez Savo

Spomini Janeza Piškura iz Kranja, rojenega leta 1906, delavca Jugobruna, sedaj upokojenca Janez Piškur je bil med stavko delavski zaupnik in namestnik Vinka Jenka, znanega delavskega revolucionarja, ki je padel med NOB. Piškurovo delovno mesto je bilo v tiskarni, ob veliki „cilindriči“. V tem oddelku je delal tudi Vinko Hafner. Janez je bil član „rdeče strokovne zveze“ in zato še bolj na očeh tovarnarjem. Po stavki so ga žeeli na vse mile viže spraviti iz Jugobruna, vendar

je klub bolezni na želodcu vztrajal do leta 1939, ko se je moral od Jugobruna posloviti in odločiti za šoferski poklic.

»Kranjski štrajk je bil zadušen s silo. Žandarji so prišli okrog druge ali tretje ure zjutraj z vlakom do Jugocene, tam z nasiljem zadušili delavski upor, nato pa planili proti Jugobruni,« pripoveduje Janez Piškur. »V trenutku njihovega vdora sem stražil v zgornjem delu tovarne. Bežeči delavci so mi pripovedovali, da žandarji neusmiljeno tepejo in da iščejo stavkujoče celo po obratih. Trije ali štirje smo zapustili tovarno, se umaknili do Okroglega, kjer so nas pri Mlinaru s čolnom prepeljali prek Save. Vrnili smo se v mesto, kjer je še mrgolelo žandarjev. Še nevarnejši pa so bili ogleduhi, vedno pripravljeni prijaviti svoje sodelavce ali znance. Od stavkujočih sta mi se posebno dobro ostala v spominu Francka in Rudi Majnik, tkalka in kurjač, ki sta med stavko neutrudno zbirala hrano.«

Francka je bila tepena

»Bila sem tkalka v Jugobruni in s sestro Angelco sva takrat obe delali v tovarni. Z Luž pri Visokem sva vsak dan hodili na delo. Do tovarne je še nekako šlo, kasneje smo se vozile s kolesom, vendar po delu, ko smo se ob polnoči vračale domov, ni bilo prijetno. Z Zajčevem Anico iz Srednje vasi pri Senčurju, ki je delala v Jugocene, smo bile vedno skupaj,« pripoveduje Marija Dolinar, po domači Andrejčkova iz Luž. Takrat še ni bila poročena in se je pisala Rožman. Zdaj živi v Kranju na Cesti talcev.

Marija se spominja, da so v tovarni že nekaj dni prej govorili, da bo štrajk. Delavci smo bili za to, saj so bile plače res majhne. »Če sem dobro delala, po devet in pol do deset ur na dan, sem na teden dobila okrog 200 dinarjev oziroma nekako do 1000 dinarjev na mesec. Več nikdar. Mojstri, ki so bili Čehi, pa so takrat zaslužili od 3000 do 5000 dinarjev. Razlike so bile tako zares velike, delovni pogoji za delavce pa zelo težki.«

Marija in sestra Angelco Majcen, ki zdaj živi na Visokem 83, sta med stavko nekajkrat šle tudi domov. Predvsem sta hodile po hrano, saj kljub pomoći kmetov in drugih iz okoliških krajev, ki so jih podpirali in jim pomagali, hrane ni bilo vsak hip dovolj. »Potem je prišlo tistot jutro. Mislim, da je bilo ob 3. uri zjutraj. Prišel je ukaz, da moramo vse k vratarju in nato na svoja delovna mesta. Bilo je veliko žandarjev. Slišala sem streljanje, plin so spustili in še zdaj mi je pred očmi Francka Arh iz Bohinja (skupaj s sestro smo delale pri strojih), kako so jo tepli. Kot da bi bila žival, so ogrebalni po njej. Tudi mene je nekdo močno udaril. Bežala sem in slišala, kako nas zmerjajo s cigani.

Po končani stavki vsega, kar smo zahtevali, sicer nismo dosegli. Vendar smo potem delali osem ur in tudi plače so se nekaj popravile. Pa tudi tako daleč na delo nisva imeli s sestro potem. Stanovali sva namreč pri Angeli Vozel, zdaj se piše Krajnik, na Primskovem.«

Predilnica v Litiji je eden najstarejših tekstilnih obratov na Slovenskem. V trgovinski register deželnega sodišča za Kranjsko v Ljubljani je bilo podjetje vpisano dne 24. aprila 1886 — torej je od ustanovitve tovarne poteklo letos spomladi že 90 let!

Gorenjska predilnica

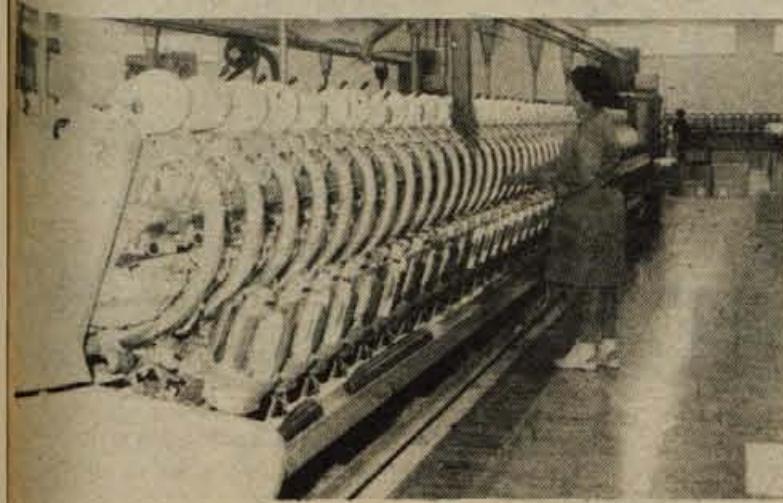
ŠKOFA LOKA

POLZELA
TOVARNA NOGAVIC/POLZELA

**POLZELA
NOGAVICE**

PREDILNICA LITIJA

Predilnica »LITIJA« v Litiji — kot se podjetje uradno imenuje — proizvaja vse debele bombažne preje in preje iz staničnega prediva, enojne in sukane niti od Nm 12 do Nm 60 ter različne melanžne in efektne preje.

Gorenjska predilnica Škofja Loka
Kidričeva cesta 75

nudi tekstilni industriji
in široki potrošnji svoje izdelke:

- volnene, sintetične, bombažne česane in mikane preje ter efektne sukance,
- modne »Loka-jersey« pletenine vseh vrst (sintetične in iz mešanic) za vsak letni čas,
- »Loka« preje za ročno pletenje v različnih mešanicah in barvah v sodelovanju s svetovno znano firmo Bayer.

Z dolgoletno proizvodno tradicijo in naj-sodobnejšo tehnologijo nudimo tržišču re-nomirane proizvode kot so ženske hlačne nogavice LI, PEGGY, TOP GIRL, JANA ter nove proizvode iz ekskluzivnega prediva Monwell, bogat assortiment moških nogavic iz volne, bombaža in sintetike, otroške žabice in frotte dokolenke. Zaščitni znak lastovke, jamstvo kvalitete in vašega za-upanja.

Elektrika je tresla žandarje

Kurat Jožef, upokojenec iz Struževga, se dobro spominja, kako so žandarji razbili stavko v Jugobruni.

»Vedeli smo, kaj se pripravlja, zato smo se pripravili. Blažič, ime sem pozabil, bil je električar, je med stroji napeljal žico in jo priklipil na elektriko. Ko so žandarji vdrli v prostore naetaleti na žico, ki je bila pod napetostjo, je seveda vse padalo. Ker pa so vedeli, da je Blažič edini lahko naredil kaj takega, so ga pošteno preteplili. Vzdušje v tovarni je bilo kaj čudno: povsod je bilo slišati razbijanje, ženske so vpile, nekatere, ki so jih presenetili v spanju, so kar v spalnih srajcah skakale v Savo in bredle na drugo stran. Nekateri pa smo hoteli ven skozi glavna vrata. Sel sem s svakom Jakom Stibljem proti izhodu. Pri vratih je bilo polno delavk, ranjenici so bili tam, ki pa jim zdravnik, ki je bil tudi tam, ni hotel nuditi zdravniške pomoči in so ga zato ženske zmerjale. Prav takrat so prinali iz tiskarne mladega delavca vsega oblitega s krvjo, ker jo je skupil s pendrekom. Žandarji so ta čas večinoma iskali po oddelkih, kjer so se skrivali delavci, ki niso hoteli zapustiti tovarne. Hotela sva pogledat še v Jugočeško, pa so nama drugi odsvetovali. Tako kot mnogo drugih sva šla zadaj za Šmarjetno in čez Savo domov in Stružev. Za nama je pritekel tudi naš kuhanec, ki so mu žandarji z verigo uklenili roke. Na samotni kmetiji za Šmarjetno smo naprosili za pilo in tako razvezali roke kuhanca, ki si je verigo vtaknil v žep, za spomin kot je reklo. Nato smo se morali hitro umakniti, saj so žandarji silili tudi v Šmarjetno, povsod so lovili in pregnali delavce. Zjutraj sva prebrela Savo. Že dopoldne pa sva šla spet pogledat k tovarni. Stražili so jo žandarji.«

Rudi Ganziti iz Ljubljane ocenjuje stavko in stavkovno gibanje stavbinskih in gradbenih delavcev Slovenije — »Stavka leta 1936 je bila prelomnica, prelomnica v delu partije in sindikatov in brez nje ne bi bilo tako organiziranega narodnoosvobodilnega boja.«

Rudi Ganziti, komunist, revolucionar in vsa leta napredni sindikalni delavec na Slovenskem, je bil rojen v Vrhulah pri Slovenski Bistrici. Kot mlad fant se je zaposlil na gradbiščih in delal tako kot vsi slovenski stavbinci v času gospodarske krize v najhujših delovnih razmerah. Vključil se je v stavkovno gibanje na Slovenskem, bil med NOB odgovoren za postavitev vseh ilegalnih postojank v Ljubljani in drugod, bil po vojni v pripravljalnem odboru za izvedbo kongresa sindikata Slovenije ter za kongres sindikata Jugoslavije, bil podpredsednik republiškega sindikata, odgovoren za kadrovsko politiko, bil pomočnik ministra za delo, predsednik ljubljanskega oblastnega odbora sindikatov, predsednik republiškega odbora gradbenih delavcev ter v sekretariatu Zveze sindikatov Slovenije.

Rudi Ganziti, napredni delavec, komunist, revolucionar, se spominja stavke in stavkovnega gibanja na Slovenskem:

»Uspeh stavkovnega gibanja je bil v enotnem nastopu, v tem, da se je izkorisčani delavec začel osveščati, zavedati svojih pravic. Naloga partije je bila, da ga spodbuja in usmerja v pravo smer, na pravo pot, še posebno v težki, kritični ekonomski situaciji. Gradbeni delavci tedaj niso bili posebej organizirani v sindikatu, razredno borbo je bilo treba spodbuditi, treba je bilo delavcem dopovedati, da drugače kot z bojem ne bodo uspeli. Z bojem in enotnostjo, s skupnim nastopom pred izkorisčevalci.«

V partiji smo si že tedaj prizadevali za enoten nastop za uresničitev konkretnih zahtev delavcev. Bilo je že nekaj uspehl poskusov tako v Količevem, v Trbovljah, v Duplici in tem je sledila znamenita stavka na Jesenicah. Tedaj se je vrnih iz zapora Tomo Brejc in drugi tovariši, ki so bili zaprti v Sremski Mitrovici ali drugod. Tedaj smo se zavestno odločili za politično prečičanje, začeli smo delati, še posebno tisti, ki so se vrnili iz zaporov. Zakurili smo kres...«

Stavka je bila prelomnica v delu partije in sindikatov, čeprav partija tudi prej ni spala, temveč je pošteno delovala. Izbrala pa je prav ugoden trenutek (sam vedno pravim, da je pomemben kraj, čas, subjektivni in objektivni pogoji), tisti trenutek, ki je bil odločilen, ki je pokazal na strnjene vrste delavstva, tisti trenutek, ki je bil končno odločilen tudi za organiziranje našega narodnoosvobodilnega boja.

Ni bilo tako zelo enostavno štrajkatiti, bilo je veliko protipropagande, tihe, zahrbitne. Vsak je tvegal zapor vsak je tvegal, da bo družina doma brez hrane, vsak je tvegal svoj obstoj. Tedaj smo napravili v Ljubljani statistiko o življenjskih pogojih izkorisčanih delavcev — rezultati so bili seveda porazni. O tem in o vsem drugem smo obveščali ljubljansko javnost in ljudje so bili, razen zelo redkih izjem, pošteni, ne glede na politično prečičanje. Tako so se na prvem plebiščitu Ljubljane prebivalci izredno izkazali, drugi prebiscit je sledil v letu 1941, ko se je Ljubljana odločila za OF.

Partijsko delo je bilo izredno kvalitetno, iz širokega kadra, ki je bil udeležen pri stavkovnem gibanju, so izšli odlični ljudje. Iz prakse so se kallili, iz prakse jemali ideološko vzgojo, kar se je pozneje pokazalo v vseh prihodnjih akcijah: že v nekaj minutah smo lahko organizirali kakršnokoli demonstracijo, prav nič ni bilo težko. Zaradi razputa sindikata smo organizirali akcijске odbore v podjetjih in v vaseh, ki so sodelovali toliko časa, dokler niso namesto njih ustanovili OF odbore. Delo je torej teklo naprej, od stavke vse do leta 1941, do demonstracij, večnevnih, ki jih nikakor ne bi mogli pripraviti, če se ne bi poprej temeljito organizirali. Delo sploh nikoli ni bilo prekinjeno, bila je stalna akcija, akcija naprednega delavskega duha, zavesti, poštenega političnega prečičanja in borbe za delavceve pravice. Vse stavkovno gibanje je bila šola proletariata, vzgoja, saj so številni tovariši, ki so že pred vojno bili komunisti, bili leta 1941 med prvimi, ki so šli v boj proti okupatorju. Mnogi med njimi so leta 1941 padli, številni postali pogumni borci vse do osvoboditve, borci s številnimi odlikovanji in priznanji.«

Rudi Ganziti, zdaj star 71 let, je bil vedno komunist, pošten do sočloveka in neprestano v borbi za pravice delavstva. Na vprašanje, kateri trenutek v njegovih življenskih poti mu je postal najbolj v spominu, odgovarja: »Tedaj, ko sem pregazil med vojno leta 1942 Ljubljano. Tedaj me je prvič v življenu ustavila naša oboržena sila. Vse do tedaj so me vedno ustavljali razredni nasprotniki, tedaj pa mi je bilo prvič v življenu tako, da sem se nadvise rad ustavil, kajti pozvali so me naši!«

Žandarji so streljali

»Delala sem v tkalnici v Jugobruni. Pred samou stavko je bilo med delavci v tovarni že nekaj časa čutiti nekakšno nezadovoljstvo. Morda si mi mlašji, ženske predvsem, nismo znali takoj razložiti, kaj se pripravlja in zakaj. Seveda pa smo se kako občutili na svoji koži nizke plače, slabe delovne pogoje ...« se spominja Marija Žontar, ki danes živi v Tavčarjevi ulici 4 v Kranju.

Ko se je začela stavka, večina delavcev in delavk ni šla iz tovarne vse do konca. Nekateri so hodili tudi

ven, domov, predvsem po hrano.

»Se dobro pa se spominjam konca. Če danes pomislim, se mi zdi, da smo bili zelo dolgo v tovarni. Morda mesec dni ali tri tedne. Zadnji dan pa so ob 4. uri prišli žandarji. Do 11. ure so nas potem podili, tepli; tudi streljanje sem slišala in plin so spuščali. Se danes imam skupinsko sliko in preeč na njej jih prepoznam. Ko je bil štrajk končan, se jih veliko ni vrnilo več na delo. Izključili so jih ...«

Spal v sodu

Matevž Zaletel, 79-letni upokojenec s Šutne pri Žabnici, je bil zaposlen v Jugočeški.

»Imel sem dokaj hudo delo, pa se slabo plačano je bilo. Če mi je stroj za barvanje kaj nagajal, je šel seveda zaslugek po vodi. Vest o stavki je prišla kar nenadoma. No, če je tako, bomo pač stavkali, sem si mislil. Žena mi je nosila hrano, postal pa sem si kar v sodu, drugi delavci pa na balah blaga. Vztrajal sem tako do konca, potem pa so ponoči prišli žandarji in mojstri oblečeni v žandarske uniforme. Nekateri so bili kar dobro tepeni.

Mene je mojster prepoznal, ko je že dvignil pendrek, pa se je le zasmehal in me ni udaril. Seveda sem bil po stavki odpuščen tako kot drugi delavci. Čez 14 dni sem že dobil službo v Formah, cementno opeko sem delal.«

Iz spominov na stavko stavbincev ...

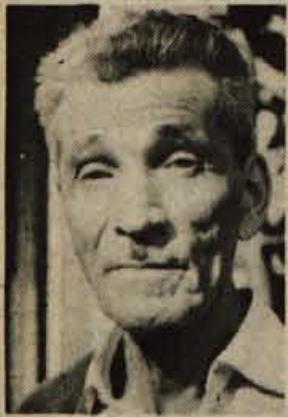
Tako je zidar Janko Pogačar, zaposlen pri gradbeniku z Bleha, poškodovan pri delu prst na roki in iskal zdravniško pomoč. Ker ga delodajalec ni imel zdravstveno zavarovanega, ga je nagovarjal, naj pri zdravniku naveže, da dela pri njem šele dva dni. Ker zidar tega ni hotel storiti, ga je gradbenik takoj odpustil.

Ko je šef gradbišča Slograd na Jesenicah nadzoroval delo, je opomnil zidara Andreja Pazlarja, naj nanaša malto na zid z zajemalko, ne pa z zidarsko žlico, »skelo«. Od njega je to tudi zahteval, a se mu je pogumni zidar odločno upril: »Vsak tele ima svoj vesel, vsak vov ima svoj prov.« Bil je takoj odpuščen ...

Stavbinske delavce pri Slogradu na Jesenicah so izredno izkorisčali, tako, da so ti delavci živeli v kar najslabših razmerah. Delavci so delali na raznih gradbiščih, med drugim tudi v jeseniških obratih, ki so bili last Kranjske industrijske družbe. Bili so to večinoma mladi fantje, ki so pred fašisti pobegnili s Primorskem. Stavbinski delavci so bili neorganizirani, zato toliko bolj izkorisčani, kajti tedanje sindikalne organizacije na Jesenicah so vključevalo le delavce Kranjske industrijske družbe in ne tudi delavce iz drugih strok.

Stavbince so odpuščali z dela za vsak najmanjši prekršek ali ugovor. Obljubljali so jim plačano nadurno delo, a potem svojih obljub niso izpolnili, če pa so že delavci pritožili, so jih pri priči odpustili z dela.

Pripoved španskega borca

Jože Bajt, doma s Primorskem, je pred fašizmom leta 1935 prišel na Jesenice, bil udeležen v stavki stavbinskih delavcev, nato pa postal španski borec. — »Cel siht sem bil jezen in tih, ker sem bil med samimi slabici, 'šufti' in se nato odločil, da zapustim Jugoslavijo«, pravi danes, ko se še zelo živo spominja svoje najprej brezuspešne, nato pa uspešne poti v Španijo. Danes 68-letni Jože Bajt živi na Jesenicah in uživa zaslужeni pokoj. Zelo dobro pa se spominja časov pred štiridesetimi leti, ko je leta 1935 prišel na Jesenice, bil najprej brezposeln, bil nato pa se je zaposlil pri Slogradu.

»Izredno težko smo živel, 2,50 dinarja na uro smo dobili. Sama stavka je trajala na Jesenicah šest tednov, po nej pa sem bil kot številni drugi odpuščen. Bilo je veliko stavkokazov, slabičev. Bil sem dober delavec, vsaj v Slogradu me je 'majster' cenil, kljub temu sem bil na cesti. Živeti pa je bilo treba, zato sem potrkal na vrata pri jeseniški železnici in prosil za zaposlitev. Seveda sem namerno zamolčal, da sem sodeloval pri stavki, zato so me zaposlili. Druga dela tam zame niso imeli kot to, da sem pulil stare žeblike. Po štirinajstih dneh me je srečal mojster Slograda in me navoril, da prav gotovo lahko pride nazaj na svoje staro delovno mesto. Potem sem bil ponovno pri Slogradu, za plavže smo kopali. Nekaj časa sem delal, strašansko pa me je motilo predvsem to, da sem bil skupaj s samimi takšnimi delavci, ki so se ob stavki izkazali za slabiče. Ferdo Kravunja me je nagovoril, da sem se odločil, da zapustim Jugoslavijo in se odpravim v Španijo. Šla sva skupaj z Jožetom Primožičem, ki zdaj živi v Gorici, zjutraj na vlak, spremil nju je Jože Gregorčič, ki nama je na železniški postaji skrival dajal znake. Vendar pa je bil prvi poskus, da bi prišel v Španijo neuspešen, kajti zajeli so nas, nas zaprli in me nato poslali nazaj na Jesenice, kjer sem bil ponovno pri Slogradu. Vendar pa politično nisem bil zanesljiv, izgnali so me iz države. Moral bi ti na Madžarsko, a sem nekako uspel pretentati žandarje na meji in sem vse svoje osebne listine na madžarski meji zakopal. Kot popolnoma brezimen sem bil na svoji poti po Madžarskem, na Češkoslovaškem, v Avstriji in Švici večkrat zaprt, večkrat lačen. V Franciji sem osem dni užival le vodo in kruh, spal kjerkoli, dokler končno nisem našel zveze s komitejem, s komunisti, ki so mi omogočili, da sem čez Pirineje odšel v Španijo in postal španski borec.«

Jože Bajt je še vedno poln doživetij s svoje življenjske poti, še vedno se živo spominja let, ko je resnično šlo le za lastni obstoj, ko je bilo resnično težko živeti. Jože Bajt je eden izmed tistih, ki jih je stavka kalila ...

Po stavki boljši pogoji

V stavki gradbincev na Jesenicah je sodeloval tudi upokojenec **Franc Jensterle** iz Raven pri Bohinjski Bistrici, rojen leta 1916.

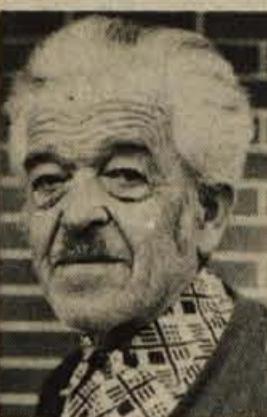
»Med Bohinjci, ki smo sodelovali v gradbenem straju, se spominjam številnih obrazov, kot Ivana Ravnika, Albina Jensterleta itd. Mnogih od njih ni več živih. Precej jih je padlo v narodnoosvobodilni borbi,« se spominja stavkovni dñi Franc Jensterle iz Raven nad Bohinjsko Bistrico.

»Stanoval sem pri Talerju na Jesenicah in najprej delal kot ključavnica, kar sem se izučil, pri Tršanu, nato pa pri firmi Slograd. Najrazličnejša dela so nam zaupali v Železarni. Najpogosteje pa je bilo naše delovno mesto v šamotarni ali na plavžih. Član rdeče strokovne zveze sem bil. Med stavko sta nas najpogosteje spodbujala Vencelj Perko in Celešnik. Naše shajališče je bilo na Jelenovem vrtu, kamor mi je med strajkom Taler tudi nosil hrano. Menim, da nam je prinesla stavka boljše pogoje. Urna mežda je bila večja za okrog 50 par, uresničena pa je bila tudi naša zahteva, da nas sprejmejo na delo v Železarno.«

Marija Dolinar iz Skofje Loke, Partizanska ulica 45 piše o svojem delu v Jugobruni in sodelovanju v stavki. Med drugim je zapisala tudi to, kako je bilo, ko je začela delati.

»Zaposlila sem se leta 1932, ko sem dopolnila osmnoleto. En mesec sem bila na poizkušnji. Za ta mesec nisem dobila plače. Potem pa sem dobila svoj tkalski stroj. Spominjam se, da je moja prva plača znašala 11 dinarjev. Za primer naj navedem, da je meseca karta za vožnjo z vlakom do Kranja veljala 14 dinarjev. Zato sem usak in pešačila 11 km do Kranja. Potem sem bila 11 ur v tovarni. Ob 12. uri smo imeli eno uro prosti za kosilo. Pojedla sem največkrat le kos kruha in popila skodelico čaja. Zvezer pa sem se z vlačkom vrátila domov.«

Pisali so nam o štrajku

Zagrozili so z gladovno stavko

Peter Šorli iz Bohinjske Bistrice, rojen leta 1906, upokojen 11 let, je bil med udeleženci jeseniške stavke gradbincev. Peter Šorli z Jelovške ceste v Bohinjski Bistrici se je za zidarijo priučil v podjetju Slograd, ki je imela največ posla v tedanjem jeseniški Železarni. Peter je bil v skupini, ki je med drugim gradila rake, zidala v martinarni in opravljala razna dela tudi v drugih železarških obratih.

»V težkih pogojih smo veliko delali, bodisi podnevi ali ponoči. Če si bil priden, si lahko tudi kaj zaslužil, saj je znano, da je bila Železarna za tiste čase med najboljšimi plačniki. Vsi pa takih pogojev niso imeli. Živeli so cloveka nevredno življenje in nič čudnega ni, če je izbruhnila stavka,« se spominja stavkovnega vala Peter Šorli, ki je v jeseniški Železarni pred 11 leti dočakal pokojnino.

»Spominjam se delavskih sestankov pri Jelenu, ki jih je najpogosteje vodil Vencelj Perko s sodelavci,« pravi Šorli. »Ustavili smo delo, šli z delovnih mest in terjali svoje pravice. Kmalu so se pojavili žandarji, ki sprva niso uporabljali. Tudi stavkajoči smo bili mirni. Ker smo vztrajali, je potrpljenje žandarjev in tovarnarjev plahnilo. Lotili so se nas s silo, vendar smo napovedali gladovno stavko. Oblast je bila neusmiljena. Razbili so nam kuhinjo in nas s silo razgnali z Jelovega vrtu. Nikogar niso odpustili, čeprav so grozili, da bodo na naših delovnih mestih zaposlili druge, oblasti bolj naklonjene delavce. Vrnili smo se na delovna mesta, saj je v tem času veliko pomenilo, če si bil zaposlen. Kar precej Bohinjci je sodelovalo v stavki gradbincev. Najbolj se spominjam Jožeta in Aloja Pintarja iz Nomenja, ostalih imena pa sem pozabil.«

Ob 12. uri se je vse ustavilo ...

V poletnih mesecih pred štiridesetimi leti so se pod vodstvom Komunistične partije organizirali tudi stavbeni in gradbeni delavci ne le v Ljubljani, v Murski Soboti, temveč tudi na Jesenicah. Ker so pred stavko nekatere podjetja odklonila zahteve delavstva in pogajanja, med njimi tudi Slograd, so delavci začeli stavkati. Izvolili so stavkni odbor, natanko 10. avgusta ob 12. uri so na šamotarni ustavili delo, naslednji dan pa so začeli stavkati še delavci firme Dedek, ki so delali pri gradnji daljnovidova Zasip—Železarna Jesenice. Pridružili so se jim še delavci stavbnega mojstra z Bledu. Pri Slogradu je tedaj stavkalo 300 delavcev, pri Dedku 30 delavcev, pri zasebniku na Bledu pa 40 delavcev. Vključili pa so se tudi ostali stavbinci.

Stavkovni odbor je organiziral dva aktiva, in sicer enega, ki je odgovarjal za straže na deloviščih, in drugega, ki je skrbel za zbiranje sredstev za pomoč stavkojočim. SMRJ jim je preskrbel kuhinjo, izredno dobro pa so pomagali tudi prebivalci iz vseh okoliških krajev, posebno še žene kovinarjev, ki so zbirale hrano in jo vozile na vrt delavskega doma pri Jelenu.

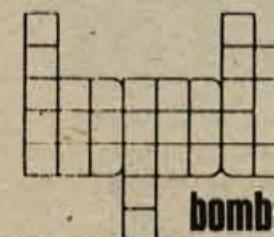
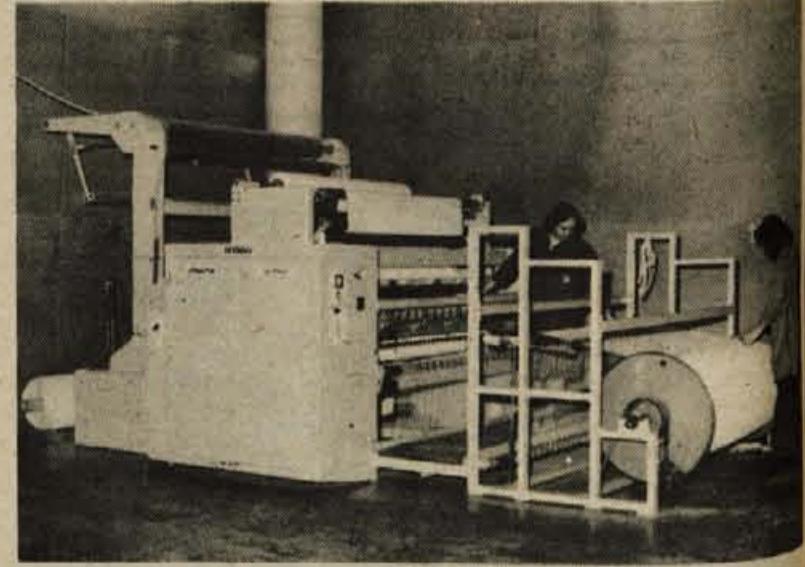

Franc Valentincič z Blejske Dobrave pri Jesenicah: »Pri Slogradu sem tedaj 'kamne vrat', delo je bilo izredno težko, naporno, zaslužek pa tako boren, da je komaj zadostoval. Še dobro se spominjam, ko se je v tistem poletju pred štiridesetimi leti ob 12. uri nadomestno vse ustavilo, začela se je stavka, ki je trajala šest tednov. Nam, stavbincem, je prihajala pomoč od vseposvod, ljudje so se zares izkazali, nas spodbujali, nam nosili hrano. Fantje in žene so nam nosili jesti, mi pa smo poskrbeli, da zares nihče ni začel delati. Seveda so bili tudi takšni, ki se nam niso hoteli pridružiti. Še posebno dobro se spominjam, kako so ženske, žene kovinarjev, ki so nam vseskoč stale ob strani, pred vhodom v železarno kar po tleh polegle, da tako nihče ni mogel priti do nas. Neverjetna moralna podpora in pomoč je bila v teh zavednih jeseniških ženah, ki so nas spodbujale.«

Franc Grohar s Plavžna Jesenicah: »Zgled vsemu delavstvu je bilo stavka jeseniških kovinarjev, ki smo se jim pridružili tudi stavbinci. Stavke se dobro spominjam, tudi svojih sotovarisi, ki so sodelovali v veččlenski stavki. Zapoveden sem bil pri gradbenem podjetju Slograd na Jesenicah kot delavec. Življenje je bilo izredno težko, zaslužek pa slab, vsi smo bili trdno prepričani, da moramo upseti. Ljudje so nam radi in veliko pomagali, tako da smo zdržali do konca. Po stavki pa sem bil tako kot številni drugi odpuščen z dela.«

Po stavki so bila pogajanja za kolektivno pogodbo dolgotrajna. Podpisana je bila še 26. maja 1937. leta in z njo so dobili stavbinski delavci temeljni dokument, ki jim je zagotavljal več pravic. Vendar so se morali klubu temu stavbinski delavci boriti za to, da so se določila kolektivne pogodbe izpolnjevala. Zdaj so morali nastopiti delavski zaupniki.

bombažna predilnica in tkalnica tržič

Neomajan ugled

tržičke posteljnine

Bombažna predilnica in tkalnica Tržič ostaja največji jugoslovanski proizvajalec posteljnega perila

Bombažna predilnica in tkalnica je v Tržiču prva sprožila industrijski utrip, prinesla zahtevene način življenja, vendar takšnega, ki prinaša napredek. Dolgo je več kot pol Tržičanov in okoličanov v Bombažni predilnici in tkalnici služilo svoj vsakdanji kruh, danes pa je klub nastajaju novih gospodarskih panog v njej še vedno zaposlena četrtnina Tržičanov. Ni Tržiča brez Bombažne predilnice in tkalnice, ki je z vpisom v trgovski sodni register v Ljubljani nastala 13. maja leta 1885 in s tem nadaljevala stolnico tekstilne tradicije v Tržiču. V njegovi okolici so pred tem množično pridelovali jan in volno. Predli, tkali in belili so domače platno in razvili manufakturo, predvsem barvasto. Industrijska proizvodnja je pospešila zaton ročnih delavnic. Tudi k nam so začeli prihajati tekstilni izdelki čeških, moravskih in šlezijskih tkalnic. Kupci so vedno raje segali po njih kot pa po tržičkem blagu, čeprav je pomenil kako-vostni vrh tedanjega tekstilnega

Predilnica in tkalnica sta se razraščali, čeprav je leta 1891 požar skoraj popolnoma uničil predilnico in skladišče bombaža v predilnico so postavili na novo 12.937 najmodernejših vreten in v tkalnico 240 statev. Urejati so začeli tudi belinico, barvarno in apreturo. Tovarna je skrbela za energetske vire in za promet. Pomagala je pri gradnji tržičke železnice, ki je bila odprta 8. junija 1908, ukinjena pa v začetku leta 1966.

Bombažna predilnica in tkalnica je v Tržiču rodila znamenite delavske razrede, zaostrije njegovo problematiko in hkrati opozorila na njegovo revolucionarno

Sporočili so, da so sodelovali

Naš poziv udeležencem stavk naj v naše uredništvo sporočijo svoj nastol in v kateri tovarni so delali, je naletel na izredno velik odnev. Javilo se je poltoliko udeležencev štrajka, da nikakor nismo mogli vseh obiskati in se pogovoriti z njimi. Objavljamo pa njihova imena.

Od delavcev, ki so stavkali v Jugobruni so se nam javili: Anica Arh u Ulici Moše Pijadeja v Kranju; Ana Malovrh iz Stražiške ulice v Kranju; Slavka Kramar, Grosova 26, Kranj; Ciril Dobnikar, Cirče, Retljeva 7, Kranj; Marija Dolinar, Partizanska 45, Skofja Loka; Frančiška Završnik, Kamnitnik 14, Skofja Loka; Vidmar Francka, Smledniška 31, Kranj; Slavka Rupar, Grenc 16, Skofja Loka; Ani Planinšek, Mlakarjeva 26, Šenčur; Julka Marčun, Stražiška 15, Kranj; Marija Rožman, Cesta 12 a, Kranj; Marija Volkar, Valjavčeva, Kranj; Fani Medved, Begunjska 12, Kranj; Zlate Ljudmila, Kidričeva 34, Kranj; Jerala Francka, Podreča 3; Alojzija Kastigar, Ljubljana, Cesta na Bokalce 51, Dom na Bokalcah; Anton in Ivana Šiler, Stražiška ul., Kranj; Julijana Pavec, Poženik 30; Hinko Novak, Moše Pijadeja 6, Kranj;

Iz nekdanje Jugodeške pa so se nam javili delavci: Marija Žagar, Ljubljanska 6, Kranj; Kati Bajzelj, Šorljeva 17, Kranj; Frančka Vran, Nazorjeva 10, Kranj; Frančiška Praust, Hrastje 202; Jakob Oblak, Kranj; Rotar Anton, Zgornja Besnica 57 — bil je zaupnik Jugodeški in član stavkovnega odbora; Val Ivanka, Želbe 8, Medvode; Marjan Novak, Jezerska 67, Kranj;

V Inteksu so delali in strajkali: Ivana Grabec, Hrastje 203; Ljudmila Lesjak, Cesta 1. maja, Kranj; Mara Mravlje, Ljubljanska 27, Kranj; Emilia Zupan, Ljubljanska 17, Kranj je delala pri Hellerju, prav tako tudi Amalija Rejc, Ljubljanska c. 17, Kranj ter Antonija Bešter s Poljščice 16, Podnart.

Olga Maček je delala v Pridilnici v Skofji Loki.

Pri Sircu v tovarni jute je delala Nežka Marčan, Huje 1, Kranj. Javili so se tudi, a niso zapisali, v kateri tovarni so delali: Franc Brezar u Kranju, Marija Rozman iz Oldhamške 1, Kranj; Marija Dobre, Zgornje Bitnje 168, Žabnica; Zavrl Antonija, Sr. Bitnje 8, Žabnica; Angela Muren Janežičeva 23, Ljubljana-Prule; Terezija Zevnik, Predosje; Marija Rozenberger, Huje, Kranj; Avrelja Marn, Stražiška 3, Kranj; Ivana Lavtar, Ručigajeva 17, Kranj; Judita Skubic, Kidričeva 10, Kranj; Amalija Benković, Kidričeva 9, Kranj; Antonija Polajnar, Preddvor 3; Ivanka Hafner, Koseze 4, Vodice nad Ljubljano; Angela Majcen, Visoko 83, Šenčur; Marija Krizaj, Strahinj; Anica Šekne, Srednja vas, Šenčur; Marija Krevs, Grmičeva 9, Kranj; Jožefa Lukšić, Cegelnica 8, Naklo; Marija Pužem, Naklo 68; Peter Hribar, Tenetišče 12, Golnik; Vinko Žibert, Visoko 63, Šenčur; Franciška Ogrinčič, Zlato polje 3a, Kranj; Marija in Ciril Dobnikar, Retljeva 7, Kranj; Slavka Kramar, Grosova 26, Kranj; Franc Brezar iz Kranja; Franc Smitek, Cankarjeva 20, Tržič;

Okrožno sodišče v Ljubljani

Kk 2331/36

Obtožnica

narnost. Leta 1901 je prišlo do prve stavke. Vodstvo tovarne je pospešeno začelo zidati delavško stanovanja in dajati delavstvu druge ugodnosti. Vendar so vodilni v tovarni, večinoma so bili tuji in nazadnjaškega porekla, nasprotovali idejam prebujajočega se delavskega razreda. 21. julija leta 1919 je bil v Tržiču v okviru mednarodne delavske stavke solidarnostna stavka. Septembra leta kasneje je bil v Tržiču shod komunistične stranke, prvega oktobra leta 1921 pa je v tedanji Bombažni predilnici in tkalnici izbruhnila večja stavka zaradi neznenih razmer, v katerih so tekstilci živelji. Stavka je uspela in tovarna je pristala na 20-odstotno povečanje držajskih dokladov. Razmere so se zboljšale in tako do leta 1936 v BPT ni bilo več stavki.

To leto so slovenski tekstilci organizirali eno največjih sindikalnih in revolucionarnih borb v zgodovini slovenskega delavstva. Stavka tržiških tekstilcev je izbruhnila šest dni kasneje kot v Kranju in je trajala do 9. septembra. Do odpustov zaradi enotnega nastopa stavkujočih ni prišlo, razen tega pa je vodstvo tovarne spoznalo, da je imel strijek tudi razrednopolitično naravo.

Tekstilci so s svojo revolucionarnostjo nadaljevali tudi med narodnoosvobodilnim bojem. 102 delavca sta odšla v partizane, od katerih se nekateri niso vrnili.

Po vojni je zrasla sodobna Bombažna predilnica in tkalnica. Leta 1947 so jo sestavljale predilnica, tkalnica in oplemenitilnica. To leto je predilnica spreda 3.706.188 kilogramov preje, tkalnica pa stekla okrog 9 milijonov kvadratnih metrov bombažnih tkanin. Zaposlenih je bilo 1889 delavcev. Do danes se je njihovo število znižalo na 1300. Predilnica spreda skoraj 3 milijone kilogramov preje, tkalnica stike 16,5 milijona kvadratnih metrov bombažnih tkanin, oplemenitilnica pa oplemeniti več kot 18 milijonov kvadratnih metrov tkanin. Najmlajši obrat je konfekcija. Število predelanih kvadratnih metrov tkanin se že približuje osmim milijonom, vendar to še ni končna zmogljivost konfekcijskega obrata. Bombažna predilnica in tkalnica ima tudi obrat šivalnico Hrib v Loškem potoku. Razlogi, da se je BPT odločila za ta obrat, so se

Kolektiv Bombažne predilnice in tkalnice stoji sedaj pred pomembno novostjo. Samoupravni sporazum o oblikovanju štirih temeljnih organizacij združenega dela in delovne skupnosti skupnih služb je že pripravljen. O njem bodo razpravljali zaposleni na zborih, razen tega pa bo govorova tudi o statutih novih temeljnih organizacij združenega dela. Temeljne organizacije združenega dela bodo zaživele v začetku leta 1977. Pred slabim letom smo za Bombažno predilnico in tkalnico zapisali, da je obrnjena k delavcu, ustvarjalcu in samoupravljavcu. S temeljnimi organizacijami združenega dela bo prišlo to načelo še bolj do izraza!

Med stavko gradbincev leta 1936 na Jesenicah.

pokazali kot upravičeni. V tem delu Slovenije je še dovolj delavcev, razen tega pa so potrebe po konfekciji vedno večje.

Bombažna predilnica in tkalnica zna svoje izdelke prilagajati potrebam domačega in tujega trga. Zaslovela je zaradi visoke finalizacije proizvodov, zaradi bele posteljnine, okrašene z vezeninami, čipkami in bordurami, zaradi posteljnin v pastelnih barvah, zaradi tiskane posteljnine in posteljnine, katere vzorce kreira Pierre Cardin. Prijetna novost so plenice in posteljina za najmlajše, rjuhe za jogi vzmetnice in postelje, zimske rjuhe iz komatega tržiškega platna itd.

Geslo Bombažne predilnice in tkalnice ostaja »vse za spalnico«. Podjetje uvaja za to področje novo tehnologijo, ki daje še boljše rezultate. Dejavnost obratov je prilagojena konfekcijskemu, ki bo skušal čim več proizvodov finalizirati. Tržiški predilci in tkalci proizvedejo 40 odstotkov jugoslovenske posteljnine in posteljnega perila. Izdelujejo kvalitetni tkani in netkani tekstil in posteljino iz žakardskih ter listnih damastov. Najnovejša proizvoda Bombažne predilnice in tkalnice pa sta tehnične tkanine za usnjarsko industrijo in kvalitetno jeans blago, uporabno za tako priljubljene kavbojke. Sedeva pa je pogoj za obdržanje slovesa na domačem in tujem trgu kvaliteta izdelkov. V Bombažni predilnici in tkalnici so uveli stalno kontrolo kvalitete. Le-ta ima precej zaslug, da je BPT pobrala že kopico priznanj in nagrad.

Takoj po prihodu v Kranj sem začel iskati stike z napredno usmerjenimi delavci. Sredi leta 1935 sem že našel toliko zvez, da so bile osnovane partiske celice v vseh večjih tekstilnih tovarnah. Jedro aktivistov pa so v Kranju predstavljali: Ivan Tominc, Rudi Papež, Mici Košir, Nartnik in še nekateri drugi, katerih imen se ne spominjam. Leta 1935 smo navezali stike tudi s Stanetom Žagarjem na Dobravi.

Ceprav smo komunisti delali v ilegalu, je moje delo postal očito policiji. Najprej so me zato julija 1935 vrgli iz Tekstilindusa. Potem sem mesec dni delal pri Sircu, pa sem moral tudi od tam, in potem na Vič v Ljubljani. V tej tovarni smo še istega leta organizirali štrajk in ga prijavili Delavski zbornici. Vendar smo izvedeli, da moramo računati le na sebe in na svoje prihanki, če bi štrajk dalj časa trajal.

Ta mala izkušnja nam je pomagala razčistiti precej vprašanj ob organizaciji velikega štrajka v Kranju. Imel sem shranjenih tudi nekaj strani beograjske Politike, ki je točno popisovala ravnanje francoskih delavcev med velikim generalnim štrajkom. Posebno Ivan Tominc in Rudi Papež sta zapis temeljito preučila. Spomladi 1936, leta smo se že dogovorili za načrt izvedbe štrajka! hkrati se začne v večjih tovarnah in se potem razširi na vse obrate, tovarne je treba zasesti, lastniki lahko kontrolirajo, da se ne bo delala škoda, po hrano pa bomo hodili h kmetom in obrtnikom. Ves ta načrt je bil izdelan v strogi tajnosti. Zanj je vedela vse do zadnjega le manjša skupina ljudi – večina smo bili komunisti. Sele nekaj dni pred začetkom smo z načrtom seznanili delavce zaupnike in druge zanesljive ljudi po tovarnah. Kako je bil ta načrt izpeljan, pa bodo povedali drugi.

Državno tožilstvo v Ljubljani vlagajo pri okrožnem kot za presojo te kazenske zadeve pristojnem edino-sembrnem sodišču v Ljubljani zoper:

1.) **Brenčič Rudolfa**, roj. 9. II. 1889 na Reki, pristojnega v Tržič, r. k. vere, oženjenega, ključavnika, stanujočega v Tržiču Preska št. 6, nekaznovanega, v prostosti,

2.) **Svigelj-a Jožeta**, roj. 22. 8. 1908 v Ljubljani, pristojnega v Ljubljano, r. k. vere, samskega, elektrovarilca, stanujočega v Tržiču, nekaznovanega, v prostosti,

3.) **Janežič-a Antona**, roj. 8. 5. 1888 v Tržiču, pristojnega v Tržič, r. k. vere, oženjenega, delavca, stanujočega v Tržiču Usnjarska ul. 7, predkaznovanega, v prostosti,

4.) **Pavlin Marija**, roj. 21. 4. 1910 v Ljubljani, pristojno v Kovor, r. k. vere, samsko, delavko v predilnici, stanujočo v Bistrici št. 66, nekaznovano, v prostosti,

5.) **Kočevar Anico**, roj. 7. 2. 1915 v Trstu, pristojno v Ljubljano, r. k. vere, samsko, predilniško delavko, stanujočo v Tržiču, pot na Pilarni št. 8, nekaznovano, v prostosti,

6.) **Lukanc-a Ernesta**, roj. 27. 7. 1906 v Monakovem, pristojnega v Kovor, r. k. vere, oženjenega, elektrovarilca v predilnici, stanujočega v Kovorju št. 3, nekaznovanega, v prostosti,

7.) **Sovo Staneta**, roj. 7. 5. 1898 v Tržiču, pristojnega v Tržič, r. k. vere, oženjenega, delavca, stanujočega v Tržiču, Sp. Preska št. 7, nekaznovanega, v prostosti,

8.) **Zupan-a Cirila**, roj. 6. 7. 1899 v Podbrezju, pristojnega v Naklo, r. k. vere, oženjenega, delavca v predilnici, stanujočega v Tržiču pot na Pilano št. 7, nekaznovanega, v prostosti,

9.) **Pokljukar-ja Jožefa**, roj. 11. 11. 1917 v Žehah, pristojnega v Naklo, r. k. vere, samskega, dijaka, stanujočega v Tržiču Ljubljanska c. 12, nekaznovanega, v prostosti,

10.) **Solar Marija**, roj. 20. 9. 1888 v Poljšici, pristojno v Radovljico, r. k. vere, omoženo, delavko, stanujočo v Bistrici št. 67, predkaznovano, v prostosti,

11.) **Solar-ja Janeza**, roj. 31. 12. 1895 v Osišah, pristojnega v Ovišje, r. k. vere, oženjenega, delavca v predilnici, stanujočega v Bistrici št. 67, nekaznovanega, v prostosti,

12.) **Čadež Marijo**, roj. 15. 8. 1895 v Dupljah, pristojno v Križe, r. k. vere, samsko, delavko, stanujočo v Sp. Dupljah št. 14, nekaznovano, v prostosti,

13.) **Hladnik Katarino**, delavka v bombažni predilnici v Tržiču, še ne zaslišana,

14.) **Golmajer Marija**, delavka v bombažni predilnici v Tržiču še ne zaslišana,

15.) **Ahačič Petra** »Jankusov Peter«, delavec v bombažni predilnici v Tržiču še ne zaslišan,

Obtožbo,

da so se 26. 8. 1936 povodom stavke delavcev v bombažni predilnici in tkalnici Ed. Glanzmann in And. Gassner kot udeleženci mnogote zbrali v tovarni ter storili s skupnimi močmi sledča nasilja osebam in sicer s tem, da so:

1.) Brenčič Rudolf kot predsednik stavkovnega odbora, Svigelj Jože kot podpredsednik, Janežič Anton, Pavlin Marija, Kočevar Ana, Lukanc Ernest kot odborniki Sova Stane in Zupan Ciril pa kot obratna zaupnika stavkujočih delavcev, vodili vso štrajkovno gibanje s tem, da so skupno s štrajkujočim delavci ustavili delo v tovarni, zasedli celo tovarno pobrali iz tovarniških objektov, skladišč in delavnic ključe, zasedli vratarsko ložo pri glavnem vhodu, pozvali mojstre, da imajo tako zapustiti tovarno ter pretepli mojstra Sarabona, ko se je ustavil, dalje odredili, da ne sme več v tovarno nobeden mojster ali nadmojster pa tudi ne inženjer Smolnik, lastniki tovarne pa da imajo javiti stavkovnemu odboru da dobe spremestvo ob vstopu v tovarno.

2.) vsi gori ad 1. označeni osumljenci od 1 do 8 menjajo se permanentno sedeli v vratarjevi loži ter tamkaj določali, kdo od delavcev sme v tovarne in kdaj da se ima vrnilti v tovarno, ker bodi sicer vsak, kdor se ne bude pokoraval dobil knjižico in s tem odpuščen iz službe;

3.) Sova, Zupan, Pavlinova, Hočvarjeva in Lukanc 27. 8. 1936 tudi zasedli telefon;

4.) vsi osumljenci označeni gori ad 1.) od 1 do 8 se upri povelju orožniške patrole pod poveljstvom narednika Vidica Franca, da zapuste tovarne, trdeč, da ne gredo iz tovarne in da je sedaj tovarna njihova (t. j. last štrajkujočih delavcev);

5.) Pokljukar Jožef z gori ad 3.) označenimi člani stavkovnega odbora prišel pred pisarno in kričal, da je treba razbiti telefon;

6.) Solar Marija in Solar Janez z gori ad 3.) označenimi člani stavkovnega odbora prišla pred pisarno in zahtevala, da se delavcem izroči telefon ter kričali, da mora knjigovoda Pernu Vladimir tovarno takoj zapustiti in da se tja ne sme nikdar več vrnilti;

7.) Čadež Marija z več drugimi delavkami navalila na avtoprevoznika Kovača Jožeta, ki je hotel peljati blago iz tovarne, ga potegnilie iz avtomobila in preteple ter tako preprečile odvoz blaga;

8.) Hladnik Katarina zgrabila preddelavko Lopota Štefanijo, hotečo iz tovarne, za roko, ter jo vlekla nazaj v tovarno;

9.) Golmajer Marija pa nato le-to Lepota Štefanijo zaklenila v majhno skladisč;

10.) Ahačič Peter skupaj z med tem pobeglim Langom Viktorjem vdrl nasilno v električno kotlarno, da bi tam ustavil s silo električni tok;

11.) Solar Janez udaril elektrikarja Klemencu Nikolaju, ki je bil proti Stavki po glavi in samolastno izključil tok v električni turbini v kotlarni;

Zakrivili so s tem prestopek po § 154/I k. z., in naj se kaznujejo po § 154/I k. z.

Razlogi:

26. 8. 1936 okoli 14 ure je izbruhnil v Tržiču v Glanzmanovi predilnici in tkalnici štrajk, katerega je izvajalo okoli 1150 oseb. Štrajkujoči so enostavno zasedli tovarno ter se tam obnašali kakor, da so oni gospodarji. Kot delovodje štrajka je nastopilo prvih osem osumljencev. Tekom štrajka pa so bila izvršena, razun drugih kaznivih dejanj, kajih storilci so neizsledljivi, – tudi vsa gori ad 1.)–11.) opisana nasilja.

Vsi osumljenci so se – ker je bil štrajk izrecno dogovoren seveda zavedali, da nastopajo kot mnogota ter so tudi kot taka izvedli opisana nasilja. Zato tudi odgovarjajo vsi za ta nasilja.

Obtožba je torej utemeljena.

Dokazila:

I. Priče

II. Soosumljenci

III. Listine

V Ljubljani, dne 25. oktobra 1936.

Državni tožilec:

Kranj, četrtek, 20. avgusta 1936.

Danes ob 13.45 popoldne je nenadoma izbruhnila stavka. Vsi smo ostali v tovarni, ta večer ni nobeden zatisknil očesa.

Petak, 21. avgusta

Danes zelo resen položaj. Popoldan krožijo avioni nad tovartami, kjer je stavka. To noč sem spal eno uro.

Sobota, 22. avgusta

Prav lepo vreme, vsi smo zunaj na travniku. Dopoldan je bilo zborovanje. Popoldan je bilo tudi precej veselja in zvečer petja. To noč sem spal med stroji v tkalnici.

Nedelja, 23. avgusta

Danes, v nedeljo, pa je bil deževni dan, vendar je popoldan že posijalo sonce, ob treh smo imeli zborovanje, nato smo plesali kolo na zeleni trati tovarne »Jugočeška«. S ceste naš je opazovalo na stotine ljudi, zvečer ob devetih sem šel spati. Ob treh zjutraj pa sem šel na stražo. Na stražo sem moral vsako drugo noč po tri ure.

Ponedeljek, 24. avgusta

Ta dan je bilo prav lepo vreme, cel dan sem bil na dvorišču tovarne, saj je bilo tako toplo sonce. Ta dan smo dobili brzjavno sporočilo iz Maribora, ki nas pozdravlja, ter da so pripravljeni iti z nami v borbo, tudi z Jesenic nas pozdravlja, ter nam želijo veliko uspeha.

Kranj, 25. avgusta

Tisoči stavkajočih vztrajamo v borbi. Povsod red in mir. Delavci nismo bili zadovoljni s pogodbo, ki so jo podpisali podjetniki in člani delavskih zaupnikov. Delavski zaupniki so sklicali zborovanje na Stari pošti za zvečer ob 8. uri. Pa na to zborovanje ni šel niti en delavec, zato, ker nihče ni hotel zapustiti tovarne.

Ta dan dopoldne ob 9. uri pa je bilo v vseh tovartah ponovno delavsko zborovanje, kjer so delavski zaupniki obrazložili, zakaj je prišlo do pogajanj. Obenem tudi od okrajnega načelstva izdano naredbo glede omejitve shodov ter sestankov, pohajanje okrog tovarn in prepovedi zbiranja v gručah več kot treh oseb, o napovedi stroge policijske ure že ob devetih zvečer.

Kako se bo končala stavka za naše pravice, se še ne ve. Delaveci v tovarni ne pustijo nobenega dopisnika katerega koli lista, niti uradnikov ali drugih oseb. Vse tako kaže, da ne bo lahko prišlo do sporazuma med delavci in podjetniki. Včeraj, v ponedeljek, nismo šli na delo kakor je bilo v pogodbi predvideno.

Med stavko igrajo posebno vlogo ženske, ki so zelo razburljive in energične. Delavstvo je dobilo od okrajnega načelstva opomin, da ne sme nihče poškodovati zasebne lastnine tovarnarjev in nobenega odvračati od dela, tudi ne uradnikov, če bi oni to želeli.

Pogajanja se vršijo vsak dan in Ljubljani.

Nedelja, 30. avgusta

Vse te dni smo preživeli v eni sami negotovosti in v pričakovanju naših zahtev, pa ni nobenega uspeha.

Torek, 1. septembra

Ta dan so začeli stavkati še v Mariboru, Tržiču in drugod. Tako stavka trenutno okrog štirinajst tisoč tekstilnih delavcev v Sloveniji.

9. septembra

Jaz sem bil včeraj, osmoga septembra, cel dan prost. Sedaj je določeno tako, da je vsak stavkajoči delavec vsak tretji dan prost, in sicer po abecednem redu. Kako težko že pričakujemo naše rešitve, toda še nobenega uspeha, še vedno smo v negotovosti.

13. septembra

Stavka še vedno traja dlje, nič dobrega se nam ne obeta, gospodje vse te dni so poskušali, kako nas bi vse izpeljali, toda mi smo v trdni volji ostali, kakor hrasti v viharju.

Danes so prišli delavski zaupniki iz Maribora in iz Ljubljane, da bi nas iz tovarne spravili, ker pa smo se bali, da nas bi izigrali, smo še vedno v tovarni ostali.

15. septembra

Te dni je zelo sumljivo, da nas vse ne zapodijo, zato vse te dni vse smo v tovarni ostali in vedno smo na straži stali.

Sreda, 16. septembra

A prišlo je vse drugače, v zgodnjih jutranjih urah so nas napadli policajci in žandarji, najprej so vdrlji na dvorišče tovarne »Jugočeška«, nato pa še v ostale tovartne v Kranju, razgnali so nas z žilavkami, pendrekji ter s solzilnimi plini. Že ponoči je pripeljal vlak policajev in žandarjev iz Ljubljane, ustavil je za tovarno »Jugočeška«, kjer so čakali trenutka in nas napadli. Bili smo nepripravljeni na to, vendar neoboroženi se nismo mogli več upirati in so nas razgnali in zelo grdo so nas psovali, niso nas pustili v mesto Kranj, poganjali so nas proti Šmarjetni gori, kjer naj bi se razšli.

Po stavki smo res dosegli osemurni delavnik, drugega pa nič kaj prida. Več delavcev je še brez službe ostalo.

To sem prepisal iz svojega dnevnika, ki sem ga pisal med tekstilno stavko 1936. leta, kjer sem delal v »Jugočeški«.

Delavski zaupniki iz Jugobrune. V prvi vrsti sedi eden glavnih vodij stavke v Jugobruni Valentin Nadižovec.

Prilog ob 40. obletnici stavke tekstilnih in gradbenih delavcev
so pripravili novinarji Leopoldina Bogataj, Lea Mencinger, Darinka Sedej, Janez Govekar, Jože Košnjek, Andrej Zalar; fotoreporter Franc Perdan; oglasi in komercialne reportaže Danica Dolenc; montaža in reprofotografija Marjan Ajdovec, Slavko Hain; slike iz stavki so prispevali Gorenjski muzej Kranj in udeleženci stavke.

Izlo v Glasu, glasiliu SZDL za Gorenjsko (leto XXIX, štev. 73),
glavni urednik Igor Slavec, odgovorni urednik Albin Učakar.
Stavki: GP Gorenjski tisk, Ulica Moše Pijadeja 1, Kranj; montaža in reprofotografija: ČP Glas, Ulica Moše Pijadeja 1, Kranj;
tisk: Ljudska pravica, Kopitarjeva 2, Ljubljana. — Cena: 2 din.
Oproščeno prometnega davka po pristojnem mnenju 421-1/72.

Ivan Tominc iz Rakovice doma, govori na delavskem zboru med stavko Jugočeški. Vprašanje prehrane je bilo med stavko zelo pomembno: »rdeča organizacija je na predlog Tominca prispevala za hrano delavcem 15.000 din. »plavi« so na sestanku pri Joštarju v Kranju obljubili 5000 din, predstavniki »belih« pa nič.«

Stavkujoči delavci pri Hellerju na Gašteju pri Kranju.

Delavci tovarne Blumen in Thaler v Škofji Loki ob stavki.

Ob stavki v Bombažni predilnici v Tržiču.